

C. F. DIRIKS

*Malet af Knud Bergslien
Novemb. 1872*

FYRDIRIKS TEGNER OG FORTÆLLER

TRYKT OG UTRYKT
AV
FYRDIREKTØR C. F. DIRIKS

UTGIT
MED INDLEDNING OG OPLYSNINGER
AV
ARNE NYGAARD NILSSEN

KRISTIANIA 1924 · STEENSKE FORLAG

V

INDLEDNING

De som har greie paa slike ting, vil kjende nogen mapper med gammeltdags hyggelige humoristiske tegninger av «C. D.», 6-8 blader i hver mappe, og de vil vite at omslagets forbokstaver er skalkeskjul for gamle Diriks, fyrdirektøren. Folk som har været borti Kristianiahistorie, vil ogsaa kjende ham, fra Colletts «Gamle Christiania-Billeder» f. eks., og mange har sikkert truffet paa ham som forfatter. En «Dagbog, holden ombord i 'Falken' 1869» blev i 1895 utgit som «C. F. D.s Journal»; omtrent samtidig blev en del av hans efterladenskaber trykt i «Folkebladet» og i «Ringeren», og nu i det sidste er nogen av hans erindringer blit offentliggjort i «Tidens Tegn».

Det almindelige indtryk gaar alt i alt i retning av humor, og det er der naturligvis «noget i», det er bare litt for ensidig. Blandt de tegninger som endnu findes av ham, er de humoristiske slet ikke i noget avgjort flertal, og de har noksaa sikkert været det endnu mindre blandt dem som paa forskjellig maate er kommet bort. Og det er ganske mange.

Det begav sig f. eks. at avdøde amanuensis ved Universitetsbiblioteket Fr. Olsen fik gjøre sig bekjendt med nogen kister, fulde av tegninger

Carl Frederik Diriks. Daguerrotypi.

og manuskripter, som efter fyrdirektørens død var blitt overlatt til hans brorsøn Edvard Diriks, maleren. Det var, som enhver vil begripe, ganske uforsvarlig at la disse værdifulde tingene bli liggende vel forvaret i Drøbak, og biblioteket fik ganske rigtig lov til at plukke ut det som var av størst værdi kulturhistorisk. Og amanuensis Olsen plukket og holdt paa til han hadde faat en kasse full av tegninger og akvareller fra hele Norge praktisk talt, — fra byene langs kysten, fra skydsstationer indi landet og alt mulig andet. Da biblioteket var kommet vel tilrette i sin nye bygning paa Drammensveien,

var kassen imidlertid ikke til at finde, amanuensis Olsen var død, og der var ingen andre som kjendte noget til den.

Da Edvard Diriks en gang senere kom hjem fra utlandet, hadde nogen Nick Carter-gutter i Drøbak blandt meget andet ogsaa moret sig med at stjæle tegninger av fyrdirektøren. Eieren bad saa pent han kunde om at faa sine ting tilbake, — han skulde ikke melde tyvene til politiet eller noget. Men det hjalp ikke stort; tre skissebøker fik han tilbake, men det meste var vel alt tilintetgjort eller blev det da, av moralske grunde.

Det blir derfor, takket være kulturhistorisk og litterær interesse, et ganske sterkt beskaaret materiale dette utvalg bygger paa; 6-700 tegninger er jo ikke meget som resultat av flittig bruk av pen og blyant gjennom 60 aar. Men forhaabentlig er det saa pas alsidig at det gir et nogenlunde rigtig billede.

Det var i 1814 Carl Frederik Diriks blev født, den 26. mars. Hans far, Christian Adolph Diriks, som var født i Kjøbenhavn i 1775, var den gang Eidsvolds-mand for Larvik, hvor han hadde været byfogd og

sorenskriver for grevskapene i to aar. I 1814 blev han utnævnt til professor i lovkyndighet, i juni, men fik neppe tid til at holde forelesninger. Like før var han nemlig blitt utnævnt til generalpolitidirektør i Kristiania og var samtidig sterkt optat av aarets politiske forhandlinger. I november blev han utnævnt til statsraad, først som chef for politidepartementet, som det dengang het, senere for kirke departementet, like til 1836, aaret før sin død. Moren het Maren Cathrine Tax og var datter av en gesvornet ved Kongsberg sølvverk.

Som sig høyr og bør viste gutten tidlig kunstneriske tilbøieligheter. Han likte godt at bruke tollekniven, og kunde egentlig ha god lyst til at bli billedhugger. Men den slags gik jo ikke godt an, og i april 1826 blev han indskrevet som sjøkadet i Fredriksvern. Mange aar senere, da Edvard Diriks gik hen og blev maler, faldt det fyrdirektøren vanskelig at tilgi ham det vaagestykket.

Det blev imidlertid ingen daarlig sjømand av ham. Da han i oktober 1833 var uteksaminert fra Fredriksvern, blev han utnævnt til sekondløytnant i marinen og var paa tokt med korvetten «Ørnen». I 1835 var han med skonnerten «Argo» blandt andet til Rio de Janeiro; en tid skal han ogsaa ha været styrmand paa «Prinds Carl». I 1840 blev han utnævnt til premierløytnant. Samme aar blev han kaptein paa briggen «Preciosa» av Drammen og reiste i to aar i koffardi-fart fra Hamburg til Valparaiso i Chile.

Senere i 1840-aarene var han for det meste dampskibsfører. I 1844-45 reiste han med «Prinds Gustav» mellem Bergen og Hammerfest, i 47 — kan hende alt fra 46 — og til et stykke ind i 48 førte han «Christiania» i rute mellem Kristiania og Kjøbenhavn, senere paa aaret

Kirten Diriks, født Stabell. Daguerrotypi.

blev han skipper paa «Nordcap», som reiste mellem Kristiania og Kiel, og i 52 overtok han «Christiania» igjen. Men imellem blev han ogsaa utkommandert som sjø-officer. I 1842 var han paa tokt med korvetten «Ørnen» igjen, denne gang blandt andet til Shetlandsøene, i 46 og 50 med korvetten «Nordstjernen», i 46 til Madeira og New York. Han gjorde ogsaa tjeneste i kystmaalingen nogen aar som hydrograf, til han i 1855 blev utnævnt til fyrdirektør.

Vi hadde den gang, her som andre steder, hat en økonomisk oppgangstid, mere optat av at fremme næringslivet og alt som het materiel kultur end av noget andet, — det var Fredrik Stangs og Schweigaards tid. Ikke mindst blev der tat løft for at bedre samfærdselen. Vi fik en langsiktig veiplan, der blev bygget jernbaner og kanaler, og dampskibsfarten blev hjulpet frem, blandt andet ved at skille fyrvæsenet ut som egen arbeidsgren med en fyrdirektør i spidsen, i 1841. Hvad vi før hadde hat av fyr her i landet, var ikke rare greiene, — ikke i andre land heller forresten. Lindesnes er det ældste, bygget paa offentlig bekostning i 1654. Litt blev der senere bygget privat, mot ret til at kræve avgift av skiber som drog forbi, Færder f. eks. i 1696, Kvitingø i 1700, Rundø i 1769. Men endnu i 1847 var det ikke mer end 35 fyr vi hadde, mens vi i 1897 hadde 450.

Det var med andre ord i en livlig og meget krævende tid C. F. Diriks overtok sit embede. En hel del nye fyr var at planlægge og bygge, særlig i de første aarene. Stadig var der nye oppgaver som krævet løsning paa en ny maate, — fyr skulde bygges paa mere utsatte steder end før, vaaningshus- og taarn skulde bygges under ett f. eks. Nu var Diriks begavet med baade helse og humør og arbeidsevne, men slitsomt var det, — det har han selv adskillig at berette om, og i 1881 syntes han det kunde være nok. Han hadde da gjort tjeneste i 26 aar og bragt fyr-tallet op i 112. Aaret før var han blit kommandør av St. Olaf for fortjenstfuld embedsvirksomhet, men i sin avskedsansøknings er han ubeskeden nok til at være av en anden mening. Han har desværre ingen fortjenester at paaberaabe sig, skriver han, men fik til trods for det sit ønske opfyldt. Han var da en mand paa 68, men levte endnu i 13 aar, til 1895, den 3. mars.

Gjennem hele dette lange liv kan vi altsaa følge ham, i tegninger og akvareller, stundom ogsaa i erindringer og andre optegnelser. Den

ældste tegning som findes av ham, er en kopi fra 1825 av et klassicistisk hode (s. 15). Dette er ogsaa eneste barnetegning som er bevaret. Hvor ivrig han har været til at bruke blyanten i denne første tid, er det altsaa nok saa vanskelig at vite. Nogen systematisk tegne-undervisning vet vi heller ikke noget om. Men han har vel lært endel som kadet, — paa Krigsskolen ialfald var der ganske god undervisning. Desuten hørte jo tegning dengang næsten med til almindelig dannelse blandt embedsmænd, — piano var en sjelden ting, og netop Diriks-familiens omgangskreds blandt «Intelligenspartiet» skulde vel være et gunstig miljø ogsaa for denne form for diletantisme; Carl Frederiks yngste søster, Julie Adelaide, som forresten døde ganske ung, hadde

C. F. Diriks. Fotografi.

tegnelyst, hun ogsaa, og hans ældste bror, Christian Ludvig, hadde som kadet deltat i Norges første kunstutstilling i 1818. Den ældste søster, Margrethe Louise, blev gift med justissekretær Johan Collett; den næstældste, Caroline Wilhelmine, med borgermester Carl Fougstad; over hende og ogsaa over statsraad Diriks har Welhaven skrevet mindedig. De andre søstre, Emilie og Natalie, var skoleveninder av Camilla Collett; Emilie var senere hendes stadige korrespondent i Kristiania og «hendes hjertes fortrolige», et venskap som varte til hun døde i 1843. Det var gjennem familien Diriks Camilla Collett blev kjendt med professor Schweigaards, assessor Fr. Motzfeldts, professor Kjerulfs — Theodor, Halfdan og Idas foreldre — og mange andre. «Mine Bybesøg,» fortæller hun selv, «tilbragte jeg hos denne Familie, hvor jeg fandt mig inderlig vel, trods det noget formelt regelbundne, som dengang maaske endnu mere end nu

prægede de mere høitstillede Klassers Familieliv. Saa kunde Dagens stille Ensformighed afbrydes, naar Søløitnanten, den yngste af Søønnerne, kom hjem i Besøg og ved sit Vid og muntre Lune bragte Liv i Leiren.»

Det er som denne muntre søløitnant vi træffer Diriks igjen i de første selvstændige tegninger og akvareller. Ældst er en liten akvarel fra 1834 av nogen skiber ved Dover, ensfarvet, noksaa lys graabrunt, med sparsom bruk av pen og blyant, spids blyant, — en teknik som han ogsaa senere har brukt ganske meget, delvis uten blyant og pen. Men det varer ikke længe før han ogsaa prøver sig paa flere farver, fremdeles i akvarel; denne gang er det skonnerten «Argo» ved indløpet til Rio de Janeiro 30. december 1835. Det er ikke mange farvene: blaa-grønt i himmel og sjø, forøvrig graatt, i fjeld og seil, bare oplivet av den røde klat i flagget. Den er temmelig lys, denne akvarellen ogsaa, men kan ellers minde om de haarde og glatte skibsportrettene som der findes saa mange av langs kysten netop fra denne tid og før. Der er hos Diriks tat mere med av omgivelser, men det er tydelig de samme følelser som ligger under: sjømandsglæde og stolthet over utført bedrift; skonnerten er avgjort hovedpersonen, og den er tegnet med sjømandens ømhet for detaljer. Diriks kunde forresten ha grund til at være sjømandsstolt. Han skal f. eks. være den første som seilte det norske flag forbi Kap Horn, — det var paa reisen i 1840, og det fortælles at der blev baade flagget og saluteret da han vendte hjem. Edvard Diriks maatte rigtignok svi for sin onkels sjømandsskap, da han reiste kysten rundt som marine-maler; naar gamle sjøfolk hørte hvad han het, blev han pent nødt til at seile uvorrent, han og.

Omtrent samtidig med disse sjøbilleder er de første humoristiske tegninger, fra 1835. Det er i begynnelsen nærmest guttefyrd og jubel over medmenneskenes uheld: en bikje som hopper op og flerrer buksen paa en mand med hænderne fulde av umistelige ting; en mand som gjør bedrøvelige forsøk paa heste-bestigelse. De viser en oprindelig sans for situations-komik, som Diriks bevarer frisk og usvækket gjennom hele sit liv. Som det vaakne menneske han er, gjør han ogsaa snart sine psykologiske iagttagelser og har sin glæde av at gjøre studier i ansigts-uttrykk (s. 101) og i fremmedartede fysiognomier, i en tegning av en neger, f. eks., fra 1836.

Disse elementer er første gang smeltet sammen i en ganske stor penne-

tegning fra 1840 (s. 137), som viser hvor forskjellig menneskene tar sig ut i sin sammenbitte kamp mot sjøsyken, og hvor pussig de indretter sig, de som alt er bukket under; i forgrunden har vi en neger, i midten et par dameben, og tilvenstre staar Diriks og liker sig. Ogsaa i teknikken skiller den sig ut fra de andre pennetegninger fra denne tid. Den er omhyggelig, næsten pertentlig tegnet, med tynde, regelmæssig parallelle streker og med kontur, sterkere eftersom personene staar nærmere. Konturen er ikke alltid saa sikker, men

C. F. Diriks.
Træsnit af H. C. Olsen 1882 efter Fotografi.

der er i tegnemaaten et stiltfærdig præg av staaistik, temmelig forskjellig fra de andre, som er noksaa rotet og grov i streken og ikke fri for at være klosset i figurene (s. 99). Men han tar arbeidet op. Han har nogen udaterte marine-studier, som vistnok er fra begynnelsen av 40-aarene. Et par er endnu paa den gamle maaten, men i andre prøver han at modellere baade seil og bølger med parallelle streker, og enkelte ganger kan han gjennomføre det med streken i forskjellig tykkelse og avstand, saa det i virkningen nærmer sig træsnittene fra denne tid (s. 95). Stundom overfører han det ogsaa paa sine figurer, som skravering (omslagstegningen og s. 115), ikke doktrinært, men saa meget at tegningen vinder i fasthet og renhet (s. 75).

Fra den første periode er vel ogsaa de fleste — det vil si 3-4 stykker — av de bevarte oljemalerier, som samtidig gir uttrykk for nye sider ved ham. Der er et som er betegnet med «Horten 1837», en haug med nogen gule og røde hus, omgitt av tæt skog; foran stikker ind en arm av fjorden, men den er næsten ganske skjult av nogen saftige trær; — det er sjømandens haabløse kjærlighet til idyllen og det grønne. I

et par andre — kan hænde de er noget senere — der er det himmel og skyer og lys som har krævet oljefarver; det er den synkende sol som skjuler sig i skyer, det er dagens lys som bryter frem (s. 139).

Ogsaa til andre kanter blir nu motivkredsen utvidet. Paa reisen til Valparaiso i 1840 blir han begeistret for de smukke peruanske kvindedragter og lager 13 ganske raffinerte akvareller i enkle, rene farver: sort og blaatt, rødt og hvitt (s. 76-77). En fryd for øiet har de været ham, men han vil ogsaa gjerne vite hvordan de henger sammen (s. 76 tilvenstre). Denne sans for det kulturhistoriske blir etterhaanden sterkere. Naar han i 1843 er i London, har han fremdeles sin gamle glæde av at se paa mennesker, men nu vil han helst ha dem i typiske omgivelser (s. 211), han tegner engelske familie-interiører, gatebilleder og dokker.

Saa gikk det Diriks som saa mange andre. Da han kom tilbake til Norge og reiste rundt som dampskibsfører, betraktet han de hjemlige forhold med ny interesse og skjærpet blik. Der er en tegning av karakteristiske smaa hus i Fredriksvern fra 1842 (s. 162), men de fleste av disse topografiske tegningene er fra 44 og 45, da han førte «Prinds Gustav» mellom Bergen og Hammerfest. Han tegner prospekter av Hammerfest og Tromsø f. eks. (s. 183 og 185), spinkle blyantstegninger med ganske sterk kontur, husene gjerne med lodrette streker i veggene, vandrette eller skraa i takene. En tegning av Tvedestrand (s. 163), hvor dette er saa smukt gjennomført, er vel ogsaa fra denne tid. En gang imellem prøver han at modellere og gi valøren (s. 153), men i slike tilfælde bruker han heller akvarellen, med tilløp til rikere farver end før (s. 175). De bærer for en stor del tydelig præg av at være sjømandstegninger, — det er byen set fra baaten, det er mindre partier av brygge og havn, næsten alltid med baater og skib som forgrunds-figurer.

Men kulturhistorisk vakt som han er blit, benytter han gjerne leiligheten til at gaa i land og se sig om. Han tegner særprægede bypartier som Tyskebyggen set fra Torvet, med det morsomme spil av linjene i rig og vippebommer (s. 170). Eller Fisketorvet en fiskedag, med vrimmelen av håndlende mennesker; ikke ensidig optat av menneske-myldret; husene og stedet interesserer ham like saa meget. Mennesket, det psykologiske, er han mindre optat av i denne periode end før. En sjelden gang kan han lage kaate spræt med sammenstilling av forskjellige slags

komik som i tegningen av folk som kommer for sent til baaten (s. 83). Men ellers er det folkelivet som fængsler ham, scener fra markedet i Trondhjem (s. 206-07), striler paa Fisketorvet i Bergen (s. 171), med særlig opmerksomhet for folkedragter, i det hele det stedegne. Det er sikkert et litet utslag av tidens turist-interesse for det bonde-nationale, og naar han netop i disse aar har tegnet Haakonshallen og Rosenkrantztaarnet (s. 153) og litt senere Akershus (s. 132), saa er det vel ikke saa søkt at se dette i sammenheng med den voksende sans for vore historiske mindesmerker.

Det er sandsynlig at amanuensis Olsen fra disse aarene har fundet særlig meget som fortjente at opbevares som kulturhistoriske dokumenter. Vi vet f. eks. at der fandtes en mængde tegninger av Diriks fra Bergen og Trondhjem, av bygninger og gater og smug, og de kan godt høre hjemme her. Rigtignok har vi fra 1844 og 45 en 25 tegninger i behold, næsten like meget som fra ti-aaret før og efter. Men senere i 40-aarene reiste han for det meste i utenlandske ruter, paa Kjøbenhavn og Kiel, og dermed blir det mindre av hjemlige motiver; nu blir det Helsingør og Kjøbenhavn (s. 105 og 109) og Travemünde (s. 103).

Det ser ut til at disse nye forhold har virket forfriskende paa ham, — han føler sig mere som sjømand igjen. Han kan fremdeles lage

Blyanttegning i «Tegnebog for Carl Frederik Diriks den 10de Januar 1825».

skibsportrætter (s. 141) eller tegne sit dampskib ved indseiling til en brygge (s. 87), men blikket er nu vendt ut mot sjøen, og han har tydelig større glæde av at vise skibet naar det hiver sig paa bølgene (s. 133 og 229). Det er havet han aapner sig for, — han kommer det imøte med en mere malerisk behandling. Den vanlige teknik med blyants-tegning, farvelagt væsentlig med lyst brunt og blaatt, strækker ikke lenger til. Han indskrænker bruken av blyant (s. 229, som antagelig er fra denne tid), og lager tilslut rene akvareller, med rikere og friskere og dypere farver end før, akvareller som virkelig gir uttrykk for egne og følsomme glæde ved naturen. Han viser nu ogsaa et ganske andet syn for billedets virkning som helhet. Tidligere blev det sjelden mere end en sum av detaljer; nu bruker han tingene bevisst som underordnede ledd til at tjene billed-virkningen (s. 85 og 105). Han faar interesse for belysning, men uten at henfalde til atelier-effekter, — han er i stadig omgang med naturen. Det er betegnende at hans eneste uttalelse om samtidens malerkunst er nogen næserynkende bemerkninger om maanemaler Balche (s. 168).

Disse aarene før og efter 1850 later i det hele til at ha været de mest værdifulde, kunstnerisk set. Han har arbeidet ganske flittig og sikkert temmelig alvorlig, — hans unge hustru, som han blev gift med i september 48, har gjort forsøk paa at faa ham til at stille ut. «— — — tegne og male gjør han — — temmelig flittig,» skriver hun i februar 1850 i et brev til sin slegting Christian Fougstad, «og vi har nu Oliemalerier ophængte med Knappenaale rundt alle Væggene. Naar han kommer til Christiania saa læd mig see at Du faaer ham til at hænge dem op i Kunstforeningen; jeg skal sørge for at de komme med og naar vi to ville slaae os sammen og tage os af ham, saa vil der vist komme noget Stort ud af det. — — Carl er nede paa Isen med sin Tegnebog, jeg tænker nok han bringer hjem en eller anden god Figur.»

Av alt dette er der næsten ingen ting bevaret; en tegning fra Kragerø fra 1849 (s. 117), hvor lyset spiller en væsentlig rolle, er en av disse faa, og fra 1851 er der et par akvareller fra en reise til syden. Fra 50-aarene er der i det hele svært litet, 10-12 stykker i alt; til gjengjæld har vi her noget av det bedste han har gjort. Det er for det meste fra Kristiania han nu tar motiver, sjømandens Kristiania, bryggene med skuter og seil (s. 32, 33 og 97), — dampskibene er han træt av, og der var nu

heller ikke den gang saa mange av dem her i byen. Det er til dels ganske store akvareller, forstørret efter blyantskisser; særlig en av Toldbodbyggen fra 1852 (s. 33) er nydelig malt, med en fast og renslig helhetsvirkning av det blaa-graa i sjøen og toldbod-taket sammen med det brune og graabrune i de andre takene og seilene.

Med 1855, da Diriks blir fyr-direktør, begynder en ny periode. Nu blir det at seile rundt igjen langs hele Norges kyst, hver eneste sommer. Fra de første aarene har vi næsten ingen ting bevaret.

Det var vanskelig at tegne under baatskyds; men i land, naar han ventet paa skyds eller maatte ligge over for uveir, lot han neppe nogen leilighet gaa fra sig; saa det er allikevel materialet som svigter (se s. 142 og 158).

Fra 1862 har vi imidlertid en skissebok, og fra nu av findes der en mengde tegninger og akvareller, 2-300 i alt fra 60-aarene, — Diriks's frodigste tid. Det er fremdeles byer som i 40-aarene (s. 155, 172-74, 191), men synspunktet er mere malerisk og mindre topografisk end da; der er mere av omgivelser og landskap, belysningen spiller en større rolle, og det er næsten altid akvareller, temmelig lyse og lette, ofte med fine, skjære farver (s. 155 og 191, som begge virker litt for mørke i reproduktionen).

Landskaps-interessen gir sig ogsaa utslag i akvareller av kyst-partier. En sjelden gang kan den være enehersker, i tegning av nordlandske fjeld f. eks., men nogen særlig dragning mot den uberørte og vilde natur har Diriks ikke; han finder sig bedre til rette hvor menneskenes hænder har været paa færde, hvor der er baater og hus (s. 233, 181, 147 og 235). Naar han i embeds medfør færdes, ofte paa de barske steder av kysten, saa er det aldrig naturen i dens ensomme vælde, det er fyrene han tegner (s. 221, 149, 151, 167, 227, 142 og 231). Som en vel-

Penne-tegning angivelig 1865.

signelse følger han det, naar han en gang imellem kan komme væk fra dette nakne og golde og ind i de lune og mere menneske-venlige fjordene, eller til en frodig indlands-bygd som Voss (s. 197 og 199; se ogsaa s. 160, 194 og 195).

Det var nu i 60-aarene Diriks traadte frem for offentligheden som tegner og forfatter. I 1863 skrev han i «Folkevennen» en længere artikel «Om de forskjellige Slags Baade i Norge» og aaret efter om «Udenlandske Baade», væsentlig uddrag av en engelsk bok. Men alt i 61 var han vistnok begyndt i Hartvig Lassens «Skilling-Magazin», hvor en del av hans tegninger og akvareller fra kysten blev gjengit i træsnit, ledsaget av litt tekst med oplysninger om stedet, dets historie, næringsveier og befolkning; dette holdt han paa med til ut i 70-aarene, hele tiden anonymt.

Det er sikkert ikke uten sammenheng med denne virksomhet, naar han netop nu begynner at skrive ned smaa erindringer fra sine reiser, og historier og sagn han har hørt om merkværdige steder, — historie var Diriks meget interessert for, han kjendte Snorre ganske godt (se s. 77, 180 og 236), men han var f. eks. ikke ubetinget begeistret for Olav den hellige, siden han rispet Erling Skjalgsson i kindet. De første av disse skissene ser ut til at være skrevet i 1865, naar han efterpaa sat hjemme i Kristiania og meditererte (s. 231, Skomageren s. 234); mens han husker det, tar han like godt med noen smaa-ting fra aarene før (s. 233, Ryvarden s. 234). Men aaret efter begynner han at skrive paa selve reisen (s. 201, vistnok ogsaa s. 194), og dette blir han ved med (s. 203), tildels i form av sammenhengende dagbok (s. 162). Det er fordringsløse og beskedne skisser, men de er fulde av opmerksom iagttagelse og menneskelig ærgrelse og forsonende humor. «Men foruden Detaillernes omstændelige og livlige Fremstilling,» har han et sted notert (et utdrag av I. S. Brewer's «English Studies and Essays»), «har disse Optegnelser Fordelen af at være samtidige med de Begivenheder som de omhandle.»

Til flere av disse reise-skisser er der tegninger, ikke saa meget av lokaliteter, det er i saa fald nærmest for at illustrere en enkelt side ved stedet (s. 178 og 231); det er som oftest mennesker i en eller anden, set eller tænkt, situation, en pussig scene han har moret sig over (s. 193, 189 og 177).

Men der findes ogsaa, særlig fra 60-aarene, en mængde slike reiseminder i tegninger som ikke knytter sig bestemt til nogen tekst. Det kan være bittersøte selvoplevelser av reiselivets viderværdigheter og bekymringer for mat og hus (s. 145 og 213), hvad han ogsaa har en del at fortælle om i sine optegnelser; uten sine lyse og muntre sider er nu livet allikevel ikke (s. 208, 237 og 159). Men oftest er det scener som han bare har været vidne til, særlig paa sine dampskibs-reiser (s. 94).

Det var en del slike tegninger Diriks samlet og sendte ut i smaa mapper som «Skisser af Reiselivet i Norge» av C. D.; den første, som kom i 1865, var merket I, og fortsættelsen fulgte regelmæssig med en mappe hver jul til 68, med 6 litograferte pennetegninger i hver. Det er mennesker paa dampskibs-dækket og paa bryggen (s. 92, 93 og 88), det er billeder av tidens primitive hotel-væsen (s. 205), der er en enkelt jernbane-historie (s. 248), men like meget er det skildring av landeveiens reiseliv, ofte med engelske turister (s. 201 og 203). Det kan virke overraskende at træffe fyrdirektøren saa meget indi landet, og en kan fristes til at tænke paa tegninger av Flintoe, f. eks. de «Scener af Reiselivet i Norge», som blev trykt i 1838-40 med tekst av Mauritz Hansen. Det var jo netop reiseliv tillands Flintoe med forkjærlighet behandlet, og altid med humor; uheld under kjøring paa de daarlige veiene og den slags. Slike scener er der ogsaa hos Diriks, men nogen paa-virkning er der ingen grund til at anta; det er en naturlig utvidelse av hans egen motivkreds. Han er ogsaa mindre interessert for landskap end Flintoe, og mindre for folkeliv, set kulturhistorisk og etnografisk, mindre ogsaa end han selv var i 40-aarene forresten. Det er egentlig ikke reiselivet Diriks skildrer, det er menneskene i reiselivet. En lignende tendens kan merkes i «Skilling-Magazinet»: mot slutten er der

Pennetegning angivelig 1881.

mellem de topografiske tegninger ogsaa skildring av mennesker i virksomhet ved isvækning (1870), og der er nordlændinger som arme dækspassagerer (s. 217, 1871).

Det er for saa vidt betegnende at de følgende mapper, som fremdeles kom hvert aar, fra 1869 har faat titelen forandret til «Allehaanden». Der er skisser av reiselivet her ogsaa (s. 209, 90, 91 og 89), men det menneskelige indhold er endnu sterkere betonet, det er blit til vits og replik. Herfra er veien til andre sider av menneske-livet ikke lang. Det kan en enkelt gang være karakterisering av en type som er hovedsaken (s. 239), men i almindelighet er menneskene stillet mot hverandre i samspil, det er et øieblik som er fastholdt, det er situations-komik. Der er billeder fra gaten (s. 40), der er huslige scener (s. 35 og 247), der er smaa historier om de søte smaa (s. 44 og 45).

Diriks levet selv i disse aar et lykkelig og inspirerende familieliv med en velsignelse av barn, hvorav et halvt dusin vokste op. Det ældste av disse blev født i 53, det yngste i 62, og efter hvert som de blev saa store at de begyndte at ligne mennesker, blev de yndede motiver for sin far. Den første familie-tegning er fra 58. Egentlig portrætter er det aldrig; det er, karakteristisk nok, altid en stilling de indtar eller noget de holder paa med; de sitter og sover (s. 42), de ligger og læser (s. 7), de tegner og syr og de spiller, det hænder ogsaa at de spiser. De eneste alvorlige portrætter Diriks i det hele har tegnet, er vistnok et par av sin vordende hustru (s. 115). Som egtemand tegnet han hende slik at hun selv maatte gjøre opmerksom paa at «hverken Carl eller jeg ere saa frygtelige, som han her har afbildet os» (s. 127; s. 129?). Dermed være imidlertid intet sagt. Men sine barn behandlet han adskillig penere og overraskende alvorlig. At det akkurat er englebarn, vil han ikke paastaa (s. 187 og 243), men nogen yndige skapninger er det (s. 29 og 42-43), og efter som døtrene blir større og utvikler sig til «fuldendte, nordiske Skjønheder» og blir Kristianas vakreste damer, blir den ogsaa større, den faderlige stolthet (s. 21 og 122).

Disse aarene omkring 1870 er overhodet hans lykkeligste tid og kan hænde den frugtbarste. Rigtignok er omraadet topografisk blit mindre; efter 1870 er næsten alle tegningene fra Kristiania. Til gjengjæld har han her øinene og blyanten med sig overalt. Naar han er i «Athenæum», indskrænker han sig ikke til at læse aviser (s. 250); naar han

er paa bal, gjør han studier i damenes toiletter, og han følger dem ogsaa paa gaten (s. 17 og 131). Han gaar paa torvet og paa bryggene og ser paa folkelivet (s. 78, 31, 245, 236 og 249), han tegner toldboden i høstlig morgenlys. Om vinteren gaar han ut paa isen og gjengir det brogede skøite-liv ved Akershus; længer ute sitter folk og fisker, og der gjøres raak for at holde skibsfart vedlike. Naar saa markedet kommer i begyndelsen av februar, har han glade og travle dager (s. 46-47). Disse tegninger av Diriks, som antagelig skriver sig for det meste fra 1866 og 67, er vist de eneste autentiske skildringer som findes av det gamle Kristiania-marked, bortset fra en tegning fra omkring 1830, uvisst av hvem, og et maleri fra 1843 av den danske maler Bratz. I begge disse er det imidlertid torvet og markedet i sin helhet som er fremstillet; Diriks derimot opløser det i enkelt-scener og kan derfor gi et ganske andet levende og alsidig billede. Der er i skildringen en endnu større bredde og saftig gemytlichkeit end i de tidligere tegninger fra fiskebryggen og i «Skisser af Reiselivet»; det er østlands-bonden slik som han er indført i litteraturen av Asbjørnsen, og endnu mere slik som bergenseren Harald Meltzer merkværdig nok har magtet at karakterisere ham i sine «Politinotiser», som kom i bokform i 1862; Diriks har ogsaa selv skildret typen litterært (s. 245).

Noget tilfælde var det altsaa ikke at Diriks fik i opdrag at illustrere Meltzers «Smaabilleder af Folkelivet», da de i 1874 skulde sendes ut

Fyrdirks klippe af sine Døtre.
Penne-tegning 27. Januar 1876.

i fjerde oplag. Særlig vellykket blev de rigtignok ikke. De er grove i streken og utvendige i sin komik, ikke paa høide hverken med det dype menneskekjendskap og den forstaaende humor hos Meltzer eller med Diriks selv, naar han ser for egen regning. De er ogsaa anonyme.

Aaret efter kom en liten mappe med tegninger «Fra Christiania Marked, som det var», et udvalg av tegningene fra 60-aarene, og muligens nogen nye. I 76 kom «Allehaande No. VII», men saa blev det en ulykkelig pause. I 74 var hans yngste søn revet bort av en sygdom som de den gang ikke trodde var smitsom. Aaret efter døde imidlertid ogsaa hans yngste datter; to aar senere, da familien var flyttet ind i et nybygget hus ved Munkedamsveien, døde den næstældste datteren, et halvt aar senere den ældste og tilslut hans hustru samme aar, 78. Der sat han tilbake med to av sine barn, men de skulde heller ikke opnaa noget langt liv; i 81 døde en søn, opkaldt efter hans gode ven Ketil Motzfeldt, og tre aar senere den sidste, en datter.

Det var ikke netop forhold som skulde opfordre til lystig produktion. Fra 78 og 79 findes heller ingen daterte tegninger, der er en enkelt fra 80 og to fra 81, alle sammen av unge damer (s. 19), sikkert med en underklang av længsel efter det tapte. Men i 82 kom en ny samling «Allehaande», den sidste. Diriks hadde da tat avsked som fyrdirektør og hadde ikke noget bedre at nytte tiden til end at gaa paa gamle tomter, paa torvene, og se paa livet der (s. 34, 49 og 242). Nu trær menneskene efterhaanden mere i bakgrunden igjen og blir et ledd i billedet av gaten. Naar han tegner riksrets-dommen i 1883, er Stortinget tegnet i hele sin høide og menneskene samlet i en klump. Som by-kronikør kan han forresten paa ingen maate konkurrere med arkitekt von Hanno. Diriks holder ogsaa et øie med byen som den æter sig utover mot vest; der er adskillige tegninger fra Hægdehaugen og Uranienborg og de andre nye deler av byen (s. 41). Og han gaar videre til Vestre Aker, hvor ungdom og barn gaar paa ski, — hans kjærlighet til barn og ungdom er ikke blit mindre (s. 50); det er blandt andet den som holder ham saa frisk. Nu tar han ogsaa op akvarellens igjen, som han næsten ikke har dyrket i 70-aarene, og lager vinterlandskap i sne. Han er overhodet mindre litterær end da, han er blit mere neutralt realistisk skildrende, sikkert opmuntret av det nye friluftsmaleriet, — han var paa denne tid meget sammen med sin yngre slegt-

ning Fredrik Collett (s. 238).

Det var ellers væsentlig sine gamle venner han dyrket. Han vanket fremdeles i «Athenæum» (s. 23), men mest var han sammen med konsul Fleischer og sin skole-kamerat og bedste ven Ketil Motzfeldt, som var like rødhaaret som han selv. Saa møttes de, disse ensomme gamle herrer, og holdt middag til minde om den ene eller anden oplevelse i sit liv og trøstet hverandre saa godt de kunde. Det blev tilbakeblikkets og erindringens tid.

Diriks og «Times» i «Athenæum». Blyantstegning 1877.

Diriks hadde allerede før skrevet en del erindringer. Den romantiske, halvt novellistiske skildring av brudefærden er vistnok helt fra slutten av 50-aarene, «Skaanska Kriget» er fra 1870, og «Kongetransport» er vist omtrent fra samme tid. Nu gaar han længer tilbake; han skriver i 1880 eller noget senere om sin første sjøtur og supplerer fortællingen med nogen smukke og morsomme tegninger (s. 51-73); de andre barndomserindringer er sikkert ogsaa skrevet nu. Senere, efter avskeden, skriver han «Et og andet Fyrvæsenet vedkommende», ledsaget av noen friske pennetegninger (s. 222-25), og i 89 fortæller han om sin stilling som fyrdirektør; tidligere, i 78, hadde han i «Polyteknisk Tidsskrift» git en fagmæssig skildring av fyrvæsenet og dets utvikling. Nu blir ogsaa rammen videt ut, — han har jo set og oplevet en del som kunde være av kulturhistorisk interesse. I 89 skriver han «Et og andet om Gjestgiversteder og Hoteller hertillands for indtil 50 Aar tilbage», og tilslut, vistnok efter 92, om «Vor Dampskibsfarts Barndom».

Det er et temmelig ujevnt og forskjelligartet forfatterskap, — det skifter efter tidspunkt, efter maaten det er blit til paa og meningen med

det. Det ældste, fortællingen om brudefærden, er et avrundet hele; stoffet er smeltet og git en form hvor den muntre og livlige tone er gjennemført. Ikke fuldt saa ensartet er illustrationene, men de er ganske omhyggelige, de ogsaa, og levende og morsomme er de (s. 113, 118-21, 123 og 125). Mere springende er 60-aarenes forfatterskap. Der er bruddstykker, skrevet i et ledig øieblik paa reisen; der er løsrevne reise-minder, skrevet hjemme; der er ogsaa en del mere avrundede notater, men altid slik at han gaar like løs paa saken. Paa samme maate er der raske tegninger, særlig av mennesker; der er «Skisser af Reiselivet» og utkast til «Allehaande», og der er for-sig-gjorte akvareller av byer (hvis man vil være aandfuld). I det følgende, erindringene fra 1870, er der mere sammenheng igjen, det er fortløpende beretning om begivenheter. Mer bevisst gruppering og komposition har været nødvendig i 80-aarenes detalj-rike oversigter. De er ganske omhyggelig gjennearbeidet; litt stive og embeds-mæssige er de kanske blit; der er hyppig konstruksjoner med particip og apposition — «den nu end værre blevne Atmosfære» (s. 150) — og der er staaende uttrykk som «dersteds» og «efter Omstændighederne». Det er fristende at trække paralel med utviklingen fra den raske og friske strek i pennetegninger fra 60-aarene (s. 17 og 135) over den fastere tegning i 70-aarene (s. 249) og frem til 80-aarenes tynde og mere modellerende strek (s. 19) og den beregnede likevegt i oppbygningen av grupper uten nogen dominerende hovedperson (s. 51 og 55).

Der er her ingen grund til at gaa nærmere ind paa kjendsgjæringer i dette forfatterskap, men det kan være av interesse at konstatere at han heller ikke her er utelukkende humorist. Han er en vaaken og ganske alsidig iagttager, som gjerne vil ha rede paa næringsliv og andre ting paa de steder hvor han færdes og tegner saa meget. At hans grundigste studier er viet matstel og reise-forhold, er jo ikke saa besynderlig, men han kan ogsaa uten egen-interesse hæve sig til alvorlig national-økonomisk bekymring. Han er en rationel natur som ærgrer sig over dovenskap og skippertak og udyrket jord og alt det elendige stellet. At en ussel liten hytte kan være malerisk, er en anden sak, — han har en svakhet for det yndige, for idyllen. Naar han ikke kan finde noget skjønt for øiet i Fredriksvern (s. 72), er ogsaa det en tidsbestemt æstetisk begrænsning.

Men om emnet er aldrig saa neutralt og alvorlig, har humoristen

vanskelig for at holde sig i skjul; fremstillingen er munter, ofte springende og altid rik paa associationer. Den komiske virkning kan bero paa uttrykk som egentlig ikke passer paa stoffet, f. eks. der hvor han skildrer kjøringen gjennom Kragerø's gater i sjømands-jargon, eller slik som han ofte bruker fremmedord, gjetebukken f. eks., som «ved et uformodet Stød a posteriori» sendte officerene paa hodet (s. 31). Det kan ogsaa være det motsatte, — han taler et sted om overkuisk anstrengelse, og det vrimler av uskyldige ordspil

Eva frister Adam. Blyanttegning 8. Mai 1892.

— «Florø der ingenlunde staaer i Flor» (s. 175), Helse-Bod istedenfor apotek (s. 185) — og en mængde andre slike vitser som det nu ikke er tillatt at more sig over. Motsætning gjør han ogsaa meget bruk av — «vi maatte ud af Vognen, og vore Penge ud af Pungen» (s. 72) — og han ynder de overraskende sammenstillinger — «kun Christen Vivelstads Kvinder holdt sig i Hjemmet og i Skindet» (s. 144) — og svake uttrykk med desto sterkere virkning — «hvilket just ikke alltid skete med nogen særdeles Hensynsfuldhed» (s. 62). Andre ganger igjen kan han karakterisere ved at overdrive og dyngte adjektiv paa adjektiv — «denne barberede, flaaede, slikkede, graa, fjeldknattede Vestkyst» (s. 165).

Det er for saa vidt samme virkemidler som i tegningene. Vi kjender overdrivelsen og ophopningen igjen (f. eks. s. 83 og 243) og ogsaa de litt for svake uttrykk (s. 49 og 129). Der er tegninger som bare illustrerer et ordspil, — en dame med slæp er «en feiende dame» (se ogsaa s. 41). Der er overraskelser, i situation eller i replikk (f. eks. s. 40, 45, 61 og 89), og der er sammenstillinger som f. eks. en torsk som beskuer sin fisker med gjenkjendelsens glæde (se ogsaa trynene s. 34). Og ser vi

paa den lille knerten som skal kommandere (s. 57), saa er han jo intet andet end et humoristisk fremmedord. Det er i det hele hos Diriks, som i al anden komik rigtignok, altid en slik motsætning virkningen bygger paa, rikere varieret her i tegningene, som er hans egentlige felt. Det kan være en motsætning mellem menneskene indbyrdes (s. 71, 201 og 203), det kan hælde at virkeligheten ikke helt svarer til menneskenes opfatning av den (s. 35, 90 og 230) eller deres ønsker (s. 118, 209 og 247), og det forekommer at resultatet ikke falder sammen med hensigten (s. 92).

Det er vistnok meget faa av disse situationer som er opfundet; kilden synes overveiende at være iagttagelse. Det er evnen til at gripe det karakteristiske ved et menneske, særlig i samspil med andre, og gjengi dette paa en rammende maate — det vil si overdrevet — som gjør disse tegninger og skildringer saa levende. Hans øie har imidlertid været skarpere end øret; gjengivelsen av dialekt er usikker og inkonsekvent, men det er betegnende at han har fundet det nødvendig for at karakterisere sine figurer.

At Diriks har et særlig godt øie til menneskenes komiske sider, kan det synes litt utidig at gjøre direkte opmerksom paa. Men det betyr blandt andet at han ikke er karikatur-tegner i moderne eller samtidig europæisk mening. Han føler ingen trang til politisk eller social eller anden satire; han refser aldrig; heller ikke er han spids eller spydig mot enkelt-personer. Han bare morer sig i al østlandsk gemytlighet, han er humoristisk tegner, i sin humor utpræget borgerlig, fri for mondænt pikanteri og næsten uten erotik. Det blir derfor bare samtidens engelske og danske karikatur han kan sammenlignes med. Fra England hadde Diriks meget tidlig mottat indtryk. En tegning som den fra London i 1843 (s. 211) er jo det rene Pickwick-interiør, og flere av tegningene like efter fra Norge bærer ogsaa et umiskjendelig engelsk præg (s. 83). En forfatter som Dickens har netop været noget for Diriks. Naar man fremhæver iagttagelsen og den overdrivende fantasi som karakteristisk for Dickens, rigdommen av indfald og pussigheter, lystigheten og det støiende humør, hans brede livsglæde og hans hjertensgodhet, hans ordrike og stundom ukorrekte stil (Adolf Hansen), saa kan disse uttryk ogsaa brukes om Diriks, uten at dermed noget skulde være sagt om jevnbyrdighet. Men der er aandelig slegtskap; efterligning er det ikke, det er i tilfælde bare utløsning. Nu er der humoristiske tegninger av

Diriks ældre end «Punch», som begyndte at komme i 1841, men dette blad og endnu mere det miljø det er vokset frem av, er sikkert en forutsetning for hele denne gruppe av hans tegninger. Om han ikke selv altid har været abonnent, saa kunde han finde det i «Athenæum», hvor han ogsaa var en ivrig læser av «Times» (s. 23). Naar det lille han nævner av litteratur i sine optegnelser, næsten utelukkende er engelsk, saa er dette neppe noget slumpetræf; hans forkjærlighet for engelske uttryk og citater og hans mange ordspil peker samme vei. Han blir med andre ord nærmest at betegne som en norsk victorianer, en borgerlig humorist, den eneste av denne type som vi har i vor tegnekunst. Nu er det ikke hele «Punch» han representerer; det er ikke Thackeray, — han var for spids og satirisk; bladet hadde jo ogsaa politisk karikatur. Det er «Pictures of Life and Character» Diriks overfører paa hjemlig grund; det er utelukkende smaabilleder av hverdagslivet. Han overfører, han kopierer ikke slavisk, han finder sit eget omraade, og han finder sin egen djerve form, som godt taaler sammenligning med det kunstneriske niveau i «Punch» før Charles Keene. Men altid er han indenfor den engelske ramme. Det er aldrig kafé- eller mandfolk-humor som i Frankrike; han er anstændig, han kan underholde den samlede familie, han er elskværdig og hyggelig og uten ondsind. For saa vidt er der slegtskap ogsaa med den danske tegner Fritz Jürgensen, men nogen paavirkning fra denne kant er litet tænkelig. Det maatte da snarere være fra Wilhelm Pedersen, han som illustrerte H. C. Andersens eventyr, som Diriks kan minde om i tegnemaaten, i skraveringen og i ansigtsformen. Diriks var, motsat Jürgensen, hverken kritik-lysten eller indadvendt.

Han var et sundt og elskværdig menneske. Rigtignok saa han baade bidsk og farlig ut og litt jægteskipper-agtig; ingen skal forresten kunne si at han nogen gang har forskjønnnet sig (s. 161, 159, 21-28). Som den skjøier han var, hadde han ogsaa sin store fryd over at utnytte sit ydre til at lage overraskelser og komiske situationer (se f. eks. s. 151, 159 og 241). Hans selv-ironi er pragtfuld. Men der ligger ogsaa noget mer i dette, det er en usnobbet, sund vurdering, en sans for det væsentlige i menneske-livet. Han hadde like stor respekt for underordnede som for overordnede; han lot aldrig skydsen vente, selv naar han blev overhængt av bryllups-gjester; hans retsind var ubestikkelig. Kry var han aldrig, men han var stolt og han hadde karakter, — Camilla Collett utaler sin

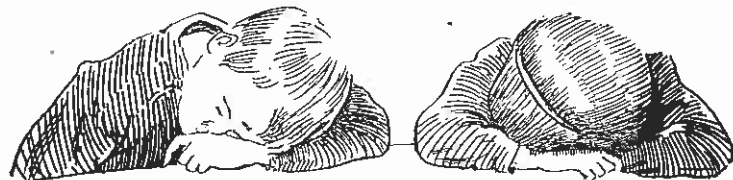
«Beundring for den Sjelsstyrke, hvormed han har baaret et Livs mer end almindelig tunge Tilskikkelser». Til daglig kunde han være faamælt, men alsidig optat og belæst som han var, dannet han midtpunktet i omgangs-kredsen, hvor han livet op med sit vidd og sin humor, som nok kunde være højrøstet og kaat, men som aldrig stak eller saaret. Derfor var han avholdt af alle, ikke mindst af de unge damer; paa sine gamle dager, da han ogsaa moret sig med at snekre, forærte han sine venners døtre smaa rokokko-bord med hemmelige gemmer til korrespondanse.

Slik blir han, ogsaa ved dette træk med snekringen, at betragte som en utløper av embedsmands-dilettantismen fra aarhundredets første del, paa mange punkter præget af tidens vekslende interesser, men adskillig mere vrien at ordne ind i sammenhæng kunsthistorisk end kulturhistorisk. Han er nemlig bare et vaakent menneske som i al beskedenhet og uten kunstnerisk præntation ser paa mennesker og liv med sine egne friske øine, opmuntret av «Punch» rigtignok, men ikke bundet. Men netop derfor, fordi han er saa uforfalsket og oprindelig, og endnu mer fordi han magter at gi sine indtryk en dækkende form, saa blir han tilslut noget mer end et omfattende og sympatisk menneske og en underholdende og morsom mand. Med eller mot sin vilje og uten noget «hvis» blir han kunstner allikevel.

Arne Nygaard Nilssen.

«Demmesaa datten.» Selvportræt. Penne-tegning.

MINE BARNDOMSERINDRINGER

Min første tydelige Erindring gaaer ikke længere tilbage end til 1819, da «Bordtomterne» (Bordstablerne) brændte. Mine Forældre boede da i den sydlige Del af Kongens Gade, og Lyshavet viste sig dersteds saa stærkt, at man skulde troet Ilden var lige ind paa os. Forskrækkelsen var ogsaa derefter, og vi traf skyndsomt Foranstaltninger til at redde de værdifuldeste Eiendele og til Udflytning. Mine ældre Søstre (fra 2 til 12 Aar ældre end mig) vare især betagne af Angst, og gav denne tilkjende ved Jamren og Græden. Jeg skulde vise mit Mandemod, og udbrød derfor: «I burde skamme Eder over at bære Eder slig, naar Barnet derborte i Vuggen ikke er det mindste bange!» Barnet, en yngre Søster, var 1 à 2 Aar gammelt. Hvorvidt denne ligesaa beføiede som kraftige Tiltale frugtede noget, skal jeg lade være usagt, men senere hen fik jeg den repeteret meget oftere end jeg skjøttede om. —

Branden blev som bekjendt standset inden den havde angrebet den paa den anden Side af Havnen liggende truede Bydel. Ved Toldboden var Heden saa stærk, at man dersteds neppe kunde opholde sig nogle Øieblikke. —

I 1820 flyttede vi ind i den, Oberst Ingier paa Lian tilhørende saakaldte Rosenkrantsgaard i Dronningensgade. (Den blev senere solgt og omdannet til Hotel, ødelagt ved Ildsvaade, og atter opbygget som Hotel, men gjorde kun i kort Tid Tjeneste som saadant.) Navnet havde Gaarden efter den tidligere Eier Statsraad Rosenkrants. —

Efter hin Tids Begreber var det en statselig Bygning, med to Etager, Facade med 9 Fag Vinduer til Gaden (i 2den Etage), en lang Side-

Rosenkrantsgården, senere Hôtel du Nord. Litografi af Em. Børentzen & Co.

bygning med den da sædvanlige aabne Svalgang, og desuden rummelige Udhuse med Fjøs, Stald, Vognremisse m. m. Midt paa Bygningen var en Gadedør med en stor Trappe af Gjellebæk-Marmor, og i den til Krigsskolen stødende Del en Port, udenfor hvilken der laa en firkantet Sten, passende som Bænk eller Sæde, men hvis oprindelige Bestemmelse havde været at gjøre det bekvemt for Fru Rosenkrants naar hun skulde stige tilhest. I Sommertiden var ved Siden af denne Sten placeret et lidet Kar med Vand for Brandtilfældes Skyld. Lignende Kar fandtes, ifølge Politibestemmelse, udenfor hvert Hus.

Nederste Etage blev ved en fra Gadedøren tværs igjennem Bygningen førende Gang delt i 2 Dele, den ene beboet af Kammerraad og Toldinspektør Sunde, den anden af Raadmand Mandall. Hele øverste Etage beboedes, eller rettere sagt var leiet, af mine Forældre. Den var rummeligere end vi havde Behov for, hvilket især gjaldt en meget stor Sal, der i sin Tid havde været et Pragtværrelse, og som havde store

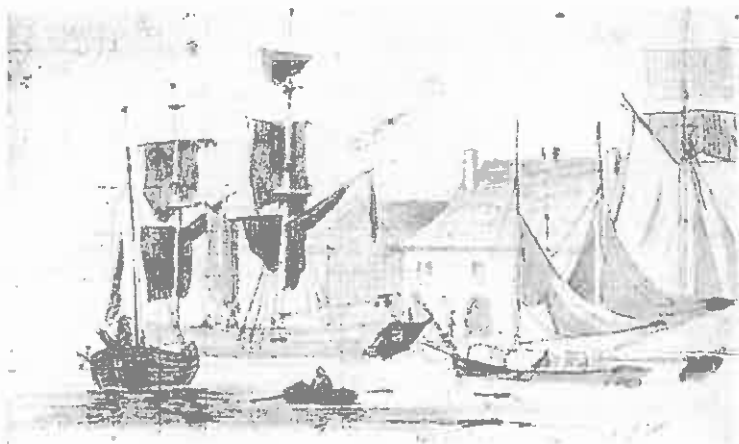
Fiskebryggen i Christianis. Akvarel.

Malerier i forgyldte Felter indfældte i Væggene. (Senere hen havde det musikalske Selskab «Lycæet» sine Sammenkomster hersteds). —

Paa de store Lofter var der mange dunkle Kroge, som vi Børn havde al Respect for, og som vi ikke uden Benaelse passerede. Der var flere Kvistværrelser paa Loftet, hvoraf et beboedes af min ældste Broder Ludvig, som paa den Tid var Lieut. i Cavalleriet.

Det store, med Vandpost forsynede Gaardsrum, var min Legeplads, og Scenen for mange Batailler mellem mig og en Buk ved Navn Mads, der gav mig, om end ikke Naadestødet, saa dog mangfoldige vældige Puf. Den blev efterhaanden saaledes tirket, at den angreb Folk iflæng, især gik det udover de Cavalleriofficerer, der besøgte min Broder, hvilke den især havde lagt for Had, og som den stundom ved et ufornødet Stød a posteriori sendte paa Hovedet. —

Lige over Gaden var der en stor, ubebygget Tomt («Baggaarden» kaldet) som strakte sig lige til Hjørnehuset ved Toldbodgaden (beboet

Toldbodbyggen i Christiania. Blyanttegning antagelig 1858.

af Kammerraad Glückstad) og som var den Legeplads vi foretrak, fornemmelig fordi vi dersteds var mindre under Opsigt. —

Her indfandt sig ofte nogle af mine Jevnaldrende, og her havde vi frit Spil, legede og sloges, lo og græd om hinanden. Blandt dem der havde fri Entré til Baggaarden var Malthe Langberg (senere død som Ingeniørhoff.), Hans Barth (en Dattersøn af Toldinspektør Sunde og boende hos denne) samt Ketil Motzfeldt. Af og til blev de, efter Omstændighederne, trakterede med Smørrebrød, Lakris, blaa Øine og blodige Næser.

Stundom var ogsaa mine to yngste Søstre derover og deltog i Legene. Engang da min Søster Natalia skulde hjælpe mig at bygge Fæstning, kom jeg bærende paa en stor Sten, snublede og faldt med Stenen ovenpaa en anden Sten med min ene Lillefinger som Mellemlag. Følgen heraf var at omtrent Halvdelen af denne blev flad som en Pandekage, grundigen knust lige til Benet. Da jeg holdt denne Trophæ op til Næsen paa Natalia begyndte denne at hyle og fik mig, halvt modstræbende, trukket over Gaden op til min Moder. Ogsaa hun blev forskrækket, fik sendt Bud efter en Læge (Professor Holst) der med en Sax

Toldbodbyggen i Christiania. Akvarel 1852.

afklippede Fingerstumpen, og forbandt den anden Halvdel. Dermed var den Historie forbi, og et Fingerpeg om senere at være lidt mere forsigtig. —

Min stadige Legekammerat, Hans Barth, (død som Præst i Kragerø) maatte som oftest stjele sig ud, thi Bedstefaderen, Sunde, indsaa ikke Nødvendigheden eller Rimeligheden af at en Gut maatte have nogen Fritid, og behandlede ham ogsaa i andre Henseender med hjerteløs Strenghed.

I det Hele taget var denne Kammerraad Sunde en selvgod, ubehagelig Mand, hvis saagodtsom eneste Tanke var at spise og drikke. Og det gjorde han tilgavns; han spiste og drak sin aarlige Indtægt af omtrent 4000 Sp., saaledes at han, efter i mange Aar at have siddet inde med dette gode Embede, ved sin Død ikke efterlod det Mindste til sin Kone og eneste Søn. Hans Værelse vendte ud til Gaardsrummet, og jeg kunde fra dette, daglig see hvorledes han fra et stort Skab fremdrog og derpaa lunkede sig med Vine og Delikatesser. At Skabet var rigelig forsynet med Flasker kunde jeg se, og efter hvad der blev mig sagt, skulde det indeholde de fineste og kostbareste Vine som var at erholde. I Gaardsrummet gik stadigen, for ham bestemte, Delikatesser

Fra Youngtorvet. Pennetegning antagelig 1884.

om paa to Ben, i Skikkelse af Høns, Kapuner og Kalkuner. Naar han havde Middagsgjæster var Alt selvfølgelig af Lækreste Slags, og hvis noget i Særdeleshed smagte ham godt, generte han sig ikke for at udbyde: «Du Karen (hans Hustru), der er vel saameget af dette, at jeg kan faa noget deraf imorgen.» Om Gjæsterne tog saadant for et Vink om at spise mindre, skal jeg lade være usagt. Han var forøvrigt ogsaa en brutal Person, hvilket endogsaa jeg som Smaagut kunde skjønne, især naar han krambolerede med Fru Mandal i den aabne Gang som adskilte de to Familiebekvemmeligheder. Hvis en Dame nu skulde blive tiltalt som Fru Mandall dengang, vilde hun ikke lade sig nøje med at blive baade rød og bleg — det var af aller groveste og plumpeste Slags, og lader sig anstændigvis ikke gjengive. —

Jagt efter en Mus. Pennetegning til «Allehaande» VII (1876).

Naar jeg tænker paa det tarvelige Møblement som forefandtes i mine Forældres Hus, og den simple Levemaade som fandt Sted, giver det fuld Anledning til at anstille Betragtninger over hvorlunde Begrebet om Livets Fornødenheder siden hin Tid er forandret, hvorledes den gamle Simpelhed lidt efter lidt er veget for Luxus saagodtsom i enhver Retning. Lignende Bemærkninger er nu forøvrigt, af gamle Folk — Slægt efter Slægt — ført i Munden. —

Statsstuen (i ethvert Hus var dengang en Statsstue som kun ved høitidelige Anledninger blev benyttet) havde vistnok Mahogny Møbler, men den var ogsaa den eneste hvor saadant kostbart Inventarium forefandtes; Dagligstuen var møbleret med Birketræs Stole, et stort malet Slagbord, et mindre Bord, et Skab, en Sopha og 2 Forhøininger. Disse sidste Ind-

Akerelven. Blyanttegning 20. Mai 1874.

retninger var dengang almindelige i hvert Hus og benyttedes for at man bedre kunde se ud paa Gaden — den tomme Gade. De var sammensatte af Bord, omtrent 9 Tommer høje og saa brede og lange at to Personer, med et lidet Bord mellem sig, kunde finde Plads paa dem. Allerbedst man sad kunde det nok hænde at det ene Stolben kom udenfor Forhøjningen og at man gik bagover, selvfølgelig med Risiko af at brække Nakken. —

Fortepiano, Malerier, Gulvtæppe fandtes ikke hos os, og forøvrigt kun i meget faa Huse. Et og andet Sted havde man et Engelsk Hakkebræt og nogle gamle Familieportrætter. Sølvtøjet indskrænkede sig til Spise- og Theskeer, samt en Sukkerskaal og en Punshøse. Sølvgafler fandtes ikke. —

Den daglige Kost stod i Forhold til Møblement og Service. Til Frokost The, Rugbrød og Smør; Børnene Melk og Brød; Kl. 1 spistes Middag, almindeligvis to Retter. Kl. 5 The og Smørrebrød, og Kl. 8 à 9 Grød. — Havde vi en sjelden Gang Gjæstebud, serveredes heller ikke mere end to Retter, men med Desert («Atpaasleik» — som Overlærer Knudsen saa smukt oversatte dette Ord), og desuden Vin, Bordeaux, formodentlig Simplex; andre Sorter Vine saae man da næsten

Brinchs Kran og Egeberg. Akvarelleret Blyanttegning 25. April 1845.

aldrig ved et Middagsbord. Endvidere vankede der Franskbrød (Gjæstebrød), der maatte bestilles hos Bager Bølling, og som kun ved saadanne høitidelige Anledninger bestodes. — En Mugge eller Terin, alt efter Gjæsternes Antal — med varm Punsh, var den almindelige Drik om Aftenen. —

At holde Husholdning i hine Tider var hel besværlig. Vi bryggede, bagede, slagtede, støbte Lys etc. etc. En gammel Kjærring ved Navn Kari indfandt sig hver Maaned til bestemt Tid for at besørgende endel af disse Arbeider. Hun staaer endnu klart for min Erindring; jeg kan i Tankerne se hende sidde ved sin Takke i Bryggerhuset og bage Fladbrød; jeg kan ogsaa erindre hvorledes jeg søgte at gjøre mig tilvens med hende for at faa en Lefse — en Kontrast til de gamle, flinthaarde Brødskalke, hvoraf jeg havde et Magazin i en Skuffe, og som jeg, med paastrøet Salt, anstrængte mig for at faa ned — alt for at blive «stærk» — Noget man havde indbildt mig ufeilbarligen vilde blive Tilfælde med saadan Kost.

Hvad der af disse huslige Sysler havde størst Interesse for os Børn var dog næst efter Julebagning Slagtingen. I November Maaned skulde to Grise, opdragne og gjødede i Baggaarden, lade sit Liv.

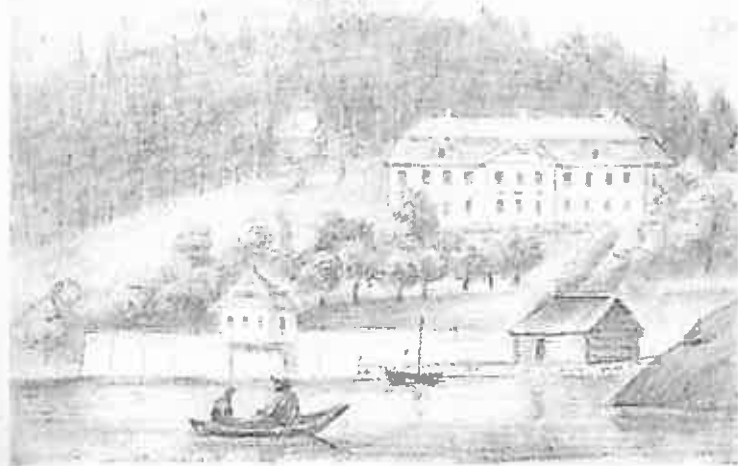

Blyanttegning 7. November 1868.

Vi imødesaa Begivenheden med stor Spænding og ikke ringe Grad af Medlidenhed for de arme Svin — en Bagtanke om de gode Pølser som senere vilde vanke, trøstede os vel noget. Endelig blev Dagen bestemt, Stupigen fik streng Ordre af mig og mine yngste Søstre om at vække os Kl. 5 om Morgenen da den for os ligesaa sørgelige som interessante Begivenhed skulde begynde. Og saa blev vi da vækket, idet vi halv betagne af Rædsel hørte et hvinende Griseskrig i det Fjerne — det var de uskyl-dige Offere som fra Baggaarden blev trukket til Slagterbænken. Fra Vinduet saae vi hvorledes de i den Mørke Novembermorgen ved Lys og Lygt modstræbende og med for os hjerteskjærende Hvin blev trukne over Gaden ind i Gaarden og ned i Bryggerhuset. Nei, det var for fælt; med Graad i Halsen og den dybeste Medlidenhed i Hjertet kastede vi os i Sengen og trak Dynen opover Ørene. Sønnen slukkede igjen vor Sorg, og da vi til sædvanlig Tid atter var paa Benene, brugte vi dem strax til at ile ned i Bryggerhuset for at undersøge Forholdene. Huttetu, der laa en lang blodig Kniv; der hang den ene Gris i Bagbenene, hvid og glat; og der laa den anden paa en Bænk og blev skallet — med kogende hedt Vand.

Med bebreidende Blikke og Ord til alle de i denne blodige Akt implicerede Personer, Gamle Kari, Ola Gaardsgut, og Lena Kokke, forlode vi Bryggerhuset, lovende os selv at vi aldrig mere vilde være Vidne til noget Lignende. Næste Aar gjentog sig dog den samme Historie!

Hver Høst indfandt sig en Jydeskipper, der forsynede Huset med

Stubbe-Lian. Blyanttegning antagelig fra 1840-Aarene.

Smør, Gryn, Mel etc. Af saadanne Jydeskipper kom der aarligen en Mængde til Byen, og hver havde sine bestemte Familier at forsyne. —

I 1821 begyndte for mig Livets Gjenfordigheder og Lærdomme. Jeg blev sendt paa en Pugeskole hos en Madame Schultz, boende paa Hjørnet af Dronningensgade og Gunnerusgade. Der var et Snes Børn, Gutter og Piger om hinanden i et snevert Rum, pugende, surrende og snuftende. Den Visdom der blev os tildel var ikke stor; Mutter Schultz var nok et tarveligt udstyret Menneske; hendes Mand var en Døgenicht og Ranglefant, som kun af og til viste sig i Skoleværelset for at fylde dette med Brændevins Lugt og for at skjære Penne. Skolepengene var nu heller ikke meget høje, nemlig en Daler pr. Maaned. Ved Slutningen af en saadan heftede min Moder en Dalerseddell med en Knappenaal paa Indersiden af min Trøje til Overbringelse, og samtidig fik jeg, hvis mine Skudsmaal havde været gode, et Par Skilling. Disse anvendte jeg almindeligvis til Indkjøb af Lakrits eller en saakaldt Kanelstang hos «Cathrine Trærump», en gammel Kurvkone som havde sit Tilhold

Fra Christiania Fiskebrygge. En upaaeregnet Fangst. Blyantstegning til «Allehaande» I (1869).

udenfor Latinskolen (ligeoverfor det nærværende Høiestretslocale). Navnet havde hun faaet fordi hun i en lang Aarrække stadigen havde siddet paa en Trækraft med sin Kurv foran sig.

Børn have egne Begreber om Meget og Mangt, især have de en med Bæven blandet Veneration for alt henhørende til Politiet. Et Exempel herpaa havde jeg engang paa Skolen, da en Pige med hvem jeg var røgen uklar, udbrød: «Du skulde ikke være saa kry, Du,*) Din Far er hverken Konge eller Politimester.» (Min Fader var dengang Chef for Justitsdepartementet.) —

Vi fandt det Alle meget kjedeligt hos Madame Schultz, men havde dog en Adspredelse naar vi fik fat i den i samme Hus boende Major Jørgensen, bekendt som Lerdølernes Kompagnichef i Krigen med Sve-

*) Vistnok en ubeføiet Beskyldning, thi kry tror jeg aldrig at have været.

Sorgenfrigade, Christiania. Blyantstegning Januar 1884.

rige. Han var for det meste iført Slobrok og Tøfler, og med en lang Pibe mellem Ruinerne af en vistnok i sin Tid kraftig Tandgar, og snakkede gebrokkent baade Tydsk og Norsk. Maaske var det under Opholdet i dette Hus, at han skrev sin bekendte Tragedie «Postnes Rov paa Moss, eller hvor dybt en Menneske kan sinke».

Efter et længere Cursus i den Schultzke Lærestalt blev jeg, samtidig med min Legekammerat Hans Barth, sat ind i Borgerskolen. Denne havde da sit Locale i den nærværende Post- og Telegrafbygning, som var rummelig nok til at afgive Plads ogsaa til Christiania største Pige-skole, hos Jomfru Pharo. —

Af vore Lærere var det et Par som senere opnaaede Hæder og Værdighed, eller iallefald høiere Stillinger i Samfundet, nemlig Bretteville (senere Statsraad) og Præsten Harbitz som under flere Storthing var dets President. Som Lærer var denne ikke omtykket, især fordi han

Maggy Diriks. Penne tegning 6. April 1867.

tampede os ubarmhertigt; der var 3 Ting han fordrede, at vi altid skulde være forsynet med, nemlig Blyant, Pennekniv og Lomme-tørklæde; manglede vi nogen af disse Ting tampede han os i Haanden. Han blev engang narret af en Gut, der ikke havde Lomme-tørklæde, men som var kvik nok til at trække frem Fligen af sin Skjorte, der blev taget for god Fisk. — En tredie Lærer var Vogt, senere Provst i Eidsvold, under hvis Time der engang foregik en ganske pudsigt Scene. Vi havde for Vane at løbe meget hyppigt ned i Gaarden, hvortil selvfølgelig Lærerens Tilladelse udkrævedes. Saa kom Hans Barth, en Dag da der havde været mere end almindeligt Rend, med Forespørgsel om han maatte gaa ned. «Nei, nu er jeg kjed af dette idelige Rend,» blev der svaret. Barth optog dette som en blodig Krænkelser; vi saae ham nikke saa smaat paa Hovedet, idet han med sammenbidte Tænder forføjede sig til sin Plads, ret som han vilde sige: «Det skal du nok faa betalt.» Og Betalingen kom, det er sikkert, men paa en ganske usædvanlig Maade. Kort efter at Hans havde indtaget sin Plads, begyndte de ham nærmest Siddende at snufse og blive urolige, hvilket efterhaanden udbredte sig ogsaa til de Andre. Derpaa begyndte man at holde paa sine respective Næser, og nu brast en overvældende Stank over os. Vogt fik da ogsaa lugte Luntten, styrtede ud med et knusende Blik paa Barth, og med Besked om at vi kunde være fri. Saa blev der et «sauve qui peut» som var voldsomt, — Nogle observerede dog i Flugten at Hans fremdeles sad paa sin Krak. —

Hvorlænge jeg frekventerede Borgerskolen erindrer jeg ikke (dette er altsaa ikke, som Overskriften angiver, en Barn-domserindring); men fra denne traadte jeg over i Møllers Institut, den største private Skole i Christiania paa de Tider. Den holdtes i Huset paa Hjørnet af Toldbodgaden og Kirkegaden, en I Etages styg Træbygning med en stor, næsten hele Fortoget optagende Trappe til begge Gader, og med en Række gamle Træer langs Facaderne. Denne Skole frekventerede jeg indtil jeg i 1826 drog afsted til Frederiksværn for at blive Søcadet. —

Glandpunkterne i min Barndom var de temmelig hyppige Ophold paa Lian (Stubbelian) hos Oberst Ingier. Denne var en Børneven, og bevirkede at jeg ofte fik Tilladelse til at følge med ham eller en anden af Familien, naar han efter et Besøg i Byen reiste hjem. Forinden min Skolegang begyndte var mine Ophold derude temmelig langvarige, senere fandt de almindeligvis Sted i Ferierne saalænge disse varede.

Hvilken Fryd var det ikke naar jeg paa Bukken af Oberstens, med 2 raske Heste forspændte, Vogn foer ud over Storgaden og Grønland, opover de bratte Egebergbakker og videre udover. Ikke mindre frydefuldt var det naar vi vel vare komne frem til Lian, hvor jeg, saasnart den gamle, elskværdige Fru Ingier havde sørgt mere end tilstrækkeligt for min legemlige Forpleining, satte afsted i Skov og Mark. Det var noget andet end Madame Schultzes lumre Skolestue med de mange snottede Unger! Hvad jeg særlig glædede mig ved, var at holde til ved en liden Bæk, hvor jeg drev et Sagbrug en miniature, ligesaavel som

Ketil og Olaf Diriks. Penne tegning 13. Januar 1867.

Husets yngste Datter (til en gammel Dame der aflægger en Visit): «Du har bestemt ingen Tænder, Du!» Do. næst yngste: «Gåb op, saa vi kan see!»
Pennetegning til «Allehaande» I (1869).

ved at opholde mig i Drengestuen hos en gammel Smed, der paa Grund af Alder og Legemsskade havde ombyttet Ambolt og Slægge med Huggestabben og Tollekniven. Denne forstod han at bruge og lærte mig at bruge, dog ikke uden at jeg fik mangan Aareladning. En saadan, hvoraf jeg endnu bærer Mærke var af en temmelig alvorlig Natur. Med en af Smedens meget skarpe og spidse Knive skulde jeg engang bore Hul i et Stykke Træ som jeg lagde paa mit ene Laar; idet jeg trykkede haardt paa Kniven, sprak Træet og Kniven sad fast i Laaret. Jeg trak den ikke ud, men begav mig med den, stikkende ud som et andet Haandtag, over til Hovedbygningen — en Distance af 100 à 150 Skridt — og traf i Kjøkkenet Fru Ingier, som blev meget forskrækket ved at se mig og den — mildest talt — malplacerede

Ung Dame: «Giv mig ogsaa et Kys, min søde Gut!»
Sød Gut: «Nei, nu kan Lars kysse Resten!»
Pennetegning til «Allehaande» VI (1874).

Kniv. Hun og Kokkepigen fik imidlertid trukket den ud, og forbundet mig.

Min Ven Smedens interessante Selskab maatte jeg nu i nogen Tid undvære. Han var en gammel pyntelig Mand, som, uagtet vanfør, gjorde adskillig Nytte paa Gaarden, idet han holdt Huset med Skeer, Slever og forskjelligt andet Træarbejde. Af saadant var Oparbejdelsen af Tyristikker ikke det mindste; andet Belysningsmiddel i Drengestuen benyttedes i Regelen ikke. De var henvend en Alen lange og omtrent $\frac{3}{4}$ Tomme brede; den ene Ende sattes fast i Tømmervæggen og den anden antændtes. Selvfølgelig medgik der et stort Antal i en lang Vinteraften. —

Jeg havde ogsaa mange andre Fornøielser ude paa dette Herre-

Fra Christiania Marked, som det var. Af Mappé 1875.

sæde, saasom at kjøre med Gaardsgutterne, at fiske Krabber nede paa Bryggen (og at falde i Vandet), at besøge «Bruget», og om Høsten, især i Frugttiden at streife om i den delige Have og Park. Naar Æblerne begynde at modnes styrtede jeg om Morgenen saasart jeg var kommen i Klæderne, ned i Haven, og frydede mig uendelig naar jeg forefandt meget Vindfald som jeg da opsamlede, samtidig med at jeg naturligvis ansaa mig forpligtet til at prøve de forskjellige Frugtsorter. —

Saaledes som jeg foer iveri, sled jeg hurtigen Klæderne af Kroppen, og det hændte flere Gange at jeg efter et længere Ophold derude, gjorde mit Indtog i Byen i en ny, af Oberst Ingier anskaffet, Habit.

Hver Pintse kom mine Forældre og Søskende ud til Lian, almindeligvis tilbaads, en Befordringsmaade som jeg satte stor Pris paa, men hvis Behageligheder mine Søstre ikke forstod at vurdere naar det blæste friskt. —

Fra Christiania Marked, som det var. Penne-tegning til Mappé 1875.

Tilbagekomsten til Byen efter disse Ophold paa Lian var af de Begivenheder som jeg ingenlunde regnede til de behagelige, eller rettere sagt, den var saagodtsom en Afslutning paa Alt hvad jeg kaldte Begivenheder. Til saadanne kunde jeg nemlig ikke henregne den daglige Vandring forbi min Veninde Cathrine til min Contrapart Mor Schultz, eller at jeg i Baggaarden fik et blaåt Øie, eller at jeg til Aftens maatte æde den Melkevelling som jeg om Middagen havde vraget. Af og til kunde jo nok indtræffe Et og Andet som laa udenfor det Dagligdagse, men det var dog sjældent.

Saaledes hændte det engang da jeg skulde følge min Moder ud i Byen, at hun meget nær var kastet omkuld af et Menneske som i rasende Fart styrtede forbi os idet vi dreiede om Hjørnet ved Raadhus- og Dronningens Gade. Det var en bortrømt og atter fakkert Slave «Gulbrand Lap» som susede forbi os. Han var ført op paa Raadstuen

for at paalægges Jern, men det faldt ikke i hans Smag; han passede sit Snit, slog et par Vogtere og en Politibetjent i Svime og styrtede, da Farvandet var klart, ud af Raadhuset forbi os, opefter Dronningensgade, hvor han bed den ene Tommelfinger af Thor Olsens Kudsk da denne søgte at stoppe ham, og fortsatte Løbet helt til Vaterland hvor han endelig blev greben — en gribende Scene! — — Nogle Dage senere saae jeg at han blev kagstrøgen ved en Pæl som havde sin faste Plads paa det Sted i Raadhusgaden hvor der endnu findes et Indhuk efter Byens første Torv. Det var en styg Scene.

En anden Gang, i 1825, Dagen efter et ganske ualmindeligt Høivande, var jeg Vidne til den Mærkelighed at en tom Vedjagt laa oppe i Gaden tæt udenfor Børspladsen. Den havde lagt ved «Sadelmagerbryggen» (som Fiskebryggen da kaldtes) og var om Natten bleven befordret op paa det Tørre.

De ubetydelige Afvexlinger i Hverdagslivets Ensformighed der forøvrigt kunde falde, bestod hovedsagelig, under Sommertiden, i at besøge en Have i Pipervigen som mine Forældre havde leiet. Derhen begav vi os tilfods, en March som i hine Tider syntes meget lang. Senere leiede vi Løkken «Tullinberg» (nu tilhørende Gasværkdirektør Pihl), og naar vi skulde derud maatte «Svarten» forspændes. Vi holdt nemlig Hest og Gig, og min Moder der var en meget korpulent Kone benyttede gjerne dette Befordringsmiddel, uagtet hun var noget ængstelig af sig. Hun betroede sig helst til Ola Gaardsgut, som sagde hende at «Frua var ligesaa skvættet som Svarten». —

Af og til vare vi i Besøg eller i Selskabelighed ude paa andre Løkker, saasom hos Postmester Wraatz, Professor Schjelderup og Cancelliraad Morgenstjerne som da eiede Munkedammen. Den egentlige Dam hvor-efter Eiendommen havde sit Navn, laa hvor nu Jernbanen overskærer Veien, men er forlængst forsvunden. Paa de Tider da jeg vankede derude havde man en Baad i den, og der fandtes desuden et Par tilstødende smaa Kanaler. Munkedamsveien var dengang ingen Gade eller Kjørevei, men en Sti der førte over en sumpig Egn hvor man om Høsten gik paa Jagt efter Sumpfugle.

Der var endvidere et andet Sted hvortil vi i 1825 gjorde jevnlige Udfarter, nemlig Langvig. Den eneste derværende Hytte var leiet af os, for at min yngste, sygelige Søster kunde erholde friskt Søbåd, og

«Haa ska Du ha for aa bære denne Kjøbetan ut te Mor Haasen paa Grønland?»
Pennetegning antagelig fra 1880-Aarene.

hun fik da jevnlig Besøg af en eller anden af Familien. Stedet var dengang stille og fredeligt, uberørt af Verdens Larm. Jeg drog flere Gange derud som Passager paa en Vedjagt, der havde sin stadige Route paa Byen. —

I Sommertiden drog vi ogsaa stundom, vel udnistede, ud paa Landet — det vil sige op til Uranienborgskoven — for at plukke Jordbær. —

Christiania bar i hine Tider i Et og Alt Præget af en Smaastad, som den jo ogsaa var. Ingen Rørelse, faa og fattige Butiker, slet Brolægning etc. etc. Det kunde hænde at vi fra vore Vinduer ikke kunde opdage et Menneske i den hele Gade; der færdedes i denne vel saamange Dyr, Hunde, Katte og Kjør. Disse sidste rigtignok blot Morgen og Aften da de i en lang Række og i Kjølvandsorden vandrede gennem Byens Gader til og fra Byløkkerne, hvilke da ikke laa langt

borte. (Det Strøg hvor nu Husene i Carljohansgade indtager kan jeg erindre som en Kaal-Have). —

Gaderne vare brolagte med smaa rundagtige, tildels ogsaa temmelig spidse Stene — Alper en miniature — med Rende-Stene i Midten. Fortouge fandtes ikke, endmindre flade Stene eller Heller. I Gadernes Overskjæringspunkt var anbragt en stor Vandpost. Største Parten af Byens Huse var af Træ eller af Bindingsværk, 1 à 2 Etagers høje; i 1825 fandtes ikke flere end 3 Stk. (mere end 2?) 3etages Bygninger.

Jeg har ovenfor berørt at det hele huslige Stel var simpelt og tarveligt; men de Tider havde dog ogsaa sin Luxus, nemlig med rummelige Boliger og mange Tjenestefolk. Mangen Huseier ansaae det som en Skam at bortleie Localer, og kunde have en hel Etage staaende saagodtsom ubenyttet.

Antallet af Tjenestetyende var forholdsvis meget større dengang end nu. Vi havde en Gaardsgut og 3 Tjenestepiger, samt dertil ofte En og Anden til extra Arbeide. Om vor Ola Gaardsgut var en større eller grovere Courtisør end almindelig skal jeg lade være usagt, men han drev en stærk Courtise med Tjenestepigerne, det er vist, og paa en Maade som stod et Trin lavere end den der praktiseredes blandt de højere Klasser paa Holbergs Tider.

Fra Slotsparken. Pennetegning ca. 1880.

MIN FØRSTE SØTOUR

Kort efterat jeg, 12 Aar gammel, i Foraaret 1826 var indtraadt som Søkadet paa Institutet i Frederiksværn, indløb Ordre til at udruste Kadetskibet, der hurtigst muligt skulde afgaa til Stockholm, for derfra i Forening med en Svensk Fregat at overføre en Ambassadeur til St. Petersburg.

Som en Følge heraf blev Korvetten «Alsen» — en gammel til Korvet omdannet Brig — skyndsomt ekviperet, og vi Kadetter, 30 i Tallet, embarkerede i samme omtrent en Maanedstid tidligere end den sædvanlige Tid for Kadetskibstogtets Begyndelse. Chefen for Korvetten var Kaptein Bendz, Næstkommanderende Kaptlieut. Winge, og Første Kadetofficier, Lieut. Konow.

Om Reisen fra Frederiksværn til Stockholm erindrer jeg kun lidet (det er nu 54 Aar siden den foregik); derimod staaer Ankomsten til Stockholm endnu klart for mig; thi da begyndte en Række Uheld, hvoraf et Par vare egnede til at gjøre et saadant Indtryk paa et ungdommeligt eller barnligt Sind, at de vanskelig glemmes. — Idet vi skulde ankre ved Stockholm blev en af Skamfilingsgasterne i Store-Mærs — jeg erindrer endnu at hans Navn var «Schwartz» — beordret til paa Stor-Raa Nokken at rede efter paa Mærsekskjøde naar dette blev opstukket; istedetfor at gjøre dette, bed han sig fast i Skjødbar-

Daaben. Pennetegning ca. 1880.

men og blev med denne, da det blæste en frisk Kuling, med Voldsomhed slængt hid og did, under et saa frygteligt Brøl at det kunde høres over halve Stockholm. Schwarts blev imidlertid «skoddet for» igjen, og slap med Forskrækkelsen. Carl-Johan sendte en Adjutant ombord for at undersøge hvad der var paafærde. — Da saa Seilene skulde beslaaes, styrtede en Matros fra F. M. Raa ned paa Dækket, et Fald som i Almindelighed maatte medføre Døden, men vedkommende var heldig nok til at tørne mod den ene Side af Baadsmanden som netop da bøiede sig ned, for at tage noget op af Dækket; derved blev Faldet modereret saaledes at Matrosen hverken slog sig ihjel eller blev Krøbling; men Baadsmandens B.Bords Side bar længe Mindet om denne Nedkomst. —

Opholdet i Stockholm frembød ikke noget Mindeværdigt; vi Kadetter vare til Gjest hos Statsminister Sommerhjelm, og ombord havde vi et Par Gange som Gjest Statssecretær Due, der til Forargelse for mange — og jeg skulde formode ikke til synderlig Nydelse for ham selv — hver Gang blev trakteret med Sursteg og Manøvresuppe. —

Efter nogle Dages Forløb embarkede Hs. Ex. Feldtmarechal Grev Stedinck med Følge (hvoriblandt Nordmanden Kammerherre Kjelland) ombord i den paa Havnen liggende Svenske Fregat Euridice. Stedincks Mission bestod i at skulle complimentere Keiser Nicolaus i Anledning af den nys stedfundne Thronbestigelse. —

Saa afeilede vi da fra Stockholm, og erfarede snart at Fregatten var en ganske anderledes god Seiler end vor gamle «Fedtsko». Da vi ikke maatte skilles fra den (Fregatten) var Følgen at vi stadig var nødt til at presse med alle Klude, paa samme Tid som den lunkede afsted med smaa Seil. — Denne Omstændighed foraarsagede at de yngre Kadetter, Bram- og Bov.Bramseilsgaster, blev holdt saaledes i Aande med snart at gjøre los, snart at beslaa, at vi stundom var halv sprængte. Jeg var blandt de Lykkelige der var fordelt til Boven-Boven Krydsseil, og ofte maatte jeg, søsyg som jeg var, mange Gange om Dagen op til min luftige Station. Og fort maatte det gaa, ellers vankede der Juling — en prægtig Kur for Søsyge! — For en Begynder var det nu heller ikke saa ligetil at klare sig under saadanne Omstændigheder. Naar jeg og de øvrige til denne Raa Henhørende — 3 à 4 Gutter i Alderen 12 à 13 Aar — forpustede og forkomne var naaet op

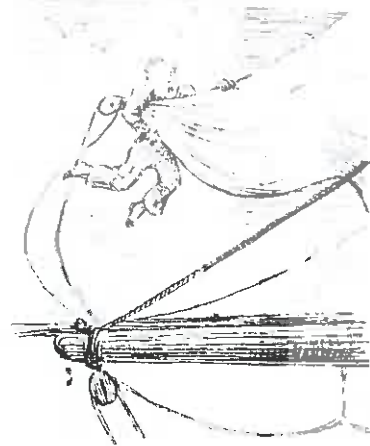
paa Raaen, slog Seilet os ofte om Ørene saaledes at vi havde nok med at holde os fast. —

I Begyndelsen blev vi ledsagede tilveirs, og hjulpe af en ældre Kadet med at faa Seilet ind; men denne Hjælp ophørte snart — jeg kan gjerne sige til vor Glæde, thi hvad vi vandt med Hensyn til vor Sikkerhed, det fik vi undgjelde ved diverse følelige Paamindelser, hvis vi, efter hans Formening ikke var rappe eller behændige nok. Saaledes fik jeg engang, medens jeg laa ude paa Raaen, et Rap af en Tougende, der trængte altfor let gennem de tynde Benklæder, og smertede saapas, at jeg med begge Hænder slap mit Tag i Raaen

og Seilet, og dermed bar det forover med Perten og bagover med mig, saaledes at jeg skulde bleven til Føde for Fiskene, om ikke vor Mentor netop i det sidste Øieblik havde grebet mig i Nakken. —

Fartøjets, saa høit tilveirs, meget følelige Bevægelser, gjorde os naturligvis lettere søsyge end om vi havde været paa Dækket; og ikke sjelden maatte vi, medens vi befandt os oppe blandt Skyerne, betale vor Tribut til Neptun. Nede i Messerummet var det i saa Henseende ikke stort bedre. Frisk Luft er noget af det Væsentligste for at holde sig fri for Søsyge; men nede i det overfyldte Rum med Lugten af Maling, Stank fra Sterrids og Pumpesod, vaade Klædningsstykker og en hel Del andre Lugter, var det ofte saa kvalmt at selv en barket Søgst gjerne kunde føle Fornemmelser. —

Kadetterne vare inddelte i 5 Kvarterer — som de kaldtes — altsaa 6 i hvert; den Ældste, «Kvarterchefen», havde specielt Tilsyn med sine 5 Underordnede, og skulde endog undervise de Yngste. Disse

Matrosen Schwarts's Rystelse i Stockholm.
Penne-tegning ca. 1880.

Kvarterer gjorde tourvis sine regelmæssige Vagter, saavel Nat som Dag, saaledes at der altid var et paa Dækket, og saaledes at der for et og samme Kvarter i Løbet af 5 Dage faldt 3 Nattevagter og 2 Frivagter itræk. Det var, især i Begyndelsen, haardt nok at tørne ud Kl. 12 om Natten eller 4 om Morgenen, og, søvnige som vi da altid, søsyge som vi ofte vare, at maatte op paa Dækket i alskens Veir. Og Gud hjælpe dem som ikke var paa Pletten naar det slog «otte Glas». —

Det daglige Liv ombord frembød just ikke nogen særdeles rig Afvexling, men for os Grønskollinger var der dog meget Nyt af Interesse. Den sædvanlige Dagsorden var, at man ved en gennemtrængende Piben blev purret ud Kl. 7; i en Fart maatte man tørne ud og faa Buxerne paa sig, thi inden Kl. 8 skulde man have surret sine Kjøier, langet dem op paa Dækket, vasket sig og spist Frokost. Vaskescenen var vistnok eiendommelig men alt andet end behagelig. En Bak (omtrent som en liden Ballie) med Søvand, og en Flaske færskt Vand til 12 Personer paa hver Side (Bagbords- og Styrbordsgaster) var alt hvad der hertil bestodes, og med dette maatte selvfølgelig økonomiseres i høi Grad. —

Efterat have vasket vore respective Fjæs i Søvandet, skulde Hænderne for en Dag, og for at faa disse nogenlunde rene maatte der nødvendigvis Sæbe, men da denne Artikel og Søvand ere fiendtlige Magter, maatte den ene Flaske færskt Vand offres til de 12 Par Hænder. Dette skete ved at den ældste Tilstedeværende holdt sine hule Hænder, med et Stykke Sæbe, over den nævnte Bak, den Næstældste sine tæt under, og saa fremdeles nedover, strængt efter Ancieniteten; en af de Yngste blev derefter beordret til at helde en Skvet i de høist rangerende Labber, disse gned da Sæben ind, og lod Vandet sile ned til det næste Par Hænder, og saa fremdeles indtil det som en svart, ækel Vædske naaede de nederste — det var omtrent som at blive overøst med Grovheder — derpaa atter en Skjænk, tagende samme Vei, og saa en tredie til Afskylning. — Den Skjænkende maatte vogte sig vel for at være for spendabel, thi efterat Hænderne havde faaet sit, efter Omstændighederne godkjendte Kvantum, maatte der være saameget tilbage i Flasken at 12 Munde kunde skylles, thi ellers vankede der grov Mund. —

Efterat Toiletet var færdigt maatte man op paa Dæk for at Messerummet kunde blive rengjort; naar dette Arbejde fuldført, atter ned igjen for at spise Frokost. Denne bestod i Brød — haardt

Morgen-Toiletet. Penntegning ca. 1880.

eller blødt efter Omstændighederne —, Smør, The og stundom Ost (simplex). Laa vi i Havn fik vi ogsaa Melk til Theen — de Yngste almindeligvis $\frac{1}{2}$ Thekop, de Ældre efter deres Ubeskedenhed og Graadighed. Saamange som kunde finde Plads var bænkedede om det store Bord; de Øvrige (naturligvis de Yngste) maatte holde til dels paa Kister, dels ved Siden af saadanne, det vil da sige paa Dækket (Gulvet). — Af Kister var der i Messen placeret 15 Stk., indeholdende Kadetternes Linned, Klæder og øvrige Effecter — 2 Mand om hver Kiste. —

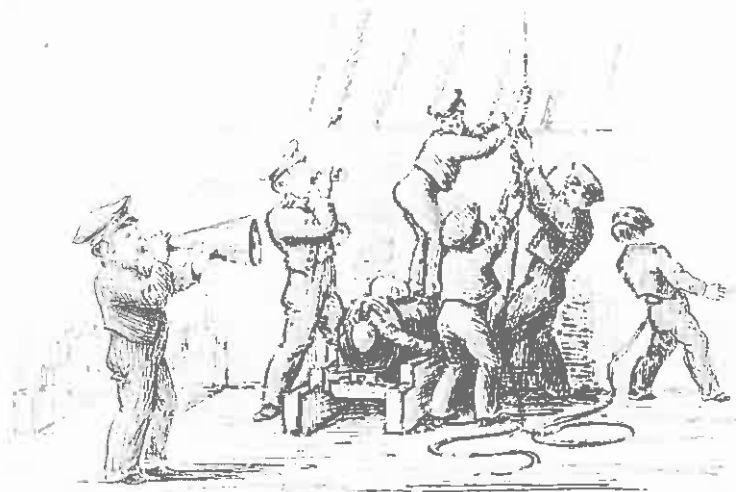
«It is many a slip between the cup and the lip» siger Engellænderen, og Rigtigheden heraf maatte vi ofte sande naar vi i haardt Veir laa paa disse Kister, ballancerende vore Thekopper og Biskøiter. Indholdet af mangen Kop naaede aldrig sit Bestemmelsessted, og mangen Biskøit løb bort fra sin Eiermand. — Naar det saa slog otte Glas (almindeligvis ledsaget af en Salme der præsteredes af Skibets 2 à 3 Musikanter paa

Blæseinstrumenter) saa var det forbi med Frokosten, om det end ikke var forbi med Apetit, og saa maatte et Vagtskvarter op paa Dækket, for at afløse det derværende. Dette da ned til Vaskning og Frokost, medens vi andre fik frem vore Journaler eller Observationsbøger, hvilke vi da, med de førnævnte Kister som Skriveborde, søgte at føre til Dato.

Naar det slog to Glas (Kl. 9) var det enten «Alle Mand op» — indledet ved en hvinende Piben — eller Forelæsning. I førstnævnte Tilfælde var det allehaande Manøvrer som blev foretagne — en Kadet kommanderede, de 5 Ældste (Kvartercheferne) pibende og de øvrige halende. Det var naturligvis med stor Forknyttelse at vi Smaa som for første Gang var tilsøts skulde træde op som Kommanderende, almindeligvis for at tilsætte eller bjærge et Seil, og det var til stor Fornøjelse for de Ældre at see en saadan liden Person med en Raaber ligesaa lang som Personen selv. —

Skulde der derimod holdes Forelæsning, saa bleve vi alle nede i Messen, hvor vi toge Plads rundt det store Bord med Læreren i Sømmandskab paa Hæderspladsen. Da Alle ikke kunde finde Sæde ved Bordet, havde de 5 Ældste almindeligvis sit Tilhold ved et lidet Bord bag Læreren. Denne i flere Henseender fordelagtige Plads droge de sig til Nytte, idet de som oftest sad nikkende og sovende; men hvis de i et vaagent Øieblik skulde bemærke at en af de Yngre fulgte deres Exempel saa hændte det ikke saa sjelden at de efter Forelæsningens Slutning gav Synderen Tamp — de havde almindeligvis en saakaldet «Svedske» (liden Tamp) i Lommen, for efter Omstændighederne, prompte at kunne tractere sine Underordnede. —

Disse Forelæsninger vare os, for det Meste, kjedelige og pinlige. Først og fremst var det nu Foredraget, der var saa lidet interessant at vi — især de der havde havt Nattevagt — kun med største Møje kunde holde Øinene aabne, saa var der Stank af Slagvand, og i haardt Veir, Slingring med en høist monoton, søvndyssende Knagen og Bragen i Skudderne, samt endelig Søsye. Tilfredsheden var derfor stor naar denne Session var vel forbi — ligesom Manøvrerne — i Regelen omtrent Kl. 11. Kort efter skulde der tages Middagshøide, og 3 à 4 Kadetter blev tourvis satte dertil, under Tilsyn af Observationsofficieren. Omtrent samtidig blev et Par Kadetter sendt ned til Kabyssen for at paasee Uddeling og Opbakning af Øl og Skibskost til Mandskabet.

Manøvrering. Pennetegning ca. 1880.

Saa steg da Solen ikke høiere, saa blev af Observ.-Off. varskuet at Kl. var 12, saa begav den vagthavende Off. sig hen til Chefen med Melding derom og Forespørgsel om han kunde lade slaa otte Glas og pibe til Skafning. Ja. Og saa hørtes der da først otte Slag paa Klokkeren, og saa en gennemtrængende Piben af alle de Piber som fandtes ombord. Mandskabet kom nu efterhaanden op med sine fyldte Skaffebakker, satte disse paa Dækket fra Faldrebet forover og grupperede sig i Bakslag om dem. Samtidig begav de Kadetter der havde taget Observation sig ned i Messen for at udregne Bestikket, og de øvrige blev sat til Skibsmanding — Knobning, Spledsning m. m. — deri underviist af Baadsmanden eller en anden Underoff. —

Kl. 1 hørtes Trompetstød af de medhavende Musici, hvilket var Signal til Skafning for Off. og Kadetter. Dette var en liflig Lyd for os, og kastende Tougander med Knobe, Liner med Stik, Blokke, Seisinger, Merlspigere etc. ned for Fødderne af Baadsmanden satte man i et Sprang hen til Storlugen og ned. Officiere og de 5 ældste Kadetter

gik derimod sedate ned af Agtertrappen, dem forbeholdt. Efterat være kommen ned i Messerummet afventede vi disse værdige Personers Ankomst, tog derpaa Plads — Alle strængt efter Ancienniteten — ved et stort Hesteskobord, hvis Fløje stødte lige an mod Pumpesoden, saaledes at de yngste Kadetter der skulde ind i Skoen, maatte krybe under Bordet. Den ældste Kvarterchef bakkede nu op. Kosten var i Almindelighed rigelig og god, Apetiten glimrende, NB. naar der ikke var megen Søgang, thi da lagde Flere en paaskjønnelsesværdig Afholdenhed for Dagen, og det hændte ikke saa sjelden at En og Anden med et blegt Ansigt og Haanden for Munden i største Skynding absenterede sig, sættende Kursen for læ Faldreb. —

Hver Søndag var der extra Tractement — 1 Flaske Bordeaux til hvert Kvarter — Off. à discretion — og en Pudding, det vil da sige en til Styrbords- og en til Bagbordsgaster. Til disse Puddinger havde man konstrueret 2 Blikformer, af Facon omtrent som en fladbundet Pram og af betydelige Dimensioner, thi de Maver som med deres Indhold skulde mættes, vare ikke fladbundede. Efterhaanden som disse Pramme befordredes nedover Bordet, med stadig Formindskelse af Ladningen, fulgtes de med spændt Opmærksomhed (meget større end Tilfældet under Forelæsningerne) af de yngre Kadetter, hvis Øine stode stive naar de, fulde af Forargelse saa hvorledes enkelte (ikke saa faa) af ældre, ubeskedne Kollegaer forsynede sig, saaledes at Chancerne for egen rundelig Andel blev mere og mere svindende. — Den omtalte Flaske Vin pr. 6 Kadetter uddeltes af Kvarterchefen, mere eller mindre samvittighedsfuldt, alt efter Vedkommendes Character og Graadighed — der var dem som i denne Henseende ikke besad Character men blot Graadighed. — Man skulde jo tro at Kontrollen var tilstede, og det var den da ogsaa, idet Kadetofficierenes Blikke stadigen tog sig en Tour nedover den tyggende Række; men der fandtes dog de Kvarterchefer som kunde sætte dem Blaar i Øinene ved at sætte en Korkestump i Flaskehalsen, og derpaa denne hurtig ned i de yngre Kadetters Tinbægere, ladende som om man til disse afgav et rundeligt Bidrag. «Havde vi bare Glasse istedetfor disse ækle, ugjennemtrængelige Tinbægere,» sagde de Smaa, som ikke turde kny, eller paa nogen Maade tilkjendegive hvorledes de bleve snydte, «saa skulde vi nok ikke blive saa skammelig behandlet.»

Skafning i Storm. Pennetegning ca. 1880.

«Every dog his turn,» siger John Bull, og det Samme sagde de Smaa, eftersom de bleve ældre. —

Under Stormveir var der selvfølgelig ikke Spørgsmaal om at dække noget Hesteskobord; derimod blev der for Officierene anbragt et lidet Bord paa læ Side i Messen; Kadetterne maatte holde til hvor de bedst kunde — paa og ved Kister, i Kroge og Krinkler; de fik praktisere som Ballancemaskiner, og mangen comisk-tragisk Scene fandt da Sted. Snart kunde man see en eller anden Ulykkelig som fik sin Portion Ærter udover Brystet, snart saaes Poteter og Tallerkener i Væddeløb nedover til læ Side, forfulgte af sine Eiere, snart dannede der sig en liden Bæk, listende sig nedover i læ, og lumskeligen ind under en dersteds paa Dækket siddende Gruppe; stundom kunde ogsaa, ved en pludselig, voldsom Overhaling, En og Anden med Kniv og Gaffel i den ene Haand, en Tallerken i den anden styrte ned i læ, ret som om han med Sværd og Skjold gjorde et heftigt Angreb. Var Lykken god kunde endog en Kiste, med paahængende Kadet-

ter, bryde løs fra sin Fortøjning og komme tilankers paa modsat Side. —

Paa Orlogsfartøier i Almindelighed er Messeholdet ordnet paa en ganske anden Maade end her nævnt, idet saavel Off. og Kadetter som Chefen holder hver sin særskildte Messe. At slaa alle disse Personer sammen i en fælleds Husholdning kunde være bekvemt, og i pekuniær Henseende, fordelagtigt nok, men var forøvrigt neppe anbefaleligt; dette som saameget andet ombord i vore Orlogsfartøier i de første Par Decennier efter Adskillelsen fra Danmark, var ordnet saaledes fordi man ombord i det Danske Kadetskib havde havt det paa den Maade. At vænne Gutter, bestemte for Sølivet til et forholdsvis flot Leben med Vindrikken etc., kunde selvfølgelig ikke være dem til Gavn, ligesaa lidt som at bestaa dem saa rundelige Diæter som de dengang havde (4 Rd. pr. Dag). De burde naturligvis været satte paa Skibskost — samme Kost som for Mandskabet. —

Efter Middagsmaaltidets Slutning gik Off. ind i Chefens Kahyt for at drikke Kaffe og røge Tobak, Kadetterne bort i Krogene for paa Kister og Pijeker at «slange sig» eller for at «varme Øl» (lure af), eller ogsaa op paa Dækket, og det Kvarter som under Maaltidet havde havt Vagt blev nu afløst for at faa sine sultne Mavers stærke Fordringer tilfredsstillet. Naar det hermed var færdigt, og det skete ikke saa ganske hurtigt, maatte det atter op for at vedblive sin Vagt til Kl. 4. Efterat Bordet var ryddet bort, kom atter Skibsjournaler, Observationsbøger og Sømandsbøger frem, og man arbejdede nu efter Omstændighederne indtil Kl. 4, da en skingrende Piben atter lod sig høre, efterfulgt af et brølende «Alle Mand op». Dette Raab satte altid Blodet — ikke at tale om Benene — i stærk Bevægelse; man kastede fra sig hvad man havde i Hænderne og styrtede op som Besatte, thi den som var sidst paa Dækket blev «bidt Mærke i», og kunde vel ogsaa faa sig en mere følelig Paamindelse om at være kvikkere en anden Gang. Saa var der atter Manøvrering til omtrent Kl. 6, og dermed var Dagens Arbejder afsluttede. — Kl. 7 ned til Aftensmad — The, Brød og Smør, stundom Grød. Denne sidste Ret havde, efter hvad der blev os berettet, i tidligere Aar været den almindelige, men da den som Tilfældet med de fleste stadige Gjentagelser, vakte Mishag, og ledede til adskillige Uterligheder, som f. Ex., at Kadet-

Udpurring til Vagt. Pennetegning ca. 1880.

detterne bombarderede hinanden med rygende varme Grødklatter, saaledes at diverse Næser og Øjne led Overlast, blev den afskaffet som constant Ret. — Officiereenes Aftensmaaltid holdtes ligesom deres Frokost i Chefens Kahyt. Kl. 8 Vagts afløsning, og Kjeldskvarteret ned til Souper. — Var Veiret nogenlunde godt gik de øvrige Kadetter op paa Dækket dels for at lufte sig og faa en Promenade agterud i læ (til Luvart maatte vi ikke komme saalænge Chef eller Off. var paa Dæk), dels for at «slaa Dask i Næve», en meget almindelig Leg (om den kan kaldes saa) baade blandt Kadetter og Mandskab.

Førend Solen gik ned kunde vel ogsaa en og anden Tvist mellem de yngre Kadetter afgjøres paa tørre Næver forud mellem et Par Kanoner, og Ingen lagde sig, ved saadanne Anledninger imellem de stridende Parter — Off. ignorerede Kampen, og de ældre Kadetter opmuntrede os endogsaa «to fight it out».

Kl. henimod 9 blev man beordret til at tage Køjterne ned; disse udtoges da af Finkenetterne ved nogen Matroser og langedes ned gennem Messe-Skylighed, hvor en af Kadetterne modtog dem en for

en, opraaende Nummerne og sendende dem i Armene eller Øinene paa vedkommende Eier. Køjerne bleve nu strakte eller ophængte paa sine under Dækket nummererede Steder, ved hvilket Arbeide de Kadetter der skulde have Hundevagt, lagde en rosværdig Iver for Dagen. De Yngre maatte dog ofte forrette dette Arbeide for de Ældre. Man iagttog nøie at fastgjøre Køiestjerterne saaledes at de ikke med Lethed kunde losgjøres, af begrundet Frygt for, i Nattens Løb at blive firet tildæks, noget der jevnlig hændte, endog saaledes at man kom til at staa paa Hovedet. Tredive Køier i et Rum, neppe større end 80 □Al., skulde ikke afgive synderligt Alburum til deres Indehavere, ligesaa lidt som Luften efterhaanden kunde ventes meget gavnlig for Sundheden. Vi laa som et Lag Sild i en Tønde; skulde man op i, eller ud af en Køie maatte man trykke Naboerne tilside, hvilket just ikke altid skete med nogen særdeles Hensynsfuldhed. I godt Veir havde vi Ventilation gennem det mere eller mindre aabentstaaende Skylligh, men under Storm maatte det lukkes. De der havde sin Plads lige under eller i Nærheden af samme havde det luftigt nok — imellem altfor meget af det Gode — men var forøvrigt udsat for alskens Overlast af vagthavende Kammerater, der (ligesom Gutter i almindelighed ikke fandt sig trykket af Hensyn eller Medlidenhed) kunde sende dem et Stykke af en vaad Svaber eller anden lignende Behagelighed i Ansigtet. Der skulde dog kraftige Argumenter til at forstyrre vor søde og faste Søvn; det kunde hænde at det var vanskeligt nok at faa os vaagne naar vi bleve udpurrede til Nattevagt, og kom vi da ikke hurtigt ud af Køien, kunde vi være visse paa at vi i en Snup vilde befinde os sprællende paa Dækket, idet den ene Køiestjert blev losgjort eller kappet. Det hedte forøvrigt at komme hurtig i Klæderne, thi inden et Kvarter efter Udpurringen maatte vi være paa Dæk. — Disse Udpurringer om Natten var os høist ubehagelige, især i Stormveir, og specielt for dem som efter kun 2 à 3 Timers Søvn skulde op til Hundevagt. Ikke før vare vi komne ud af Køien førend den indsovne Søsyge atter vaagnede, og saa skulde vi da, sammenbøiede under Køjerne og ofte, ved Skibets heftige Bevægelser, kastet frem tilbage, faa iført os vore Klædningsstykker, alt ved Hjælp af en mat skinnende Praas i en med Hornruder forsynet Lanterne som en Skibsgut holdt imod os. —

Komne op paa Dækket blev vi modtaget af skadefroede Kammerater der udtalte sin Glæde over at deres Vagt var forbi, og at det nu var vor Tour til at bide i det sure Æble. —

Af Vagtskvarteret havde nogle sine bestemte Gjøremaal; Kvarterchefen førte, under Officierens Tilsyn, Kommandoen agter, No. 2 forud, No. 3 skulde besørge Bestikholdet — logge hvert Glas, nedskrive Kurser og Fart paa Vagtstavlen, passe Timeglasset m. m. De øvrige benyttedes efter Omstændighederne til noget af hvert, de to Yngste sædvanligvis til at sidde et Par Timer paa Udkik, en ved hvert Faldreb. Her sad vi da, ofte vaade, gjennemblæste og forkomne, med Pijekraven opover Ørene, anstillende melankolske Betragtninger over Sølivets mange Savn, Gjenvordigheder og Lidelser, især sammenlignet med det fredelige Hjem og dets uforstyrrede Nattero. — Af og til kunde disse Betragtninger blive afbrudt, snart ved en eller anden fornøden Manøvre, snart ved et Offer til Neptun, snart ved at faa en Styrtssø over os (af saamegen mere Betydning som man da ikke havde Olie- eller Regnklæder), og snart ved en kraftig Kneps (Snuppert som det kaldtes) paa Næsen, idet vi med Forskrækkelse hørte: «Naa Din Ravnunge, sidder Du der og sover!» «Nei Kors da.» «Jo Du sad jo med lukkede Øine!» «Jeg bare lukkede dem for Støv.» var det engang en af de Smaa som svarede; og senere blev dette et almindeligt Udtryk naar nogen saaes at tage sig en Lur i Utide.

Paa Dagvagten begyndte man altid strax at spule eller skrubbe Dækket, og at foretage en almindelig Rengjøring. Kl. 6 kom almindeligvis «Søren Hovmester» (mangeaarig Steward, Kok m. m.) op med en Kande Kaffe, Brød og Smør til vagthavende Officier, der lod Kvar-

Paa Udkik. Penaciegning ca. 1880.

terchefen deltagte deri. Men saadant Tractement gik som oftest vor, Kaffeduftten begjærligt opfangende, Næse forbi. Vi maatte faste til Kl. 8, hvilket forøvrigt ikke generede os synderlig, men gav os en glimrende Appetit naar Timen slog*). Som rimeligt kunde være maatte Gutter fra 12 til 18 Aar efterat have fastet fra Kl. 4 til 8 om Morgenen og i den Tid sjouet baade med det Ene og Andet, have Behov for rundelig Kost. Det var ogsaa utrolige Kvantiteter de kunde indlade. Saaledes erindrere jeg at da de 6 forsultne Dagvagtsgaster engang kom ned til Frokost forefandt de til sin store Overraskelse en ved en Feiltagelse fremsat, næsten hel, Edamerost. Dette var «gefundenes Fressen», ved Slutningen af deres Maaltid var det Slut ogsaa med Osten — ikke en Skorpe igjen af den. De maa have holdt sig strengt til samme Princip som «Capitain Dugal Dalgetty of Drumtwach», nemlig naarsomhelst der ved et Maaltid gaves Anledning, da at indtage Provisioner for 3 Døgn. —

Kl. 7 gik Kvarterchefen ned i Messen, behandlede sin skingrende Pibe con amore, og brølede «tørn ud». —

Paa Søn- og Helligdage var vi selvfølgelig fri for Arbeide, med Undtagelse af, at der med Vagthold, Bestikhold og fornødne Manøvrer blev forholdt som ellers. Morgentoiletet skete med større Grundighed end til hverdags (dog ikke med større Kvantitet færskt Vand); thi efter Frokosten blev vi En for En grundigen overhalet af Kadet-officerene. Rent Linned, ren Krop og ufullede Klædningsstykker var Betingelsen for ikke at faa sig en «Skraber». Ogsaa hver Onsdag byttedes Linned. Den Renslighed og Orden hvortil vi strengt blev tilholdt, var for de Allerfleste noget som vedvarede for Livet, og som forøvrigt dannede en temmelig stærk Kontrast med Skidenfærdighed og Slurvethed i Antræk blandt andre unge Mennesker af samme Samfundsklasse paa de Tider. —

Mellem Kl. 10 og 11 blev der ringet til «Gebets**»); ved 3die Gangs Ringning samlede man agterud, Off. siddende paa Stole, Kadetter og

*) Anderledes nu, da Matroser ved sin Forhyring gjør til Betingelse at skulle have Kaffe Kl. 4 om Morgenen inden de tiltræde sin Vagt.

**) Af Tydske og Hollandiske Ord havde ikke faaet bibeholdt sig paa vore Orlogskibe; saaledes var foruden «Gebets», ogsaa «Krankevægter», «Bøiten- og Binden» de almindelige Benævnelser.

Mandskab staaende. Efter en Salmes Afsyngen blev af Proviantforvalteren, staaende ved Gangspillet, oplæst en Bøn, saa atter en Salme, og dermed var denne i Almindelighed høitidelige Akt tilende. Alle maatte overvære den, undtagen de saakaldte «Krumholtsgaster», nemlig Skibskok, Koksmatte, Hovmester, Dagvagt, Hulgast, Krankevægter, Smørstikker og Vandmand. Foruden disse, tildels besynderlige Benævnelser paa høist respectable Functionærer havde vi desuden endnu en, og ikke mindst besynderlig, nemlig «Plyndergreve», den Mand som skulde passe og stelle ombordværende Dyr. (Matroserne gjorde sig en Fornøjelse af at praie paa «Greven», især paa et senere Togt, da der blandt Skibsoff. var en Lieut. Grev Trampe). —

Efter Gebeten holdtes almindelig Mønstring. Om Emd. naar Veiret ikke var til Hinder fik Mandskabet sig en Dands, i hvilken endel af Kadetterne deltog. En bedre Fornøjelse havde vi forøvrigt ved at «slaa Narrehoved», et Spil, bestaaende i at man med runde, flade Blyplader kastede efter et paa Dækket afkridtet Hoved med forskellige Afdelinger hver med sit Tal. Det af de to Partier, der først opnaaede en i Forveien bestemt Talstørrelse gik af med Seiren. Den Indsats der spillede om var ingen, eller rettere sagt den var paa en Maade negativ; thi mod Sædvane var det her den Vindende som maatte «give», den Tabende som skulde «modtage» — Prygl. Disse bestode i at man tildelte Vedkommende et vist Antal Slag af en Stilkile under Fodsaaalerne. —

Stundom kunde det hælde at Kadetterne efter Aftensmaaltidet fik en Terin med Punsch, hvoraf Broderparten gik i de Ældre. De som «havde Stemme», gav ved saadan Anledning endel Sange tilbedste, blandt hvilke «Sønner af Norge — Hvor herlig er — Skjønne Minka» etc. lod til at være Repertoirets mest yndede; vi andre «teg og drak». —

Kadetterne var alle fordelte til bestemte Seil eller Ræer paa Krydstoppen, hvor alt Arbeide ved dem blev udført, uden at nogen Matros maatte hjælpe. Saavel Rebning som Seils Losgjøren og Beslaaen foregik i Almindelighed ligesaa hurtigt og godt paa denne Top som paa de øvrige. —

I det Hele taget var det en god Skole vi gennemgik ombord; vi blev holdt til Orden, Precision og ofte temmelig strængt Arbeide. Forseelser vare ikke hyppige, og kun sjelden af nogen alvorlig Natur. De almindelige Straffe bestod i at blive sendt op paa Stængesahlingen for et

Par Timers Tid, og at nedlukkes i Seilkøien. Mellem Kadetterne indbyrdes var det værre i denne Henseende; at de Ældste gav de yngre Tamp var ikke saa ualmindeligt. —

Saavidt jeg erindrer udgjorde den hele Besætning, Off. og Kadetter indbefattet, 113 Mand. Af Matroserne var vel henved Halvdelen faste Folk, af det sømilitære Korps. Underofficererne henhørte alle til dette, og enkelte af dem var Gjengangere fra «Holmens faste Stok». En af disse var en gammel Kanoneer, Otto Møller, der var os til stor Fornøjelse, især naar han, for Matroslærlingerne, holdt Foredrag over Artilleri. Saaledes anførte han om Kanoners Anskaffelse, at «dem kan man erholde paa 4 Maader; enten har man dem, eller tar man dem, eller støber man dem, eller køber man dem». Dygtige Folk var de allerfleste af dem, hvad enten de havde faaet sin Uddannelse i Danmark eller Norge. Saavel Underoff. som Matroser blev, efter Nutidens Begreber, ikke behandlet paa nogen pyntelig Maade; at endog en ganske ung Lieutenant kunde overfuse en Underoff. var ikke ualmindeligt, og at han «duttede» dem var det Sædvanlige. Naar Und.off. blev behandlet saaledes kan man slutte sig til hvorledes det blev forholdt med Matroserne. — Behandlingsmaaden var vel ogsaa noget der var gaaet i Arv fra den gode Danske Tid. —

Skibskosten var i Sammenligning med Nutidens kun maadelig. Frokosten bestod af en Dram, en Klat Smør og Biskøiter, hvilke vistnok ikke gled ned med megen Lethed, især da Smørret ofte var harskt og lignede Mastefedt. Middagsmaden var bedre, og bestod afvexlende av Ærter og Flesk den ene Dag, Grød og Øl den anden. Naar man havde havt sidstnævnte Ret, gaves til Aftens «Subberusk» (Øllebrød) sammenkogt af opsmuldrede Biskøiter og i Regelen surt Øl; de øvrige Aftener Grød. —

Frokosten blev serveret i det «Grønne». Saasart der blev pebet til denne Act, steg Proviantforvalteren op fra de mørke Regioner, ledsaget af sin Adjutant Smørstikkeren som medbragte en stor Træbak med Gelleder af opbrakkede Smørstykker og en Brændevinspøs. Forvalteren stillede sig tæt forrenfor Faldrebet ved en Kanon med Smørret ved sine Fødder, Smørstikkeren satte sig paa Raperten med Brændevinspøsen mellem Benene, en Kadet indfandt sig efter Ordre for at paase rigtig Uddeling, især af Brændevin, og Mandskabet stod i længselsfuld For-

ventning, sammenstuvet i en tæt Klynge. Derpaa trak Forvalteren op sin Lommebog med Fortegnelse over Mandskabets Navn (Nummere brugte man ikke dengang — det vilde ikke været til Behag hverken hos den Ene eller Anden, da det skulde smagt af Soldatermønstring), og opraaabte nu disse, hvorefter Mand efter Mand, hver almindeligvis med en Foldekniv dinglende paa Brystet og med en Biskøit i den ene Haand, af Smørstikkeren erholdt det med Brændevin fyldte Blikmaal, som da tømtes med synligt Velbehag; derpaa hen til Forvalteren, stak sin Kniv i en Smørklat, lagde denne paa Biskøiten og fjernede sig. Der kunde under denne Scene falde en hel Del Bemærkninger, dels plumpe, dels kvikke og vittige, almindeligvis myntede paa Forvalteren og fornemmelig paa Smørstikkeren som var Matrosernes Kontrapart, formodentlig paa Grund af hans veiende og maalende Functioner. Men gav han dem knapt Maal, saa maalte de ham, min Tro, Skjeppen fuld. Kunde det slumpe til at Smørstikkeren fik en dygtig Spøstænk over sig, eller at Forvalteren ved en Overhaling kom til at sætte den ene Fod i sine Smørklatter og den anden i Brændevinspøsen, var saadant ingen til Sorg. —

Hver Mand skulde selvfølgelig have sin bestemte Vægt af Smør, og sit bestemte Maal af Brændevin; hvad deraf kunde indknibes kom Forvalteren, og muligens ogsaa han Adjutant tilgode. Følgen heraf var, at der blev knebet naar Leilighed gaves. Saaledes var det temmelig almindeligt at Smørstikkeren — i Distraction naturligvis — istedetfor at holde Blikmaalet i dets Hank, satte sin Tømmefingers yderste Led ned i det, hver Gang han skulde fylde samme i Brændevinspøsen, et Deplacement som ikke skulde blive saa ganske let nøiagtig at beregne, men som gjentaget et halvhundrede Gange udgjorde et ikke saa lidet Kvantum. — Smørret blev udstykket ved at presses(?) ned i en firkantet Form (udhulet Trækloids) og derpaa optaget med en miniatur Træspade. Smørstikkeren fandt det naturligvis vanskeligt at føre denne saaledes at der jo ikke kunde komme til at ligge lidt tilbage i Kanterne af Formen. Dette Arbeide kaldtes at «stikke Smør», — deraf den pyntelige Benævnelse «Smørstikker». —

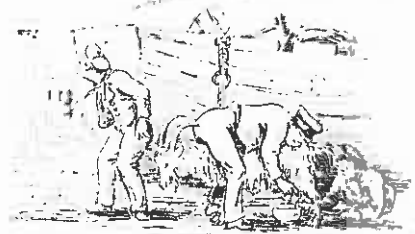
Paa Nattevagterne var det almindeligt at Mandskabet søgte at fordrive Tiden ved at fortælle Eventyr og Historier, samt at synge Viser, ikke altid afpassede for høviske Øren. —

Af Dyr havde vi ombord (Smaapluk sat ud af Betragtning) endel Høns, nogle Sauer og en Ged. Denne sidste førte Navnet «Mette», var helbefaren og kunde taale det Utrolige, endog at fortære alle de Busser som Matroserne tracterede den med. Mette var bleven udkommanderet for at Off. kunde erholde Melk til sin Kaffe, men den var meget lunefuld med sine Ydelser. Stundom fik Off. en upaaklagelig Portion, stundom saare lidet og stundom aldeles intet. Det sidste Tilfælde indtraf almindeligvis naar Hundevagten havde været mørk; og Forklaringen paa denne Gaade var kun endel af Kadetterne bekendt. Det hændte nemlig, naar Natten var mørk nok til ikke at resikere Iagttagelse eller Overrumpling, at vi halede Mette ind under Barkassen og tappede hende for alt hvad vi kunde udpine. Erindringen om Mette bringer Tanken (forunderlig som det kan synes) paa Navnet Stedinck, nemlig paa Admiralen, der i sine yngre Dage som Kaptein kommanderede et Orlogsfartøi under Gustav III, i Ryska Kriget. I denne udmærkede han sig engang saaledes at Kongen tillagde ham Rang, Hæder og Værdighed som Kontra-Admiral, men «fortfarende paa Kapiteins Tractement». Næste Dag under Mynstringen ombord i sit Fartøi lod Stedinck sin Ged bringe frem og proklamerede, at den nu tillagdes Rang, Hæder og Værdighed som Ko, men fortfarende paa Geds Tractement.

Næsten stadig god Vind bragte os til Kronstadt tidligere end paa regnet. Kort efter Ankomsten blev vi underrettet om at samtlige Kadetter fra begge Fartøier skulde afsted til St. Petersburg, og dersteds opholde sig nogle Dage. Dette var Nyt som satte Glæde og Bevægelse i Leiren. Foruden den i vor Alder sædvanlige Higen efter Forandringer med tilhørende store Forventninger om disses Behagelighed, havde vi ogsaa den anticiperede Nydelse af at skulle ombytte det snævre, kvalme Messerum med et rummeligt Hotel, og de mange Fornøielser som deraf forøvrigt kunde flyde. —

Da Farvandet mellem St. Petersburg og Kronstadt var for grundt for saadanne Fartøier som vore, skulde Reisen ske med et mellem disse Steder gaaende Dampskib, og dette var da ogsaa noget Nyt, thi Mange af os havde aldrig seet et saadant. — Til bestemt Tid embarkede vi, omtrent 70 Mand stærk, og dampede afsted under en deilig Sommerdags næsten brændende Sol. Nogle Russiske Passagerer hvoriblandt endel Damer, havde indfundet sig før os. Heden var som sagt stærk,

og bragte Flere til under Dæk at søge Beskyttelse mod den; en af de Svenske Kadetter, «Långa Possen» som han af sine Kammerater benævntes, beskyttede sig mod den endog i saadan Grad at han lod sin lange Krop aldeles ubeskyttet af Klædningsstykker. Omtrent halvveis mødte vi et fra St. Petersburg kommende Dampskib, og eftersom

Mette melkes paa Hundevagten. Pennetegning ca. 1880.

dette kom os nærmere, begyndte Russerne ombord i begge Fartøier at raabe og gestikulere til hinanden, med saadant Resultat at vi løb med fuld Fart lige bums ombord i hinanden, og det med saadan Force at Flere af os faldt omkuld. Et Par Damer tog Anledning til at besvime, og de der havde opholdt sig under Dæk kom op i en Fart, blandt andre kom Långa Possen «i et Par Byxer». Det andet Dampskibs Bougspryd borede sig igjennem og splintrede vor Forkahyts Kappe i samme Øieblik som en Kadet (P. Steenstrup) var kommen op af den og faaet Foden fri. Den øvrige Beskadigelse var vistnok betydelig, men væsentlig ovenbords, saaledes at vi kunde fortsætte, hvilket vi da ogsaa gjorde, efterat Russeskipperne havde skjeldt hinanden Huden fuld. —

Ved Ankomsten til Petersburg blev vi strax indkvarteret i et stort Hotel, hvor der til de 60 Kadetter blev afgivet 3 rummelige Værelser, nemlig et Sovekammer til hver Nationalitet og et fælles Rum der tillige tjente som Spisesal. I hvert af Soveværelserne forefand vi opstabet 30 Madrasser med Tæpper og Hovedpuder, efter Sigende laant eller leiet fra et Nonnekloster. —

Saa fik hver af os udbetalt nogle «Landgangspenger», hvis Beløb var forskjelligt efter forskjellige Aldre og andre Omstændigheder. Saavidt jeg erindrer erholdt jeg og mine Jevnaldrende omtrent 2 Sp., hvoraf en

stor Del, under Opholdet, medgik til Slikkerier, indkjøbte i Konditorbutiker hvor vi fortrinsvis opslog vort Kvarter. —

Livet i Hotellet var den ene Dag som den anden. Om Morgen Kl. 7 blev der udpurret — med Undladelse af den forhadte Piben — og efterat være kommen i Buxerne skaffede man sig Anledning til at vandre frit om paa Gulvet ved at samle alle Madraser ved den ene Væg og dersteds stable den ene ovenpaa den anden saa højt som de Længste af os, staaende paa Stole, kunde naa. Saa kom Vaskningen med en i lang Tid ukjendt Luxus, nemlig Overflod af færskt Vand; strax vi dermed vare færdige begav vi os ind i Fællesværelset, hvor ogsaa de Svenske Kadetter indfandt sig, og saa kom Frokosten for en Dag — et lidet Krus med Melk og et Stykke Smørbrød (1½ à 2 tom. tykt) pr. Mand. En saadan Portion var vistnok bestemt til hver, men endel af de ældre Kadetter fandt nok at deres respective Mavers Fordringer ikke stod i Forhold til hvad de retmæssigen kunde tilegne sig, thi den første Dag var der flere af os Smaarollinger som kun fik Melkekruset. Ved Klage til en for sin Retfærdighed, blandt os, bekjendt Kvarterchef blev der den paafølgende Dag og senere sørget for Uddeling til hver især. Hvem der havde taget Maden af Munden paa os, opdagedes ikke — Svenskerne beskyldte Normændene for i dette Stykke at have syndet, og omvendt. —

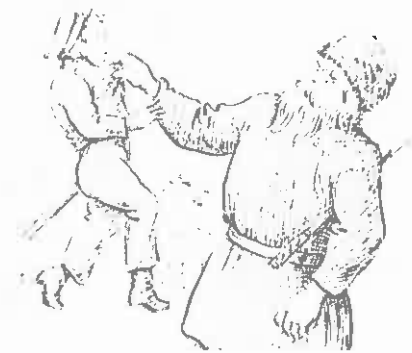
Kl. 2 blev der anrettet Middag og Kl. 7 à 8 Aftensmaaltid. Et Par Timer senere var det Kjøietid; Madrasserne blev nedtagne og placerede paa Gulvet i Rækker, med smale Fodstier imellem dem. Og saa begynde alskens Spektakler, især Bombardement med Støvler, Hovedpuder og andre løse Gjenstande. En Aften da de Svenske og Norske Kadetofficerer paa en Inspectionstour skulde ind til os, kom de ikke længere ind end i Døren førend et Haglveir af Hovedpuder stod dem om Ørene. —

Hotellets rummelige Gaardsrum var for de yngre Kadetter, naar de ikke paa anden Maade vare optagne, en almindelig Legeplads, og der forefaldt mange forskellige Scener, saavel mellem os indbyrdes som med langskjægede Russer der kom ind for at sælge «Qvas» eller andre Sager. —

Forholdet mellem de Svenske og Norske var i det Hele godt, uagtet vi jo nok endda havde adskillige fra Danskerne nedarvede Fordomme mod dem. —

Under Opholdet blev de fleste Formiddage anvendt til, under Geleide

af Officierene, at tage Stedets Seværdigheder i Øiesyn. Erindringer om disse er nu temmelig taaget, men Noget træder dog frem, saasom Vinterpaladset, Admiralitetet, Peter den Stores Rytterstatue m. m. — Af Udflugter udenfor Byen var der meget faa, kun een almindelig, til Generalconsul Sterkys Landsted hvor vi vare til Gjæst, og forøvrigt enkelte partielle af liden Udstrækning.

Cadet Heibergs Rystelse i St. Petersburg. Pennelegning ca. 1880.

En saadan blev foretaget af mig og to omtrent jevnaldrende Kammerater. Vi havde hørt omtale et Forlystelsessted, som, efter hvad vi troede, benævntes Alexander Newsky, og ud til dette bestemte vi os da for at faa en Muntration i det Grønne. Vi steg med stor Selvfølelse op i en af de største og eleganteste Vogne vi kunde finde, forspændt med to Heste og med en gigantisk Kudsk paa Bukken, kastede os nonchalante tilbage i de bløde Sæder og tilraabte Kudskken: «Alexander Newsky.» Han gav os et Nik, Hestene et Rap, og afsted gik det. Da vi passerede en af Broerne over Newaen skulde det til Uheld træffe, at et Følge af Norske og Svenske Off. kom os imøde. Vi vilde gjerne undgaa dem, men det lod sig ikke vel gjøre, og idet de passerede os havde vi den Tort at de lo os ud. Lysten til at spille Storkar tabte sig derved endel, men vi fortsatte Kursen, indtil vor digre, skjægede Kudsk standsede ved en Kirke. Her steg han af, pegede paa Kirken og gjorde et meget forstaaeligt Tegn til at vi skulde træde ud. Men nei, det vilde vi ikke; vi skulde til et Forlystelsessted og ikke til Kirke. Han vedblev at pege paa denne,

paa samme Tid som han flere Gange repeterede «Alexander Newsky», og gjorde Tegn til at vi skulde betale. Enden blev da at vi maatte ud af Vognen, og vore Penge ud af Pungen. Nu udspandt der sig en noget heftig Discours — dels paa Russisk, dels paa Norsk, ingen af os forstaaende et Ord af hvad den anden Part sagde, men af hans Gebærder kunde vi begribe, at han krævede mange flere Rubler og Kopek end vi offererede ham. Da vi, efter et kort Krigsraad enstemmigen nedlagde Protest mod hans Fordringer, greb han den Mindste af os i Bringen, hævdede ham op i strakt Arm og rystede ham som om det havde været en Høvsk. Vor lille Kammerats Tænder lød som et Par Castagnetter, medens hans Dyrendal daskede ham om Benene. Vi to andre — som bevæbnede Krigere — burde jo nu have ilet vor betrængte og meget sprællende Kollega til Undsætning ved at anfælde Russen i Flanken eller Bagfjerdingen, men ogsaa vi følte os rystede i den Grad at en saadan Tanke ikke opstod i vor krigerske Sjæl, og bedst var det sikkerlig ogsaa, thi ellers havde Campagnen formodentlig endt med at vi alle Tre havde faaet en Dragt Prygl. — Vi betalte. — Derpaa tradskede vi i en stegende Hede, slukørede og flauue, men endel lettere for Mynt, tilbage til Petersburg, hvor vi vogtede os vel for at meddele Specialia om vor Lysttour. —

Efter omtrent 8 Dages Ophold i den store Stad afreiste vi med Dampskib, og ankom, uden Crambollager til Kronstadt, hvor vi strax embarkerede i vor gamle Kasse, og lagde Statsklæderne samt Haabet om videre Fornøjelser under denne Tour paa Kistebunden. Forinden Afreisen modtoges fra Grev Stedinck en Present, bestaaende af forskjellige Slags Vine m. m. til Off. paa begge Fartøier og nogle Flasker Bordeaux til hver Kadet. —

Efterat være kommen ud i Østersøen skildtes vi fra Fregatten og fortsatte Touren hjemover, men stoppede ved Helsingøer, hvor vi provianterede for Messen, og salutede for Frederik VI som da netop ankom dertil. —

Vi fortsatte derpaa Seiladsen op Kattegat og Skagerak, og løb ind til Frederiksværn. Dette Sted med dets nærmeste Omgivelser frembyder just intet Skjönt for Øiet, men ved Ankomsten fra Søen fandt vi det deiligt — Markerne forekom os saa frisk grønne, Træerne saa frodige, og de Mennesker der saaes gaaende iland fandt vi vistnok ikke skjønnere

end ellers, men vi betragtede dem som lykkelige Væsener der kunde tilbringe den hele Sommer i saadant Elysium, istedetfor at ligge ude i Søen, være søsyg og gjøre Nattevagt.

Et grønt Landskab har for Sømanden en egen Tiltrækningskraft naar han i længere Tid har pløiet Søen; deraf vel ogsaa Aarsagen til at hans Hu staaer til engang at kunne pløje egen Jord. Endogsaa en billedlig Fremstilling af et Landskab kan ombord tiltale os i stærk Grad, om den end maatte være tarvelig nok i kunstnerisk Henseende. Saaledes kunde jeg paa denne Tour, naarsomhelst der gaves Anledning ikke

I Frederiksværn. Pennetegning ca. 1880.

undlade at kikke ind i et Off. Lukaf, prydet med et Landskabsstykke. Jo mere søsyg jeg var jo deiligere fandt jeg det, og ønskede blot at kunne ombytte Livet ombord med Tilværelsen i et saadant. —

Efter et kort Ophold i Frederiksværn stak vi tilsøs for at tilbringe det Resterende af Touren i Nordsøen. Her laa vi da, stadig manøvrerende og excerserende, af og til med den Norske Kyst isigte, og ønskende os vel hjem igjen. Krydsningens Ensformighed blev kun afbrudt ved et Par Begivenheder, hvoraf den sidst indtrufne var af en meget sørgelig Natur. Først hændte det, at en af Klyvergastene ved at bjærge Klyveren blev slaet overbord af denne; idet han efter en alvorlig Nøddukken kom op paa Vandfladen, raabte han gjentagne Gange: «Jeg faldt overbord, jeg faldt overbord.» En af Off. (Lieut. Fries) løb hurtigt op i Hækjollen, og idet Manden passerede Agterenden, eller denne Manden, tilkastede han ham det i Jollen stadigt beroende tarvelige Redningsmiddel, nemlig et almindeligt Bord (eller tynd Planke), hvilket ved et Slumpetref kom saaledes i Vandet at Klyvergasten kom til at sidde skrævs over det — bogstavelig ridende paa

Bølgen blaa. — Jollen blev derpaa affiret og Manden ført uskadt ombord. —

Det andet Tilfælde var ganske anderledes alvorligt. En Morgen da Bramræerne skulde optages blev som sædvanlig ved saadan Manøvre tre Kadetter sendt op paa Krydstoppen; den ældste af disse, ved Navn Blehr (18 Aar gammel) styrede Raaen under Opheisningen, paa-smøgede Godset og da der altid var stærk Rivaliseren med Matroserne paa de to andre Topper, skyndte han sig at varsku «klar» (maaske noget for tidligt); omtrent samtidig lød lignende Besked fra Stor- og Fortop, paa Dækket blev der kommanderet «kai», og Raaen svingedes i samme Øieblik horizontal. Der hørtes et Raab fra Krydstoppen, Alles Blik rettedes derop, og til vor Skræk saae vi Blehr hængende ved den ene Arm ude paa Nokken. Blodet stivnede næsten i vore Aarer ved at see ham i denne frygtelige Stilling; nogle Sekunder holdt han sig fast, men styrtede saa ned, først mod Randen af Mærset, saa flere Gange rundt nedefter Mesansvantet, og derpaa med Hovedet mod Røstet og overbord. I største Skynding blev der braset bak og Jollen affiret for muligens at finde hans, efter al Sandsynlighed, afsjælede Legeme, men al Søgen var forgjæves. Jeg glemmer aldrig de Øieblikke da vi saae ham holdende sig i Raanokken, viet til Døden, og derpaa styrtede ned. — At være nærværende naar en Mand falder ned fra Riggens, er selvfølgelig altid, efter Omstændighederne i mere eller mindre Grad sørgeligt; men i Almindelighed sees kun Slutningen af en saadan Tragedie. Her i dette Tilfælde derimod vare vi Vidne ogsaa til dens Begyndelse, hvilket medførte en ubeskrivelig angstfuld Spænding. — Dagen var en Sørgedag, og det varede længe inden vi kunde forvinde det smertelige Indtryk som denne Begivenhed efterlod, saameget mere som den Forulykkede havde været almindelig afholdt. — Ligeledes bibeholdt vi i lange Tider en vis uhyggelig Fornemmelse hver Gang vi hørte Kommandoordet «Kai», — uvilkaarlig kastede vi da Blikket op for at forvise os om at lignende Ulykke ikke atter skulde finde Sted. —

Omtrent en otte Dages Tid forinden Togtets Afslutning løb vi ind til Nevlunghavn for at forblive dersteds medens Examen i Spvidenskaberne afholdtes. Da vi vare færdige med denne seilede vi til Frederiksværn og debarkerede. —

BESØG PAA SHETLANDSØERNE

I 1842 blev jeg udkommanderet som Skibsoff. med Cadetskibet, Korvetten Ørnen, Capt. Falch. I Begyndelsen af Togtet, nemlig i Slutningen af April anløb vi Lervick paa Shetlandsøerne.

Da vi nærmede os disses Kyst mødte vi, et Par Mile fra Land en bemanded Baad, der gav os et hjemligt Indtryk, thi saavel Baad som Mandskab syntes at være Norske. Baaden var ganske som dem der bruges paa vor Vestkyst, og Folkene i samme havde norske Physiognomier. Vi fik en af disse ombord som Lods, og kunde endogsaa paa hans Sprog spore noget af det «ursprungliche Stamverwantschaft»; thi det havde ikke faa Norske Ord. Alt hvad der hørte til hans Baad havde uforfalskede Norske Benævnelser.

Da vi løb ind til Lervick forefandt vi en ganske rummelig og god Havn, hvor vi da ankrede.

Kort efter Ankomsten blev jeg af Chefen sendt iland, for som sæd-

Peruansk Dragt. Akvarel December 1840.

Peruansk Dragt. Akvarel December 1840.

vanlig ved lignende Anledninger — at melde vedk. Autoriteter vor Ankomst. Paa Forespørgsel erfarede jeg at Sheriffen, Mr. Duncan var «Bixen» paa Stedet, og op til ham begav jeg mig da. Jeg forefandt en pyntelig gammel Mand, der ved at høre, at vi var Norske udbrød: «Indeed, I am myself very proud of being of old Norwegian blood.»

Ikke alene Sheriffen sagde sig at være af gammelt Norsk Blod, men saagodtsom hver Mand med hvem vi kom i Berørelse fremhævede sin Norske Extraction, og udtalte sin Fornøjelse over, i os, at see Landsmænd.

Vi benyttede Opholdet til at see os om saameget som muligt, dels paa Land, dinglende paa Ryggen af de smaa indfødte Heste, dels paa Vand i vore egne Baade. Paa de fleste af Baadtourene medhavde vi som Veiviser og Cicerone Stedets Præst, der velvilligen gik os tilhaande paa mange Maader. Han var en yngre Mand, med stor Interesse for Norge, med godt Kjendskab til vort Land og dets Forholde; specielt havde han

nøje Kjendskab til vor Historie, og havde endog læst Snorro. — Disse hans historiske Kundskaber lagde han engang for Dagen, paa en for mig mindre behagelig Maade. Paa en af vore Excursioner viste han os nemlig nogle Ruiner — som han kaldte det, men som egentlig kun var nogle regulære Ophøjninger i Jordsmønnet, idet han bemærkede at disse skulde være Levninger af nogle Forskandsninger som Harald Haarfager ødelagde da han kom derover for at forjage Vikingerne. Hertil bemærkede jeg, at Harald Haarfager ikke havde gjort noget Togt til Shetlandsøerne, eller iallefald at der intet nævnes derom. Men Præsten vedblev Sit, og jeg holdt paa Mit. Først efterat være kommen tilbage til Norge havde jeg Anledning til at forvisse mig om hvem af os havde Ret — det var Præsten. Og jeg som indbildte mig at kjende Snorro saa godt!

Vore Udflugter tillands vare ikke mange, og foregik som nævnt paa Ryggen af Øens mærkværdig smaa og mærkværdig stygge Heste. Vi besøgte Scalloway — et lidet Fiskerleie med Ruinerne af en gammel Borg, Thingvall (Thingvold) Kirke, med et Par Bautastener, det snævre Sund ved Noss med sine bratte Afstyrtninger etc. Hvor vi end færdedes viste Landskabet det samme triste, øde Udseende. Trævegetation var der ikke Spor af, og Græs væxten syntes klein (dog var det jo tidligt paa Aaret). — Den længste Baadtour der blev foretaget var til Moura for at besee det derværende Pictiske Taarn. Jeg kom desværre ikke med paa denne Expedition da jeg havde Vagt ombord.

Peruansk Dragt. Akvarel Valparaiso 31. December 1840.

den Norske Dampskibsfart — en Begivenhed af overordentlig Vigtighed for Landet.

Den uendelig lange veirhaarde Kyst, søndersplittet ved en Utallighed af tildels dybt indskjærende Fjorde, gjør Landeveie af nogen Udstrækning i den vestlige og nordlige Del saagodtsom umulige. Saavel Personbefordring som Varetransport var desaarsag henvist til Søveien; men uagtet denne for største Delen er beskyttet ved en fortløbende Skjærgaard, hefter der dog mange og store Besværligheder ved den, især i Høst- og Vintertid. Brede Fjordmundinger er at passere, smale Sund med hyppige og voldsomme Kastevinde, aabne Havstykker ved hvis Endepunkter Seilfartøier kan ligge i Ugevis for at afvente Leilighed til at komme over.

Saadant gjælder da især for Nordlands og Finmarkens Vedkommende. Som Exempel paa hvor lang Tid der kunde medgaa paa en Baadreise i hine Egne, kan anføres, at en Præst i Alten, der med sin Familie, i 1837, flyttede sydover, brugte otte Uger fra nævnte Sted til Trondhjem. Ikke alene Tab af Tid, men stundom tillige Tab af Helbred var forbunden med saadanne Baadreiser. Forøvrigt benyttede man sig, ved saadanne Anledninger, oftere af Jægter og andre Kystfartøier.

Ogsaa i den sydøstlige Del af Landet, hvor der dog gaves Anledning til at reise overland, var Reiser tilvands meget almindelige, og foretoges da med Kystfarere eller Fragtmænd; thi dels var Landeveiene ikke i nogen god Forfatning — meget bakkede og i det Hele meget besværlige —, og dels var Befordringen forholdsvis kostbar. Hvad Kommunikation med Udlandet angaar, stillede Forholdene sig ikke bedre. Landværts gjennem Sverige var langvarigt og kostbart, og man foretrak desaarsag almindeligvis at gaa som Passager med en «Kjøbenhavns Paket» — en Slup eller Jagt, med Rum til 6 à 8 Personer, og med meget tarvelige Bekvemmeligheder.

Skulde man til England, Frankrige eller andre Lande i Europa, reiste man med en af vore Trælast- eller Fiskeskuder.

Som en Følge af hvad ovenfor er anført, ligesaavel som paa Grund af Mangel paa Midler, var det kun sjældent at man, uden Nødvendighed, foretog nogen Reise. Man var bunden til Hjemstedet, og kjendte kun lidet til andre Landsdele og disses Beboere. Nordland og Finmarken var et Terra incognita.

VOR DAMPSKIBSFARTS BARNDOM

I December 1825 befandt jeg mig, dengang Søkadet og omtrent 12 Aar gammel, tilfældigvis paa den saakaldte «Billebrygge» i Fredriksværn, sammen med nogle andre Personer, blandt hvilke en til Garnisonen hørende Soldat.

Denne udrbød pludselig: «Jeg mener det er sjelve svarte D . . . som kommer rykende og fossende ind af søndre Løb.»

Det var Dampskibet «Constitutionen», det første Norske Dampskib, der for første Gang viste sig i Norsk Farvand; det kom directe fra England, hvor det, for offentlig Regning var bleven bestilt, samtidig med et andet («Prinds Carl»), der da endnu ikke var færdigt. Begge blev bygget under Tilsyn af Capt. — senere Statsraad — Erichsen.

Anskaffelsen af disse to Fartøier medførte, som bekendt, Rigsret over Statsraad Collett.

Men med denne Anskaffelse var, saa at sige, Grundvolden lagt til

Men ved Dampskibsfartens Indtræden skulde nu alle disse Besværligheder, al denne Afspærring for en stor Del ophøre — en ny Æra i Kommunikationsvæsenet var oprundet.

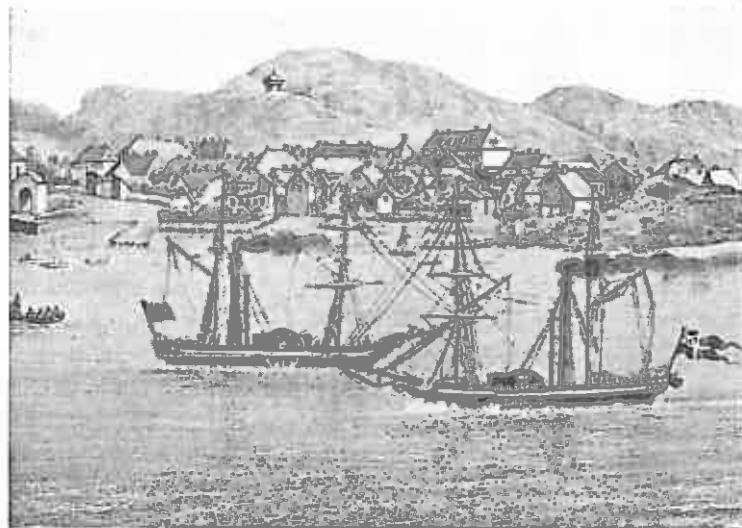
At sætte Dampskibet «Constitutionen», strax efter dets Ankomst, i nogen Rute, altsaa i den mørkeste og haardeste Aarstid, var der ikke Tale om, hvilket jo dengang ogsaa kunde være ganske rimeligt. Først i det paafølgende Foraar, efterat det andet Dampskib, «Prinds Carl», var ankommet, begyndte Farten, med sidstnævnte i Route, engang ugentlig, mellem Fredriksværn, Gøttheborg og Kjøbenhavn, det andet, ligeledes engang ugentlig mellem Christiania og Kristiansand med mange Mellemstationer.

Disse tvende Fartøier var vistnok, efter Nutidens Begreber, meget smaa og uanseelige, — det mindste, «Constitutionen» paa 70 à 80 Com.-L. Drægtighed, det andet paa omtrent 100; men de var udmærket godt bygget, og af udsøgte Materialier. Maskinerne svarede i Godhed til Skrogene.

Med den nævnte Drægtighed, og uden Overbygning paa Dækket, kunde der selvfølgelig ikke være Plads til mange Passagerer. Saaledes kunde der i «Prinds Carl», paa 1ste Plads ikke præsteres Kjøier til flere end 12 à 15 Mandfolk, 6 à 8 Kvinder og paa 2den Plads, der var fælles for begge Kjøen, ikke til saamange. Lasterummet var ligeledes meget indskrænket.

Og dog var det, under de første Aars Fart, kun undtagelsesvis, at der ikke var Plads nok. Nogen almindelig Reiselyst indtraadte først senere med bedre økonomiske Kaar, og efterhaanden som Forholdene udviklede sig.

Som nævnt tog Dampskibsfarten sin Begyndelse i Foraaret 1827. «Prinds Carl» afgik hver Tirsdag Aften fra Fredriksværn — efter «Constitutionen»s Ankomst fra Christiania — til Gøttheborg, eller rettere Masthugget, og til Kjøbenhavn, anløbende Helsingør, og kom tilbage til Fredriksværn Søndag Morgen. Her modtog «Constitutionen» Post og Passagerer fra Udlandet, og afgik dermed til Christiania. Hver Tirsdag Morgen Kl. 5 afgik det igjen derfra (man var dengang ikke saa bange for at staa tidlig op), anløb de forskjellige Steder i Fjorden — Drøbak, Horten, Moss og Vallø, førte ved Ankomsten til Fredriksværn Passagerer og den til Udlandet bestemte Post ombord i «Prinds

«Constitutionen» og «Prinds Carl» ved Fredriksværn. Udanit af Tegning af C. F. Wergmann.

Carl», fortsatte Onsdag Morgen Kl. 5 sin Route vestover til Christiania, hvorfra det returnerede til Fredriksværn Lørdag Eftermiddag.

En vigtig Mand for Fartens Sikkerhed langs Kysten var naturligvis Lodsens, og man var heldig nok, til denne Funktion, at faa engageret en udmærket dygtig og paalidelig Mand, Ole Sanne (Sandø), der i omtrent 25 Aar vedblev i denne Tjeneste.

Routerne var, som man vil have bemærket, ikke meget anstrængende. En Udvidelse skete noget senere, idet «Prinds Carl», efter Ankomsten til Fredriksværn fra Kjøbenhavn, fortsatte Touren op til Christiania, hvorfra det igjen afgik Tirsdag Morgen Kl. 5. To Gange om Aaret lod man «Constitutionen» foretage en Tour til Bergen.

Paa denne Maade gik det i flere Aar. De Reisende var ikke mange, og de havde ikke mange Fordringer. Livet ombord var meget gemytligt; begge Dampskibsførere var af en social Natur, og ansaa sig som Værter ombord, præsiderede under Maaltiderne ved Bordet, udbragte

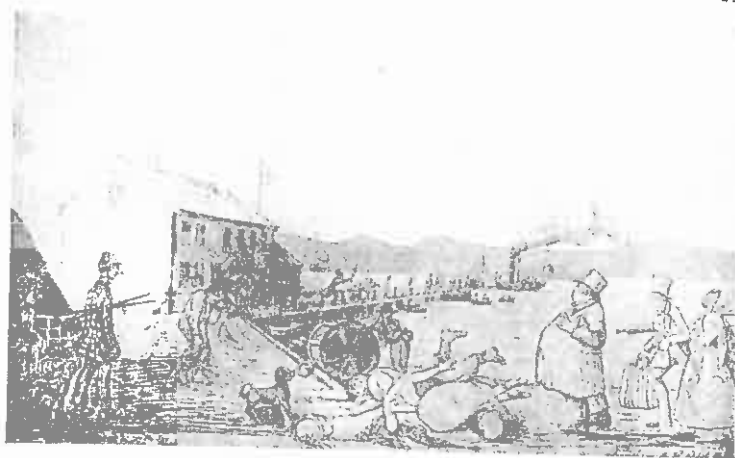
Skaaler etc. Undertiden hændte det ogsaa at man tog sig en Svingom. Ved Bordet saaes aldrig Damer.

Som rimeligt kunde være paaventedes Dampskibet ved de forskjellige Anløbssteder med Længsel og Nyfigenhed; man vilde muligens træffe Bekjendte; man vilde høre Nyt, og man vilde bringe lidt Afvexling ind i det daglige ensformige Liv — noget der jo forøvrigt den Dag idag finder Sted ved Anløbet af vore mindre Byer. Man havde Udik for tidligst mulig at kunne varsle Ankomsten, og naar saa endelig Dampskibet kom paa Havnen, mylrede der af Baade, fulde af Folk der vilde se og sees. Baadene kjæmpede for at komme først til Siden, og Antallet var almindeligvis saa stort at de var til Hinder for at bruge Fartøiets Hjul, naar saadant var fornødent.

Endogsaa i Christiania var det i adskillige Aar næsten som en Folkefest naar den kjære «Constitution» skulde komme. (Ankomsten hver Søndag Eftermiddag). Den daværende fashionable Promenade rundt Fæstningsvolden var overfyldt af alskens Mennesker, der speidede udover mod Næsodden efter den constitutionelle Røg og Damp; og naar saa denne opdagedes, kilede man afsted nedover til Toldbodbyggen, hvorfra man da mønstrede (og kritiserede) de i Baade landsættedes Passagerer. Disse havde, den paafølgende Dag, den Fornøjelse at see sig navngivne i Aviserne, idet man blandt Bekjendtgjørelser kunde finde:

«Ankomne Passagerer med Dampsk. N. N.: Fra Christiansand Hr. N. N. fra Vallø, Fru N. N. osv.», men de som kom fra Drøbak nød ikke den Ære; det hed sig kun: «Fra Drøbak saa og saa mange Passagerer.»

Dette havde sin Grund i, at man fra Christiania jevnlig foretog sig en liden Lysttour (uden Damp) til Drøbak, for derfra at vende tilbage med Damp. Mange af de Personer, som saa gjorde, gav sig, ved Løsning af Billet alskens løjerlige Navne, og da dette blev for drøit for Expeditoren, hevnedes han sig ved at lade dem blive navnløse. At løbe ind til en Brygge med Dampskibet var dengang, paa Grund af den antagne Ildsfarlighed, ikke tilladt — et Forbud der stod ved Magt indtil op i Femtiaarene, og for hvis Overtrædelse var fastsat en Bod af 10 Spd. Denne Benyttelse af Baade til Ombord- og Ilandbringelse af Passagerer var adskillig til Uleilighed for aldrende og svæ-

Dampskibet «Prinds Gustav»'s Afgang fra Trondhjem. Pen- og Blyanttegning 20. Oktober 1844.

gelige Personer, fornemmelig Damer, og især naar saadant — som ved Horten og Moss — ofte maatte ske i nogen Søgning. Heller ikke uden Risiko var denne Baadtransport, thi det hændte stundom at En og Anden gik overbord fra Baaden. Naar man tager i Betragtning, hvilken overordentlig Betydning Dampkraftens Anvendelse havde paa Kommunikationsvæsenet, turde det vel synes besynderligt, at der hengik 9 à 10 Aar, inden man udvidede eller forøgede vor Dampskibsfart. Det var ikke Mangel paa aabne Øine for dens store Nytte i Almindelighed, ligesaa lidt som at den i Særdeleshed for vor Vestkyst og for Nordland og Finmarken — der hungrede efter andre Kommunikationsmidler — maatte være et overordentlig stort Gode. Nei, Aarsagen var vel simpelthen den, at man var for fattig til at gjøre nye Anskaffelser af Dampskibe. Den unge Stat skulde jo skabe næsten alt fra Nyt, og kun lidt efter lidt kunde man tilveiebringe Midler til Opfyldelse af de mange offentlige Krav.

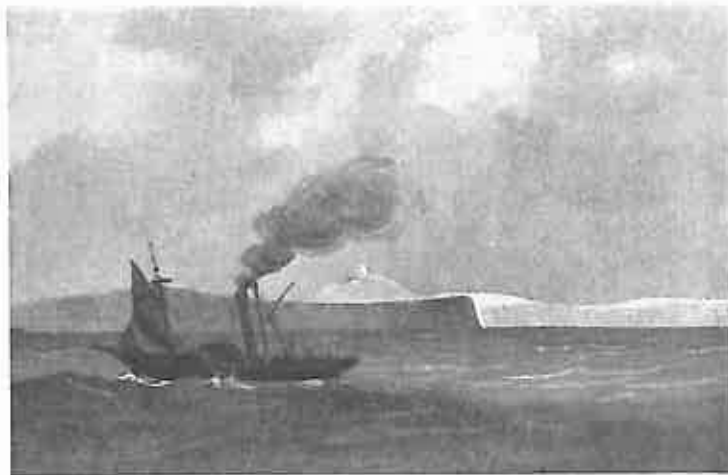
Saaledes blev først i 1837 et tredje Dampskib, «Prinds Gustav», anskaffet og sat i Route mellem Trondhjem og Tromsø, senere ogsaa til Hammerfest. Dette Fartøj, omtrent af samme Størrelse som de to før-

nævnte, var ligeledes bygget i England, og forsynet med Skovlhjul — Skrue-Propellen kom først adskillige Aar senere (opi Firtiaarene) i Brug.

Var nogen Kyst skikket for — man kunde gjerne sige skabt for — Dampskibsfart, saa var det Nordlands; var der nogen Befolkning, som higede efter at faa sprængt de Baand, som holdt den fast i Hjemmet, saa var det Nordlands og Finmarkens. Nu kunde man da beregne den Tid, der vilde medgaa til en Reise, og ikke som tidligere, efterat have begivet sig, maaske kun nogle faa Mile fra Hjemmet, at maatte vente Dage, ja Uger inden man for Modvind og Storm kunde naa tilbage. Og nu kunde ogsaa Fruentimmer og Børn komme til at flakke ud; nu behøvede de ikke, af Frygt for de stygge Baadreiser, at holde sig hjemme, og ikke som tidligere, naar de maatte ud, sidde i Skotten med vaade Klæder, med Angst i Hjertet og Søsye i Halsen.

Da derfor Dampskibet for første Gang sendte sin sorte Røg over de nøgne Holmer og mod de steile Fjelde, var Glæden stor og almindelig. Paa alle Steder, hvor det maatte standse i nogen Tid, var der Tilstelninger, og hvor det maatte overnatte, inviteredes Fører, Styrmand og Iste Plads-Passagerer iland til Kalas med Rigdom paa Taler og Skaaler. Den nordlandske Gjestfrihed strakte sig endog vel vidt. Saaledes hændte det, at Dampskibsføreren, paa en af de første Toure, ved et paatænkt Anløbssted, maatte iland for i den Anledning at ordne det Fornødne med Præsten paa Stedet. Da, efter endt Konference med denne, Føreren vilde begive sig ombord for strax at fortsætte Reisen, udrød Præsten med Forbauselse: «De vil da vel ikke forlade mit Hus, uden at have opholdt Dem Natten over — det vilde være Noget, som aldrig har hændt mig i min lange Embedstid heroppe.»

Den Nordlandske Almue kunde vistnok skatte dette hidtil ukjendte Befordringsmiddel, men den benyttede sig dog, i de første Aar, ikke meget af det, og naar saa skete, var det med megen Uro og Ængstelse, — der maatte være noget Troldskab i dette, at et Fartøj kunde gaa lige lugt mod Vind og Strøm. Endog efterat Dampskibet havde været 7 Aar i Fart, hørte man, at en Mand, der ved et Anløbssted lagde til Siden med sin Baad, idet den overflødige Damp blev udsluppen og susede ham over Hovedet, udbrøde: «Huf da Svart-Erik.»

Dampskibet «Christiania» (?). Ojemaleri paa Papir antagelig fra Slutten af 1840-Aarene.

I een Henseende var Dampfarten deroppe, efterat den havde været i Gang et Par Aar, ikke populær hos de fleste af de i de store Fiskerier interesserede Personer. Man antog nemlig at det daværende mindre Udbytte af Lofodfisket skyldtes Dampskibet, der ved den stærke Larm af Hjulene skulde skræmme Fisken, ligesaavel som at denne, ved den udkastede Sod og Aske skulde sky Bankerne. Denne Uvillie mod det vistnok noget støiende, men dog ganske uskyldige Dampskib var, under daarligt Fiske, i stadigt Stigende, og resulterede i Forestillinger til Amtet om at bevirke Farten standset i den Tid Lofodfisket foregik.

Dette Fartøis Route var ordnet saaledes: Om Foraaret, 15de Marts, begyndte Farten, og vedligeholdtes til Slutningen af September, med Afgang fra Trondhjem hver 3die Uge.

Den lange Kyststrækning mellem Bergen og Trondhjem laa fremdeles, længe efterat Nordlandsfarten var begyndt, uberørt af Damp, nemlig til 1841, da Dampskibet «Nordcap» blev sat i Route mellem Christiansand og Trondhjem.

Dette Marinens første Dampskib var bygget paa Horten, og blev i 1840 seilet over til England for at erholde den dersteds bestilte Maskine. Efterat denne var bleven indsat, afgik det til en Hollandsk Havn for derfra at hjemføre Liget af den ved et Tydsk Bad, kort forud, afdøde Statholder, Grev Herman Wedel Jarlsberg. Fartøiet blev det paafølgende Aar midlertidig afgivet til Postvæsenet. Uagtet adskillig større end de tidligere anskaffede Dampskibe, havde det dog kun Rum til et ringe Antal Passagerer, og for at afhjælpe denne Mangel, blev det, efter nogle Aars Forløb, ligesom tidligere «Prinds Carl» og «Constitutionen», paabygget et rummeligt Ruf (Salon) og tillige omapteret under Dæk.

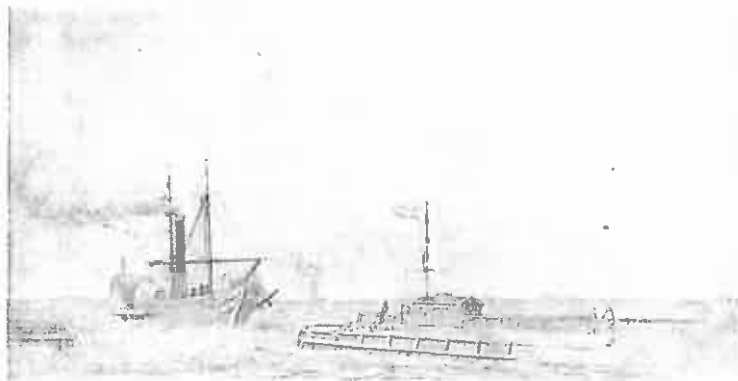
Fra 1841 gik det jevnere fremad med Forøgelsen af vor Dampskibsflaade. Saaledes blev i det paafølgende Aar et nyt, i Sverige bygget Fartøj, «Christiania», sat i Route mellem Christiania og Kjøbenhavn. I 1843 indtog «Prinds Carl» Routen Christiania—Christiansand, og «Constitutionen» Bergen—Lerdalsøren, i hvilken den forblev indtil 1846, da den anbragtes mellem Bergen og Christiansand.

En Udvidelse af Dampskibsforbindelsen med Udlandet foregik i 1847, nemlig mellem Christiania og Kiel (senere Travemünde), i hvilken Route «Nordcap» anbragtes. I dets tidligere Route, Christiansand—Trondhjem afløstes det ved «Constitutionen» mellem Bergen—Aalesund, og ved «Prinds Gustav», Aalesund—Trondhjem.

I 1848 afgav Marinen atter 2de Fartøier til Benyttelse i Postvæsenet, nemlig Skruedampskibene «Gyller» og «Gler». Omtrent samtidig indkøbtes i Udlandet 2de Hjuldamper, «Jylland» og «Lübeck», og omdøbtes til «Viken» og «Lindesnæs». «Gyller» benyttedes snart her, snart der, og «Gler» anbragtes i 1851 i Fart mellem Bergen og Christiania.

Aaret 1853 var, i vor Dampskibshistorie, mærkeligt, forsaavidt som den tilbagestaaende Del af Kysten, mellem Hammerfest og Vadsø da blev indtaget som Slutningsledet i den store Forbindelseskjæde, idet «Gyller» blev sat i Route paa denne Strækning.

Op hermed var da Landets forskellige Kystdele, ved en kontinuerende Dampskibslinie, sammenknyttet. Vistnok var den hidtil ikke omhandlede korte Strækning mellem Moss og Frederikshald, ikke bleven befaret af Postvæsenets Fartøier, men den sidstnævnte By fik dog, i

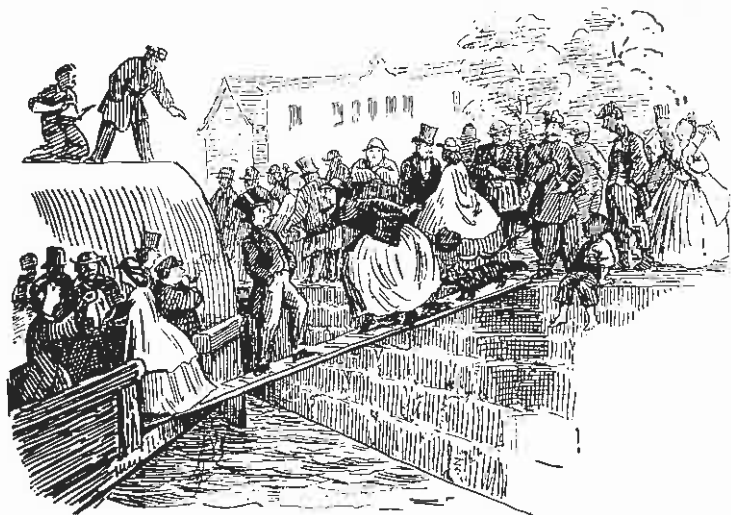
Dampskibet «Christiania» ved Indseilingen til Fladstrand. Blyanttegning Januar 1848.

1840—41, Mangelen tildels afhjulpet ved et privat Dampskib i Route paa Christiania.

Med denne ene Undtagelse var det ved Statens Dampskibe, at den hele Kyst var sammenbunden. Efterhaanden, især fra Femtiaarenes Begyndelse, anbragtes private saavel i Kystrouterne som paa Udlandet, og replacerede lidt efter lidt Statens, indtil Farten med disse ganske ophørte. Denne private Virksomhed skal nu blive omhandlet.

Omtrent samtidig med Statens første Dampskib anskaffedes, for Bergens Regning, ogsaa det første private. Efterat Stiftamtmand Christie havde taget Initiativet til Dannelsen af et Aktieselskab, blev af dette indkøbt et Dampskib, der fik Navnet «Oscar». Det sattes i 1827 i Fart fra Bergen saavel syd- som nordover paa Kysten, men da det stadig havde Uheld, og ikke svarede Regning, blev det, efter faa Aars Forløb, solgt med betydeligt Tab. Blandt Aktiehaverne var Kong Carl Johan, der skjænkede, hvad der faldt paa hans Part, til Bergens Fattigvæsen.

Omtrent 20 Aar senere mod Slutningen af Firtiaarene anskaffedes, ligeledes for Bergens Regning, et mindre Dampskib, «Bjørgrvin». Dette var oprindeligt bestemt til Slæbebaad, men blev dog hovedsagelig anvendt til Befordring af Post og Passagerer mellem Bergen og Lerdalsøren.

Embarkering i et Dampskib ved Christiania Brygge. Pennetegning September 1865.
Udkaat til «Skisser af Reiselivet» I.

Med 4 à 5 Passagerer paa Iste Plads var Kahytten overfyldt. I 1855 grundstødte det ved Indløbet til Sognefjorden og sank, men blev dog optaget og istandsat. Omtrent samtidig blev i Bergen anskaffet et andet Dampskib, der i 1856 sattes i Route paa Lerdalsfjorden, i hvilken det vedblev indtil N. Bergh. Amtskommune i 1858 anskaffede «Framnæs» og «Fjalir». Begge disse hensigtsmæssige og gode Fartøier anbragtes i Fart paa Sognefjord, samt Fjordene i Nord- og Søndfjord.*)

Den private Dampskibsfart tog, som anført, fra Begyndelsen af Femtiaarene et stærkt Opsving, saavel paa Udlandet som paa Kysten. De Fartøier der anskaffedes vare større og hensigtsmæssigere end tidligere. Saaledes blev af det, ved førnævnte Tid, stiftede «Bergenske Dampskibsselskab», anskaffet et større Dampskib «Bergen», og, i 1854,

*) Nu har denne Amtskommune ikke mindre end 5 større og 2 mindre Dampskibe i Fart dersteds.

Damepassager: «Maa der røges Tobak i Salonen, Kaptein?» Kaptein: «Ja, røg De Mor saameget De vil!» Pennetegning til «Allehaande» VIII (1882).

sat i Route paa Hamburg; kort efter ligeledes et andet «Norge» i samme Fart. Disse to Fartøier havde i 1855, i Nærheden af Christiansand, et ulykkeligt Sammenstød, ved hvilket «Norge» sank, og flere Menneskeliv gik tabt.

Af det Søndenfjeldske Dampskibsselskab anbragtes i 1854 og 55 to Dampskibe i Fart paa Udlandet, det ene, «St. Olaf» paa Hamburg, det andet, «Ganger-Rolf» paa England. «St. Olaf» forliste senere ved Randø Sund, og «Ganger-Rolf» fortrængtes af Engelske Fartøier fra dets først indtagne Route.

Det første Dampskib for Trondhjems Regning var «Nidelven», der i 1852 anbragtes i Fart paa Indherred og tildels paa Romsdalen. Efter et Par Aars — i pekuniær Henseende — uheldig Fart blev det solgt til et Interessentskab, af dette forlænget og i 1855 sat i Fart paa Hamburg. I 1857 stiftedes det «Nordenfjeldske Dampskibsselskab», der

Theledøl: «Haa er'e for noe i denne Jærnkassa, Du? Eg vart saa brinnande heit i —»
Fyrbøder: «Skrepp-Smarre Dit vart nok heitere.» Penne-tegning til «Allehaande» V (1873)

begyndte sin Virksomhed ved Anbringelse af «Hakon Jarl» paa Hamburg.

Samtidig hermed havde Dampskibenes Antal i Kyst- og Fjordrouterne ligeledes været i stadigt Tiltagende.

Den tidligere omtalte Strækning mellem Moss og Frederikshald kunde synes stedmoderlig behandlet, idet den ikke var bleven optaget af noget, Staten tilhørende Dampskib. Men saadant havde antagelig sin Grund i, at det mellem Christiania og Christiansand gaaende Dampskib, «Constitutionen», ikke kunde paaregne at holde sin Route, hvis det skulde gjøre den lange Afstikker til Frederikshald, og derfra var det aabne Havstykke mellem Hvaløerne og Færder.

Frederikshald fik dog, allerede i 1840—41, sin Forbindelse med Hovedstaden, ved et, Grosserer Tofte i Christiania tilhørende Dampskib, «Carl Johan». Dette vedblev dog kun kort Tid i denne Route, der ikke lønnede sig, og afløstes i 1842, af et gammelt Fartøi, «Hardy», der i

Kommen indenskjærs. Penne-tegning til «Allehaande» VII (1876).

flere Aar sled sig møjsommeligt frem i dette Farvand. En betydelig Forandring til det Bedre foregik i 1851, da Dampskibsselskabet Halden satte et nyt Fartøi igang mellem de førnævnte Steder. Dette, der gaves Navnet «Halden», var efter Bestilling leveret i England, bygget af Jern, og i det hele et udmærket godt Fartøi, der uden Overanstængelse holdt sin Route regelmæssig 3 Gange ugentlig.

Paa Skiensfjorden begyndte Dampskibsfarten i 1851, og paa en meget beskeden Maade, nemlig med en liden aaben Baad «Colibri», paa 8 à 10 Hestes Kraft. Efter et Par Maaneders Fart gik den træt, og erstattedes i det paafølgende Aar af et hensigtsmæssigere Fartøi «Trafik», anskaffet af et Aktieselskab.

Ogsaa paa vore større Indsøer maatte Dampkraftens Anvendelse selvfølgelig kunne komme til Nytte; og det varede ikke længe, inden Erkendelsen heraf viste sig. Randsfjorden var den første Indsø, hvor det nye Befordringsmiddel adopteredes. I 1836 begyndte man nemlig at bygge et lidet Dampfartøi, «Halfdan Svartex», der i det paafølgende

Et Tysk Ægtepar, reisende for at bese Mjøsens Skjønheder.
Penne-tegning til «Skisser af Reiselivet» IV (1868).

Aar blev sat igang. Mjøsen fulgte dernæst, nemlig i 1839, da et Interessentskab satte et Dampskib, «Jernbarden», i Fart paa samme. Dette, noget tungvindte, Fartøi kunde dog ikke længe tilfredsstillende Behovet, og et nyt, noget større Fartøi, «Dronningen» anskaffedes i 1848, samt endvidere i 1854, af det da oprettede «Oplandske Dampskibsselskab». 2 Fartøier, «Færdesmanden» og «Skibladner».

Senere har Trafikken paa Mjøsen mere og mere udviklet sig, saaledes at denne nu befares af ikke færre end 11 Fartøier.

Den tidligere Befordring paa Mjøsen, hovedsagelig af Varer, havde foregaaet med Seilfartøier, af Størrelse og med Rig omtrent som en almindelig Jagt, men alt andet end Skarpseilere, og meget tarvelig udrustede. Deres Fart fra den ene Ende af Indsøen til den anden, kunde stundom medtage længere Tid, end nu behøves for at komme fra Norge til Nordamerika. Det hele Udstyr var nemlig meget primitivt; saaledes havde de ikke Ankere, men Drægge af Træ, og Drægtoug af sammensnoede Vidier. Naar da et saadant Fartøi ankrede ved et eller andet Sted, og der opstod en stærk Paalandskuling, kunde disse skrøbelige Greier ikke holde, og Skuden drev iland, med større eller mindre Havarier saavel paa Skrog som Ladning.

Ved Tønsberg Tønde. Af «Skisser af Reiselivet» I (1865).

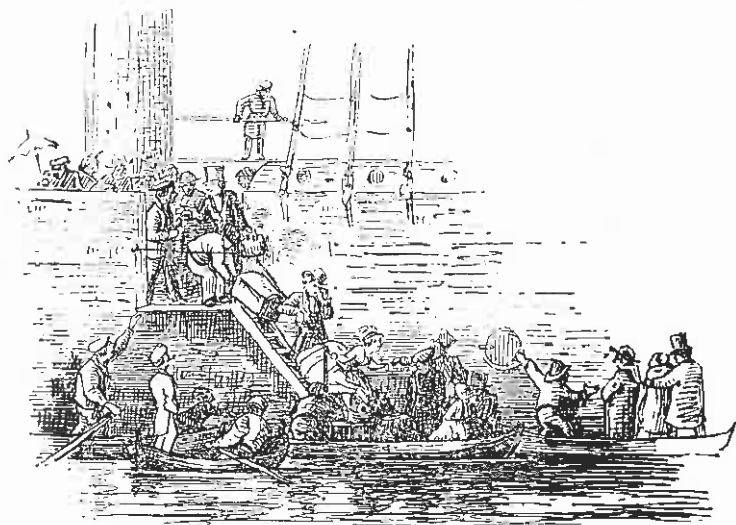
Nordsjø i Thelemarken fik sin første Dampbaad, «Statsraad Stang», i 1852. Bandaksvandet ligeledes i samme Aar.

Paa vore Elve kan Dampskibsfart kun finde liden Anvendelse. Hindringerne ere formange — hyppige Fossefald, Stryk og grundlænte Steder. Dog er den bleven sat igang hist og her, saaledes i en kort Tid paa Losna, paa en Strækning af omkring 2 Mile, med Gaarden Elstad som det nordlige Endepunkt; paa Glommen mellem Sarpsborg og Salmonrud i Eidsberg, samt paa Aadalselven. Endvidere paa Topdals- og Oterelven, i en Strækning af 1 à 2 Mile.

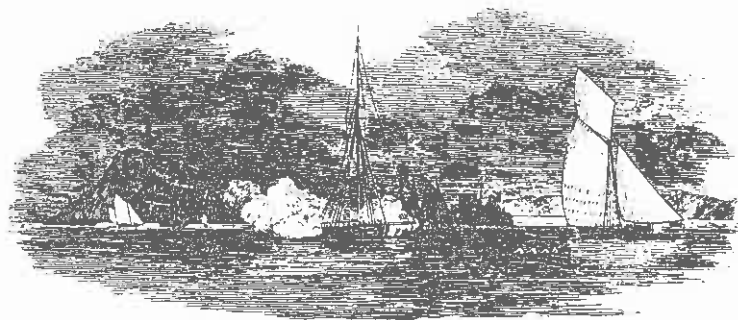
Som i det Foregaaende vil være bemærket, lønnede den private Dampskibsfart sig ikke i det første Snes Aar, efterat den var begyndt her i Landet — (Statens antagelig end mindre). Reiselysten var endnu ikke vakt, Nutidens Uro var endnu ikke faret i Folket, Turist-Epidemien ikke udbrudt; den almindelige pekuniære Evne var liden, og Passagerfragten meget høi. Efterhaanden forandrede disse Forhold sig, og de Reisendes Antal tiltog stadigen, paa samme Tid som Driftsomkostningerne ved Dampfarten aftog, nemlig paa Grund af bedre Maskiner og betydelig reduceret Kulforbrug. Som en Følge heraf begyndte Farten at give gode Renter af de deri anbragte Kapitaler. Et stærkt Opsving

indtraadte derefter; saagodtsom hver Kystby, hver Fjord, hver Indsø af nogen Udstrekning, fik sine Dampskibe; endog det fjerntliggende Røst — denne lille bitte Verden for sig selv — fik sin Dampskibs-Forbindelse. Og paa Udlandet tiltog den i samme Grad.

Ved Udgangen af 1892 havde Landet en Dampskibsflaade af 767 Fartøier, med en Drægtighed af 251 490 Tons.

Debarkering. Penne-tegning 14. August 1862.

SKAANSKA KRIGET

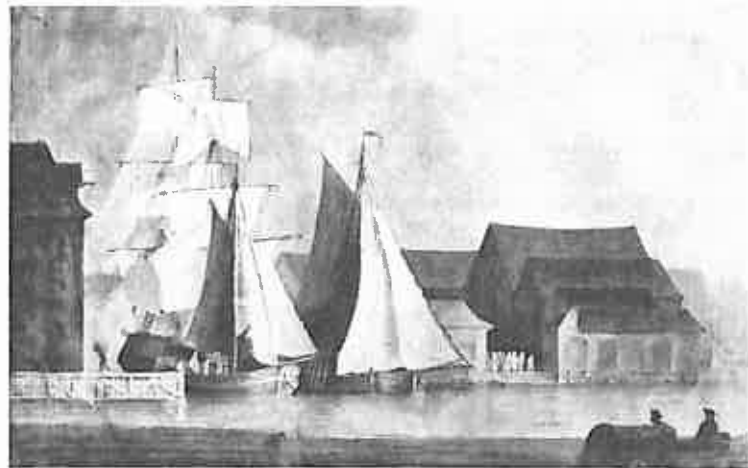
Efterat jeg i et Par Maaneder af det mærkværdige Aar 1848 havde faret som Skipper paa Dampskibet Nordcap mellem Xania og Kiel, blev jeg revet ud af denne fredelige Syssel for at deeltage i de store Krigsbegivenheder — den saakaldte «Skaanska eller Sylvanska *) Kriget». Jeg skulde vedblive at føre Nordcap, men dette Fartøj skulde nu, istedetfor Post og Passagerer, først føre Tropper herfra til Slesvig eller Skaane, og senere lægges under Commando af Chefen for en Bataillon Kanonslupper, der vilde blive at stationere i Landscrona. Mine Oplevelser i hiint Aar vare mangfoldige, tildeels af adskillig Interesse, og jeg kan ikke andet end beklage at jeg dengang ikke førte Dagbog. Meget har jeg glemt, men hvad jeg endnu — efter 22 Aars Forløb — erindrer vil jeg her nedskrive.

Det voldsomme Uveir, der i Februar 1848 brød løs i Paris, og udbredte sig over største Delen af Europa, naaede ogsaa os, men kun med nogle svage Pust. Vi fik Mistillidsadresse til Regjeringen; Arbeideruroligheder, og meget Snak om Krig med Tydskerne. Dette sidste satte især Uro og Spænding i Gemytterne, og efterat man i længere Tid havde nydt Uvishedens Behageligheder, blev det da endelig bestemt, at 4000

*) Sylvan var Navnet paa Værten i det eneste Hotel i Landskrona, det eneste Tilflugtssted for samtlige Officiere.

Mand skulde rykke i Marken og en Bataillon Kanonbaade i Søen. — Forberedelserne til denne store Udrustning bleve nu drevne med stor Iver, men tillige med stor Forvirring. [General Wedel var da Armeens Højstbefalende; Admiral Petersen Marinens; Statsraad Bloch Chef for Armee-Dept., og Statsraad Foss for Marine-Dept. Denne Sidste var en udslidt Mand, med kun lidet tilbage af sin fordums Dygtighed. Hans Expeditions-Secretair, Blix, lod ikke til at interessere sig for det militære Væsen.]

Medens Armeens Autoriteter havde det saare travlt med at skaffe Buxer og Sko m. m. til sine 4 000, var Marine-Dept. beskjæftiget med at udvælge 12 af de mindst raadne, gamle Kanonbaade, og med at fragte Koffardifartøier til Transport af Tropper og Materiel. Denne Befragtning blev overdraget til Havnefoged Rasch (en gammel ci-devant Skibsfører, hos hvem Statsraad Foss i længere Tid havde boet tilleie) og hvad værre var, Rasch blev, med Forbigaaelse af Søofficererne, sat til at ordne og forestaae det hele Transportvæsen. 12 à 14 Skuder fra omtr. 100 til 150 Com. Læsters Drægtighed bleve fragtede til høje Priser, og sendte ind til Christiania. — Her erholdt de nu efterhaanden sin Last, nemlig lidt Materiel og endeel Heste. Der blev draget langt mere Omsorg for disse Firbenedes Beqvemmelighed end for Soldaternes. Ved Hjælp af Spirer, Planker og Bord blev der dannet et Slags Spiltouge nede i Rummet af Skuderne, og til hver Hest blev der bestaaet en Sæle eller Indretning — af Seildug og Læderremme — der hang under Hestens Bug, og hvori den kunde hvile sig naar den maatte blive træt af at sætte «Søbeen». — Da de første Heste blev embarquerede ved Toldbodbryggen, var der en svare Sjou — General, Admiral, Corpschefer, Lieutenanter etc. etc., og den store Havnefoged ikke at forglemme — Alle om hinanden og Alle commanderende. — Publicum og Pøbel critiserende. «Heis!» raabte den commanderende General — «Fiir!» raabte den commanderende Admiral. «Sutjes, saa smaat,» brølede Havnefogeden. — Al denne kostbare Tilstelning for Hestene vakte ogsaa senere, ved Ankomsten til Skaane, den commanderende General, Bror Cederströms, Opmærksomhed. «Kors for Tusan hvor Herrerne have bemøiet sig med Hestene,» sagde han, «nei, da tog vi det paa en enklere Maade da vi i 1813 førte Heste til Pommeren — vi gjorde ingen Indretninger i Fartøierne, men embarquerede saamange i

Borkehullet. Akvarel 18. Januar 1854.

hver Skude, at de stode saa tætpackede, at den ene Hest støttede den anden.»

Efter uendelig megen Hurlumhei, Rend af Adjutanter, Ordonantser, Intendantter, Perer og Pouler, Spørgen frem og tilbage, Søgen efter Havnefogeden (always out of the way when wanted, and in the way when not wanted), kom endelig Embarqueringsdagen. Der stod dog endnu meget tilbage at ordne, eller rettere sagt Intet var ordnet. Spøgte Nogen Besked om Et eller Andet, lød almindeligviis Svaret «Spørg Havnefogeden» — og han var, som før nævnt, intetsteds at finde. I sidste Øieblik blev Capitain Grønn ansat som et Slags Transportchef. Den store Dag kom som sagt. Tre Dampskibe, Nordcap, Gyller og Constitutionen, laae færdige udenfor Toldbodbryggen; 10 à 12 Transportfartøier ligeledes. — Om Eftermiddagen den 13. Juni mod Aftenen begyndte Indskibningen.*) Veiret var godt, og Publicum i store Masser

*) Jeg havde ingensomhelst Underretning modtaget fra de militaire Autoriteter om naar denne skulde finde Sted.

tilstede paa Bryggerne. Først kom en fra Trælasttomterne laant Føringspram med General Lowzow og hans Stab, samt omtrent 150 Mand af Jægercorpset. Hulter til bulter kom de ombord med Geværer i Haanden, Pikkelhuen paa Hovedet, Patrontasken paa Ryggen og Feltflasken paa Rumpen, stødende, skuppende og stikkende hinanden med disse Requisiter. Det var som om de Hrr. Officierer, fra det Øieblik de kom ombord, ikke havde nogetsomhelst med Soldaterne at skaffe, og disse skulde været ganske overladte til sig selv, hvis jeg ikke havde taget mig af dem. Det første jeg foretog var at lade dem aflevere Geværer, Patrontasker og Pikkelhuer, hvilke bleve stuede ned i Lasten. For at faae Plads til den anden Pramladning, ligeledes paa 150 Mand, maatte jeg see til at practisere endeel af Soldaterne samme Vei som Pikkelhuerne. Storlasten var færdig til deres Modtagelse, reengjort og oplyst med et Par Lamper, samt med en Tougleider hængt i Lugen. Uagtet gjentagne Opfordringer kunde jeg dog ikke bevæge en eneste Mand til at stige ned; de kastede kun et Blik ned i det halvmørke Dyb, rystede paa Hovedet, og retirerede bort fra Lugen. Jeg samlede Nogle om mig, skammede dem ud, gik selv ned af Leideren og viste dem hvorledes de skulde bære sig ad. Efter dette vovede et Par forvovne Karle sig ned i det svælgende Dyb, men ikke Flere. Saa lod jeg Baadsmændene anbringe en Blok paa Gaffelen, ligeoverfor Lugen, og indskjære en Jolle, i hvilken nu et passende Antal Soldater, en for en, blev firet ned som andet Gods. Kort efter hørte jeg en af de Modige stige op af Leideren og aflægge en Beretning til sine Kammerater om Lastens Mysterier. «Er Du fra Romerige, Du?» spurte en af mine Bekjendte (Birch-Reichenwald, der var kommen ombord for at see paa Statsen). «Fra Romerike!», svarede Manden, «troer Du at nogen Romeriking turde gaae ned her da!» — Derpaa kom den anden Pramladning Kannonføde ombord, saaledes at Nordcap nu var — jeg havde nær sagt — belemret med 300 Soldater, 12 à 14 Officierer og 4 Heste. Soldaterne bleve henstuede overalt med Undtagelse af i Lugaerne paa første Plads, hvor Officierene havde sit Tilhold. — General Lowzow, af hvem jeg den hele Tid ikke havde hørt et Muk, skulde nu iland igjen, og jeg tilbød ham naturligviis en af Dampskibets Baade; men han betaktede sig, steg ned i den store fiirkantede Pram, i hvis Midte han stillede sig, og lod sig nu sætte iland af Prammens Besætning — 2

Skipper Diriks og Styrmanden paa «Preciosa». Penne-tegning 1840.

Bryggeslusker. Et værdigt Transportmiddel for en commanderende General!

Gyller og Constitutionen fik derpaa hver sin Ladning, omtrent 200 Mand. Ombord i de store Transportfartøier derimod, blev ikke sat en eneste Mand; de havde allerede faaet sin Ladning, nemlig nogle Hester og nogle faa Personer til at passe disse. — Næste Morgen Kl. 9 à 10 skulde det da bære afsted. Dampen op, — Ankeret let, og 4 Transportfartøier paa Slæb. Gyller maatte tage 3 saadanne og Constitutionen 2. Saa var det Skyden og Brølen i det Uendelige — Hurraskrig fra Bryggerne for de bortdragende Verdenserobrere, og do. fra disse. Jeg følte mig en heel Deel lettere da jeg endelig kom ud af Havnen og bort fra al denne Røre; men Nordcap, med sin svære Ladning og de 4 store Fartøier paa Slæb, følte sig mindre end let. Dog gik den tappert frem indtil vi kom lidt udenfor Drøbak, da det begyndte at blæse op fra SW. Efterhaanden som Vinden friskede, mindskede Farten, og tilsidst blev det «paa Stedet March». Kastede los Skuderne og over-

antvordede dem til sine Seil og sine Skjebner. Grønn heiste Signal paa «Die gute Christine» *) «Sauve qui peut», og derpaa dampede vi dem snart ud af Sigte. Da vi kom udover Fjorden var der saa megen Kuling og Sø at vi maatte ankre i Sandesund. Laae sammesteds Natten over, og gik næste Morgen tilsøs. Fremdeles temmelig Søgang. — Hestene balstyriske — en af dem bed en Troskudsk tværs igjennem Haanden; — Soldaterne søsyege; — Matroserne i slet Humeur over alt det Svineri som de skulde bortskaffe; — jeg i slet Humeur over Officierenes totale Mangel paa Tilsyn og Commando; — og endelig gamle Ole Sandø (Lodsen) i yderlig slet Humeur. «Nu Sanne,» sagde jeg, «hvad gaaer der af Dem, De seer jo ud som den sorteste Uveirssky, hvad er hændt?» «Hændt! kommer der ikke en af disse Soldaterslampar bort til mig og spør om jeg er Dansk! Har Captainen vel nogensinde hørt Maken — den Stumpegnager, tage mig for en Dansk!» Jeg søgte at trøste Gamlen for denne blodige Fornærmelse, men forgjæves. —

Efterhaanden som vi kom længere syd, blev Veiret bedre, og Soldaterne kom nu paa Benene, men deres nye Uniformer saae frygtelige ud.

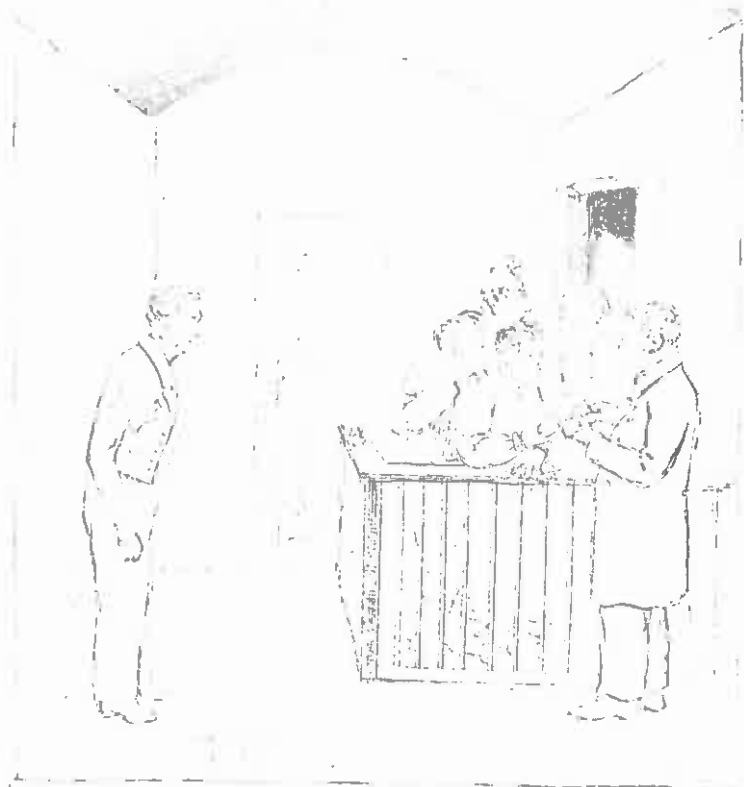
For at ærgre lille Falsen (Chef paa Constitutionen) lod jeg af og til Nordcap beskrive en Circel rundt dette Fartøj, idet Musikkorpset spillede op. —

Uden nogen mærkelige Tildragelser ankom vi til Malmø, hvor Tropperne strax bleve ilandsatte, og modtagne af den Øverstbefalende, General Bror Cederstrøm. — Efter et kort Ophold i Malmø, hovedsagelig anvendt til Reengjøring, dampede vi igjen afsted, for i Christiania at indtage Ladning No. 2. — Paa denne Maade gjorde de førnævnte 3 Dampskibe i det Hele 5 Toure med Tropper til Malmø, 3 Gange fra Christiania, 1 Gang fra Frederikstad og 1 fra Tønsberg.

I Frederikstad foregik Embarqueringen paa en Søndag — og al Verden var paa Benene. Da vi skulde afgaae, maatte vi, for i den stærke Strøm at faa Skuden rundt, tage en svær Trosse agtenfra iland. Efter at Ankeret var lettet, lagde Skuden sig paa Siden og svingede ud, men i det samme sprang Trossen, og vi maatte igjen ankre. Men det varede dog ikke længe før vi kom afsted.

Med undtagelse af 1ste Tour, maatte vi hver Gang anløbe Helsing-

*) et af Transportfartøjerne.

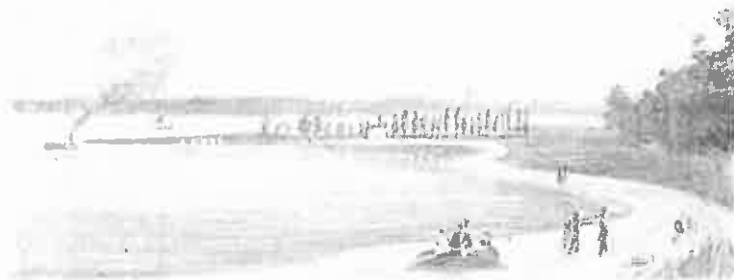

Udbetaling af Dølgøn. Penne-tegning Horten 26. Oktober 1837.

øer for — som det hedte — sammesteds at erholde Bestemmelse om Tropperne skulde føres til Slesvig eller til Malmø. — Det lod til at Skuffelsen var stor naar det — som hver Gang var Tilfælde — hedte «til Malmø». Jeg hørte engang en Soldat af Østerdalske Chor yttre stærk Længsel efter at «skjute og stinge Tydsken», hvortil en anden bemærkede at det nok ikke var saa godt at komme i Kast med ham endda. «Aa vi er naa saa Mange, vi,» svarede den Første. —

Under et af mine korte Ophold i Christiania, medens jeg var oppe i denne Troppe-Transport, blev jeg anmodet om at komme op i Marine-Dept., hvor Statsraad Foss underrettede mig om, at et af de fragtede Koffardifartøier var udeblevet, at man strax havde Brug for det, og at jeg med Nordcap maatte hente det snarest muligt. «Hvor ligger Fartøiet nu,» spurgte jeg. «Ja, det veed man ikke,» lød Svaret. «Hvad Slags Fartøi er det, Skib, Brig eller Skonnert.» «Ja, det veed man ikke.» «Hviket Navn har Fartøiet?» «Venus!» Det var al den Besked der var at faae saavel af Statsraad som Exp.-Secretair. — Og med denne magre Underretning skulde jeg dampe afsted paa maa-og-faa, for at søge efter Venus. — Jeg gik ombord og lod fyre under Kjederne, derpaa iland igjen, hvor jeg meddelte denne comiske Ordre til nogle af mine Bekjendte. Et Par af disse, Indrulleringschef Constantius Rasch (almindeligviis benævnt «Sko-Rasch») og Holger Collett fulgte mig ombord for at deeltage i Venus-Jagten. —

Saa dampede vi da udover Fjorden; et Stykke udenfor Næsodden opdagede vi en Brig under Vestlandet, satte Coursen lige mod den, løb den paa Laaringen, og praiede «Brig ahoi, hvad heder Fartøiet?» «Familiens Haab,» lød Svaret. Afsted igjen udover Fjorden; ved Grisebo mødte vi et Skib, løb det langs Siden — «Skib ahoi! hvad heder Skuden?» «De fire Sødskende!» Frokost i Salonen for Constantius og Holger. Tømte et Glas paa at vi maatte finde Venus. — «Captain,» sagde Baadsmanden idet han stak Hovedet ind, «her er e Skute forud som seer ud til at kunne være noe af hvert.» — Ja saa tør det nok hælde at det er Venus. Men nei, det befandtes at være Mette-Margrethe. Saaledes holdt jeg nu paa ud over Fjorden, løbende snart i øst, snart i vest, for at praie alle de Skuder vi saae. For hver Gang vi praiede, og blev skuffet ved at høre alle andre Navne end Venus, tog Constantius sig en Taar. Vi vare nu komne heelt ud til

Travemünde. Akvarelleret Blyantstegning 1849.

Laurkullen, og fik da Øie paa en Brig, som laae omtrent midtfjords. Dampede ud til den saa fort vi kunde. «Brig holloi! hvad heder Briggen?» «Vens!» lød det til Alles Glæde og Overraskelse. Og saa fik vi da strax Slæber ombord i den, spændte Nordcap fore og trak afsted med den indover Fjorden til Christiania, hvor vi ankrede om Aftenen. Constantius havde været i «high spirits» den hele Tour, og tilkjendegav mig sin Tilfredshed, ikke alene da han gik fraborde, men ogsaa den næste Dag, ved at overrække mig en Æresraabert, en gammel Messingtingest som han selv havde benyttet ombord i Fregatten «Hjælperen» i Middelhavet 1797, og som forøvrigt lignede en Trag.

Kort forinden jeg skulde afgaae med den sidste Ladning Soldater fra Christiania, opsagde min ombordværende Restaurateur sin Bestilling og erklærede, at han maatte fratræde samme Dag. Efter hvad jeg senere erfarede var det Kuglefeber som foraarsagede hans Opsigelse; han vidste nemlig at naar vi havde gjort denne sidste Reise, skulde vi gaa til Landsrona for der at indlemmes i Kanonbaads-Batalionen, og antog saa at dette bar lige op i Krigen. Jeg lod ham gaae med alt sit Habengut, uagtet det i mange Henseender vilde være slemt ikke at have Nogen

ombord som kunde sørge for Bepisingen. — Jeg lod Lieut. Lund (Styrmand ombord) afkjøbe ham saamegen Proviant som han ansaae fornødent til at holde Livet i mig, Lund, Jarmann (1ste Maskinist) og Konow (2den Styrmand), og sendte derpaa Bud op til Etterstad — hvor de Tropper camperede som vi skulde have med os — med Besked om, at Officiererne fik forsyne sig selv med de fornødne Provisioner til Reisen, da Intet var at erholde ombord.

Indskibningen foregik og vi dampede afsted; men de Hrr. Officierer, hvoraf der var 14, foruden 2 Læger, havde ikke forsynet sig med saameget som et Brød, foregivende at de ei havde havt Tid dertil. — Da det første Maaltid skulde indtages, rykkede vi frem med vor, af Restaurateuren afkjøbte, Niste. Heldigviis var denne meget betydeligere end antaget; thi Restaurateuren, der formodentlig mere end gjerne vilde være af med saa meget som muligt mod contant Betaling, havde praktket paa Lund en heel Deel Sager, og formeret ham en Regning saa lang som Leporellos Lister. Lund, der ikke «vølte Penge», tog altzusammen, og betalte uden Indsigelse. Denne Omstændighed kom os — eller rettere sagt vore selvbudne Gjæster — til Nytte. Bordet blev dækket i mit Lugar (hele Salonen var stadigen optaget af Soldater), hvor kun 3 Personer ad Gangen kunde rummes. Som en Følge heraf var Ædningen sammesteds continuerende den hele Dag: naar de Sidste havde faaet Frokost, begyndte de Første paa Middagen, og i det Samme denne blev sluttet, var det Tid til at begynde Aftensmaaltidet. En høist ubehagelig Trafik! Forøvrigt hørte jeg ikke saameget som Tak af Nogen hverken for gratis Beværtning eller Uleilighed. —

Saavidt jeg erindrer var det paa denne Tour, at gamle Overlærer Fritzner drog med os til Danmark, for at besee Krigsskuepladsen ved Sundeved og Als. Hans Kundskaber i Krigshistorie var meget større end hos nogen af de Militaire der ledsagede os, og sandsynligen større end hos nogen anden Mand i det hele Land. Han fulgte med os til Helsingør, og drog derfra over Belterne i Compagni med en anden Nordmand. — Efter hvad jeg senere hørte skulde han en Dag stige tilhest for med flere Andre at besee en Slagmark; da han saa havde Vanskelighed ved at komme sig op paa Hesteryggen, bemærkede En af hans Følge, at det vel var længe siden at Overlæreren havde været tilhest. «Længe siden!» svarede Fritzner, idet han lod sin Fortid pas-

Kjøbenhavn. Akvarel og Kultegning 1846.

sere Revue, «lad mig nu see, aa nei, det er nu ikke saa særdeles længe siden; det var i 98, Dit!»

I Slutningen af Juni var jeg færdig med denne lidet behagelige Troppetransport, og nu skulde Nordcap gjøres til Orlogsmænd. I den Anledning var Besætningen bleven forøget med 6 — sex — Mand, og Haandarmatur til 18 Mand medgivet Fartøiet. — Efterat jeg i Malmø havde debarkeret den sidste Ladning Soldater, gik jeg over til Kjøbenhavn for at blive forsynet med Proviant og andre Fornødenheder, og satte saa Coursen for Landscrona, hvor jeg nu skulde ligge under militair Commando. Paa Veien fra Kjøbenhavn til sidstmeldte Sted foregik den store Cermoni (uden Cermonier) Commandoens Heisning.

Ved Ankomsten til Landscrona meldte jeg mig da hos min Chef, Capt. Jean Etienne Meyer, der laae stationeret sammesteds med 12 Kanonslupper, ombord i hvilke omtrent 700 Mand. Foruden disse laae der 10 à 12 Norske Transportfartøier, og 12 Svenske Kanonslupper. —

Besætningerne paa disse Kanonbaade indøvedes saagodtsom daglig i Gevær-Exercitie efter Armeens Exercitie-Reglement. De Norskes Øvelser foregik paa en Slette der kaldtes «Graaen»; de Svenskes paa en anden Kant, saaledes at de neppe kunde see hinanden. — Hverken Officierer

eller Matroser fandt Behag i disse Leir-Øvelser, og da det jo er Lysten som skal drive Værket, gik det heel maadelig med Exercitien og Manøvrene. Der var altid fuldt op af latterlige Scener paa «Graaen», hvor jeg ofte indfandt mig som Tilskuere. Efter omtrent 3 Maaneders Øvelser havde man den Satisfaction af sine Anstrængelser at Kong Oscar, som fra Malmø begav sig til Landscrona for at see Søfolket exercere, med et Smil sagde at han mindedes om de Tydske Friskarer. — Engang imellem gik Kanonbaadene ud af den trange Havn og evolerede udenfor, hvilket betragtedes som en Recreation, efter den eensformige, kjedelige Landexercitie. — Det Liv som Officiererne førte var alt andet end misundelsesværdigt. De vare indkvarterede ombord i sine respective Kanonbaade, i hvis ene Ende de havde et Telt over Hovedet og et lidet Skab til at ligge i. Enhver førte sin egen Menage, og da der i Landscrona var yderst lidet af Provisioner at erholde, var det kun kleint bevænt med Forpleiningen. Et saadant Liv kunde naturligviis ikke smage de mange graahaarede Lieutenanter, hvoraf de fleste vare gifte og vante til anden Levemaade. Som en Følge heraf tyede man jevnlig, især i Regn og Uveir, til Byens eneste Hotel eller Værtshus, hvis Eier hedde «Sylvan». Hos ham var Samlingsstedet for Norske og Svenske, og hos ham nedlagdes baade Gage og Diæter. Heraf Benævnelser «Det Sylvanska Kriget». Efter Nordcaps Ankomst deelte dette Fartøj Æren og Fornøjelsen (?) med Sylvan, af at modtage jevnlige Besøg af hungrige, vaade, lemstre, forkjødte og forsufne Norske Lieutenanter. Den store Salon afgav tilstrekkelig Plads til hele Off.-Personalet; hos Restaurateuren *) kunde man ofte faa sig en Beefsteg, og i Køjerne en Lur uden at blive vaad. Nordcap blev derfor et andet Sylvansk Hotel, og tjente forøvrigt til alt muligt, blandt andet ogsaa som Lazareth for et Par syge Off. — I sammenligning med disse Kanonbaads-Folk havde jeg det som en Prinds. Man fordrede ingen Exercitie af mig eller mit Mandskab, og vi havde vort gode Hjem i Nordcap, uafhængigt baade af «Graaen» og af Sylvan. —

Lang Tid ad Gangen laae jeg da heller ikke i Landscrona; jeg blev sendt paa allehaande Expeditioner, især til Kjøbenhavn og Malmø,

*) I Kjøbenhavn havde jeg engageret en Dansk Restaurateur til mod fastsat Godtgjørelse at besjætte Besætningen.

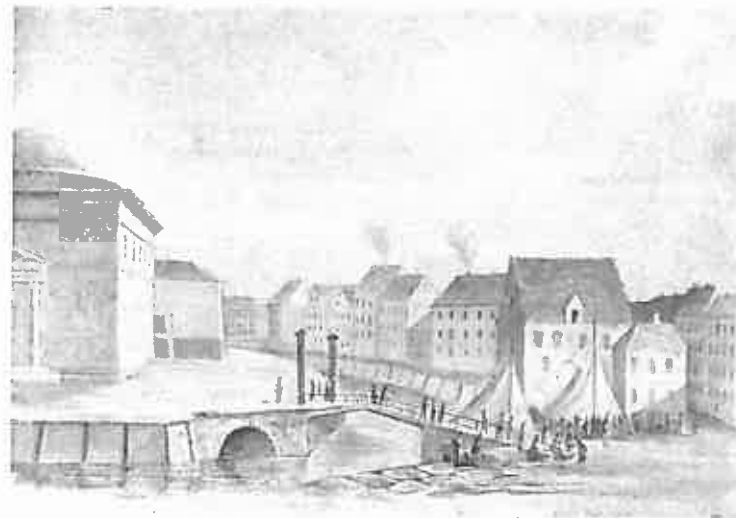
hvor jeg fornøjede mig medens mine ulykkelige Collegaer svedede paa Graaen. En af disse Expeditioner staaer endnu temmelig levende for min Erindring. En vakker Dag blev jeg beordret til at afgaae fra Landscrona til Malmø, hvor jeg skulde modtage nærmere Instructioner af Hs. M. selv. Jeg indfandt mig da i Malmø og blev strax efter Ankomsten beordret op til Kong Oscar, der foreløbig sagde mig at jeg vilde komme til at afgaae til Wismar med de da i Malmø værende Preussiske Befuldmægtige, General v. Below og Major Wildenbruch. Jeg blev især paalagt at afgaae «genast» disse Herrer havde embarkeret. Senere paa Dagen kom Udenrigsminister Baron Stjerneld, og efter ham Manderstrøm ned til Nordcap og gjentog dette Paalæg om at afgaae strax Preusserne vare ombord, samt gav forøvrigt nogle nærmere Bestemmelser om Touren. — Næste Dag blev der bragt ombord en heel Deel Provisioner, Vine etc., og et Par kongl. Kokke og nogle Lakeier embarkerede. Jeg holdt Fyr under Kjødlerne, og ventede til omtrent ved Middagstider, da Stjerneld atter indfandt sig og gav Besked (som det syntes med lettet Hjerte) om at Preusserne nu snart vilde komme, og at jeg da strax maatte afgaae. Conventonen til Malmø var netop da underskreven. Det varede heller ikke længe førend de to store militaire Preussiske Diplomater kom ansættende, og ikke før havde jeg anvist dem deres Kahytter førend jeg — naturligviis med General Belows Samtykke — styrede ud af Havnen. Diplomatska Corpsen paa Quaien lod til at være mycket belåten med at blive Preusserne saa hurtigt qvit. En Times Tid efterat have forladt Malmø mødte vi et Dampskib med Preussisk Flag, styrende for samme Sted. Jeg underrettede ikke Preusserne, der vare under Dæk, om Mødet, men fortsatte min Cours. — Ved Afreisen var Veiret ganske godt, men kort efter begyndte det at blæse friskt og at gaee nogen Søl — General og Major bleve usynlige. Ud paa Eftermiddagen kom en af de kongelige Lakeier bort til mig og averterede om at «Dinéen var serverat uti Salongen». Paa mit Spørgsmaal om de Preussiske Herrer allerede vare ved Bordet, svarede han: «Nei vas Herre, de ere mycket sjøsjuka och kunna als inte æta.» «Saa mycke tant-mieux'are,» tænkte jeg, idet jeg begav mig ind i Salonen, hvor jeg forefandt min Styrmand [Lieut. Lund] staaende med et forsultent Udseende, og kastende lange Øine bort til Bordet. Vi satte os da ogsaa strax ned ved dette, hver af os med en Lakai bag

Stolen, og lod de mange gode Retter smage os fortræffelig. Lund gjorde som Capitain Dugald Dalgetty — han indtog Provisioner for 3 Dage.

Preusserne vedblev heldigviis at være «mycket sjøsjuka» den hele Dag, og General Below holdt sig derfor stadigen «down below». Men jeg var oppe hele Natten.

Den næste Morgen vare vi under Land, der hvor den lange Indseiling til Wismar skulde begynde, men ingen af de Mærker og Bøier, som efter Kart og Beskrivelse skulde findes, var at opdage, hvormeget vi end stirrede. Dette var ikke videre behageligt thi fuldt af Sandgrunde var der overalt indover, og temmelig grundt Vand imellem disse, saa grundt at vi saae den lyse Sandbund hele Tiden. Jeg lod Baadsmanden gaae op paa Fortoppen for derfra at varsko om hvor han saae mørkest (dybest) Vand, og styrede nu, dels efter hans oplysende Meddelelser, dels efter Kartet, indover. Efter nogen Tids Dampen saae vi en Skonnert indenfor os, og satte Coursen mod den for at faae Besked angaaende de manglende Mærker. Men denne lod til ikke at ønske nærmere Bekjendtskab med os, thi den forandrede strax Coursen for at komme bort. Vi fyrede derfor et Skud, og nu blev der en frygtelig Forskrækkelse ombord i Skonnerten — Mandskabet løb om hinanden paa Dækket som Besatte, og Skuden løb op i Vinden saaledes at dens Seil bakkede. Vi løb den paa Siden — lidt vel nær, thi vi gav den et Puf, beregnet paa at forøge Forskrækkelsen, og fik nu af den fortvivlede Svenske Skipper (der lod til at tro Fangenskab og Fordømmelse nær) vide, at Mærkerne var borttagne for at Danske Krydsere ikke skulde kunne gaae ind, og forøvrigt at vi vare i rigtigt Farvand. Saa styrede vi atter indover med Lodsflag paa Toppen, og stadigen imellem Sandbanker. Da vi vare komne heelt ind mod «Hvalfisken» saaes endelig en Baad, hvorfra vi kort efter fik en Lods ombord. Han saae ud som en Bonde, og bar et grønt Forklæde paa sig; men han lodsede os dog sikkert ind og vi ankrede i god Behold ved den gamle Stad Wismar henimod Aftenen. Kort efter bleve Preusserne satte iland, men vi beholdt de «kungalige Lakaier og Kokke». —

Tidligt næste Morgen forlod vi Wismar, med den samme Lods ombord, og slap heelskindet ud. — Ved Ankomsten til — eller rettere sagt, udenfor — Malmø blev vi allerede paa Rheden praiet af en Baad, der bragte Ordre fra Kungen sjæl, at vi, da Wismar var «mistænkt» (for

Gammel Strand, Kjøbenhavn, med Christiansborg Slotskirke.
Akvarelleret Blyanttegning Oktober 1848 eller 19. Februar 1849.

Cholera) skulde ligge i Quarantaine, men at jeg kunde vælge Malmø Rhed eller Kjøbenhavn som min Ankerplads. Quarantaineflag skulde nu heises strax, men saadant Flag havdes ikke ombord, og jeg stod netop og spekulerede paa hvad jeg skulde finde paa at heise, da Baadsmanden traadte frem og sagde, «at denne Wismar-Piloten som vi havde havt ombord, han havde nu efterglemt det grønne Forklædet sit, og dette kunde vi vist bruge». — Forklædet blev fremlagt, besigtiget, befundet tjenligt, og derpaa heist. Og saa strøg vi afsted til Kjøbenhavn, som jeg naturligviis foretrak for Malmø Rhed. Hver Gang vi senere maatte heise Quarantaineflag, saavel i dette som i det paafølgende Aar, hedte det: «Heis Lodsens Forklæde!» Og det bevaredes længe ombord i Nordcap som en Trophæ fra Wismar-Touren. —

Under Kong Oscars langvarige Ophold i Malmø var han en Dag med stort Følge (Ministre, Generaler etc.) ude at promenerere, og blev

nede ved Havnen pludselig overfaldt af et voldsomt Tordenveir med Styrregn. «Sauve qui peut,» hedte det, og da der i Nærheden ikke fandtes andet Tilflugtsted end en ved Kaien liggende Norsk Brig, skyndte man sig ombord i denne. Skipperen (Gløersen fra Fred.hald) der blev ligesaa overrasket ved det høie Besøg som H. M. ved Regnskyllet, modtog sine ubudne Gjæster paa bedste Maade, og fik i et Øieblik sin lille Kahyt næsten fuld, hvorpaa han, for at forebygge yderligere Trængsel, traadte frem i Kahytdøren og raabte med høi Stemme til de paa Dækket Tilbageværende: «Alle dem som ikke er af Generals Rang, dem gaar i Last!» — Almindelig Applaus og Latter i Kahytten. — Hvorvidt H. M. lod undersøge om nogen *under* saadan Rang allerede var kommen ned i Kahytten, og om han i saa Tilfælde, for at efterkomme Skipperens Ordre, lod holde nogen Udkastelsesforretning, vides ikke.

I Kjøbenhavn laae vi — jeg erindrer ikke rigtig om i 3 eller 5 Dage — i den saakaldte Quarantaine, under hvilken vi, saagodtsom daglig, modtog Besøg ombord af Norske Officierer deels fra Malmø og deels fra Landscrona, og som vendte tilbage til sine respective Stationer længe førend vi bleve løste af vore Baand, der vare alt andet end trykkende, thi vi tilbragte en stor Deel af Tiden iland. —

Efter udstaaet Quarantaine begav vi os da tilbage til Landscrona. Her befandtes alt ved det Gamle — sultne, misfornøiede Lieutenanter, dræbende kjedelig Exercitie paa Graaen; Sylvanska Hotellet fuldt om Aftnerne etc. etc. — For mig vare det atter snart en Slæbning af et Transportskib, snart en Tour til Kjøbenhavn efter Proviant, snart en Tour til Malmø med Officierer. Hver Gang jeg kom tilbage til Landscrona var man dersteds mere misfornøiet, og higede mere og mere efter at denne Skaanske Expedition skulde være tilende. Eftersom Aarstiden avancerede frem blev det ogsaa mindre og mindre behageligt at ligge ombord i de aabne Kanonbaade og at exercere paa Graaen. De ene Rygte efter det andet om at der nu var kommen, eller skulde komme Ordre til at drage Hjem, circulerede og sluttes med Begjærighed. Men Skuffelserne vare hyppige.

Endelig kom der da Ordre til at drage hjem i Begyndelsen af September, og der blev nu Travlhed og Glæde i Leiren — med Undtagelse af naar de Sylvanske Regninger skulde betales. — Jeg troer

det var den 3die September at vi om Morgenen droge bort fra Landscrona, Nordcap med 7 Kanonbaade, og Gyller med 5 paa Slæb. Veiret var godt hele Dagen, men om Natten begyndte det at blæse op. Det var mindre end behageligt at ligge en mørk Septemhernat i Kattegat med en saadan lang ubehjælpelig Hale efter sig, og omgivet af Seilere paa alle Kanter. — Som jeg og Capt. Meyer (der var ombord hos mig), omtrent Klokken 2 om Natten, stod og taledede sammen, hørte vi et frygteligt Brøl agterud. Maskinen blev sagtnet, og der blev nu praet fra den nærmeste Kanonbaad, at Lieutenant Clasens Baad holdt paa at fylde og synke. Vi maatte derfor gaae med sagtnet Fart, og da det desuden nu blæste temmelig haardt, med tilsvarende Søj, avancerede vi næsten ikke. Ved Daggry blev Kulingen saa stærk at Kanonbaadene nødvendigviis maatte søge Havn. Vi vare da omtrent tværs udfor Nidingens Fyre, ind mod hvilke der nu blev styret. Men saa maatte vi slippe vor lange Hale, og det hedte nu «Sauve qui peut». Kanonbaadene spændte ud sine Vinger og tyede som en Flok forskræmte Fugle mod Land. — Vi kom i Havn paa forskellige Steder hvor vi bleve liggende indtil Veiret bedagede sig. Saa afsted igjen med den samme Hale; saa den samme Historie igjen da vi kom ud for Marstrand — Storm og sver Søj! Derpaa ind til dette Sted, hvor vi kort efter ankomsten bleve «inlätne til en Sexa hos Commandanten». Hos denne fik vi Punsch, Smørgeas og Sild samt en lang Tale om at han (Commandanten) «mycket beklagede at hans ældste Dotter som — om han nu sjelf skulda seia det — var en ljusande Stjerna, ikke var himma». Ogsaa vi beklagede naturligviis meget, at vi, under vor Nærværelse, ikke skulde see denne Stjerne stige op over den Marstrandske Horizont. —

Tidligt næste Morgen var Alt i Bevægelse; Veiret havde bedaget sig og der blæste en peen sydlig Briis. Den ene Kanonbaad efter den anden forlod Havnen, og tilsidst var alene Nordcap tilbage. Medens vi lettede Anker, bemærkede jeg at en Baad hvori en Officier og en Dame kom roende fra Land henimod os. Det ahned mig strax hvem disse Personer vare, og jeg forsømte ikke at rapportere til Capt. Meyer, «at nu kom den ljusande Stjerna ombord». «Hvad for Noget» — fnøs Meyer ud igjennem Næseborene — «ljusande Stjerne — hvad Satan mener Del!» «Kommandanten og hans ældste Datter, Hr. Capitain; de komme nu for at aflægge os en Visit.» «Gid Satan havde dem begge To

— vi har nu ikke Tid til at modtage Visitter.» «Det gaaer paa ingen Maade an ikke at lade dem komme ombord; vi maa standse med at lette Ankeret, og nedfire Trappen!» Hertil maatte da Meyer give sit Samtykke, og nu kom da Commandanten ombord, som med triumpherende Mine præsenterede den lysende Stjerne, der netop var kommen hjem. Og extra smuk var hun, det er vist; men der blev ikke Tid til at gjøre hendes nærmere Bekjendtskab, thi Commandanten var da saa fornuftig at gjøre Besøget kort. —

Derpaa dampede vi afsted, holdt indenskjærs, og naaede næste Dags Eftermiddag tværs af Færder, hvor vi skildtes fra Kanonbaadene.*) Disse droge til Horten, og jeg til Frederiksværn, for at fylde Kul. Ankom dertil om Aftenen, og saa afsted igjen næste Morgen Kl. 6, for i Malmø og Landscrona at begynde paa den gamle Forretning, Troppe-transporten. Hvormange Reiser jeg nu gjorde med Soldater, erindrer jeg ikke, men det gik Slag i Slag. Paa en af Tourene fik jeg ombord General Lowzow og Oberst X med 300 Mand af denne Sidstes Corps. Vi vare neppe ude af Havnen førend Obersten kom hæseblæsende op til mig paa Kommandobrettet og sagde, at vi maatte stoppe. Paa Spørgsmaalet om af hvilken Aarsag, svarede han noget forlegen: «Fanen maa være glemt — vi kan ikke finde den!» «Ja jeg kan dog ikke stoppe uden forsaavidt Generalen maatte befale saadant.» Saa kom da Befalingen — eller Anmodningen fra Generalen, saa stoppede jeg, og saa blev Fanen, efter megen Søgen, fundet blandt noget gammelt Skrammel. Et Regiment glemte, eller somle bort sin Fanel! Men man havde lignende eller ligesaa slemme Historier i hundredevis at fortælle om de Norske Corps- og Compagnichefer der havde ligget i Leiren ved Malmø. — — —

*) Det var sidste Gang, at dette Søkrigsvaaben blev benyttet — det vil aldrig mere komme til Anvendelse.

EN SØMANDS BRUDEFÆRD

SAND FORTÆLLING

FØRSTE OG ENESTE CAPITEL

Da jeg i Sommeren 1848 var Skipper paa Dampskibet Nordcap gik jeg ofte i Giftetanker, uden at øine Muligheden af at kunne faae Tid til at gifte mig. Jeg havde dengang været forlovet i mere end et Aar, og ansaae mig derfor berettiget og forpligtet til at indtræde i den hellige Ægtestand — ikke at tale om min store Længsel derefter. Men for at mit Ønske skulde kunne realiseres, maatte jeg have et Par Ugers Permission (ligerviis som jeg fik Permission til at forlove mig), hvilket ikke lod sig obtenere paa Grund af den dampende Activitet hvori jeg befandt mig. Jeg blev nemlig, efter at have faret en Maanedes Tid paa Travemünde, jaget frem og tilbage mellem Norge og Malmö — i det Hele 5 Reiser, hver Gang fuld af Soldater og Væggedyr, af hvilke første jeg indladede 300. Ikke før havde jeg faaet alle vore uovervindelige Krigere ned til Skaanes Sletter for der at slagtes — som mange af dem troede — førend man forvandlede det fredelige Nordcap til Orlogsmand, det vil sige, gav det Orlogsflag og Vimpel, en med 6

Mand forøget Besætning, samt gamle Bøsser og Huggertter til 20 Mand. Saaledes udrustet med Folk og Vaaben, samt, for mit eget Vedkommende, med et Forraad af Taalmodighed, Smør, Ost og Brød (Restaurateuren havde retireret sig i Land da han hørte, vi skulde i Krig) fik jeg Ordre at begive mig til Landscrona for der at forene mig med de sammesteds stationerede 12 Stkr. Canonslupper under Capt. Meyers Commando — en Forening jeg skjøttede langt mindre om end den førnævnte ægteskabelige. — Jeg begav mig da til det yndige, livlige Landscrona, meldte mig til den Commanderende, forstøiede mig for og agter, og gik tilkøjs for at hvile paa mine anticiperede Laurbær. —

Udsigterne vare nu mindre end lyse, ja stundom vare de endogsaa mørke som Tordenskyer, thi Rygtet sagde, at vi ikke skulde forlade Skaane førend Forviklingerne mellem Danmark og Slesvig-Holstein vare komne til et Resultat — og naar kommer vel Tydskere til noget Resultat! Saaledes maatte jeg da for det Første slaae alle Tanker om Ægteskab ud af mit Hoved, thi under saadanne Omstændigheder at søge Permission vilde været Galskab, især naar man, som jeg, ikke havde andre Grunde at anføre end «Lyst til at gifte mig».

Væbnet med Taalmodighed i dens skønneste Skikkelse og med min gode — i Skeden fastrustedede — Dyrendal, blev jeg liggende i Landscrona, betragtede Canonbaadens Evolutioner, Matrosernes Exersitie paa «Graaen», besøgte «Sylvanska» Hotellet, fandt aabne Breve fra min Kjæreste i Rendestenen, gjorde med Nordcap af og til en Reise til Kjøbenhavn efter Provisioner til Flotillen etc. etc. — Paa denne Maade gik Dage og Uger, ligesaa fattige paa Afvexling som Canonbaads-Lieutenanterne paa Penge — og det vilde sige meget, thi den første Dag i Maaneden strøg Gagen i Sylvans Lomme.

Da det lakkede mod Slutningen af August, begyndte man at blive — eller rettere sagt, var man, meget utaalmodige. De gifte Mænds og de Forlovedes Længsel efter respective Koner og Kjærester steg til en foruroligende Grad. Alskens Rygter, snart om at vi skulde drage hjem, snart om at vi fremdeles skulde forblive hvor vi vare, forøgede den sorte Misfornøjelse, der af og til mildnedes ved Svensk «Banco». —

Endelig kom, i Begyndelsen af September, den længselsfuld ventede Ordre til at begive os hjem. Nu blev der Glæde og Activitet i Leiren — Afskedsvisiter i Landscrona, do. paa de Svenske Canonbaade,

Afskedstaler, Afskedsglas, og — Afskedstaarer idet man skildtes fra de Svenske Skjønne, og idet man betalte Sylvan. Dampskibene (Nordcap og Gyller) sendte tykke Røgskyer hen over Byen, Canonbaadene roede ud, Damperne tog dem paa Slæb, og afsted gik det.

Veiret var gunstigt indtil om Natten Kl. 2, da det begyndte at blæse dygtig op. — — — Efter 1 à 2 Dages Ophold fortsatte vi Reisen indtil vi naaede Færder; her blev Slæberne loskastede og Canonbaadene overladte til sin egen Skjæbne. Hermed var den store Expedition — det «Sylvanska Kriget» forbi. Men det ulykkelige Nordcap var endnu ikke færdig

Kirsien Stabell. Blyanttegning 10. Juli 1847.

— det havde nu slæbet hjem Sømagta, men at slæbe Landmagten stod tilbage. Tiden maatte jo saaledes gaae slæbende for mig. Jeg maatte igjen ned til Landscrona for at trække ud alle de derværende Norske Transportfartøier — ikke færre end 14 store, tunge Skuder, hvorefter jeg atter skulde bringe nogle Ladninger Soldater tilbage til Norge. Jeg indbildte mig, at naar jeg hermed blev færdig, saa skulde jeg ogsaa være færdig med al Dampfart for det Aar, hvorpaa jeg da strax vilde gifte mig. Altsammen Regning uden Vært! — Bryllup uden Brud! Bestemmelse kom om at Dampskibet Nordcap efter tilendebragt Troppetransport skulde i Dok i Kjøbenhavn, og saa — nu kommer Humlen! — og saa fare hele Vinteren imellem Xania og Xsand.

O, du himmelske Cathrine! hvor jeg blev lang i Ansigtet, hed om

Ørene og kold nedover Ryggen ved at erfare denne sidste hjerteløse Bestemmelse, der skubbede Brylluppet ind i næste Aar. Jeg blev saa ærgerlig at jeg strax vilde frasige mig Dampskibet, men — jeg betænkte mig. — Dernæst tænkte jeg mig om, hvorledes jeg skulde bære mig ad under disse Skjæbnens haarde Stød.

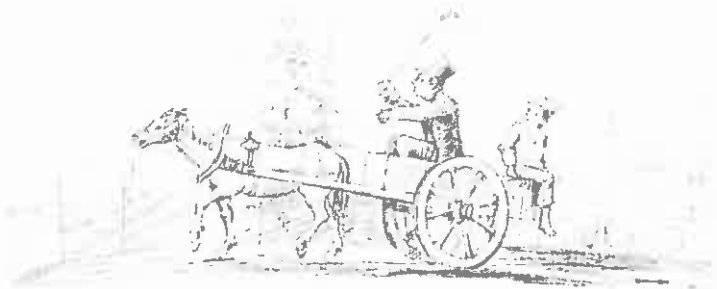
I Forbindelse med førbemeldte grusomme Bestemmelse skulde Nordcap, efter at have hjembragt den sidste Rest af Tropperne til Frederikstad, begive sig til Frederiksværn, for derfra at afgaae Torsdagen den 21de Sept. til Kjøbenhavn med Post og Passagerer. Kunde jeg nu drive det til at ankomme til Frederiksværn 1 à 2 Døgn forinden jeg igjen skulde afgaae derfra, saa havde jeg vundet Spil, thi dette Mellemrum vilde jeg da benytte til at reise til Kragerø (min Tilkommendes Opholdssted) og til at gifte mig. Endvidere var det min Plan at tage Bruden med mig strax Vielsen var over, at føre hende ombord i Nordcap og saa til Kjøbenhavn for sammesteds at tilbringe Hvedebrødsdagene. Med en Elskers sangvinske Forhaabninger fik jeg Alt dette til at gaae saa let som Fod i Hose — i eet Døgn (mere Tid fik jeg formodentlig ikke) skulde jeg reise fra Frederiksværn til Kragerø, en Reise der som oftest medtager en Dag — dernæst skulde jeg meddele min Forlovede (der bar det smukke Navn «Kirsten») mine dristige Planer og erholde naadigst Aprobation; saa skulde jeg overtale hendes Forældre til at samtykke i dette Hastværksbryllup; saa maatte jeg bevæge Præsten til, kun med et Par Timers Varsel, at vie os; saa maatte der gjøres Anstalter til Brylluppet — saa kom selve Vielsen — saa en Frokost eller Middag, thi vi kunde ikke vel gaae lige fra Kirken i Baaden, — saa Afskedstagen, saa en Baadreise paa 4 Mile, saa en Land-do. paa 1 $\frac{1}{2}$. Jo, der var nok at gjøre; bagefter har jeg ofte forundret mig over at alt dette lod sig udføre paa saa kort Tid. — Disse Bryllups-Planer bleve udklækkede paa den sidste Reise til Malmö, og der gaves saaledes intet Middel til at comunicere dem til min Kjæreste og hendes Forældre, som derfor, lige indtil min Ankomst til Kragerø, vilde være aldeles uforberedte paa Bryllup. — Da jeg ankom til Malmö forefandt jeg sammesteds Motzfeldt, som bestyrkede mig i mit smukke Forehavende; og nu higede jeg da blot efter at komme afsted fra Malmö.

Embarqueringen af de tilbageværende Soldater blev bestemt til Tirsdagen den 19de September Kl. 11 Fmd., og jeg vidste saaledes nu at

Kragerø. Blyanttegning 22. Januar 1849.

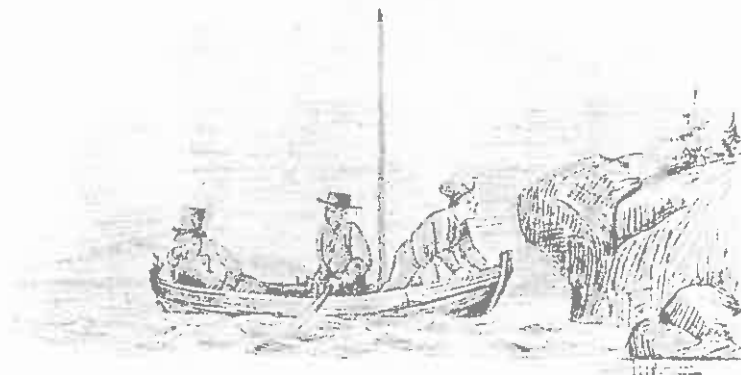
jeg under gunstigste Omstændigheder ikke kunde faae mere end eet Døgn til Brudefærden. — Embarqueringsdagen kom; Kl. blev 11, men ingen Tropper kom. Motzfeldt blev rasende, jeg blev rasende, men den paa Bryggen ventende commanderende General, Cederstrøm, var kold som en Agurk. Kl. 12 kom endelig Soldaterne, støvede, svette og trætte. Pakkede dem ombord, halede fra Quaien, og skulde netop til at afgaae, da en Løitnant kom med den Besked at den commanderende Capitain endnu ikke havde indfundet sig. General Cederstrøm der blev underrettet herom, sagde at vi skulde vente. Generalen gav sig derpaa til at spankulere frem og tilbage paa Bryggen — jeg ligesaa paa Commandobrættet, idet jeg lyste Forbandelser over den ulykkelige Capitain. Efter en stiv halv Times Forløb kom Synderen gaende i al Ro og Mag. «Naa» — tænkte jeg — «nu faaer han da vel idetmindste en dygtig Overhaling af Generalen.» Men heller ikke denne Trøst skulde jeg have — Cederstrøm tog Afsked med ham uden at nævne et Ord om Mangel paa Precision. I samme Øieblik som Capitainen satte sine tunge Fødder paa Faldrebræppen, satte Nordcap afsted. Veiret var gunstigt, men jeg syntes dog det gik sagte — Soldaterne vare for tunge og fede, Fartøiet stak desaarsag for dybt og kunde ikke gjøre den sædvanlige

Fra Frederiksværn til Helgeraaen. Blyantstegning.

gode Fart. Af en Løjtnant fik jeg Besked om Aarsagen til Capitainens Udebliven — han skulde købe sig nogle Handsker!! — det Asen! —

Næste Dag Kl. 3 Emd. ankom vi til Frederikstad, løb langs Quaien, kjørte Soldaterne iland, svingte rundt, satte afsted og ankom Kl. 8 om Aftenen til Frederiksværn. Ikke før var Ankeret i Bunden før Oppasseren var iland for at bestille Hest. Imidlertid pakkede jeg ind min Brudgomsstats: et Par gamle Buxer, en do. Kjole, en forrusten Dolk, et Par nye Epauletter og en Uniformslue som havde seet sine bedste Dage. Oppasseren kom tilbage med den Besked at ingen af alle de Heste, han havde været hos vilde skydse. Begav mig selv iland og var endelig, efter nogle forgjæves Forsøg, saa heldig at faae fat i en Skarvegamp med en Skranglekjærre og en snottet Skydsgut, hvormed jeg strax tog Veien til Helgeraaen. Det gik imidlertid bedrøvelig smaat, thi Hesten var saa daarlig at endogsaa Skydsgutten var enig med mig i at den var «e Fillemær». Kl. 11 naaede jeg Helgeraaen, hvor jeg efter 1/2 Times Forløb fik fat i en liden Baad med 2 Mand der skulde roe mig lige til Kragerø. Vi roede afsted i den mørke Nat, med Jomfrulands Fyhr lysende for os i det Fjerne. Søen var rolig, og den lille Baad gled hurtigt frem over Langesundsfjorden. «Faaer vi ondt Veir her

Roei gæli. Blyantstegning.

imorgen,» tænkte jeg, «saa er jeg stygt luurt,» — hvorpaa jeg faldt i Søvn. Jeg havde vel sovet et Par Timers Tid, da jeg pludselig blev vækket ved et «Skaat, Gut! Dæven hente mæ truer jeg ikke vi har roe reint gæli!» «Ja han maatte gjerne hente Dig,» sagde jeg i min retfærdige Vrede, «men først efter at Du har bragt mig rigtigt frem.» Formodningen om at vi havde roet «gæli» var kun altfor sand; vi vare komne langt udenfor Langgaardsund — den nærmeste Vei — og laae nu og rodede imellem nogle ubekjendte Smaaøer, eller store Stene. Efter at have gjort en ikke ubetydelig Omvei kom vi atter i kjendt Farvand. Natte-ten var bleven meget kold, og jeg frøs saa jeg klappede Tænder. Det begyndte at grye ad Dag; vi roede igjennem et Sund, ved hvis Udløb vi opdagede den store Stad Kragerø liggende for os i Morgentaagen. Den forekom mig som en skjøn stor Stad — jeg indbildte mig den maatte ligne Venedig eller Neapel — der laae en Trylle-Atmosphære over den, thi den indsluttede jo noget høist Dyrebart. «Hurra nu, Gutter, hal ud!»

«Haa ska'en hen?» spurgte en af Baadfolkene.

«Til Toldcassereren!»

«Ja, saa faaer vi roe til Tolbua!»

Roerskarlen tørrer ud. Blyants tegning.

Vi roede mod Toldboden, et stort anseeligt Huus tæt ved Vandet, og med en hyggelig liden Plads og Brygge udenfor. Vi lagde til ved denne — min Fart var sluttet — jeg steg iland med hoppende Hjerter, klapprende Tænder og stive Lemmer.

Klokken slog 6 — Gud veed hvor, thi Byens skulde paa lange Tider ikke have formaaet at give Lyd fra sig. Jeg vidste at Kirsten blev vækket hver Morgen Kl. 6^{1/2} af en Roerskarl der med en Baadshage bankede paa hendes Vindue, og jeg holdt nu skarp Udkik efter denne Roerskarl, idet jeg travede frem og tilbage paa Bryggen for at faae Varme i mig. Endelig steg et gabende Menneske — som saae ud til at være Roerskarl — ud af et Slags Vagthuus. Jeg gjorde ham en dyb Compliment og spurgte: «Boer ikke Toldcassereren her?» «Jo.» «Er

? ? Blyants tegning.

ikke De Roerskarl?» «Jo.» lød Svaret, idet han saae noget forundret paa mig. «Er ikke det Frøkenens Værelse?» (jeg pegede mod et Vindue). Fyren betragtede mig med opspilede Øine, og en Mine som om han vilde sige: «Hvad Satan er vel Du for En.» Jeg lod mig imidlertid ikke afskrække fra at gjentage mit Spørgsmaal, og fik et bekræftende Svar.

«De vækker hende jo hver Morgen med en lang Baadshage?» Roerskarlens Forbauselse steg nu over alle Grændser, og berøvede ham Mælet, idetmindste fik jeg intet Svar. Efterhaanden kom han noget til Fatning igjen, men betragtede mig med et overmaade mistroisk Blik. For at berolige ham fortalte jeg ham nu at jeg var en god Bekjendt af Cassereren, at jeg af ham havde faaet Underretning baade om Værelset til Frøke-

nen, og om hvorledes hun blev vækket. Derpaa anmodede jeg ham om at purre ud; han saae paa sit Uhr, og svarede at det ikke kunde skee før om 10 Minutter; jeg insisterede, men han var fast og urokkelig. Efter forgjæves at have seet mig om efter Noget, jeg kunde bruge istedetfor Baadshagen, gav jeg mig atter til at spadserere frem og tilbage, betragtede Toldboden, prøvede paa om ikke Gadedøren skulde være aaben, saae paa Uhret etc. etc. Taalmodigheden havde netop forladt mig, og veget Pladsen for en

Toilette (Natalie Diriks). Blyantstegning 6. Februar 1872.

fast Beslutning om at gjøre Allarm paa en eller anden Maade, uden at bryde mig en Døit om Roerskarlen, da Baadshagen saavel som dens Herre kom tilsyne i Vagthuus-Døren. Med afmaalte Skridt og værdige Miner skred Roerskarlen hen mod et af Vinduene, og jeg lige i Hælene paa ham. Han løftede sit vældige Vaaben og gav to saa svage Slag paa Vinduposten at intet fornuftigt Menneske kunde falde paa at vaagne derved. Jeg kunde ikke dye mig længere. «Hvorledes Fanden er det De banker paa — troer De at Nogen kan vaagne ved en saadan Pirken — laan mig Baadshagen, saa skal jeg —» «Nei ellers mange Tak,» raabte han forbitret, idet han rev Baadshagen — som jeg gjorde et Greb efter — til sig. Efter at have ventet forgjæves paa at see et Resultat af sin Banken, gjentog han den noget stærkere. Jeg stod i spændt Forventning med Øinene spilede paa Vinduet. Rullegardinet bevæger sig — det gaaer op — jeg skimter en hvid Natkappe med et vakkert lidet Fjæs i — jeg gjør et Hop, et Sving med Hatten — Roerskarlen har atter tabt baade Næse, Mund og Con-

Brudgommen (in spe), Præst, Præstinde m. fl. Blyantstegning.

cepter — atter et Sving med Hatten, der bragte Roerskarlens til at flyve i Luften. Paa Taaspidserne og med langstrakt Hals stirrer jeg op mod det halvdunkle Vindu — det lader som om jeg har tildraget mig Opmærksomhed — jeg seer Kirsten gnide sine Øine — hun stirrer ud — gnider atter og atter indtil hun har gnedet al Tvivl bort fra dem — jeg seer en trippende Bevægelse, et Slags «Paa Stedet March» — jeg hører et Udraab — jeg er endelig gjenkjendt! — Rullegardinet i et andet Værelse gaaer op, og min tilkommende Svigerfader seer ud om det virkelige skulde være mig. Jo ganske rigtig! «Nu skal Du strax komme ind,» lød det. Jeg smigrede mig med at dette «strax» skulde betyde meget strax, men det varede mig græsselig længe. Imidlertid havde jeg Leilighed til at bemærke at Roerskarlen med beroliget Sind, med et Indsøk i Hatten og med Baadshagen paa Nakken, tøfledede af. — Om sider aabnedes Gadedøren — et Slags Himmerigs-Port — ind ad hvilken jeg gjorde et Sprang, og — — holdt min Pige i mine Arme.

«Nei, er det virkelig Dig!»

«Ja gu er det mig!»

Hun lod sig nøie med min Forsikring; vi gik ind i Stuen, hvor jeg fremsatte Aarsagen til min uformodede og uventede Ankomst. Jeg fik intet Svar, men derimod en god Kop Caffe, der gjorde godt i mine forfrosne Lemmer. Nu fik jeg nyt Liv og mere Courage, og rykkede atter i Marken med mine dristige Planer. — Cassereren kom ind, Thina kom ind, Fræriksen og Souhoit kom ind — Forundring paa alle Kanter! Fik Cassereren bort i en Krog og forklarede ham den egentlige Hensigt med min Reise. Efter nogle høist naturlige Udraab af «Bryllup!» «idag!» «hvad tænker Du paa!» — gav han til Svar at han skulde tale med sin Kone. Jeg kjendte min tilkommende Svigermoder som en særdeles fornuftig, liberal, elskværdig Kone, der ikke nærrede saadanne gamle Fordomme som at der udfordredes mindst 2 Maaneders Forberedelser til et Bryllup — her i dette Tilfælde var det jo rigtignok kun 2 Timer, men jeg nærrede dog stærke Forhaabninger. — Jeg var i den syvende Himmel, og i spændt Forventning. Da min Svigerfader atter traadte ind saae han ud som et Afslag — jeg begyndte at skjælve i mine Sko! «Jo, hun skulde see om det lod sig gjøre,» lød det, og jeg befandt mig atter paa Lykkens øverste Spids. — Dog, endnu var jeg ikke ganske sikker paa at Brylluppet skulde kunne foregaae — det kom nu an paa Præsten.

«Jeg vil øieblikkelig gaae hen til ham, hvor boer han?» udbrød jeg.

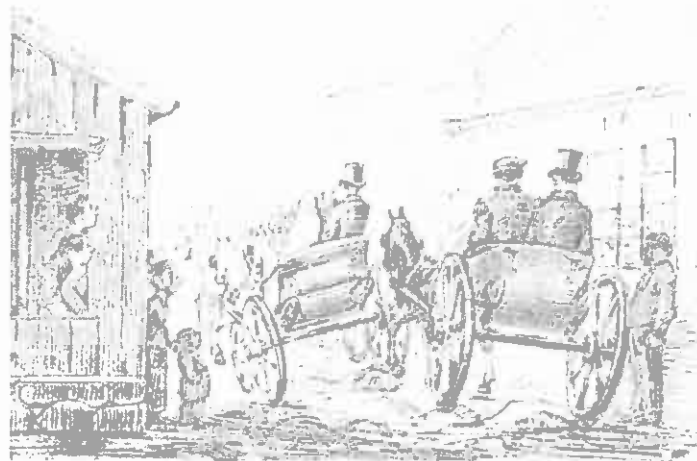
«Ikke saa hidsig» — svarede Cassereren — «vi kunne ikke gaae til Manden Klokken 7 om Morgenen, han sover jo endnu.»

«Jeg skal snart faae ham vaagen!»

«Nei, det gaaer ikke an, vi maae vente til Kl. 9.»

Min tilkommende Svigermoder kom nu ind; jeg fik en kjærlig Modtagelse og derpaa en alvorlig Irettesættelse for min Falden ned fra Skyerne, samt for al den Forstyrrelse jeg foraarsagede.

Klokken blev 9; jeg satte afsted til Præsten, ledsaget af Cassereren. For første Gang betraadte min Fod Kragerø krogede, snævre, bakkede og knudrede Gader — Veien faldt dog let, thi den var bestrøet med Roser. Ankomne til «Bjørnsborg» bleve vi indførte hos Præsten, en gammel stiv, formel Fyr, langsom i sin Tale og langsom i sine Bevægelser, af hvilket jeg ikke spaaede mig noget godt. Efter en pyntelig Hiilsen og en kort Indledning skred jeg strax til Hovedsagen idet jeg spurgte: «Kan Pastoren vie os?»

Paa Vei til Kirken. Blyanttegning.

«Har De Deres Papirer i Orden?»

«Ja her ere de.»

«Naar ønsker da Hr. Lieutenanten at Vielsen — denne hellige Handling! — skal foregaae?»

Jeg kunde tydelig see paa Pastoren at han tænkte sig den hellige Handling et godt Stykke ind i Fremtiden — mindst et Par Uger, eller saa omtrent. Jeg betog ham imidlertid strax Vildfarelsen idet jeg dristigen svarede:

«Klokken elleve, Hr. Pastor!»

Hr. Pastoren stammede, blegnede, vaklede og holdt paa at daane i sin Præstindes Arme.

«Klokken 11 — i Dag!!» udbrød han endelig med svag Stemme, idet han kom noget til sig selv igjen.

«Ja, idag Kl. 11, Hr. Pastor — ikke et Minut længere kan jeg vente, jeg er nødt til at reise Kl. 1.»

«Umuligt, Hr. Lieutenant!»

Ja, tænkte jeg det ikke nok — mumlede jeg ved mig selv; jeg var paa Veie til at blive sindt, men holdt mig dog i Skindet, da jeg indsaae at her maatte Alt udrettes med det Gode. Jeg satte derfor op et saa blidt Fjæs som jeg kunde fremtvinge (det var suurt som Edikke, sagde Cassereren mig sidenefter), sagde Pastoren nogle smukke Ting, udviklede nøiere hvorledes Sagerne stode, erklærede at ingen Brudetale var nødvendig etc. etc. Lidt efter Lidt begyndte han at give Kjøb, og tilsidst fik jeg da trykket et Samtykke ud af ham, hvorpaa vi tog Afsked. Da jeg atter kom tilbage til Toldboden var Alt i største Bevægelse — Huset var sat paa Taget — Døre smeldte — Piger rendte — Gryder kogte, Pander frasede, «Souhait» gjøede, Thina løb rundt — Kirsten gik det rundt for. Det var jo ogsaa ganske naturligt at Alt maatte være i en Røre; det er ikke Spøg at gjøre istand til Bryllup, især naar man ikke har mere end et Par Timer at gjøre paa.

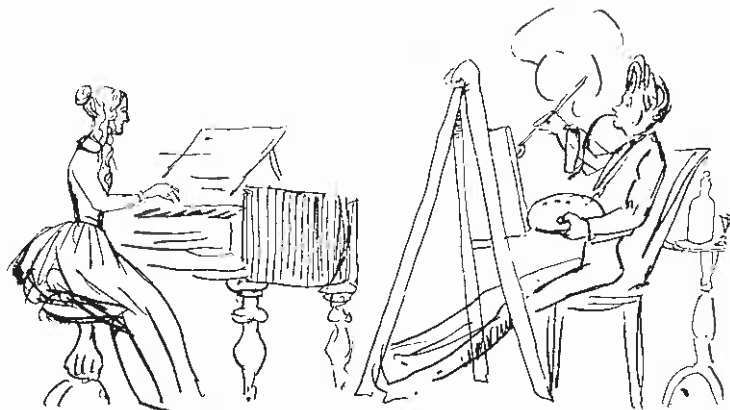
Kl. 12 skulde, efter Aftale, Præsten være parat i Kirken; men jeg havde stor Mistanke om at Bruden ikke kunde blive saa betimelig færdig, og jeg paaskyndede derfor uafsladelig. Kl. 11 gik Cassereren og jeg ovenpaa for at iføre os vor Høitidsdragt. Han havde neppe faaet sin Kjole og sine Støvler af sig, før jeg allerede stod færdig — straalende i min to Aars gamle Uniform.

«Hvad, Du er vel ikke færdig?» udbrød han.

«Jo — klappet og klar!»

«Nu har jeg da aldrig seet noget Menneske klæde sig af og paa i saadan Fart — især naar han skulde staae Brudgom!»

Jeg begav mig nu ned, stationerede mig i Gangen, hvor jeg holdt krydsende for smaa Seil for at opkapre Enhver der gik ind i Damernes Paaklædningsværrelse, og derved faae fremsendt Anmodninger om at hale ud. Jeg var nemlig meget bange for ikke at komme betimelig afsted fra Kragerø; der forestod os en lang Rotour, paa 4 Mile, og derpaa 11/4 Miil overland fra Helgeraaen til Frederiksværn, hvor jeg egentlig burde være Kl. 7, men hvor jeg gjorde Regning paa at indtræffe først Kl. 10 — saafremt Veiret blev godt. — Jeg holdt fremdeles til i Gangen, og var utrættelig i at sende Bud paa Bud ind til Bruden. Dette vakte tilsidst Forargelse, og jeg fik fra min Svigermoder Besked om at alle disse Budsendelser intet nyttede — «man maatte have den tilbørlige

«Forresten leve vi vel, og dyrke Kunsterne, hver i vor Krog.»

Pennetegning i Brev 21. Februar 1850.

Tid». Jeg gik baade paa Naale og paa Gløder; jeg gnavede paa mine Negle; jeg saae paa Skyerne og endnu oftere paa Uhret; jeg anstillede Betragtninger over Fruentimmernes Forfængelighed, Pyntelyst, Mangel paa Precision etc. etc. indtil Klokken slog 12. Da forsvandt den sidste svage Rest af Taalmodighed; jeg traadte atter ud i Gangen for at sende et eftertrykkeligt Budskab — men i det samme kom Bruden ud! Hvor hun overstraalede Brudepigerne, uagtet den egentlige Brudekjole laae tom og ledig hos Jomfru Lorentzen i Christiania! Under al min Beundring og Henrykkelse glemte jeg dog ikke hvad Klokken var slagen, men drev det til at vi strax efter embarquerede i 2 Equipager der skulde føre os til Kirken.

Paa Smaastæder pleier en Standspersons (!) Bryllup at bringe den hele By paa Benene, men at Saadant ved denne Leilighed ikke kunde blive Tilfældet, antog jeg som afgjort, da jeg med Grund maatte formode at meget Faa vare bekendt med hvad der skulde foregaae. Jeg bedrog mig storligen; ikke før stak jeg Næsen ud af Gadedøren førend Kragerø store Toldflag (heist af min Ven, Roerskarlen) viftede sine mægtige Folder lige i Synet paa mig, og en gabende Mængde med

nysgjerrige Blikke slugte baade Brud og Brudgom. Saadan Forsamlinger af Nysgjerrige kan jeg ikke fordrage, og jeg tilkastede Mængden nogle bidske Grin, der bragte den til at retirere. Hestene satte sig i Bevægelse, og Vognene langt mere. Kragerø Gader ere ikke beregnede paa Hestebeen, endnu mindre paa Hjulvoiturer, og vi fik os saaledes en frygtelig Skaken. Oftere saae det farligt ud naar Vognen med Bruden snart krængede over til Styrbord, snart til Bagbord, snart vippende Bruden saaledes i Veiret at jeg frygtede hun skulde fare paa Hovedet ud. — Udenfor en Kjøbmand Larsen var Farvandet saa snævert at vi nær vare bleve siddende fast med et Hjul fast i Huusvæggen paa hver Side af Gaden. Vi styrede imidlertid smalt, og gik klar af denne Fare; fortsatte Coursen, laae heldigen forover et slemt Forbjærg paa Torvet, fik Landkjending af Kirken, og standsede endelig ved denne uden at have brukket Arme og Been. Hvor vi havde faret frem vare Gaderne og Vinduerne fulde af maabende Lediggjængere, og i Kirken var det lige galt. — Vi traadte ind og bleve modtagne af min Ven Pastoren, der endnu ikke rigtig kunde troe, det var Alvor.

Den høitidelige Act foregik endelig — Løftet blev aflagt for Alteret, paa samme Tid som jeg desuden stiltiende gjorde mig selv det Løfte stedse at gjøre alt hvad der stod i min Magt for at Kirsten skulde føle sig lykkelig.

Hvor yndig hun stod der i sin hvide Dragt — en Gjenstand for almindelig Beundring. — Tilskuerne gjorde vistnok ogsaa sine Sammenligninger mellem den blege, fine, spinkle, smukke Brud, og den stumpnæsede, grovlemmede Brudgom der desuden var brun som en Ørestubbe.

Da vi troede, vi vare vel færdige, begyndte Præsten at holde en Tale som Ingen havde anmodet om. Jeg indbildte mig, at den skulde blive ganske kort, men deri tog jeg Feil. Manden gav sig god Tid, talde meget langsomt og meget slet. Blandt andre smukke Ting sagde han — og det 3 forskellige Gange med særligt Eftertryk — «at det var med Forældrenes Vidende og Samtykke at Datteren blev viet til den unge Mand». Formodentlig syntes Præstemanden at det Hele havde Udseende af en Bortførelse. Talen varede i det uendelige, og jeg ytrede vistnok min Utaalmodighed paa forskellige Maader. Som alt Andet fik da ogsaa den en Ende, og vi tiltraadte det farefulde Tilbagetog. —

Hvedebrødsdagene forbi. Pennetegning 2. October 1867.

Ved Hjemkomsten haglede Gratulationer ned over os, og vi satte os derpaa — 12 à 14 Personer stærk — til et Frokost- eller Middagsbord. Jeg expederede hvad jeg fik paa Tallerkenen i en Fart — sidenefter fik jeg nok Adskilligt paa min Tallerken i den Anledning — men jeg kunde ikke bringe Andres Kjæver til at bevæge sig hurtigere, især gik det langsomt med Præsten der senere skal have beklaget sig over et saadant Bryllup hvor man ikke engang fik Tid til at spise sig mæt. Der blev udbragt Skaaler og holdt Taler, indtil jeg brød Laget med den Erklæring at *nu maatte* jeg reise. — Præsten saae ud som om han tænkte: «Havde jeg blot vidst at Du ikke undte mig Maden engang, saa skulde Du da rigtignok heller ikke bleven viet.» — Nu blev der atter Forstyrrelse og Hurlumhei over det hele Huus.

I den lille Sjækte med hvilken jeg var ankommen vilde jeg ikke byde min unge Brud at reise, og jeg fik derfor laant en prægtig Baad, som jeg bemandede med 4 Mand. I Sjakten der skulde følge som Tender, blev Baggagen stuvet.

Eskadren laae ved Bryggen, — Afskeden kom, og den var for min Kone tung nok, thi hun skulde nu for første Gang forlade sin Fader og sin Moder. Endelig rev vi os løs, steg ombord i Baaden, og roede bort, under mange venlige Tilviftninger fra de paa Bryggen Tilbageblevne.

Veiret var yndigt; Luften klar, reen og mild, Søen laae blank som poleret Staal for os — en smukkere September Dag kunde ikke tænkes. Det var som om Naturen selv vilde give os en venlig Modtagelse, og i den Reise der forestod os give et Billede af vor store Reise gjennem Livet. —

Hurtigt gik det nu afsted over den stille Vandflade, medens Kirsten og jeg beundrede baade den smukke Natur og — hinanden indbyrdes. — Efter at Folkene havde hvilet en Stund ved Hafsund, ankom vi Kl. 8 til Helgeraaen. Her traf vi Capt. Finne (Veibyggeren) inde i Gjæstgivergaarden.

«Aa Jøsse Navn da, er De her; jeg troede De førte Dampbaad!»

«Jo, jeg har været saa fri at tage en Tour hid.»

«Haa kommer De fra da Far?»

«Fra Kragerø.»

«Did skal jeg ogsaa. — Men (idet han fik Øie paa Kirsten) haadsen Faen er dette — reiser De med en ung Dame?»

«Ja, som De seer.»

«Hva heter'a?» (trækkende mig bort i en Krog).

Efter at have pinet hans Nysgjerrighed endeel fortalte jeg ham endelig hvem hun var.

«Hva — en Datter af min gamle Ven, Stabell! — men hvorledes, Satan, kan De komme til at reise med hende!»

«Hun er idag bleven min Kone.»

«Kone! — gift! — hun! — Del — jeg troer De er gal, De har jo ikke været forlovet engang!»

Nu havde jeg nok af Finne; jeg tog Afsked med ham, betalte alle mine Roerskarle klækkeligt — saaledes som man betaler naar man føler sig meget lykkelig — fik vore Sager paa den ene Kjærre (jeg havde

Dagen i forveien bestilt to), vore Personer paa den anden, og kjørte afsted. Jo det var en net Eqvipage for Brud og Brudgom! — den var sikkerlig et ældre Medlem af samme Kjærrefamilie som jeg den foregaaende Dag havde benyttet. Efter at have kjørt et Stykke, holdt den paa at blive bundløs, og jeg havde nok at gjøre med at holde min Kone og mig selv fast. Men ihvor galt det var, saa fandt vi det dog ganske morsomt. Efter 1½ Times Morro af dette Slags, befandt vi os paa Bryggen (Billebrygga) i Frederiksværn. Prayed ombord — Svo-ger Peter kom ned paa Bryggen og blev yderlig forundret ved at høre at hans Søster virkelig var gift. — Baaden kom iland — roede ombord — Lund paa Faldrebet (han var den Eneste som vidste at jeg muligens kom tilbage med en Kone) — presenterede hende for ham — lettede Anker — dampede ud af Løbet og stak tilsøes — og dermed var den hurtige Brudefærd forbi.

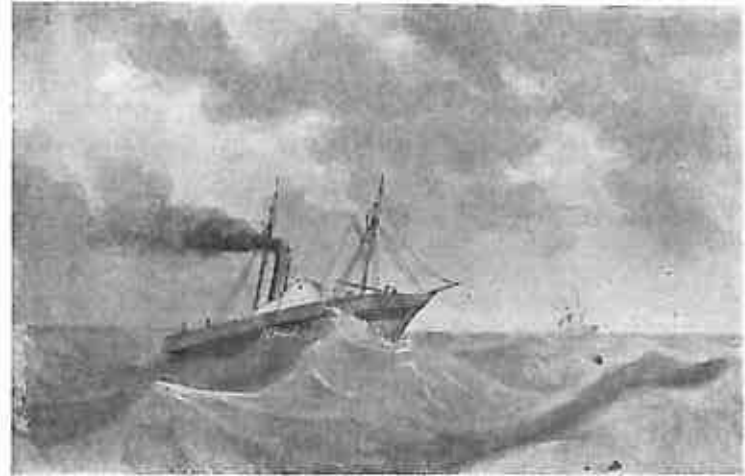
Pennetegning.

KONGETRANSPORT

Som Skipper paa Dampskibet Christiania, i Route mellem Kjøbenhavn og Christiania, ankom jeg til sidstnævnte Sted engang i Sommeren 1847. Ikke før var Ankeret i Bunden (man lagde dengang ikke til Bryggerne) førend en Person indfandt sig ombord med Anmodning fra Hs. Excellence Statholder Løvenskiold om snarest muligt at komme ud til Holgerslyst. — Dette Budskab var ligesaa ubehageligt som uventet, jeg havde glædet mig til at tilbringe de faa Timer jeg skulde være i Xania paa anden Maade; disse faa Timer vare allerede stygtbeklippede ved at jeg var forsinket i Routen, og nu skulde de anvendes til at reise frem og tilbage mellem Byen og Holgerslyst samt til en tête-à-tête med Hs. Ex. — Nei, det var for galt! I min Grættighed svarede jeg Budet, at «hvis jeg fik Tid skulde jeg komme.» Men det varede ikke længe førend det «drog efter med mig», og førend jeg indsaae det Upassende

Det kongelige Slot og Akershus. Akvarelleret Blyanttegning August 1847.

Dampskibet «Christiania» i Vinterroute paa Flodstrand. Akvarel 1848.

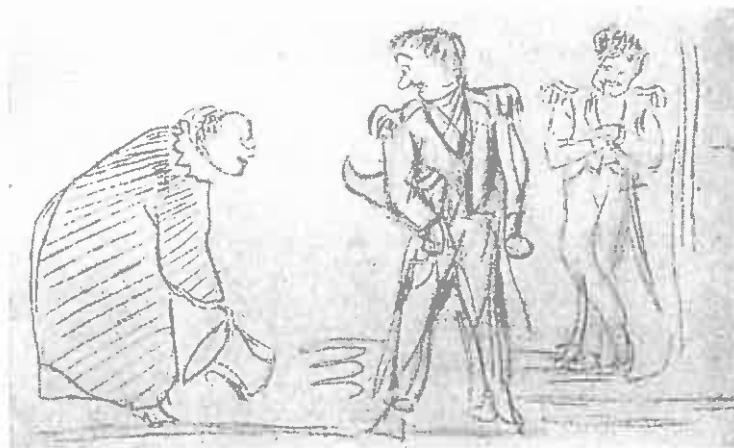
i Svaret. Da saa min Neveu Chr. Fougstad kom ombord, fik jeg ham til at gaee op i Stiftsgaarden med Besked om at jeg skulde indfinde mig. Det første Budskab var dog allerede afgaaet. —

Jeg fik mig da Hest og Cariol og foer ud til Holgerslyst. Hesten blev ført til Stalden og jeg til Statholderen, paa hvem jeg troede at mærke at mit første svar var ham overbragt in natura. Han forklarede mig nu hvorfor han havde anmodet mig om at komme ud til ham; det var i Anledning af Kong Oscars nær forestaaende Reise til Xania, hvortil det av mig førte Dampskib skulde benyttes. Jeg fik en heel Deel Instructioner, hvoriblandt de væsentligste var, at jeg ved min næste Ankomst fra Kjøbenhavn maatte sætte alt ombord i saadan Stand at Hs. M. kunde embarquere; at jeg den paafølgende Dag vilde faae Hs. Ex., General Wedel, Admiral Petersen, Commandanten Oberst Krog, Alle med respective Adjutanter etc. etc. ombord, hvilke Personer skulde følge med Dampskibet til Strømstad, hvor Hs. M. skulde hentes. Ovenpaa alle disse Instructioner fik jeg en Kop Thee, og da den var vel nede reiste

jeg mig og spurgte om Hs. Ex. havde mere at befale. Nei, der var ikke videre at bemærke, og en Tjener blev derpaa beordret til at lade min Voiture kjøre frem. Kort efter hørte vi et frygteligt Hyl ude i Gaarden. Hs. Ex. skvat op som en Gummilasticums Bal, og ud af Døren, — jeg i hans Kjølvand. Da vi vare komne ud, opdagede jeg min fillede Skydsgut, sat i en endnu mere fillet Tilstand ved de hvide Tænder i Munden paa Hs. Ex. store Hund. «Hvad er det, hvad er det, mon Dieu, saa tal dog!» Skydsgutten til hvem Hs. Ex. adresserede disse Ord, svarede, idelig afbrudt ved Hiksten og Flæben: «Au, au, aa de var naa denne fæle Bikja — ho flau paa me, og skambeit me i Beina.» — «Mon Dieu! — Hei Bergstrøm, Niels, Hans, kom dog og hjælp Drengen, — vask ham med Edikke og Vand!» «Det er dog ogsaa fatalt!» Gutten blev undersøgt og vasket, og det viste sig da at det ikke var saa farligt med Skambidningen. Og saa tog Hs. Ex. til at gennemhegle Gutten fordi han var fillet, — Bergstrøm fordi Hunden havde bidt, — Niels fordi Gutten var bleven bidt, og mig fordi jeg havde en Skydsgut som var fillet. Til det sidste svarede jeg ganske rolig at jeg havde bestilt Hesten hos en Vognmand der havde medsendt Gutten i et saadant mindre passende Antræk, men at jeg for ikke at spilde Tid havde taget Skydsen som jeg fik den. Paa samme Tid tænkte jeg ved mig selv at det havde været rimeligt om Hs. Ex. havde draget Omsorg for min Befordring ved denne Anledning.

Hermed var Besøget forbi, og jeg foer i flyvende Fart tilbage til Byen.

Otte Dage senere efter atter at være ankommen til Xania fik jeg det da travlt med at sætte Skuden istand til de høje Passagerers Modtagelse. Der blev skuret og spulet og pudset og flikket. Endeel Inventarium fik jeg ombord fra Palaiet, og en Sadelmager blev sat iværk med at betække og decorere Kahytterne. Den næste Dag embarquerede Hs. Ex., General Wedel og de øvrige førnævnte Personer, og vi dampede afsted nedover Fjorden for at gaae til Strømstad. — Statholderen spenderede Middag, — taalelig god Mad, men maadelig Viin. Da jeg bemærkede General Wedel og et Par andre Personer gren ad denne, henvendte jeg mig til Hs. Ex. med Forespørgsel om han tillod, at jeg lod sætte et Par Flasker Madeira paa Bordet — en Madeira som jeg selv havde indkjøbt paa Øen, og som det maaskee kunde interessere Selskabet at smage. Noget Afslag kunde der nu ikke vel tænkes. Vinen kom frem

Kyrkoherden og Adjutant Johansen. Blyanttegning ca. 1870.

og blev iskjenket. General Wedel tømte sit Glas meget langsomt, gav derpaa et Slag med Tungen og udbrød: «Ja det var Viin det!» —

Efter Bordet kom man da op paa Dækket for at smøge en Cigar til Caffen. Chr. Johansen (Admiralens Adjutant) og jeg havde netop faaet tændt vore Cigarer da vi bemærkede Admiralen med en meget lang Pibe i Munden. Johansen tog derpaa atter sit Cigar-Futteral frem, gik bort til Admiralen og spurgte om han ikke vilde tage en Cigar. «Nei, mange Tak, jeg har min Pibe!» «Ja men det seer saa spidsborgerligt ud, Hr. Admiral!» Drøi Tiltale fra sin Adjutant! Men Admiralen var en meget godmodig Mand, og lod sig ikke anfægte af Bemærkningen.

Mod Aftenen ankom vi til Strømstad. Her var Alt paa Benene — baade By og Omegn. Hvidklædte Jomfruer med Blomster, Kammerherrer og Junkere, Kyrkoherder, Tull-Embedsmænd, Officierer, La-keier etc. etc. De fra Xania med Dampskibet ankomne Personer (min ringe Person indbefattet) blev «tilsagt» til Souper hos Hs. M. Vi indfandt os da pligtskyldigst til bestemt Klokkeslet, men Audienterne vare endda ikke forbi. I et Forgemaak, hvor Chr. Johansen og jeg havde taget Plads, passerede de Lykkelige som havde havt Foretræde hos Hs. M.,

og de endnu Lykkeligere som *skulde* have. Saa kom der en Kyrkoherde bort til Johansen, bukkede meget dybt, og «hoppades at Hr. Kammerherren ursagtade at han frågade etc. etc.» — stort længer kom han ikke, thi med dyb Indignation, mørk som en Tordensky og visende et Par Rader skinnende hvide Tænder, udbrød Johansen: «Kammerherre! Jeg Kammerherre!» — og vendte derpaa Kyrkoherden Ryggen. J. var i slet Humeur den hele Aften over denne blodige Fornærmelse. —

Næste Morgen almindelig Embarqation — Skuden fuld — Dampen op og afsted. — Da vi kom ud af Skjærgaarden blæste det en Br. S. Kul. med tilsvarende Søl. Dette var nok til at gjøre de høje Herskaber mycke sjøsjuka — Konge, Dronning, Prindser etc. offrede alle til Neptun. Jeg stod hele Tiden paa Commandobrettet, hvor jeg af og til fik en Søsøvæt over mig, saaledes at mine Epauletter efterhaanden bleve grønne, og udskjæmte — en Fornøjelse der kostede mig 18 Sp. Medens jeg stod og anstillede sørgelige Betragtninger herover, kom Admiral Petersen op til mig for at forhøre sig fra Hs. M. om Aarsagen, hvorfor jeg havde valgt den Vei, vi nu gik, idet han tilføjede at Hs. M. var meget misfornøjet herover. «Fordi denne Vei er den sikreste og den korteste — indenfor Hvaljerne er en længere Vei og meget ureent Færvand.» Dermed strøg Admiralen. Hs. M. offrede atter til Neptun. Kort efter kom Admiralen atter bort til mig for at sige at Hs. M. fremdeles var meget misfornøjet. — Efterhaanden som vi kom længere ind Fjorden aftog Søgangen og med den Søsügen. Hver Skude vi mødte tilkjendegav sin Loyalitet ved at salutere — om det ikke var andet end Vedjagter saa blaffede de. Og for hver Gang skulde jeg da indhente Hs. M.s naadige Bestemmelse om hvorvidt Salutten skulde besvares, hvilket skete ved en Kammerherre som Mellemand. Da en lumpen Kalkjagt havde affyret et Par Nøglebøsser gik jeg ned af Commandobrettet og agterover; jeg saae ingen Kammerherre og satte derfor Coursen lige mod Hs. M.; men da jeg kun var nogle Skridt fra Denne, styrtede Pr. Oscar frem og spurgte hvad jeg skulde. «Spørge Hs. M. om han befaler denne Salut besvaret!» «Er her ingen Kammerherre?» «Jeg seer ingen.» «Daa skal jag fraga Hs. M.!» Vær saa god tænkte jeg, det kan være mig lige fedt. Men Etiketten forekom mig meget forfeilet. Jeg som var Skipper paa Skuden — til hvem Hs. M. altsaa paa en Maade

Pennetegning Christiania 18. Februar 1840.

havde betroet sig — jeg var ikke værdig til at fremsætte det vigtige Spørgsmaal, men en eller anden Kammerherre maatte til.

Da vi kom op mod Drøbak, blev der dækket Middagsbord paa Halvdækket, og en eller anden Lakai eller en Kammerherre [underrettede] mig om, at der var serveret. — Jeg satte Styrmanden paa Commandobrettet ved Siden af Lødsen og gik agterud. Her kom en Kammerherre (jeg troer det var Chr. Holst) og anviste mig Plads ved et lidet Bord til 3 à 4 Personer. Foruden dette var der kun eet, ved hvilket H. M. og det hele øvrige Personale var placeret. I Førstningen faldt det mig ikke ind at finde Noget Besynderligt ved Placeringen; men da jeg saa bemærkede nogle yngre Lieutenanter — Adjutanter hos General, Admiral og Commandant, ved det store Bord, saa fandt jeg ud, at jeg vel nu skulde have min Straf, den Tort (?) at sidde ved et lidet Bord — om ikke ganske for mig selv, saa temmelig nær. — Naar Maden er god kan det være mig lige fedt, tænkte jeg. —

Saa snart jeg efter Ankomsten til Xania havde faaet hele Følget iland, var jeg ikke seen til at styre samme Cours, saameget mindre som jeg blandt Publicum paa Bryggen havde opdaget en ung Dame, der trak som en Magnet. — Og dermed var den Kongefærd forbi.

Omtrent 2 Aar senere, nemlig i Sept. 1849, kom jeg atter op i en lignende Kongetransport. Jeg førte dengang Dampskibet Nordcap imellem Xania og Travemünde, paa hvilket sidste Sted jeg da i omtrent 3 Maaneder havde havt mit egentlige Hjem, forsaavidt min unge Hustru havde været inqvarteret sammesteds. — Paa en af mine Toure, i Sept. Maaned blev jeg ved Ankomsten til Xania gjort bekendt med at Kong Oscar med hele sin «Famæli» agtede, med Nordcap at foretage en Tour til Skien (for paa Fossum at gjæste Statholder Løvenskjold), og derfra videre til Strømstad. Jeg kan just ikke sige, at jeg følte mig synderlig lykkelig ved denne Underretning. Jeg fik kun 8 Dages Varsel, og dampede med dette samt nogle faa Passagerer, afsted til Travens Bredder. Efter det sædvanlige Ophold dernede retournerede jeg, medtagende min Hustru og hendes Søster (der havde gjort hende Selskab dernede). Paa Optouren forefaldt ingen Begivenheder værd at nævne, med Undtagelse af at da vi havde passeret Drøbak, og netop sad ved Middagsbordet, bumpede Skuden i Grunden saa vi nær vare faldne ned af Stolene. Jeg var ikke meget bæn til at komme ud paa Dæk, hvor jeg forefandt Lodsens med et hvidt Fjæs, og med Samvittigheds-Rynker i Panden, samt Skuden atter i blaat Vand. — Uagtsomhed fra Lodsens Side, foraarsagede at Nordcap stødte mod den ydre Deel af Storgrunden (dengang ikke betegnet ved noget Mærke), men gik efter et Par vældige Dunk lige over den og var atter flot. Nordcap der var næsten ligesaa stærk som Storgrunden havde ingen Skade erholdt, iallefald ingen bemærkbar.

Efter Ankomsten til Xania underrettede jeg for en Sikkerheds Skyld Admiral Hesselberg, Kongens Kammerherre, om at vi havde stanget Storgrunden. — Saa var der da Skuring og Pudsnings og Decorerings ombord i det Uendelige. Damekahytten blev istandsat til Dronningen, Herrekahytten til Kongen, Lugarene til Prindsene og Suiten.

Paa bestemt Tid embarquerede de Kongelige med alt sit uendelige Tilbehør. Da Oscar kom paa Faldrestrappen syntes han denne var noget sjænglet eller ledløs (jeg havde dog forstøttet den noget ved at kile ind Træpluggen hist og her) og betænkte sig om han turde gaa videre. «Er Trappan säcker,» sagde han til mig, som i grand tenue med tresnudet Hat stod klar til at tage imod ham. «Fuldkommen sikker, Deres Majestæt;» og dermed kom han da over. Kort efter dam-

Frederiksværn. Oljemaleri paa Lærred antagelig fra 1840-Aarene.

pede vi nedover i det deiligste Veir — blikstille, klart og mildt. Da vi om Emd. kom til Sandesund vilde Hs. M. ikke reise længere den Dag, og vi gik til Ankers. — Kongen og Dronningen lod sig sætte iland paa Wasser (som det kaldes dernede — det er da Wasser-Land) og gik ind i en Lodsbolig. Medens de vare derinde kom Dampskibet Prinds Carl, i sin Route til Christiania, og da min Styrmand Lieut. Lund som havde styret Kongen iland, blandt Passagererne bemærkede en Dame af intimt Bekjendtskab, syntes han det var behageligere at roe ombord og tale med hende, end at sidde i Baaden og vente paa en Konge og en Dronning. — Og han roede ombord til Donnaen, gav sig god Tid og vendte tilbage med Baaden, først da Pr. Carl afgik. Heldigviis for ham havde Kongen og Dronningen kommen sig ind i en luun Passiar med Lods og Lodsinde, saaledes at Lund ikke blev savnet.

Næste Morgen tidlig dampede vi afsted — de høje Herskaber i sine Kjøier. De vare endnu ikke komne paa Dækket da vi vare udenfor Frederiksværn. [Med min Kikkert bemærkede jeg at der stod Udlik

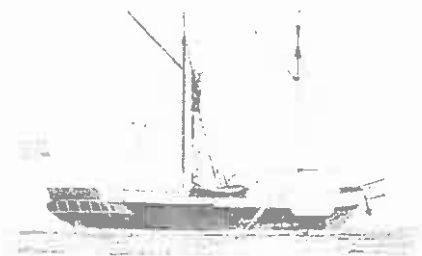
oppe paa Udkikssøen. Haa, haa, tænkte jeg, de venter — — saa halvt om halvt at Kongen skal besøge dem — iallefald tror de sig ikke ganske sikkre. Stakkels Frederiksværn var netop i Overgangsperioden dengang; man berøvede Stedet det Ene efter det Andet, som førtes til det forhadte Horten — — — Nu skal jeg spille de gode Folk et Puds, tænkte jeg, og dermed commanderede jeg Roret Bagbord og stevnede ret imod Løbet. Næsten i samme Øieblik gik Signal op paa Udkikssøen, hvilket naturligvis underrettede de lykkelige Beboere (hvoraf mange neppe vare ude af Sengen) om at Hs. M. kom til dem. Jeg saae i Tankerne al den Hurlumhei og Forvirring som gik for sig; jeg saa hvorledes Værftschefen udsendte Budskaber og Ordre i alle Compasstreger, og hvorledes man løb hinanden overende i Befippelsen. For at de skulde komme rigtig i Gang med sine Forberedelser og gjøre dem tilgavn's hede om Ørene vedblev jeg den samme Cours mod Stedet saalænge jeg vel kunde, og holdt saa atter ud. Neppe var jeg eller rettere sagt Skuden færdig med Svingen førend Hs. M. stak Næsen op paa Dækket. Det var godt passet, min Gut, tænkte jeg, de Æsler klarede Du godt — men inde i Frederiksværn er der nu en deilig Suppe! Du skulde blot vide hvilken Muntration jeg har havt paa Din Bekostning; Du skulde blot vide hvorledes man nu i Fredv. vil criticere Din Vælgel-sindethed, Du som først har sagt at Du vilde gaa directe til Skien, bestemmer Dig saa til at besøge Fredv., styrer ind mod Stedet, og saa frafalder Du atter, efter nogle Øieblikke Din Bestemmelse — saadant gaar jo ikke an, allermindst for en kongelig Person.]

Saa strøg vi da forbi Fredv., over Langesunds Fjorden, gennem Langesund (der saae ud som en Æreport) og videre op Fjorden til Skien. Strax efter at vi havde ankret sammesteds saae vi en stor fiirkantet Pram (en saadan som bruges til Transport af Bord og Plan-ker), buxeret af en almindelig Skibsbaad, nærme sig. I Prammen stod Amtmand Aall og Hofmarskalk Løvenskjold, der skulde ombord til os for at complimentere og modtage Hs. M. Deres Befordring saae latterlig ud.

En halv Times Tid senere steg hele det kongl. Følge ned i Trælast-prammen (hvor der var sat Stole) og blev buxeret iland. Samme Dag var der stor Middag paa Fossum, hvor der var meget galant, og hvor gamle Excellensen holdt en Tale, takkende Hs. M. for Besøget, og

haabende at han oftere — som de gamle Norske Konger — vilde fare om og gjæste sine gjæveste Mænd. — Den paafølgende Dag saae jeg Intet til mine høie Passagerer. — Af Hs. M. var jeg paalagt at erholde Sundheds Pas, og søgte i den Anledning den constituerede Byfoged, Frich, der dog intetsteds var at finde. Jeg skulde netop begive mig ombord igjen, da jeg traf Doctor Frelsen. Til Denne beklagede jeg mig over at Byfogden ikke var at finde hverken i sit Hjem eller paa sit Contor. «Hvad for Noget, kan De ikke finde «Dobbelt-Fræk», kom med mig, saa skal jeg nok vise Dem hvor han er.» Derpaa travede vi gennem et Par Gader; Frelsen gik ind i et Huus, lagde Haanden paa en Dørklinke, og forinden han aabnede Døren, sagde han: «Derinde sidder han,» hvorpaa han slog Døren paa vid Væg. Ganske rigtig, der sad Dobbelt-Fræk med et Glas og en Cigar — Huset var et Vertshus.

Næste Dag embarquerede de Kongelige og vi dampede afsted i samme deilige Veir; da vi kom ud af Fjorden laae Havet som et Speil, og smult som en Melkebøtte. Om Emd. ankom vi til Strømstad, hvor mine Passagerer strax toge iland. Forinden de forlod Nordcap blev jeg kaldt ned til Kongen og Dronningen, fik høre nogle naadige Ord, og blev overrakt en smuk Brystnaal. Denne Gang gik det da bedre end sidst, tænkte jeg — takket være Veiret.

Dampskibet «Nordcap». Akvarelleret Blyantstegning 1845.

MIN STILLING SOM FYRDIREKTØR

Min Stilling som Fyrdirektør medførte hyppige, og som en Følge af vor udstrakte Kyst med dens haarde Veirlig, lange og ofte besværlige Reiser. I de første 5 Embedsaar foregik disse hovedsagelig i aaben Baad, af og til men kun for kortere Strækninger, med Passagerdampskib. Senerehen blev som Befordringsmiddel leiet (af Fiskeriopsynet) en af de saakaldte Fiskeskøiter, drægtig omtrent 4 C.L. Dette var en stor Forbedring, men en end større fandt Sted i 1872, da der for Fyrvæsenets Regning blev anskaffet et for Øiemedet bygget Dampskib af omtrent 15 C. L. Drægtighed. —

Reiserne med Baad (med Baadskyds) tiltraadte jeg allerede i mit første Embedsaar, efter at jeg i Juli 1855 var bleven ansat som Fyrdirektør; men de vare da kun af kort Varighed. I de paafølgende Aar bleve de derimod længere og mere varige end ønskeligt kunde være, op til 150 Mile; og der skulde en stærk Helbred (som jeg heldigvis var i Besiddelse af) til i Længden at holde ud. At sidde Dag efter Dag, Uge efter Uge i Skotten af en liden Baad, ofte overvadsket af Søj, saa-

Lille Færder Fyr. Blyantstegning 17. August 1868.

ledes at man blev vaad til Skindet, var ikke alene trættende, men ogsaa — mildest talt — mindre heldigt for Helbredet. Og veirhaarde Strækninger var det jeg havde at befare (fornemmelig var det paa Vestkysten jeg laa og skvalpede), thi min Vei faldt for det meste ude ved de ydre Havskjær. Man kunde klæde sig som man vilde, vaad blev man meget ofte (især i de nordlandske halv submarine Indretninger), og naar saadant indtraf kort efter at man i den aarle Morgenstund var sat ud, beholdt man denne Væde hele Dagen. Og heldigt var det om man, efter Dagens Gjenvordigheder, kunde erholde et Nattelogis, hvor der gaves Anledning til at faa tørret sine vaade Plag. Med Væden og en kold, skarp Vind kom ogsaa Frysningen, saaledes at mine Tænder mangan Gang klaprede som Castagnetter. Hvis jeg saa, naar der ikke blev brugt Seil, tog en Aare og roede en Miles Vei, blev jeg vel varm, men saa var jeg træt, maatte lægge Aaren, og blev da hurtigt afkjølet igjen, hvilket var endda værre. — Dertil kom et Kosthold som ikke skulde hjælpe synderlig paa Sagerne — Brød, Smør, Ost og Spegepølse med en Dram som befordrende Middel var min Nistetines Indhold og mine stadige Retter.

Ogsaa med min Garderobes Indhold var det ikke stort bedre bevendt, hvad Reiseklæder angik — en Düffels Yderfrak, Sydvest, Søstøvler og en Regnkappe. Andet kunde det ikke nytte at føre med sig. Paa Vestkysten og i Nordland blev mig ofte anbefalet at anskaffe en «Rye» og en skindforet Frak, men naar saadanne Plag bleve vaade, tog det en Evighed inden man kunde faa dem tørre; jeg indlod mig derfor ikke paa saadan Luxus. —

En Prøve paa Taalmodigheden var det naar jeg skulde skifte Skyds, thi paa de Steder hvor saadan kunde tilsiges, drog det i Regelen uendelig længe ud inden den blev tilveiebragt, og det hændte ogsaa, at man rent ud nægtede at ville have nogen Befatning med den Sag. End værre var jeg stillet paa Steder hvor der ikke var Station; enten var der ikke Folk hjemme, eller de havde Arbeide fore som ikke kunde opsættes, eller Baaden var i Ustand etc. etc. Efter langvarige Underhandlinger, lang Venten, og Akkord om god Betaling, fik jeg dog næsten altid Befordring, om end ikke af synderlig god Beskaffenhed. Især fik jeg ofte Baade af mindre Størrelse end jeg, paa aabne Fjorde, eller ved opstaaende Kuling var tjent med. — Kun een Gang hændte det mig

at jeg stod aldeles fast — at jeg var, hvad Yankee kalder «in a regular fix». Jeg drog nemlig med Skyds fra Brønø Sund nordover, efterat jeg af Skydsskafferens havde faaet Besked om at den næste Station var paa Forvig. Ved Ankomsten dertil en Lørdag/ Emd., anmodede jeg strax om Skyds; men Folket benægtede, at der var Station, og paa Spørgsmaalet om hvor saadan da fandtes, ytrede en svag Formodning om at det maatte være hos «han Christen Vivelstad». «Hvor er han at finde og hvorlangt herfra?» «Spørefter en snau Fjæring.» Jeg afsted med lange Steg over den snaue Fjæring, Christen ikke hjemme, kun Fruentimmer der samtlige i Chor afgav høitidelig Forsikring om, at de (og selvfølgelig ogsaa Christen) aldrig havde havt noget at skaffe med Skydsskaffer. «Er der da ingen Skydsskaffer i Egnen?» «De veit vi inte, men er der nogen, maa det være paa Forvig.» Tilbage til Forvig, gram i Hu; fik, paa gjentagen Opfordring ikke anden Besked end tidligere. Intetsteds var Baad at faa leiet — alle Mandfolk fraværende paa Bjørn Marked, ja ogsaa en stor Del Fruentimmer; kun Christen Vivelstads Kvinder holdt sig i Hjemmet og i Skindet. Og saa maatte jeg da, ikke saa ganske resigneret i Skjæbnens Tilskikkelser, slaa mig ned paa Forvig, dersteds nødtvungen forblivende ikke alene det Resterende af Lørdagen, men hele Søndag og en god Slump af Mandag. Opholdet fandt jeg ikke fuldt saa behageligt som Leopold von Buch, da han i 1809 i længere Tid var til Gjæst hos den da dersteds bosatte Justitsraad Brodtkorb. Endelig slog Forløpsningens Time, idet jeg, efter tilfældigvis at have faaet Nys om at «Kjøpsvenden» skulde afsted til Bjørn Marked, fik mig tinget med ham. Saa bar det afsted i en gammel Skarvebaad for en stiv «Segelsvind», han ved Styrvollen og jeg ved Ausekarret der ikke fik hvile. Ved Ankomsten til Bjørn forefandtes en Mangfoldighed af Folk af alle Slags og Baade af alle Størrelser, men at faa Skyds, nei det var ikke muligt. Heldigvis stødte jeg paa en Mand som efterat have kjøbt sig en ny Fembøring, agtede sig nordover til sit Hjem. Jeg løste Passagerbillet mod Erlægelse af 1 à 2 Sp., og embarkede. Det gik strygende nordover, og jeg blev landsat paa Melø, efterat være bleven indviet i alle de Vidunderer der var at see og høre paa Bjørn. —

De Steder hvor man gjorde sig Umage med at tilveiebringe Skyds var hos Landhandlerne, dog maaske ligesaa meget i egen Interesse som

Baadskyds i Søndfjord. Blyanttegning 1866.

i den Reisendes. Thi kom jeg ikke afsted, maatte man sørge for Mad og Herberge, noget der jo, alt efter Omstændighederne, vistnok kunde foraarsage Vedkommende mere eller mindre Uleilighed. Dertil kom at man ansaa sig forpligtet, eller rettere sagt, man ansaa det for en skyldig Høflighed at holde mig med Selskab. Det Sædvanlige var derfor, naar jeg vel var kommen i Hus, at Landhandleren traadte ind for at underholde mig, men hermed gik det ofte traat, saameget mere som det kunde skjønnes at hans Tanker var andetsteds, nemlig ved de mange Gjøremaal han havde at varetage udendørs. Og naar han saa, efter nogen Tids Forløb fandt Situationen for trykkende, absenterede han sig med Bemærkning om og Undskyldning for, at han maatte forlade mig for nogle Øieblikke. Saa indfandt Hustruen sig til Afløsning, og saa lagde vi os hver paa sin Pinebænk. Hvor jeg skulde overnatte søgte jeg at gjøre slut paa denne, for begge Parter mindre hyggelige Situation, ved at anmode om man vilde anviser mig det Værelse, jeg skulde have,

for at jeg dersteds kunde skrive nogle Breve. Jo, det skulde man da, men det tog forunderlig lang Tid inden det aabnedes for mig. Og naar jeg saa, den paafølgende Morgen skulde afsted, havde jeg den Ubehagelighed, at man ikke vilde modtage Betaling, trods Protest og alskens Forestillinger. Det lykkedes mig dog ikke saa sjelden at gjøre Prose-lyter i den Retning.

Overalt paa disse Handelssteder mødte jeg stedse Høflighed, hvilket var saameget mere at paaskjønne som Reisende ofte kunde komme til stor Uleilighed. Den kortvarige Sommer maa Nordlændingen nemlig benytte til mangfoldige Gjøremaal, Byggearbejder, Reparationer paa Huse, Brygger, Jægte og Baade, Forsyning med Ved og Kul, Forberedelser til Afskibninger til Bergen etc. etc. Travlheden var derfor som oftest øiensynlig, men med Tjenerskab og leiede Arbeidsfolk, var den vistnok ikke af rette Slags. Jeg ærgrede mig stadig over den langsomme, træge og dovne Maade hvormed der blev arbejdet. Dog, skete der ikke store Præstationer i Arbejdet, saa vare de desto større i Madfadet. Dette i Forbindelse med et meget talrigt Tjenerskab maatte æde Handelsmandens Fortjeneste op. Jeg maatte ofte tænke paa den Beskyldning Totenværingen gjør Folket i en Nabobygd: «De æder saa de sveder og arbejder saa de fryser.»

Paa mange Steder af Kysten greb jeg ofte, for at komme hurtigt afsted, uden at ville vente paa Skyds, det første det bedste Befordringsmiddel der tilbød sig. Saaledes kom jeg engang til Furresund (Søndfjord), hvor det vilde vare længe inden Skyds kunde erholdes. Strax efter at have anmodet om at tilsige saadan, kom jeg i Snak med en gammel Mand i en forpjudsket Færing, og erfarede af ham, at han, efter nu at have gjort sine Indkjøb i Furresund (blandt andet af Brød med en Tomme tyk Raadeig) skulde nordover hjem. Til Gamlens — og ikke mindre til Landhandlerens Forundring — spurgte jeg om jeg kunde følge med ham, hvortil han gav sit Samtykke, idet han dog udtalte sin Formening om at han havde altfor usle Greier til «saadan Kar». Javist var det kleine Greier — en liden gammel Færing, med Gamlen og en 10 Aars Gut som Besætning — det fandt jeg kun altfor megen Grund til at erkjende, eftersom vi kom forbi den den da i Svøb liggende Florø By og ud paa Fjorden. Det tiltog med Vind og Søl, saaledes at det lille Nøddeskal med Vanskelighed klarede sig, og gjennem vaade bleve

De syv Søstre og Tjøls med Brodtkorbernes Herresæde.
Akvarel antagelig fra Midten af 1860-Aarene.

vi naturligvis Alle. Men vi kom dog — jeg kan gjerne sige mod Formodning — lykkelig frem til «Bryggen» henimod Aftenen. — Stor Baad paa aabne Fjorde og Havstykker, det er en Regel som jeg ofte undlod at befølge, uagtet jeg næsten ligesaamange Gange havde lovet at jeg skulde holde mig den efterrettelig. —

Da det var mig bekjendt, at Landhandleren i «Bryggen» var af dem der ansaae det for en Skam at tage Betaling for Nattelogs og Kost, besluttede jeg mig til, træt og vaad som jeg var, at fortsætte Reisen (over Fjeldet) samme Aften. Jeg fik leiet en Mand til at bære min Kuffert, selv overtagende Transporten af min Natsæk og dyvaade Yderfrak. Kl. 9 satte vi afsted opover Bergstæidet, paa en kun liden banet Fjeldsti. Brat og ulændt var den, og Vægten af den overtagne Byrde syntes for os Begge at voxte med hvert Skridt. Mindst hvert 5te

Minut maatte vi hvile, og da vi endelig kom op paa «Høgda» — omtrent halvveis — tog vi en længere pustende stønnende Rast, dertil en Dram med et Stykke Brød og Ost (*les beaux restes de la Nistes*), hvilket vi Begge fandt overordentlig godt. Til min Bemærkning om, at en Byrde at bære paa saadan Vei var i høi Grad udmattende, svarede han: «Ja Du kan seie de, de er ingen Sak at gaa lausreipa.» Saa satte vi afsted igjen, og kom Kl. henvend 2 til Eidet. Her var Folket heldigvis endnu oppe, idet der noget iførveien var ankommet andre Reisende, og jeg fik strax anvist et noksaa pyntelig Kammers med Seng. Og denne tiltrængte jeg da høiligen; saa træt, og i saadan Transpiration kunde jeg ikke erindre tidligere at have været — jeg vred min Uldskjorte saa det bogstavelig silede af den. Derpaa fik jeg en Ringe sød Melk, antagelig indeholdende omtrent 3 Potter, som jeg i nogle faa Drag satte tillivs, og med disse indenbords stupede jeg i Sengen hvor jeg sov de Retfærdiges Søvn. Om Morgenen Kl. 7 afsted igjen, over Manseidet, og saa i Baad over Vandelvsvfjorden. —

Naar det traf ind med stiv Modvind, kunde det gaa umaadelig traat og langsomt paa disse Baadreiser. Saaledes da jeg engang (den 17de Mai) havde afreist Kl. 6 Morgen fra Christiansund, med 3 Mand i en Sexring, for at begive mig til Tyrhoug Fyr — en Distance af 3 Mile. Det blæste en stiv, kold Nordenvind, og jeg kom ikke frem før end Kl. 11 om Aftenen — naturligvis vaad, forfrossen og sulten. Folkene havde kun hvilet 2 Timer underveis. —

En noget lignende Tour havde jeg engang fra Halten til Valdersund — 2 à 3 Mile over Frohavet, senere indenskjærs. Jeg afreiste fra Halten omtrent Kl. 11 Fmd. med en bidende Norden Kuling; da vi kom ud paa Havet, forefandt vi høi Sø med styg, toppet Strømskavl og tiltagende Kuling. Jeg sad agter i Skotten og glædede mig over at see hvorledes Baaden, en bidende Nordenvind, idet den skjød afsted (som en Pil er jo den sædvanlige Lignelse) klarede sig i Søerne. Men mitens brød en Sø indover Laaringen og over min Person, sendende Vandet opigjennem mine Ærmer, op til Halsen, og derfra i en Strøm nedover Bryst og Ryg, samt fyldende Baaden saapas med Vand, at min Kuffert fandt Anledning til at anstille smaa Seiltoure mellem Tofterne. Saavel Baad som Kuffert blev øset læns, og vi slap ind til Kysten uden flere saadanne Gjenvordigheder. Men vi vare ikke vel komne indenskjærs før

Skudenæs fra Landsiden. Blyanttegning antagelig 1862.

Vinden faldt stik imod, og nu maatte vi «slage» i uendelig Tid. Slagning er ikke Nordlandsbaadens «Forte», men dens Piano — Baaden er ligesom Nordlændingen selv, «langsom i Vendingen». Først Kl. 10 om Aftenen naaede vi Valdersund, hvor jeg fik Kvarter hos Handelsmand Normann. Denne var galant nok til at laane mig (for Natten) en Skjorte — Alt hvad jeg havde i min Kuffert var vaadt. Mit Værelse, med dygtigt i Kakkelovnen, blev gjort til Tørrestue. Næste Fmd. afsted med Dampskib. —

I 1857 skulde jeg fra Andenæs (Vesteraalen) drage til Tromsø; afreiste om Formiddagen i en Fembøring med 3 Mand og en Kobberslager der havde havt Arbeide ved Fyrtaarnet. Veiret var nogenlunde godt, og vi satte ud paa Andhavet med Cours for Malangen, 10 Mile fjernt, men ved Middagstider kæntrede Vinden, saaledes at vi maatte opgive den tilsigtede Route, og istedetfor holde søndenom Senjensø — en meget lang Omvei; fra Andenæs til Troms 17 mile —. Det var i Sept. og Mørket faldt paa da vi kom ind under Øen; Vinden faldt nu ogsaa imod, med tiltagende Styrke, saaledes at Høvedsmanden erklærede ikke at ville fortsætte, og at vi maatte søge Kvarter, hvilket han mente

vi skulde kunne erholde i en liden Hytte under «Senjehesten» — den eneste paa lang Distance. Baaden blev lagt tilland og fortøjet, hvorpaa vi alle Fem i Mørke og Dynd stolpede op til Hytten. Ved Indtrædelsen i denne forefandt jeg i et lidet, med stærk Kakkelovnsvarme og en frygtelig Atmosfære opfyldt Værelse to Fruentimmer og to Unger. «Kan vi faa Ly her inat, 5 Mand i det Hele,» spurgte jeg en af Kvinderne. «Aa jo, I faar vel det.» «Tak, hvor skal vi saa holde til?» «Hvor,» sagde hun, «det maa da bli her i Stua, for vi har naa ikke nogen anden.» Dette var et Donnerslag, thi Nattens forestaaende Lidelser i langt, mørkt Perspektiv stod tydelig for mig. «Har De da ikke noget-somhelst andet Sted, hvor iallefald et Par af os kan ligge.» «Nei, ja, det maatte da blive oppe paa Loftet» (hun gav dette et eget Navn som jeg ikke erindrer) og dermed pegte hun paa en Stige som stak Hovedet op igjennem en liden Aabning i Værelsets Tag. Jeg var ikke seen til at entre op i Loftrummet, hvor jeg forefandt et taaleligt reent Gulv, et Par store Stabler med Fladbrød og endel andre Sager. Da jeg foretrak dette, forholdsvis rene Sted for Stua, uagtet Atmosfæren selvfølgelig ikke var bedre men snarere værre, foreslog jeg Kobberslageren at vi To skulde holde til ovenpaa og Baadfolkene i Stua, hvilket Forslag blev modtaget med Aklamation fra begge Parter.

Saa gik vi da tilsengs, det vil sige, vi lagde os Alle i fuld Søhyre paa vore respective Gulve, jeg ved Siden af Kobberslageren. Men jeg havde neppe ligget et Kvarteer førend den kvalme Luft blev mig uudholdelig, og jeg krøb derfor ned af Stigen og ud i det Frie for at rende mine Lunger. Uagtet det nu blæste og regnede stærkt, vandrede jeg i Mørket frem og tilbage saalænge jeg aarkede. Derpaa op igjen til den Kobberslager som sov sødelig og slog Næsetriller. Dog vårede det ikke længe inden den nu end værre blevne Atmosfære tvang mig ud igjen; og saaledes vedblev jeg hele Natten, vekselsvis ind og op, ned og ud, indtil Dagens Frembrud, uden at have faaet et Øiebliks Blund. Saa purrede jeg ud saavel Kjærringer som Baadfolk og Kobberslager, gjorde os derpaa seiklar, betalte for det velvilligt afgivne, om end ikke meget indbydende Natteherberge, og strøg afsted for en frisk Kuling med Regn. Saa Frokost — det sædvanlige Nisteindhold. Vi vare heldige med Vind og Strøm og ankom til Tromsø allerede ved Middags-tider. Her tog jeg ind i Lodsoldermand og Havnefoged Ludvigsens

Grundundholmens Fyr. Akvarelleret Blyantstegning Mai 1862.

Hotel, Djævelens Hule kaldet, et Navn som var det bestaaet af Tromsøs dengang talrige Pietister, fordi der solgtes Brændevin og engang imellem holdtes Dands. —

Min første Forretning var at holde en grundig Vask og at skifte fra Top til Taa; neppe var jeg dermed færdig, førend en Opvartningspige anmeldte at Middagsmaden stod paa Bordet. Dette lød som den lifligste Musik i mine Øren (jeg har kjendt en Dame som erklærede at det Smukkeste i vort Sprog, det var: «Vær saa god og kom og spis») og jeg var ikke seen med at komme mig ned i Spisestuen. Her forefandt jeg 3 mig ubekjendte Personer, der ved min Indtrædelse stak Hovederne sammen, og førte en hviskende Samtale, som, efter Miner og Øiekast at dømmes, maatte angaa min ringe Person. Jeg bekymrede mig dog nu kun om Madfadet, visende dette al mulig Agtelse, og indlod mig ikke med nogen af de Tilstedeværende. Senere paa Dagen kom jeg i Passiar med en af disse, der ytrede, at han og de øvrige Bordgjæster, ved min Indtrædelse i Spiseværelset, havde antaget mig for en halvdrunken Jægteskipper som de ikke syntes videre om at have til Selskab, saaat de havde confereret om hvorvidt de burde budsende Værten med Anmodning om at kaste mig paa Dør. Jeg tilkjendegav

ham min Forbindtlighed i den Anledning, paa samme Tid som jeg ikke kunde forundre mig over Feiltagelsen; thi efter de to sidste Dages — og især sidste Nats — Oplevelser, havde jeg et rødsprængt, for-suffent Udseende, antagelig som om jeg skulde være kobberforhudet, og mit Antræk var da heller ikke synderlig pynteligt — en luvslidt, indsaltet «Monkey-Jacket» og frydsede Buxer. —

En stor Modsætning til denne Tour var en anden som jeg et Par Aar senere foretog fra Sørvaagen (Vestlofoten) over Vestfjorden til Helligvær, udenfor Bodø. Efterat have nydt et ualmindeligt rigeligt Aftensmaaltid hos Handelsmand Arntsen, sammen med Værp-Præsten (Lagaard, der næste Dag skulde have Bryllup med Miss Arntsen) var den bedste Skyds, Fembøring og 3 Mand, færdig. Jeg tog en pyntelig Afsked og begav mig med en god Del af Bryllupskosten i Livet, ned til Baaden. Neppe var jeg kommen ud i denne førend Præsten indfandt sig, og forespurgte om hvor jeg havde mit Reisetøj. «Mit Reisetøj det har jeg som De seer paa mig,» pegede derpaa med berettiget Stolthed paa min glindsende Yderfrak, paa mine vældige Søstøvler og min Sydvest. «De vil da vel aldrig, saa tyndklædt, lægge ud paa Vestfjorden, og det ved Nattetid.» «Jo det var min uforgribelige Formening.» «Snak,» og derpaa drog Præsten sans facon afgaarde med en af mine Skydsfolk, kilende opover til Bryllupshuset. Strax efter vendte de tilbage, Baadmanden bærende en Finmut. «See her,» sagde Præsten, «vær fornuftig og tag denne paa Dem, De kan sende den tilbage med Skydsen.» Protest fra min Side, dog uden Nytte, derpaa Taksigelse, og saa bar det afsted ud paa det vildsomme Hav. Veiret var godt men dog meget kjøligt, og det varede ikke længe førend jeg tog under Overveielse om det dog ikke skulde være ganske godt at gjøre nærmere Bekjendskab med den i Skotten liggende Finmut. Jeg krøb ind i denne, strakte mig ud i Bunden af Baaden og følte snart en behagelig — jeg kan gjerne sige for mig hidtil ukjendt — Varme; faldt derpaa i Søvn og sov sødelig til den lyse Morgenstund. Vinden havde været gunstig den hele Nat, og vi havde allerede Kjenning af Helligvær, hvor vi ankom omtrent Kl. 8. En saa behagelig Baadtour havde jeg ikke tidligere havt — Bryllupskost i Maven, Præste-Finmut over Skuldrene, tørt Skind og Søvn i timeviis, under jevn hurtig Fremgang med Baaden. —

Bergenhus. Blyanttegning 22. April 1845.

Som før nævnt var mit Kosthold paa disse Baadture mindre behagelig, og vistnok ligeledes mindre sund. Jeg blev saa kjed af dette «immer eins Bier», at jeg f. Ex. i mange Aar ikke kunde taale Lugten af Spegepølse. — Men værre var det dog at befinde sig ganske uden Kost, noget der hændte mig, og som vedvarede i adskillig længere Tid end jeg skjøttede om, uden at jeg dog fik Anledning til at rivalisere med saadanne Sultekunstnere som Tanner og Cetti. Det begav sig nemlig at jeg i Begyndelsen af Mai 1870 kom som Passager med Dampskib fra Vardø, og at jeg forlod dette i Havøsund (3 à 4 Mile fra Nordkap), for derfra at erholde Baadskyds til Fruholmens Fyr. Det første der faldt mig i Øinene da jeg traadte ind i Landhandlerens Stue var en kolosal Bronzebuste af Louis Philip. Denne Buste var, omtrent 30 Aar tidligere bleven opsendt med et Fransk Orlogsfartøj, og afleveret i Havøsund som et Erkjendtlighedstegn for den Gjæstfrihed, bemeldte Fyrste havde nydt under sit Ophold der paa Stedet i Slutningen af forrige Aarhundrede. Revolutionens Bølger havde skyllet ham helt op til Nordkap. Lige under Næsen paa Louis Philip laa H. C. Andersens Eventyr opslaaet. —

Efter at jeg hos Landhandleren havde faaet en yderst mager Frokost (kun i Overvær af Louis Philip) bestaaende af tynd ildesmagende The, daarligt Brød og do. Smør, embarkede jeg Søndag Fmd. omtrent Kl. 10 i en Otring med 3 Mand. Veiret saae ikke ilde ud ved Afreisen, men noget over Middag satte det pludselig ind med Snekv og frisk Modvind. Saa laa vi da og slagede i Snefog hele Dagen og et Stykke ind paa Natten; men heldigvis klarede det noget op kort efter Midnat, og vi kom kl. 3 om Morgenen til Fruholmen. Som sædvanlig var jeg vaad, forfrossen og sulten — nogen Niste havde jeg ikke medtaget. Fyrforvalteren blev strax purret, og med ham overhalede jeg derpaa Alt hvad der vedkom Fyret. Ved at passere gennem Kjøkkenet maatte jeg kaste længselsfulde Blikke til en stor Kaffekjedel paa Skorstenen, men nogen Anmodning om Delagtiggjørelse i dens Indhold vilde jeg ikke fremkomme med. Da jeg saa, omtrent Kl. 7, var færdig, tog jeg Afsked, og anmodede mine Skydsfolk om at gjøre sig færdige, hvilket de da efterkom, idet de takkede Fyrforvalteren for Kaffen — noget der opfyldte mig med sort Misundelse. Jeg skulde givet meget til, for at have kunnet erholde en Kop, men *anmode* derom, nei det kunde jeg ikke; thi Fyrforvalteren var en lei, vrang Mand som jeg oftere havde skrubbet for Efterladenhed, Skjødesløshed og Uorden i sin Bestilling. Men saa kunde han jo have *budt* mig en Kop, kan der med Grund bemærkes. Ja, under almindelige Omstændigheder vilde intet været rimeligere, thi at man kunde trænge til noget Varmt, efter i 15 à 18 Timer at have lagt og skvalpet i en liden Baad under Snefog og Kuling, var en Selvfølge. Fyrforvalteren havde imidlertid ogsaa andre Grunde for ikke at spendere noget paa mig; han havde nemlig i sin Tid faaet Besked om at jeg, overalt paa Stationerne, ikke ønskede noget som helst Traktement. Og nu vilde han vise hvor samvittighedsfuld han overholdt mine Paabud. At Ondskaben havde sin Del i denne ømme Samvittighed, tvivlede jeg dog ikke paa. Dog, ligegyldigt var det, enten han havde budt mig eller ikke, thi modtaget havde jeg ei. —

Saa heiste vi vort Seil og stod for en peen Bris vestenom Ingø og Rolfsø; men Herligheden varede ikke længe, thi vi fik — hvad Englænderen kalder — Vinden lige i Tænderne (det Eneste jeg fik mellem *mine*), og maatte atter til at slage. For at trøste sig fremtog Folkene

Vaagen i Bergen. Akvarel 3. Juni 1862.

sine Nistebommer, der hos Nordlændingen ikke faar lang Ro. Jeg derimod undlod at befatte mig med saadant ideligt «Spiseri», og kunde heller ikke anmode om nogen Delagtighed i de Andres, ikke ubetydelige, Reiseprovisioner. Ved almindelig Frokosttid havde jeg haft en stærk Følelse af Mavetomhed, men den gik snart over igjen og senere følte jeg ingen ubehagelige Fornemmelser. —

Vind og Veir bedrede sig ikke, og først Kl. 11 Mandag Aften ankom vi til Hammerfest, hvor heldigvis et Post-Dampskib laa paa Havnen. Jeg lod mig sætte lige ombord i dette, og forefandt til min Glæde Restauratøren paa Benene. Efterat han var sat ind i Situationen, navnlig med at jeg i de sidste 36 Timer ikke havde smagt hverken Vaadt eller Tørt, fik jeg Aftensmad som dog ikke smagte fuldt saa godt som jeg havde ventet; derpaa tilkøjs.

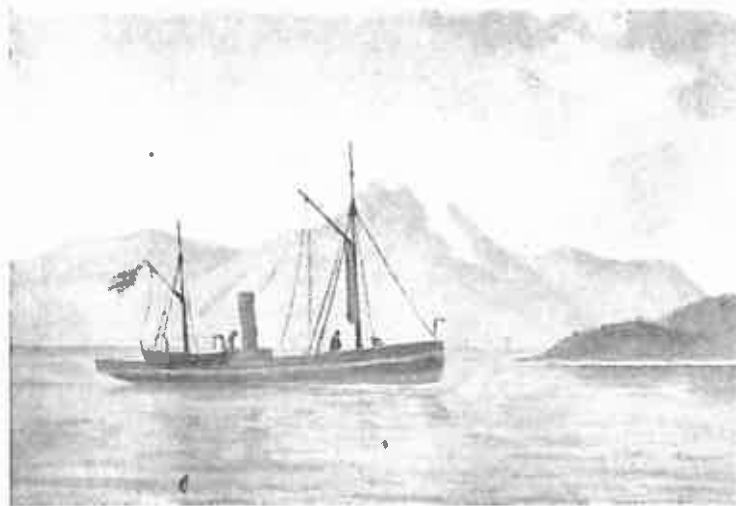
Hvor ofte har jeg ikke — som Tilfældet nu paa Fruholmen — naar jeg vaad og forkommen arriverede til en Fyrstation, suklet efter en Kop varm Kaffe, uden at kunne bekvemme mig til at anmode derom — en Tilbageholdenhed som jeg nu finder at have været meget malplaceret. Paa de Stationer hvor jeg maatte overnatte,

modtog jeg selvfølgelig hvad der til Aftens og Frokost blev mig buden. —

Ved en tidligere Tour fra Fruholmen til Hammerfest, 5 Mile, fik jeg efter megen Besværighed leiet Skyds paa Ingø (3 Mand), og maatte derfor betale ikke mindre end 15 Sp. Til Støtte for dette, som det syntes meget drøje Forlangende, blev anført — muligens med Grund — at Fisket faldt saa godt netop da, at man ved at forsømme dette, vilde lide Tab ved en mindre Betaling. Men saa fik jeg rigtignok, under Seiladsen, en Skjænk af en god, og meget velkommen, Kop Kaffe. Vi laa nemlig og «slagede» hele Natten og om Morgenen kogte Folkene Kaffe, hvoraf de bød mig en Spølkum (en liden Vadskevandsbolle) hvilken jeg med Taknemmelighed (med «begge Hænder», thi de vare fornødne) modtog. Kaffen var stærk og god, og til den fremtoges en havarert Thekande, fuld af store Stykker hvidt Sukker samt en Flaske tyk Fløde — af hvilke gode Sager alle Mand fik sin rigelige Bekomst. Nordlændingen forstaaer at leve (men ikke at spare). Ikke saa i den sydlige Del af Landet; Lodse, Fiskere og andre Baadfolk bruge dersteds — eller brugte iallefald dengang — kun Svartekaffe uden nogensomhelst Tilsætning af Sukker, Fløde eller Melk. —

Foruden de allerede nævnte Behageligheder ved mine Baadreiser, kan jeg ikke glemme de mange Nætter, hvori jeg spegede mit Kjød i kleine Nattekwarterer. Hos Landhandlere fik jeg altid nok saa godt Logis, men ofte maatte jeg ty andetsteds hen — hvor det saa end kunde falde sig — og fornøjet var jeg naar der ikke var Spørgsmaal om Seng, thi hvor Urenligheden var fremtrædende, eller Rensligheden tvivlsom, havde jeg stor Frygt for et saadant Møbel med dets mulige mangfoldige Indhold. Jeg lagde mig da, fuldt paaklædt, paa en Bænk eller nogle Stoler, og følte ingen synderlig Ulempe deraf. —

Naar det indtraf at jeg skulde lægge sidste Haand paa en eller anden ny Fyrbygning (opsætte Fyrapparatet m. m.), indkvarterede jeg mig inden de aldeles tomme Vægge, og gjorde mig det saa komfortabelt som muligt. Det Første jeg foretog mig var at tilveiebringe Bord, Stol og Seng. Bord og Stol (Kraak) lykkedes det mig altid i en Hast at faa sammenspigret, men Seng maatte jeg oftere renoncere paa, og i saa Tilfælde indrettede jeg mit Natteleie i Hjørnet af et Værelse, med

Fyrdirektørens Dampskib. Akvarel 1872 eller senere.

Natsækken som Hovedpude, Yderfrakken som Tæppe og Gulvet som Madras — og jeg fik mig nok saa god Søvn. —

Skulde Opholdet, ved saadanne Anledninger, strække sig udover et Par Dage, drog jeg Omsorg ogsaa for Tilveiebringelse af Seng. Et saadant Møbel, af ganske usædvanlige Bestanddele, forfærdigede jeg mig engang da, jeg maatte opholde mig en otte Dages Tid ved Obrestad Fyr. Jeg amputerede Benene paa 2de Murkrakke (Skraber), saaledes at disse blev reduceret til passende Sengehøide, og stillede dem langs en Væg i passende Sengelængde fra hinanden. Ovenpaa disse blev lagt og fastgjort 2de Lægter i passende Sengebredde, og mellem disse anbragt (som en Kombination af Madras og andet Underlag) 5 Stk. gamle, tildels mørkne Kulsække. Sengens Udseende var ikke synderlig mere appetitlig end dens Styrke paalidelig. Den første Aften, jeg skulde lægge mig, gav den diverse Tegn paa Upaalidelighed, Sækkene især, og jeg maatte, idet jeg gjorde mit udstrakte Legeme saa stivt som en Stok, vælte mig ganske sagte indover, saaledes at alle 5 Sække kom til

at bære, hver sin Part af den Byrde der blev dem paalagt. Desuagtet «seg» jeg hver Nat nærmere og nærmere Gulvet, indtil der tilslut ikke var mere end et Par Tommer under Kjolen (Enden). Det øvrige Møblement var ligeledes mere complet og udsøgt end sædvanlig. En gammel Lem med diverse forrustne Spigerhoveder, anbragt paa 2 Krakke afgav et rummeligt Arbeids- og Skrivebord, en tom Tønde Vadskeservant, et Skjæppemaal Vadskevandsbolle etc. etc. Jeg fandt mig imidlertid nok saa godt under saadanne Forholde.

Under mine Baadfarter var der kun sjelden Anledning til at syssel-sætte mig med andet end at udvikle min Taalmodighed. Læsning eller Tegning skulde jo kunne tænkes praktikabel; men som oftest var der noget til Hinder — Vind, Søskvæt, Regn, Solglitter etc. De mange og lange Stunder jeg iland maatte vente paa Skyds, eller overlige for Uveir, afgav derimod god Anledning til nævnte Sysler. Tegning især drev jeg paa baade itide og utide, tegnede saavel Landskaber som Vandskaber, saavel Folk som Fæ. —

Foruden at disse langvarige Baadreiser mangengang tog stærkt baade paa Kræfter og Taalmodighed, havde de en beklagelig Indflydelse ogsaa paa mine Reiseklæder, ja det vil da sige paa min Yderfrak saavel som paa min Hat — naar Sydvesten ikke var sat «omhoug». Med flonkende ny Frak kunde jeg om Vaaren reise ud, — med en «shabby», udslidt en vendte jeg om Høsten tilbage — en ikke ganske ubetydelig Del af den var efterladt fastsiddende i de mange tjærede Baade, hvori jeg havde siddet og ligget; og den var saa indsat med Salt, at den næsten kunde staa uden Hjælp. Med Hatten var det ikke bedre bevendt; men Søstøvler og Sydvest holdt Stand Aar efter Aar. Dog ogsaa Byxerne var udsat for Overlast, og jeg maatte stundom selv reparere dem. Engang i Stavanger havde jeg et kortvarigt Haab om, at saa kunde ske ved en Skrædders kyndige Hænder, men jeg blev skuffet. Efterat jeg nemlig var bleven overrasket ved at forefinde en Flære nedenfor Knæet, gik jeg ud, medens jeg ventede paa Skyds, for at købe Synaal og Traad, men underveis opdagede jeg til min store Glæde to Skræddere siddende paa et Bord lige ved et aabent Vindu, der naaede næsten helt ned til Gaden. Dette fandt jeg at være et mærkværdigt Lykketref, gik

derpaa bort til Vinduet, stak det havarerede Buxeben ind, med Anmodning om de vilde være af den Godhed at udføre Reparationen — jeg forlangte ikke paa staaende Fod. Men da reiste sig uformodet et Tordenveir. Begge Skræddere sprang op som om de vare stukne af tusinde Synaale, vrede ihu, den ene gribende et Persejern, den anden, med knyttet Næve tordnende: «Vil Du bare pakke Dig, Din Svinefant.» Jeg blev i fuld Bevidsthed om min Uskyldighed, høl forundret, men kom dog snart til Erkjendelse af, at jeg burde have forudskikket en pyntelig Indledning med fornøden Forklaring, eller at jeg havde gjort bedre i at stikke mine Been ind gennem Døren istedetfor gennem Vinduet. Saa gik jeg bort og fik mig Naal og Traad. —

En meget behagelig Afvexling i Baadreiserne var det naar jeg, om end kun for en ganske kort Strækning, kunde komme til at gaa som Passager med et Dampskib. Overgangen var umaadelig stor. At kunne sidde tør; at have Aviser at læse, Folk at tale med; at kunne gaa til dækket Bord og til redet Seng, see det var en sand Nydelse, en saa stor Luxus, at jeg syntes at leve som en Prinds. Og under et saadant Herreliv maatte jeg ofte tænke paa hvorlunde forskjellige Omstændigheder medfører forskjellig Opfatning. Faa Aar tidligere havde jeg nemlig været Dampskibsfører, og efter i længere Tid at have indehavt denne Bestilling, fandt jeg Dampskibslivet, fornemmelig i Kystfarten, — under stadig Snusen af den fra Kabysen udstrømmende Beefsteglugt, den fra Maskinrummet udstrømmende Olie- og Fedtos — saa kjedeligt, saa eensformigt og trættende, at jeg, da jeg fratraadte Bestillingen, gjorde mig selv det høitidelige Løfte aldrig at sætte min

Fyrdirektøren venter paa Skyds.
Pennetegning antagelig fra 1860-Aarene.

Fod ombord i saadan Skude — saalænge jeg kunde undgaa det, lagde jeg rigtignok til. —

Endelig blev det da slut med Baadreiserne, idet jeg fik en Skøite til Befordring. Og nu blev Reiselivet langs denne uendelige Kyst et helt andet. Jeg førte herefter mit Hjem med mig, havde baade Seng og Gryde ved Haanden, behøvede ikke at sidde krumsluttet i en liden Baad, men kunde røre mig ved at promenere paa Dækket — Promenaden rigtignok kun 7 Skridt i Udstrækning; jeg kunde i Regelen holde mig tør, iallefald til Husbehov; og hvad mere var, jeg havde Anledning til at sysselsætte mig under Farten. —

Som Besætning havde jeg 3 Mand og en Gut, den Sidste var Kok, Opvarter og «boy of all work». Hans Kogekunst var det jo rigtignok kun smaat bevendt med, men det lagde jeg ikke synderlig Vægt paa. Vi seilede fra Fyr til Fyr, lagde bak saanær disse som gjørligt; jeg jumpede ned i den Hardangersjægte vi bestandig havde paa Slæb, satte iland og lod Skuden imidlertid seile sin egen Sø — ligge og «kadreie» indtil jeg var færdig, saa Signal efter Sjægten, derpaa ombord, og saa videre afsted. Besøgene og Landstigningerne vare mangfoldige, thi det var ikke alene de eksisterende Fyre der skulde undersøges, men ogsaa de Steder, hvor vordende var paatænkt, saavelsom hvor Mærker og Fortøyningsringe skulde anbringes. —

Det medtog saaledes i Almindelighed 3 à 4 Maaneder fra Christiania til Hammerfest og tilbage, om jeg end — som engang var Tilfælde — stadig maatte boue fra Lindesnæs til Tromsø. Naar jeg passerede de store, vakre Fjorde saasom Sogne- og Hardangerfjord m. fl., beklagede jeg altid at mine Forretninger ikke skulde føre mig ogsaa derind. Ude ved Havkanten var det jo næsten altid raat, fugtigt og kjøligt med kun nøgne Holmer, Øer og Skjær for Øiet, og jeg var ofte fristet til at gjøre en Afstikker ind i disse lune Fjorde med sine skjønne Omgivelser. —

Vistnok havde jeg paa mine Skøitetoure, et og andet Knibetag, men intet Uheld af Betydenhed. To Gange mistede jeg, ved Braadsøer, vor Baad paa det stygge Andhav, men «saadant hænder jo ofte tilsøes,» sagde Sælhunden da den blev skudt i det ene Øie. Den ene Gang var

jeg, efter at have tabt Baaden, uden nogen saadan helt til vi naaede Brønøssund. —

Da jeg fik Dampskib gik det selvfølgelig meget hurtigere med Reiserne — forøvrigt omtrent som med Skøiten. —

Fyrdirektøren aflægger akriblig Visit hos Foged Nicolaysen. Pennetegning.

UDDRAG AF DAGBOG
HOLDEN OMBORD I «FALKEN» 1869

FREDRIKSVÆRN EFTER BRANDEN

Den 21de [Mai 1869]. Ankom igaar Aftes Kl. 8 til Staværn — iland for at besee Fyret. I Fredriksværn iland med Breve; gik saa op for at besee mig paa gamle Tomter. — Gravens Stilhed overalt — neppe et Menneske at see, hvorimod fuldt op af Forfald og Ruiner — flere Barakker jevnede med Jorden. — Potetesagre, hvor de stode, forpagtede af Forvalter Ferry — tvivler paa, at han avler saa mange Fold af Potetes som de forsvundne Barakkers Beboere, i sin Tid, af Unger. Kikkede ind i «Vøltigeergaarden», hvor jeg ikke mødte andet end en Mængde Erindringer fra Cadetdagene. Her var jeg midt paa Skuepladsen for vore ungdommelige, heroiske Bedrifter — hvormeget Juling havde jeg ikke her faaet, og hvormeget havde jeg ikke givet — hvormange blodige Næser og blaa Øine vare ikke her bestaaede — hvormange gale Streger ikke begaaede! Medens jeg stod saaledes midt oppe i Fortiden, propfuld af Betragtninger og Erindringer, passerede et Fruentimmer med et Melkespand, og af hende fik jeg at vide, at den til Vøltigeergaarden vendende Bygning (tidligere Locale for Læreren i Gymnastik og Fegtning, den berømmelige Ola Hundén, som efter

Fra Frederiksværn. Lars Reiersens Huus. Blyantstegning 1842.

Tvedestrand. Blyantstegning antagelig ca. 1845.

Torvslaget den 17de Mai 1829, fortalte os, «at Christiania Borgerskab havde bandet paa, at Statholderen skulde i Gabestokken») — nu benyttedes som Ysteri og Meieri. Stof til nye Betragtninger! Hvilke Tidernes Omskiftelser — for dum alt her beregnet paa Søbrug — nu paa det uskyldigste, hvideste Landbrug.

Besøgte Chefen for Fredriksværns Ruiner, Capt. Meyer; blev ført ind i Værftscheffboligens store Sal, hvor Fredrik V's Portrait i Legemsstørrelse (fast Inventarium til Bygningen) er indfattet i den ene Væg. Besaae dette nøiere, fandt det godt malet, med Undtagelse af de kgl. Undersaatter (Been), der dannede en iøjenspringende Contrast til det Øvrige. Paa min Bemærkning herom meddelte Meyer, at de høisalige Been vare restaurerede (?) af afdøde Lieut. Hetting — den argeste Smører, som nogensinde havde Pensel i Haand.

Forøvrigt ruinagtigt overalt — om 50-100 Aar er maaskee det Samme Tilfældet med Horten — saa gaaer man muligens tilbage til Fredriksværn — den ene Generation bryder ned, hvad en anden har bygget op — stort Misgreb, at man opgav dette Sted, ligesaa stort, at man valgte Horten.

DAGDRIVERE I CHRISTIANSAND

Den 26de Mai. Igaar Eftermiddag ankrede jeg ved Christiansand, efterat have besøgt den berømte Oxø-Correspondent, der sandsynligvis

Christiansand. Blyantegning 23. December 1854. Venstre Halvdel.

snart afslutter sin Correspondence — 77 Aar, klein, sygelig, næsten caput — 25 Børn — 24 Aar gammel Kone.

Intetsteds har jeg seet en saadan Mængde Dagdrivere stadigen forsamlet paa et Punkt som i X.sand. En stor Flok saadanne have fra Morgen til Aften sit Tilhold paa et bestemt Sted nede ved Toldboden. Her sidde, staae, ligge og hænge de (desværre ikke i Galgen) hele Dagen — at gaae er for anstrængende, undtagen naar de skulle hente Brændevin. De ere alle tilhobe fordrukne, slappe, visne, enerverede, dovne, tyndbenede, gustne, grovkjæftede, skravlende, brautende, ufordragelige Døgnichter, som ikke gide arbeide, men som naturligvis fødes af Fattiggassen. Storlaget i X.ania er Engle mod disse; Raaheden og Drikfældigheden er maaskee ligestor; men saa er der dog fysisk Kraft og strengt Arbeide hos Storlaget.

Da jeg igaar steg iland, passerede jeg disse Lazaroni og fik Lyst til at tegne et Par Exemplarer af dem, men opgav strax Tanken derom, dels fordi jeg strax vilde været kringset, og dels fordi jeg sikkerlig skulde følt mig kvalm og ilde ved at betragte dem saalænge som fornødent til Aftegning.

FLEKKEFJORD

Mandag den 31te Mai. Idagmorges syntes Veiret, fra vort indenkjærse Standpunkt, at «forbedre» sig (som Ole siger). Vi lettede

Christiansand. Blyantegning 23. December 1854. Høire Halvdel.

derfor, anløb Flekkefjord, for at aflevere Breve og for at tale med en «Mærkemand». Stedet ligger lunt og venligt, og saavel By som de grønne Omgivelser gjør et behageligt Indtryk. Naar man seiler langs denne barberede, flaaede, slikkede, graa, fjeldknattede Vestkyst, finder man Stedet som en Oase i Ørkenen. — Hvad Handel, Liv og Rørelse angaaer, da er Byen som — Staværn. Dødt og stille overalt, neppe et Menneske at see, med Undtagelse af et forholdsvis talrigt Toldpersonale. Dette var forsamlet nede ved Toldboden, da jeg Kl. 11^{1/2} idag ankrede udenfor den, men ikke et eneste Fartøj laae paa Havnen. Stakkels Mennesker, de have det værre end de selv troe, ved Intet at have at bestille. — Seilede igjen Kl. 1 og kom til Kirkehavn.

ALMUESMANDEN

Tirsdag den 1ste Juni. — — — — Vi holde os altfor meget «pr. Distance» fra Almuesmanden. — Mange af de saakaldte «bedre Folk» betragte ham som underlegen i alle Henseender; men de tage feil. Dannelse og Boglærdom er der vel ikke; men Liverfaring, Menneskekundskab og Klogskab er hos ham ligesaa almindelig at finde som hos de høiere Klasser. — Begge Parter skulde vinde ved at komme i nærmere Berørelse, og vi burde kaste en heel Dee af vor «Fornemhed» overbord.

FOLKELIG SMAG. JOHAN FEYER I EGRSUND

Den 3die Juni. Igaar Aftes løiede Vinden noget; stak tilsges Kl. 8, naaede Vibberodden, en stor Dyngde af gigantiske Klippeblokke, slængte hulter til bulter, — Fyret paa Toppen af disse. Purrede ud Fyrvogteren — i flere Aar Baadsmand med mig, medens jeg var Dampskibsskipper — en flink og ordentlig Mand, men ikke med nogen synderlig udviklet Smag, iallefald ikke for de skjøne Kunster — hans Vægge fulde af nederdrægtige Billeder — Skillingsportraitter af flere Potentater og Potentatinder — Napoleon I som en fed, slasket Bryggesjouer med Epauletter; Hotel Løven i Kjøbenhavn i Glas og stor forgyldt Ramme (Hotelværtens Anbefalingskort, med Recommendationer i flere Sprog) — De Gustibus disputandum est.

Kl. 7 imorges naaede jeg Egersund; gik iland — ikke andre Folk i Gardnerne end Svenske Fiskere — hele Kysten snart svenskeficeret — det øvrige Land formodentlig ligesaa. Gik op paa Posthuset, der tillige er Apothek — meget fornuftigt, thi saa kan man da ikke, som paa saamange af vore Smaaastæder, holde Brevboutikken lukket halve Dagen. Besøgte min Veninde, Jomfru S', traf hende i snævert Liv og Underskjørt, — slog af en Passiar — forhørte mig om Bekjendte i Egersund. «Hvorledes gaaer det Joh. Feyer med hans nye Potteri?» «Jo, han har rigtig god Afsætning, men han faaer aldrig Penge — Folk kan ikke betale!» (Dette var et leit «men».) Ombord igjen med en Pægl Fløde og et Brød.

TELEGRAFVÆSENET I 1809

Kl. 11 ankom jeg til Grundsundsholmen. — — Kl. 12^{1/2} Fyrvogter Thomas Holck ombord med mig til Middag; tidligere har han været Skibsfører; er nu 75 Aar gammel. — —

Under Maaltidet med Holck yttrede denne, at hans Syn var saa kleint, og at det egentligt var bleven ødelagt ved «Telegrafvæsenet». Paa mine Spørgsmaal i denne Anledning fortalte han nu, «at i Aaret 1809 var en Telegraf (optisk) bleven oprettet ved Kirkehavn; at en Overinspecteur Kahrs med 2 Inspectører, DHrr. Jansen og Svane, Alle fra Bergen, vare komne til Kirkehavn i den Anledning. De to Sidste skulde være Bestyrere af Telegrafposten; men de vare saameget Gentlemen, at de fandt det for vindigt og koldt oppe paa Heia,

Buknesundet med Fyrbygning. Akvarel 1862.

og foretrak at sidde nede i Kirkehavn, sysselsatte med at gjøre Cour til hver sin Jomfru, og overladende mig (Holck) at passe Telegrafen. I 1810 kom Kahrs atter til Kirkehavn; de 2 Inspectører toge sin Afsked, og jeg blev ansat. Saa var jeg Bestyrer af denne Telegraf fra 1810 til 1814, i disse 4 Aar stadigen brugende Kikkerten, saaledes at mit Syn betydelig svækkedes. Den eneste Fordeel ved denne Post var, at jeg undgik Udcommando til Orlogs, og at jeg een Gang maanedlig, mod fastsat Betaling, kunde faae udleveret ¹/₂ Tde. Rug fra Kornmagazinet i Flekkefjord — Korn var da forøvrigt næsten ikke at faae for Penge. Til Telegrafen benyttedes først Flag, senere bevægelige Arme.»

BUKNESUNDETS FYR

Den 7de Juni (i Føina-Havn). Efter, som sædvanlig om Søndagene, at have holdt Sabath til Kl. 3 Eftermiddag, afreiste jeg igaar fra Skudsnæs og ankrede Kl. 8 om Aftenen i Førresvigen (ved ydre Bukn). Undersøgte Buknesundets Fyr — vistnok den originaleste og sjofleste Fyrbygning i Europa; en Fjelebod, 3¹/₂ Al. i □ og 3 Al. høi, bygget

paa Toppen af en ualmindelig stor Gravhoug og omgivet af flere Oldtidsminder. I Nord for Kjæmpe- og Fyrhougen ligger en mindre Gravhoug, saa en steensat Cirkel med en Bautasteen i Centrum, saa en langs Kanterne steensat Ophøjning, i Form af et Rectangel, omtrent 6 Al. bred og 60 Al. lang med en stor Steen ved hvert Hjørne, og endelig et lignende, noget mindre Rectangel. Min Ledsager, Fyrvogteren (der passer for Fyrbygningen), bemærkede, «at der vel icke havde været Boktrykkere i den Ti, dette vart til, siden vi ikke havde nogen Beskrivels over dem.»

TOBIAS LANDSKABSMALER OG BALCHE

Den 11te Juni. — — — Fjeldknaverne og Salterierne blive styggere og styggere for hver Gang, man seer paa dem. Hvad der skulde forsonne mig en Smule med Omgivelserne, det er de mange Billeder af Tobias Landskabsmaler, anbragte paa mangfoldige Steder her ved Havnen.

Tobias har imidlertid været for ensformig i Udøvelsen af sin Kunst, til at hans Værker skulde kunne opvække Interesse. Som Landskabsmaler Balche altid malede Nordcap i Maaneskin, og ikke Andet end Nordcap i Maaneskin, saaledes malede Tobias altid hvide Circler med en sort Klat i Midten, og intet Andet. — Han viser Sort paa Hvidt for, at han har været her — er saaledes let at controllere. Hvilke Billeder Kunstkjendere ville foretrække, enten Balches eller Tobias's, tør være uvist, men Sømænd, fornemmelig Kystfarere, ville sætte den Sidstes Præstationer uendelig høiere; thi den hvide Flek med den sorte Prik viser, at her er en Fortøiningsring; den viser for den Ukjendte, at her er Havn, og den bærer Tilsagnet hos sig om, at Skuden her kan ligge trygt. Hvormange Fartøier har vel ikke en saadan Ring frelst fra Forlis og Undergang!

I BERGENSLEDEN. TIGGERI OG STRILEUNGER

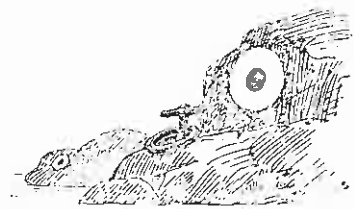
Løverdags Aften den 12te Juni. — — — Omtrent ved Bremerholm kom to halvvoxne Gutter roende ud til os for at tigge, Noget som i Leden søndenfor Bergen ikke er ualmindeligt, men som ellers paa vor lange — altfor lange — Kyst intetsteds finder Sted. — — —

Tirsdag den 15de opholdt jeg mig i Bergen, Stokfiskens og Sildens og Strilens og Kjældermændenes Hjem — Nordlændingens Paradis — Sørplændingens Vadskeballie.

Onsdag den 16de. Tilankers ved Skjelanger. Atter den gamle Historie! Nordvest Storm, og veirfast! Dertil surt og koldt med triste Omgivelser. —

Paa Tilbagemarchen fra Fyret fulgte en sand Mylder af Strileunger efter mig.

I Bergen indkjøbte jeg saameget færskt Kjød, at jeg idag kunde tractere alle Mand med et rundeligt Maaltid Suppe og kogt Kjød — vistnok det første færske Maaltid, de har havt siden Afreisen fra X.ania.

Tobias Landskabsmalers Kunst. Pennetegning i Dagbog 1869.

VESTKYSTEN OG DE FORSVUNDNE SKOVE

Thorsdag 17de Juni. Fremdeles Storm, fremdeles Regn, fremdeles Kulde, fremdeles ækelt. Slet stiller Forholdene sig paa Landjorden, ligesaa slet paa Søen. Aلتid er der noget iveien med dette arme Land; enten er det for varmt eller for koldt, enten for vaadt eller for tørt — saa er der for megen Sne, saa for lidt — saa smelter den for hurtigt, saa for langsomt. —

Kysten — den ydre Kyst — her nordenfor Bergen er om muligt end mere gold end søndenfor. Alt er her Graat i Graat, ikke et Træ, ikke en Busk, sjelden en grøn Plet at øine fra Seilleden — de samme graa Holmer i uendelig Mangfoldighed, de samme afpillede Fjelde uden characteristiske eller imponerende Former! Og hvorledes har det saa engang i Tiden seet ud i denne Skjærgaard! Hvor man nu seiler med de goldeste og tristeste Omgivelser paa alle Kanter, — paa de samme Steder seilede man fordem, i Sverres og Hakons Dage (ja maaskee ikke længere tilbage end 3 à 400 Aar), mellem Øer og Holmer bedækkede med frodigt Grønsvær og med græssende Hjørde; mellem grønne Lunde med Fugleqvadder og Sang; — mellem skovbegroede Høider, der lunede for de kolde, fugtige Havvinde. — Først

Torvet og Tyskebryggen i Bergen. Akvarelleret Blyantstegning 16. November 1845.

svandt de grønne Lunde og skovbegrøede Høider, fornemmelig ved uvorren Hugst, vel ogsaa ved Skovbrande og voldsomme Storme; saa borttraadnede Trærødderne saaledes, at Intet kunde binde Jordsmonnet til de bratte og skraanende Sider, og saa skylledes i Tidernes Løb al Muld i Havet. —

Paa denne Maade have vi faaet vor nærværende golde, graa, triste Skjærgaard; paa denne Maade have vi tabt vore Græsgange og vore Skove, og deraf flydende Fordele — ikke alene paa den ydre Kyst, men ogsaa i vore Fjorde og paa mange Steder i det Indre af Landet. At Kysten er bleven blottet for Skove i en forholdsviis nyere Tid, støtter jeg paa

1. hvad jeg med egne Øine har seet i de 14 Aar, jeg har faret frem og tilbage mellem Svinesund og Nordcap — endogsaa i dette korte Tidsrum er Forandring at see. Saaledes har jeg observeret, at der hist og her endnu gives en Fjeldryg eller Aas, hvor der findes Fureskov eller en Rest deraf. Og findes en saadan Rest endnu paa en og anden Høide, saa er dette naturligviis Levninger af større Strækninger, som ikke langt tilbage i Tiden, har be-

Bergensiske Tømmelskringler. Akvarelleret Blyantstegning 22. November 1844.

dækket det lavere liggende Land. — For 12 Aar siden lagde jeg Mærke til en liden Ø (søndenfor Bergen), der eengang var bevoxet fra den ene Ende til den anden. Iaar finder jeg dens nordlige Deel endnu bevoxet med Trær; dens mellemste med Buske, og dens sydlige aldeles blottet for al Vegetation — det graa Fjeld pippende frem.

2. Historiske Data — saasom at Skotlænderne i det 16de og 17de Aarhundrede hentede Trælast fra Spøndmøre, hvor nu ikke en Pinde findes; at der i Slutningen af det 14de Aarhundrede var en stor Skovbrand paa Karmøen — hvor nu neppe en Busk er at see.
3. De paa mangfoldige Steder — hvor Skov eller Trær nu er en ukjendt Ting — herskende Traditioner om, at den og den Kirke, det og det Huus er bygget af Materialier, hugne paa Stedet. At saadant overalt skulde være bare Snak, er ikke sandsynligt. —

Aa ja, dette kan nu være mere end nok! Forøvrigt sige os de mangfoldige store Furre- og Egerødder, som overalt findes paa Vestkysten, endogsaa paa de yderste Øer, at der har været Skov, men desværre kunne de ikke sige os, naar denne Skov er forsvunden.

Flors. Akvarel antagelig fra Midten af 1860-Aarene.

BERGENSISK MAD

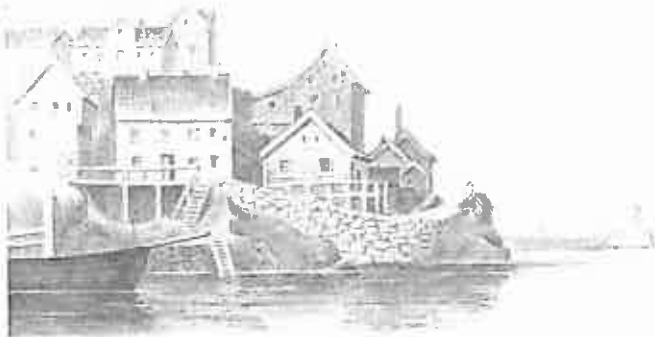
Nu har jeg endt mit enlige og tarvelige Aftensmaaltid: Bergensisk Brød, og Bergensisk Smør, begge Dele smagende af Intet. Næsten altid slette Varer i Bergen! Jeg skulde næsten tro, at min Ven C. M. J., der i flere Aar var ansat ved Toldboden sammesteds, havde Ret i sin Paastand om, at de sletteste Varer paa det Europæiske Marked førtes til Bergen, og at de sletteste af disse slette førtes i Nordlændingen.

Men det er jo altid et Fremskridt, at en saadan Artikel som Smør er at erholde, hvilket tidligere ikke var Tilfælde. For omtrent 8 Aar siden kom jeg til «Bern» paa en lignende Expedition og skulde da kjøbe noget Proviant, hvoraf især Smør. Jeg gik fra Boutik til Boutik over den halve By, spørgende, om man havde Smør at sælge. «Nei,» fik jeg overalt, og det lod til, at man forundrede sig meget over mit Spørgsmaal. Saa traf jeg Gustavus Adolphus. «Spiser man ikke Smør her i Bergen?» «Jo.» «Hvor kjøber man da saadant?» «Du skal gaae ned igjennem den og den Veit, saa igjennem det og det Smug, saa ned til den og den Brygge, hvor Striler pleie at ligge med Smør —

Aslesund. Akvarelleret Blyanttegning 28. Juni 1869.

men neppe paa denne Tid af Dagen, desuden er det næsten ligesaa meget Snaus som Smør.» Saa skulde vi da see i Adresseavisen. Jo, der fandtes et Avertissement om denne vigtige Artikel: «Hos Caspersen paa Øvregaden er friskt Delicatesse-Smør tilsalgs.» Vi afsted til Øvregaden. «Her er Caspersen sit Huus.» sagde G. A. «Ja, men her er jo ingen Boutik, kun almindeligt Beboelseslocale, og det seer overmaade pynteligt ud!» «Dette er det rette Huus, derom er jeg sikker.» Og derpaa bankede han paa og gik ind; jeg efter. Vi traadte ind i en pyntelig Dagligstue, fuld af Fatter og Mutter og unge Damer. Jeg følte mig meget generet og benauet, gav G. A. en Dult i Ryggen og tilhviskede ham, at det her ikke gik an at spørge efter Smør. Medlidende, halvt haanligt Smil til Svar. «Dokker har jo Smør at sælle, seer Eg af Adressemoer, er det ikke saa?» «Jo, svarede en af de unge Damer, kanskee Dokker vil prøvel» «Jo Tak, vi vilde nu gjerne det.» Den unge Dame ud; derpaa maatte vi sidde ned og underholde Familien i 10 à 15 Minutter. Endelig traadte den unge Skjønhed ind med en liden Klat i en Skee. «Smag nu,» sagde hun, «det koster saa og saa myche for Marken.» Vi smagte, og jeg erklærede mig, for at

Parti af Aaleund. Blyanttegning antagelig fra Midten af 1860-Aarene.

faa en Ende paa Pünagtigheden, tilfreds med baade Priis og Qvalitet, uagtet den ene var meget høi, den anden meget lav. — Paa den Maade kjøbte man i Bergen, for 8 Aar siden, Delicatesse-Smør, som var alt andet end delicat. —

SILDEJAGTER

Løvedag Aften 19de Juni. — — — Her ligger 4 Jagter, alle grønmalede, og med Sildejægere ombord, samt fulde af tomme Tønder, Salt og andet mere. Overalt finder man nu fuldt op af disse Sildejagter, hvis Besætning indskrænker sig til to Mand, dragende fra Sted til Sted, spørgende, stirrende og lugtende efter Sild. Denne indkjøbes, hvor Fangst maatte foregaae, af Bønderne og saltet derpaa ombord i de medbragte Tønder, hvorefter man drager til Bergen og Stavanger for at sælge.

Dette ambulerende, pladskende, speculerende, herringerende Liv maa have noget meget Tilløkkende ved sig; thi Alle ville være Sildejægere og holde Jagt — grønmalet naturligtvis.

Christiansund. Akvarel 8. August 1845.

STABBEN FYR. FLORØ

Tirsdag den 22de Juni. — — — Igaar Eftermiddag anløb jeg Stabben Fyr — hyggeligt Sted, hvor man ikke kan sætte Foden udenfor Stuedøren uden i Baad, og hvor man ikke kan gaae i Baad uden Livsfare; — hvor Tjenestetyendet i Vinter holdt paa at gaae fra Forstanden af Skræk, naar Huset var begravet i Søerne; — hvor den stakkels Hustru til Fyrvogteren oftere i flere Døgn ad Gangen ikke har vidst, om Manden var blandt de Levendes Tal eller ikke, naar han havde forladt Fyret for at hente eller aflevere Post. — Anløb ogsaa Florø — den nye By — der ingeniunde staaer i Flor — hveranden Mand ifærd med at «spille op» — kleint Sildefiske — paa hver Tønne saltet Sild tabes 1 Sp., siges der — altsaa maa det jo have været heldigt, at intet stort Fiske foregik.

HERØ OG FLAAVÆR HANDELSSTEDER

Den 27de. — — — Ligesom Sælø og Silden ere Udgangspuncterne og Afventningsstederne søndenfor Stat, saaledes er Herø og Flaavær

det nordenfor. Eieren af sidstnævnte Sted fortalte mig, at da han flyttede did i 1841, fandtes der ingen Fortøningsringe, saaledes at Fartøier kun undtagelsesviis laae over sammesteds, hvorimod Herø Havn kunde være pakfuld. Et Par Aar senere blev Fæstigheder anbragte i Flaavær, og fra den Tid er Havnen bleven meget stærkt benyttet.

RUNDØ. HISTORISKE SAGN

Mandag 28de Juni. — — — I Bugten strax indenfor Taarnet, mellem dette og Guksøre Gaard, er det, at det «store Kongeskib, Den uovervindelige Borg», for 2 à 300 Aar siden skal have forlist totalt, naturligviis med «umaadelige Skatte» ombord. Rundøværingen kikker endnu af og til ned i Dybet efter disse. — Alskens Sagn om Skatte, og hvad der kan sættes i Forbindelse med Penge eller Penges Værdi, de opbevares og gaae fra Slægt til Slægt; men Traditioner om Personer eller Begivenheder af historisk Interesse, dem finder man ikke Spor af. Neppe en Beboer af Gidskø eller Vigeren veed Nogetsomhelst om Rolf Ganger eller Gidskø-Ætten.

AALESUND OG KLIPFISKEN

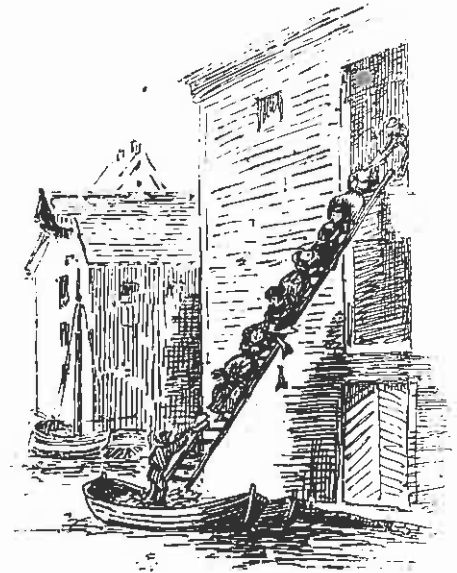
Tirsdag 29de Juni. Vi mødte i Indløbet til Aalesund en «Lord-Skonnert med Lorder og Lordinder» ombord, udbuxeret af dens egen Baad, hvori der var Dampmaskine. — Havde det i Formiddag saare travlt — Havarier paa Riggen at udbedre, 2 Fyrskibe at besigtige, Leverandører og Grundeiere at løbe til. Overalt, hvor jeg færdedes i Byen, var der Klipfisk og næsten intet Andet end Klipfisk. Klipfisk blev transporteret tillands og vands, losset, ladet, løftet, tørret, veiet og langet. Klipfisk fandtes paa hver Fjeldknat rundt Byen, paa Moloen, paa Steengjærder, Gader og Pladse inde i Byen. Godt om man her ikke ligger i sin Seng paa Klipfisk!

Ved at passere en stor Søebod saa jeg, hvorledes Klipfisken transporteres fra Føringssprammene op paa Pakhuuslofterne. Scenen var latterlig — 6 Fruentimmer i «op-stigende» Linie med Fisk op over Ørene! —

THRØNDER OG BERGENSER

Havde Skipperne paa Fyrskibet ombord til Middag; proppede dem med færsk Lax; den ene var en ægte Thrønder, den anden en ægte

Bergenser. Samme Contrast mellem disse to Personer, som jeg saa ofte har bemærket mellem deres respective Landsmænd. Thrønderen, det «rene Væsen» — ikke nogetsomhelst Paa-taget — ikke Pretention paa at være, hvad han ikke er — ikke bøiten blank og binnen krank — ikke Hatten paa Snur, ikke Lorgnetten dinglede paa Brystet — ikke sparkende og spradende i Benene, — ikke snak-kende og sqvadronerende, — ikke indsmigrende. Nei, men derimod alvorlig, but, ordknap, et og andet laconisk Svar, et og andet Spørgsmaal, som om han vil føle En paa Tænderne — lodde op, hvad Slags Karl han har for sig; — godt, solid Stof, men stundom noget grovkornet.

Transport af Klipfisk i Aalesund. Pennetegning i Dagbog 1869.

CHRISTIANSUND. NÆRINGSSORGER

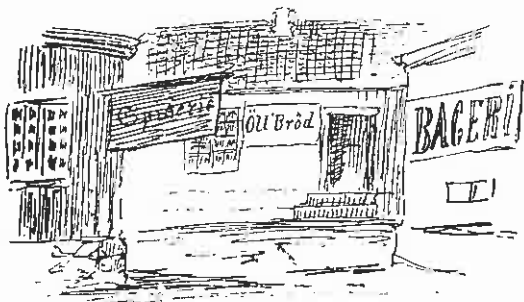
Torsdag den 1ste Juli. Christiansund. Jeg sendte en Mand iland for at købe et Brød og om muligt lidt Røgelax. Han kom tilbage tomhændt med den Besked, at det Brød, der var at erholde, var ligesaa gammelt og haardt som de Fjeldknatter, hvorpaa Byen er bygget; og Røgelaxen, «ja, den var nu saa skam-salta og saa fæl, at Ingen kunde være tjent me'an.» Man har hos os unægtelig en stor Force i at mishandle Fødemidler. Paa min Vandring fra Posthuset bemærkede jeg til min store Overraskelse, at der var etableret en Slagterboutik. Jeg sendte Manden, der ikke havde faaet Lax, op for at købe Kjød; —

tomhændt tilbage med Bemærkning om, at «Madamen var reist ud (gaaet ud) og Pigen turde ikke skjære noget Stykke af Kjødet.» Naar skal man i dette Land lære at skjytte sine Forretninger! — Maatte «gnage» paa et Aalesunds-Brød, smagende om muligt mere af Intet end det intetsmagende Bergens-Brød. Slette Varer overalt i disse Smaa-stæder! Skylden mere hos Kjøberne end hos Sælgerne; thi der spørges ene og alene efter det Billige, ikke efter det Gode. Naar skal man i dette Land lære at forstaae sig paa Oeconomi!

Slagter i Christiansund! Mærkværdig Fremgang. I Aalesund, den Fremskridtsby, er man endnu ikke kommen saa vidt. Skulde Nogen falde paa at ville spise færskt Kjød udenfor den reglementerede Slagte-tid om Høsten, da maa han forskrive Saadant fra Trondhjem. At Aalesund ligger midt i det græsbegroede Søndmøre, som burde kunne exportere Slagteqvæg Aaret rundt, det gjør Intet til Sagen. Naar vil man i dette Land lære at stille sig fornuftigt!

Christiansund er en ligesaa stor Klipfisk-By — og vel saa vestlig — som Aalesund, og denne Slags Fisk saaes i massevis paa alle Kanter.

Efter de udhængte Skilter skulde man tro Byen godt forsynet ogsaa paa andre Fødemidler; thi jeg saae idag paa eengang:

Fra Christiansund. Pennetegning i Dagbog 1869.

Om der i det midterste Etablissement solgtes Ølsuppe eller Øl og Brød hver for sig, det havde jeg ikke Tid til at undersøge. — Kl. 11¹/₂ forlod jeg «La ciudad de baccallao», uden Brød, uden Lax, uden Kjød, og uden — Ærgrelse. —

Fredag den 2den Juli. Jeg ligger ved Tyrhoug; det blæser en hvinden Storm, og Fjorden gaaer hvid, og saa koldt er det, at jeg atter fyrer i Kaminen. Jeg har været iland paa Fyret, der er under en betydelig Reparation. Fyrvogteren klagede over, at meget af Arbeidstiden gik tabt, naar en af de 4 Tømmermænd 4 Gange om Dagen forlod Arbeidet for at koge til sig selv og de Andre. «Kan De ikke lade Deres Tjenestepige koge for dem,» sagde jeg, «saafremt De kan undvære hende et Par Timer daglig, — naturligvis mod Godtgjørelse.» «Nei, da! hun vil ikke have med saadant Sukkel at gjøre. Directøren skulde bare see, hvorledes de Folk stille sig — Sild og saltet og suur Fisk, og Suppe paa denne, det er Kosten Dag ud og Dag ind.» «Saa Almuen her heller ikke spiser færskt Fisk,» bemærkede jeg. «Nei langtfra; de ville blive sjuke, hvis de aad den færske Fisken, sige de.»

Besyderligt, hvor Ganen, ved Vanen, kan forvænses. At spise færskt Kjød ansees nu over det hele Land (ja, jeg tør dog ikke sige mere end «den hele Kyst») som en Umulighed — det er sødt og vammelt. Ikke saa forunderligt derfor, at færskt Kjød er en uopnaelig Artikel paa den ganske Kyst. I de 13 Aar, jeg nu har faret langs Kysten, har jeg paa den hele Strækning fra Lindesnæs til Nordkap aldrig kunnet opdrive et Stykke, uden i de 3 Byer Stavanger, Bergen og Trondhjem. I Nordland anseer man det endog for en Synd at slagte paa andre Tider end om Høsten. Den eneste Maade, hvorpaa jeg har kunnet forskaffe mig en Bid færskt Kjød, har været ved at kjøbe en Høne, naar Anledning dertil en sjelden Gang har frembudt sig. — Naar jeg hører en Hane gale, sætter jeg Coursen efter den og kan da stundom overkomme en saadan — Priis almindeligvis 12 Sk.

LANDHANDLER KAALD. NORDLANDSKE HANDELSSTEDER

Den 3die Juli. — — — Hos Landhandler Kaald i Børgsund hang der paa Væggen en Aquarel med følgende Paaskrift: «Prospect af Landsbyen Pennycuick, 12 Mile langt op i Landet fra Staden Edinburgh i Scotland — Tegnet af Poul A. Kaald i Greenow Presong 1810».

Ved Agdanæs Gaard sees endnu Spor af Grundmuren af den Kirke, som Kong Eystein lod opføre. For 10 Aar siden saaes meget mere af

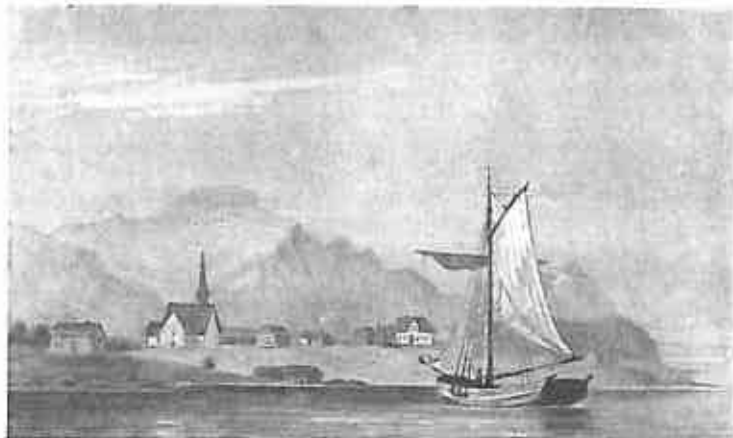
denne Grundmur. Ligeledes saae jeg da Levninger af den Havn, som samme Konge, efter Snorre, her skal have ladet bygge, nemlig et Par meget svære Tømmerstokke liggende i 6 à 8 Fod dybt Vand, hvilke formodentlig har udgjort en Deel af et Bryggekar. —

Ved Børøholmen tegnede jeg, med vaade, forfrosne Fingre, *le chateau de Msr. Kaald*. — Saadanne Handels-Etablissementer ere i det Hovedsagelige omtrent lige overalt paa Kysten: En Hovedbygning, malet hvid paa den eller de Sider, der vende mod Farvandet, rød eller tjæret paa de andre; et Udhuus, et Fjøs, og saa det vigtigste af Alt — Søhuset eller Pakboden. Denne er i Regelen den største af Handelsstedets Bygninger og indeholder ofte Butikken, Oplag af Varer, tørret Fisk, saltet Fisk, Sild, Tran, Salt, Korn, og en Stank, saa alle civiliserede Næser maa fortvivle. Gulvet er bedækket med en tynd Grød af Tran, Fiskeaffald, Snaus etc., saaledes at man glider og hænger fast ved hvert Skridt.

EXGARDIST SEVALDSEN

Søndag den 4de Juli. Agdanæs. Da jeg passerede det eneste tæt ved den herværende Bugt («Djupvik») liggende Huus, aabnedes et Vindu, og en Stemme lød: «Om Forlov, min gode Mand, er det Jer, som inspekterer Fyrene?» «Jo det er mig.» «Ja, I maa naa undskylde min Fordristighed, men lever han Inspectør Schiwe endnu?» «Ja, han lever og er Toldinspectør i Stavanger; kjender De da ham?» «Aa Jø da, jeg har tjent under ham i mange Aar — det var mig, som havde Fyren (Agdanæs) før!» «Ja saa, har De været Fyrvogter paa Agdanæs; i hvilke Aar var det?» «De va naa fra 1828 til 1848; men i de fyste Aara var naa Fyren klein.»

Nu blev jeg ligesaa sulten paa en Passiar som Gamlen, og jeg fik efterhaanden at vide, at Fyret tidligere havde bestaaet i 3 Talglys — at en i Nærheden boende Skomager pleiede at sidde ved sit Vindue og sy; at mange Fartøier tog feil af Skomagerens Praas og Fyrets, saaledes at de seilede sig iland; at Gamlen hedte Sevaldsen, og at han var nitti Aar. Jeg inviterede ham ombord til mig, men fik til Svar, at han ikke magtede at gaae saa langt. Efter en temmelig lang Conversation vilde jeg da gaae ombord. «Aa det er endnu en Ting, som jeg gjerne vilde spørge om. Siden I er fra Christiania, saa kjender I kanhænde Prind-

Brøns. Blyanttegning antagelig fra Midten af 1860-Aarene.

sen af Hessens Tjenere!» «Nei, det gjør jeg ikke.» «Aa nei, de er vel kanskee døde nu; de blev nu i Christiania, og de var mine gode Venner.» — Dette var for interessant til at slippe, og Samtalen blev fortsat. — «Hvorledes kom De til at kjende Prindsen af Hessens Tjenere?» «Jeg var da sammen med dem i lang Tid; vi reiste sammen fra Kjøbenhavn til Norge — ja, Prindsen med.» «Naar var det?» «Lad mig nu see — jo det var i 1809 — jeg havde netop udtjent ved Garden og skulde nu reise som Forbud for Prindsen — og vi reiste over Belterne og opover hele Jylland — og saa fik vi falske Passe — og demsaa gik det tilsjøs, — blev jaget af den Styggen, den Engelskmanden, men kom endelig ind til Staværn.» —

I Eftermiddag har jeg været iland og aflagt Gubben Sevaldsen en Visit, under hvilken jeg saa smaaningom fik hans Livshistorie. — Han er født i Ritzen (Stadsbygden); skulde tjene som National — havde ikke Lyst dertil — reiste ind til Trondhjem til han General Hornemann (en gammel Sveinkall) og bad ham hjælpe sig til at komme i Garden i Kjøbenhavn — blev ansat i denne i Aaret 1804 — blev Fløimand, da han var 73 Tommer høi — stod ofte Skildvagt i Trapper og For-

gemak paa Amalienborg, blev derved kjendt med Prindsen af Hessen, som da han i 1809 skulde reise til Norge, endelig vilde have ham med sig — reseedede 2 Tjenestaar — Prindsen fik ham dog «løs». — Var hos denne i X.ania et Par Maaneder — reiste saa til X.sand for at gifte sig med en Enke, hvis Bekjendtskab han havde gjort i Kjøbenhavn, — forlangte Lysning hos Provsten (senere Biskop) Sørensen. — Denne fraraadede ham dette Parti, da Enken skulde være en stor Taske — opsatte paa Grund heraf Ægteskabet og fandt senere, at Provsten havde Ret. Ophævede Forbindelsen, — forblev i X.sand i 2 Aar — reiste til sin Hjembygd — bosatte sig senere i Trondhjem — var med ved Kroningen 1818, traf dersteds sin fordums Lieutenant i Garden, Mansbach.

«Havde De det nu godt, medens De stod ved Garden?» spurgte jeg. «Ja, vi havde det i det Hele godt, men mange af os bleve helselause, da Arveprinds Fredrik blev begravet, for vi maatte staae hele Natta i Gevær i svær Kulde og bidende Vind.» «De havde vel fuldt op af Landsmænd dernede baade i Garden og paa Holmen?» «Ja, der var naa mange Norske i Garden; men Matroser saae vi aldrig nokke til — de vare nogle urolige Kropper — i 1806 var der saadant Spectakel med dem, at Tropperne maatte udcommanderes mod dem.» «De var vel nærværende ved Bombardementet i 1807?» «Ja da, jeg havde mangan farlig Post, men jeg vart saa vel kjendt med Kulan (Kuglerne), at jeg tilsidst int brydde mig om Smaakulan. Ja, de vart naa en styg Historie, baade med Flaaden og med Branden og med Tropperne. Han Fredrik 6te, han vart naa ingen Politicus, det kunde naa saadanne Smaahoveder som vi ogsaa forstaae!»

Stakkels Gamling, han har ikke mere end 70 Sp. i Pension (tidligere 100 Sp.) og har vanskeligt ved at klare sig. —

Da jeg vilde forlade ham, sagde han: «Aa nei, Dok' faaer sidt lidt endnu — det er naa saa placeerlig for mig at tale med en honet Mand.»

VÆGDECORATIONER

Onsdag den 7de Juli. Iland hos Landhandler S.

Mutter den argeste Zantippe (vakker Kone at see til); Manden «henpecked», plukket, ribbet, udvandet, ud- eller nedmandet, maltraceteret, tyranniseret, nullificeret. Mine Fingre kløede efter at bruge

Hammerfest. Blyanttegning 28. Mai 1844.

(gjerne opbruge) en god Sopelime paa hende. — Ogsaa her Decorationer paa Væggene til at fortvivle over. «Jacob choisit Rachel», et af de sletteste Lithographier, jeg har seet — Jacob, en fæl, barbenet Slusk med en Kjæp i den ene Haand, og pegende med den anden paa en af tvende endnu fælere Qvindemennesker siddende ved en Væv — godt, at det ikke var ved et Pianoforte. — Hvor ofte dette dog maa bringe Hr. Landhandleren til at tænke paa «*quand il choisit sa Rachel*» — den dummeste Streg, han har gjort i sit Liv. — Glandspunterne i Væggedecorationerne var ellers 3de i store forgyldte Rammer fremstillede Billeder af — Haar, Blomster og Blade!

Hvis Mutter er Fatter til disse Kunstpræstationer, har hun sikkerlig taget (lugget) det dertil fornødne Material af sin Ægteherres «skaldluggede» Isse. — Til en af Blomsterne, en Rose, var benyttet rødt Haar, og at dette engang har udgjort en Bestanddel af hr. S.s endnu i det Røde spillende Bakkenbarter, anseer jeg utvivlsomt.

FÆRSKT BRØD

Imorges gjorde jeg et Fund — et Franskbrød, 3 Uger gammelt. Jeg skulde naturligviis strax anseet det som «gefundenes Fressen», saafremt det ikke havde været haardt som Been. Stod i Begreb med at offerere det til Richard for at anstille en Generalprøve paa, hvad hans unge Kjæver med tilhørende Hængsler formaadede; betænkte mig paa at skille mig ved denne «rara avis»; dyppede den i Vand og lod den lægge

paa Kabysen, hvor den atter fremstod som færsk. — Man burde kunne bage Brød ombord i et Fartøj som dette; men jeg tvivler paa, at der existerer noget norsk Fartøj, hvor man kan overkomme Saadant. — For omtrent 20 Aar siden laae jeg i New-York som Skipper paa et circa 200 Com. Læster stort Fartøj, tyggende gamle Biscøiter. Ved Siden af mig laae en liden «Coaster» — en «Fore-and-aft-schooner» (svarende til vore «Fragtemænd»), paa hvilken Kokken — naturligviis en Neger — hver Morgen Kl. 8 saaes at komme ud fra Kabysen med et Fad rygende færske Franskbrød. «Do You bake that bread on-board,» spurgte jeg engang. «Yes Sar! every morning!» Jeg befølte og besnusede det — med Negerens Tilladelse — og det lod til at være ligesaa godt som fra nogen Bager. Yankee-Fragtemanden kan præstere, hvad vor største Orlogsmænd ikke seer sig istand til! Godt ville vi leve, Storkarer ville vi være; men arbeide gide vi ikke. — For et Par Aar siden ærgrede og skammede jeg mig over mine Landsmænds Ubehjælpelighed og Ligeegyldighed i denne Retning. Ved Meløvær, Helgeland, traadte jeg ombord i Dampskibet for at gaae med til Hammerfest. Fartøjet var overfyldt med Passagerer, hvoraf en Mængde Amerikanere og Englændere, der, efterhaanden som Tiden gik, fandt Hvedebrødet gammelt og haardt. Da vi nærmede os Tromsø, hørte jeg flere af disse Udlandinger — især Damerne — glæde sig til nu at skulle faae færsk Brød. Ved Aftensbordet, flere Timer efter Ankomsten, fandtes dog intet andet end det gamle forhærdede. «Steward, steward! Why, You don't mean to give us this stale bread now — let us have some fresh,» hørtes fra John Bulls og Brother Jonathans indignerede Struber. Stewarden (Restauratøren) frem. Bedrøvelig Figur, — forklarede, at han havde havt Bud iland hos Bageren, men at denne ikke før næste Morgen tidlig kunde præstere noget. Frokostbordet næste Morgen tæt, og tidligere end ellers, besat — ikke med Retter, men med Folk. — Alle Engelske og Amerikanske Tandgarer i Vand ved den anteciperede Nydelse af «the delicious fresh loaf!» Kun det gamle forhærdede i Brødbakkerne. Almindeligt Brød; «Steward, steward, steward, why don't You give us the fresh bread now — this is really too bad!» Stewarden frem — endnu mere bedrøvelig Figur. Stammende, og jeg vil haabe skammende sig, anførte han, at Bageren havde narret ham, at det færske Brød ikke kunde blive færdigt førend Kl. 11 etc. Derpaa

Tromsø. Blyantslegning 9. Mai 1844.

maatte jeg for min Part døie ikke alene det gamle Brød (jeg var vant til at fortære saadant med en ganske anden ærværdig Alderdom paa Bagen eller paa Skorpen), men ogsaa mange drøie og bittere Udtalelser om mine Landsmænd.

Saa fik vi da, Kl. 12—1, det færske Brød ombord og dampede med dette og formildede Aasyn afsted til Hammerfest. Her laae Vadsø-Dampskibet rygende færdigt, og ombord i samme blev der fra os strax bragt en Deel Passagerer, og — den hele fornødne Brødbeholdning til Tour og Retour — grovt Rugbrød, fiint Rugbrød, Hvedebrød, Kavringer etc. «Faaer De Deres Brød fra Tromsø,» spurgte jeg Restauratøren. «Ja da, dem baker saa daarlig her i Hammerfest, maa veta!» «Men kan De da ikke bage ombord til de faatallige Passagerer, som De har paa denne Route?» «Bake — her ombord — jeg!» svarede han med den yderste Forundring og med et Udtryk, hvori der tydeligt nok laae: «Jeg mener, Fyren er gælen.» — Der laae den Slusk, med 2 Tjenere og en Kok, flere Dage ledig ved Hammerfest, og saa godt som ledig paa hver Tour; men at anvende noget af denne overflødige Tid til at bage et Brød, det var uoverkommeligt, utænkeligt.

BODØ

Søndag 11te Juli. Bodø. Har nu været iland for at høre efter Post, for at kjøbe noget paa Apotheket og for at bese mig i den store Stad. Posthuset lukket, og Mesteren ikke hjemme; Apotheket derimod forunderlig nok aabent. Stor Forandring med denne Helse-Bod! For 8 à 10 Aar siden var jeg i hver eneste Butik for at faae kjøbt lidt Blæk, men forgjæves. Endelig var der En, som sagde mig, at jeg paa Apotheket kunde faae denne Artikel. Jeg gik da strax derhen og kom ind

i en liden lumpen, mørk Fjalebod, fuld af alskens Gjenstande, dog mindst af Lægemidler. «Kan jeg faa kjøbt en Krukke Blæk?» «En Krukke!» (Stor Forundring). «Vi sælger det ikke i Krukker!» «Hvorledes sælger De det da?» «I pæleviis!» «Saa lad mig faae en Pægl!»

Nu derimod var Alt anderledes; lyst, pent Locale og lange zirlige Geleder af Krukker og Flasker med latinske Inscriptioner. Lidt af den «gamle Ulla» var der dog endnu; der var reist en Pyramide af hermetiske Sager, Parfumerier, Drops, Pickles, Tobak, Lak og Stangsebe.

Byen har gjort næsten ligesaa store Fremskridt som Apotheket. For 25 Aar siden, da jeg for første Gang havde min Fod iland her, vare Husene, paa et Par Undtagelser nær, ikke alene uanseelige, men yderst tarvelige, umalede, smaa og mørke og tækkede med Torvtæg. Kun een Pakbod fandtes her, og den holdt paa at stupe i Søen; ingen Brygge, og kun een Gade. Nu findes her ikke mindre end 8 store Pakboder og Fundament til en 9de; en god Træbrygge med en mere solid end beqvem Trappe; store Huse, malede og vel vedligeholdte samt tækkede med Tagsteen eller Skifer, og flere Tværgader. Stedets Pragtbygning er dog her — som i saamange af vore Bygder — Districtsfængselet.

Her findes dog endnu endeel faldefærdige, græsbevroede Rønner i Hovedgaden, men ikke mange, og man støder i samme Gade paa enkelte stødende Ting. Af saadanne tildrog sig især min Opmærksomhed en Trap, der var det modsatte af fortrinlig.

Nu vil jeg gjøre som Nordlændingen, naar det ikke er «Sjøveir», «gaa sta og læg me».

Mandag 12te. Imorges Kl. 7 iland til Postmesteren, Tolderen, Lodsoldermænd og Havnefogden — Alt i een Person. Da jeg tog Afsked med ham, benyttede jeg Anledningen til at forhøre mig om, hvor man kunde faae kjøbt godt Brød. «Godt Brød faaer De neppe kjøbt; her er Flere, som bage, og jeg har hentet snart hos den Ene, snart hos den Anden, alt eftersom det varierede i større og mindre Slethed hos de Forskjellige — nu lader jeg bage i mit eget Huus.» «Mange Tak for Underretningen — hvormange Indbyggere har vel ellers Bodø?» «Sex Hundrede.» «Adieu, adieu.» Og dermed gik jeg, ærgrende mig over, at man i en By med 600 Mennesker ikke skulde kunne erholde denne Livets vigtigste Fornødenhedsartikel, af saadan Qvalitet, at man dermed kan være tjent.

Pennelegning 30. April 1868.

NORDLÆNDINGENS DOVENSKAB ETC.

Den 16de Juli. Jeg spurgte Ole om, hvorledes han fandt Lofoden, hvor han tidligere ikke havde været. «Han er styg, reint farlige Heier*)!»

Stor Haandværksdygtighed i det samme Lofoden! Ikke eet Menneske blandt de mange hundrede, bosatte i de større Fiskevær, Kabbelvaag, Storvaagen og Svolvevær, som forstaaer det simple Arbeide at lodde. Paa et af de Fyre, jeg igaar besøgte, var en Lampe sendt til Bodø for en saadan Bagatel som at faa paaloddet et lidet Stykke Blik. «Hvorfor sender De den saa langt bort for en saadan Ubetydelighed, De maa jo kunne faae Arbeidet udført her,» yttrede jeg. «Aa langtfra, her

*) Om han stod paa Toppen af Mont Blanc, vilde han kalde den en «Hei».

findes Ingen, som kan lodde!» Dette troede jeg nu ikke; men igaar Eftermiddag i Svolvær var det den samme Historie, og den samme Besked. — Intet andet Arbeide end det, der falder i Baaden, eller som staaer i Forbindelse med denne og med Fiskeriet, befatter Nordlændingen sig med. Med Undtagelse af de Par Maaneder, under hvilke Lofodfisket foregaaer, og i hvilke han slider ondt som en Hund og arbeider som en Hest, bestiller Nordlændingen i Regelen saagodtsom Intet — han æder og sover, æder godt og sover længe. Fem Maaltider om Dagen og en Middagslur paa et Par Timer kan ikke undværes. «Arbeider han ikke Helsa af sig ved Lofodfisket,» sagde min Kjendtmænd forleden Dag, «saa sover han Helsa bort i den øvrige Tid af Aaret.» — Dertil er han en yderlig slet Oeconom, maaskee den sletteste af denne af slette Oeconomer bestaaende Nation. Om han f. Ex. holder flere Kjør, og har en faatallig Familie, kan man være vis paa, at den Melk og Fløde, som daglig falder, daglig consumeres; der kjernes ikke en Mark Smør, men dette kjøbes og staaer tilgjængeligt for Alle og Enhver af Husets Beboere, saaledes at det Quantum, der burde være i et halvt Aar, maaskee ikke varer mere end et Par Maaneder.

See saa, nu har Nordlændingen faaet undgjælde mit slette Humeur over, at jeg ikke kommer af Flekken. Siden igaar Aftes har det været blik stille; i de sidste 16 Timer har vi avanceret en — Fjerding.

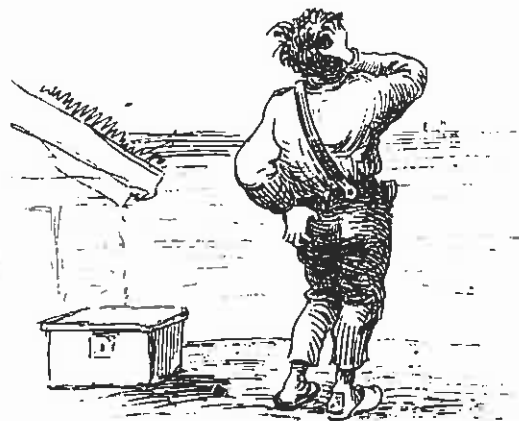
SELVMORDSTANKER

Den 17de Juli. — — — For nogle Aar siden kom jeg med Baadskyds, ud Malangen for at reise til Andenæs, og efterhaanden, som vi kom ud paa Havet, stilnede det af indtil staablank Flade, med varmt Solskin. Pludselig overkom der mig Lyst til et Bad, — i en Snup var Klæderne af Kroppen, og jeg gik paa Hovedet ud. Men forinden dette naaede Vandet, hørte jeg et frygteligt Brøl udstødt — som jeg bagefter erfarede — af samtlige Skydsfolk, der troede, at jeg vilde «gjøre Ende paa mig». De havde aldrig hørt Tale om Badning, endnu mindre seet Nogen praktisere saadant. —

SOMMERFISKE PAA ANDENÆS. NORDLÆNDINGENS OECONOMI

19de Juli. Gik iland paa Andenæs. Sommerfisket foregaaer nu, og ikke mindre end 800 Mand have sit midlertidige Ophold her. Stranden

havde Udseende, som om der skulde have foregaaet Skibbrud: Grupper af Mennesker, en Masse Kister og Tønder hulter til bulter, og Baal hist og her. Langs Stranden laae vel henved et Par hundrede Fiskebaade; og Maa-ger i tusindvis fore frem og tilbage, styrtende sig over det stinkende Fiskeaffald, som overalt var hen-slængt. Ligesaa mange Kister stod paa

Nordlændingen seer efter Veiret. Penntegning i Dagbog 1869.

Stranden, som der er Mennesker ved Fisket, Nistekisterne nemlig, til hvilke der ikke findes Huusrum. Det var iaar gaaet saa kleint med Bedriften, at de Fleste ikke skulde have optjent den medbragte Kost. Lignende var Tilfælde, da jeg for 11 Aar siden var paa Stedet i nogle Uger for at fuldføre Fyrtaarnet. Klagerne over det feilslagne Fiskeri, og over at man neppe havde det tørre Brød, var den gang saa stærke, at jeg, da der i over en Uge ikke var Søveir, tilbød Mange Arbeide ved Fyret mod en Dagløn af 60 Sk. — ikke Een modtog det velmente Tilbud. — Det paastaaes, at man under disse Sommerfiskerier gjennemsnitlig neppe fortjener mere end 12 à 14 Sk. pr. Dag. —

Jeg har tidligere været iland paa flere Steder her ved Dyrø Sund og Gisund, og fandt da umaadelige dyrkbare Strækninger liggende ubenyttede; kun Lyng og Bjerkekrat, hvor der kunde være frodige Græsmarker. Fædriften maatte her kunne florere; Melk, Smør, Ost, Kjød, som man nu kjøber, maatte kunne produceres i massevis; Velstand maatte kunne være ligesaa almindelig som nu Fattigdom og Elendighed. Men saalænge den nærværende Dovenskab, Uvidenhed, gamle Slen-

drian og yderlig slette Oeconomi vedbliver, vil det naturligviis ikke blive anderledes. Saalænge Nordlændingen kun vil bruge Aaren og aldrig Spaden; saalænge Gaardmanden forlader sit Jordbrug et Par Maaneder i den bedste Sommertid for at ligge paa Sommerfiske — det vil da sige for at ligge og duppe i en Baad, og at sove, — saalænge bliver det ikke bedre. — I Tankerne seer jeg disse Sommerfiskere, saaledes som de, paa Andenæs for 11 Aar siden, sov Døgnet rundt, Døgn efter Døgn, kun tørnende ud for at æde, og for at see efter Veiret, gabende, og kløende sig i Hovedet.

Og medens Mændene ligge ude paa Øerne for at sove, gaae Fruentimmerne hjemme sølende og suklende i Snaus og Svineri, Kaffekjedelen paa Peisen, Ungerne i Stabburet og Koen i Ageren. — Engen ligger mosbegroet og vandsyg, og nogle skindmagre Kubeist slæbe sig bort over den. At grave en Grøft for at bortlede Vand har jeg endnu aldrig seet udført her oppe — heller ikke har jeg nogensinde seet Spor af en saadan. Følgen heraf er naturligviis, at der avles kun lidet Hø, og at man for en stor Deel maa føde Kreaturerne med Tang og Fisk. «Hvor meget Melk kan De nu faae af den bedste Kua Deres?» spørger jeg altid Kjærringerne, naar jeg er iland, og et næsten eenslydende Svar faaer jeg overalt: «Aa Gu bære os, Far, her er nu saa kleint for Føa te dem her; naar de er nybær Ku, kan vi naa faae e Kanne, ellers er 'e naa bare e Halkanne» (1 Pot). — Naar skal dette blive anderledes! Maaskee om 3 à 4 Generationer. Den Paastand er almindelig hertilands, at Søg og Landbrug ikke kan drives i Forening. Men hvorfor ikke? Hvorfor skal ikke en Gaardmand, der deeltager i de store Vinterfiskerier (der med Forberedelser og Reiser medtager omtrent 5 Maaneder), kunne anvende en Deel af den øvrige Tid til at forbedre sin Jord, saaledes som her paa Kysten kan være Tale om? Her er jo ikke Spørgsmaal om noget besværligt, gennemført Landbrug, men kun om at avle Hø og Potetes. — Hvorfor skulde ikke en Mand, der daglig fra Stranden op til sin egen Huusdør og over egen Mark gaar og vasser i Dynd til op over Anklerne, kunne overvinde sig til at tage en Spade og grave Grøfter, saaledes at han istedetfor den grønne Mose fik det grønne Græs? Jeg for min Part begriber blot ikke, at han kan undlade det — dertil skal en større Overvindelse, synes mig, end til at udføre Arbeidet. —

Tromsø. Akvarel antagelig fra 1860-Aarene.

ILAND UDEN SØSTØVLER

Den 22de Juli. Gibostad. Gik iland for at indlevere et Par Collies, som skulde sendes med Dampskib; maatte følge Expeditorrens Stellvertreter, en Jomfru, paa Contoret, hvor det tog hende 1¼ Time at udregne Fragten — jeg imidlertid den personificerede frommeste Taalmodighed; — jeg kommer mig! Saa op over Marken for at see, hvorledes det havde sig med Græsset, men jeg kom da ikke langt, før det bar op i Sump og Dynd; blev vaad paa Fødderne, da jeg havde undladt at følge den ellers ufravigelige Regel, jeg har sat mig, nemlig aldrig at gaae iland i Nordland og Finnmarken uden Spøstøvler — Galocher er her good-for-nothing. Ærgrede mig dog mere over Nordlændingens Dovenskab end over de vaade Fødder. Her laae lige ved Handelsstedet 4 à 500 Maal prægtig Mark, bevoxet med Krat og Lyng, med jevnt Held mod Søen, og uden Stene. — Da jeg havde ærgret mig tilstrækkeligt — ligesaa grøn som Marken, hvorpaa jeg stod —, gik jeg

atter ned til Jomfruen, der nu havde omskiftet Contoret for Butikken, og købte en Ost, af Størrelse som en stor Assiet og et Par Tommer tyk, for 10 Sk.

TROMSØ

23de. Er jeg ikke imorgen i Tromsø, vil jeg være læns paa Brød, Smør, Tobak, Brændeviin, Taalmodighed og godt Humeur. Jeg kommer vel imorgen til at sætte mig til at gnage paa den tiskillings Ost, hvilken jeg allerede har prøvet og fundet tør som Stokfisk.

24de Juli. Tromsø. Mennesket er et Vanedyr, siges der, og det er sandt. I de første Dage efter at have forladt Christiania, fandt jeg det alt andet end behageligt her ombord; nu er det næsten med Beklagelse, at jeg forlader mit lille Fartøj. Jeg var kommen i mine gamle vant «Reisefolder», bleven indlivet i dette Levesæt, og — var sjøl størst.

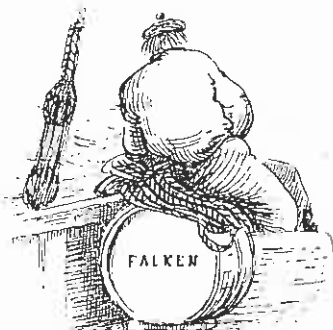
I Eftermiddag har jeg været iland, — først paa Posthuset, efter hvilket man maa lede, da det ikke har nogetsomhelst «Bumærke», ikke engang en Brevkasse udenfor; saa udenfor Byen et Stykke for at see paa Mark og Eng; saa gennem nogle Gader. Engen stod tyk og høi; intetsteds var man begyndt at slaee. Jo mere jeg seer af disse Enge, jo mere overtydet bliver jeg om, at den hidtil vanskjottede Fædrift engang i Tiden her maa blive en vigtig Næringskilde. —

I en Gade passerede jeg nogle Arbeidere, der skulde anbringe en Steentrappe ved en Dør; istedetfor at arbejde stod de og passiarede indbyrdes; omtrent en Time senere passerede jeg dem atter, og de stod da og passiarede med nogle gode Venner — Arbeidet var ikke det allerminste fremskredet — ikke en Steen var rokket. — Dette er den almindelige Maade heroppe; vedholdent og ihærdigt Arbeide kjendes ikke, ligesaa lidt som Accordarbeide.

DEBARKERING. VARDØ

26de Juli. Imorges forlod jeg min kjære «Falk» og embarkerede paa Dampskibet «Tordenskjold» for at gaa til Hammerfest og, efter en Dags Ophold der, med «Nordstjernen» til Vardø. — Ankom til Vardø Kl. 2 om Natten; gik iland med mit Tøj, — havde nær skamslaet mig, idet jeg steg op ad den steile Landgangstrappe, hvis Trin var mættet med Tran; — kom heldigviis heelskindet op paa Bryggen, — satte

mit Tøj fra mig sammesteds, men i — Tran. Travede i Regnveir op igjennem en Gade (fyldt med Tranlugt) for at finde Logis. Standsede udenfor Hr. Brændeviinshandler Olsen. Efterat en velvillig Mand var gaaet ind til denne, fik jeg efter næsten en halv Times Venten Besked om, at Hr. Olsen ikke vilde modtage Nogen. Afsted igjen, gennem klissede Gader; standsede udenfor Hr. Brændeviinshandler Dankertsen. Sendte min Kuffertbærer ind for at parlementere; ventede Afslag ogsaa her og forberedte mig paa at maatte vandre i Gaderne Resten af Natten. Men Hr. Dankertsen var barmhjertig; — fik et Værelse, hvor der ikke havde været luftet, siden Huset blev bygget. — Om Morgen, da jeg tørnede ud, regnede det fremdeles — trist inde, og trist ude. Ved at vadske mine Hænder steg en frygtelig Tranlugt op i min Næse, og Sæben befandtes at være kogt i Tran. Saa kom Pigen op og spurgte, om «Professoren» vilde have Caffé, «for saa maatte han gaae bort til Dankertsens anden Gaard». Ærgerlig kom jeg efter en vaad Vandring til Hotel de Dankertsen No. 2; maatte vente en heel Time paa den fattige Kop Caffé — et sjokket Fruentimmer imidlertid uafladelig beskjæftiget med de store Forberedelser — saa kom hun ind med en Serviet, saa med en hankeløs Kop, saa med en Kniv etc. etc. Endelig fik jeg da en Mugge med Caffé, slet Smør og endnu slettere Brød. Ved den første Bid fik jeg Transmag i Munden, og dermed var Frokosten færdig. —

Pennetegning i Dagbog 1869.

SKISSER AF REISELIVET

EN TRIP I SOGN OG SØNDFJORD

Søndag Morgen Kl. 6 den 17de Juni afreiste jeg fra Leerdalsøren med en Sexring og 3 Mand for at drage udover Sognefjorden til Vadern, og videre derfra over Fjeldet til Søndfjord. Veiret kunde ikke være gunstigere — blik stille og klart. Baaden gled hen over Vandspeilet — om just ikke som en Piil saa dog meget hurtigt. Sognefjorden presenterede sig i al sin Herlighed — skovklædte Høider paa begge Sider, et grønt venligt Næs med en Kirke, eller nogle Huse, hist og her, og med en deilig Baggrund af blaa, majestætiske og tildeels snedækte Fjelde. Jeg drog Skissebogen frem og tegnede forskjellige Situationer, men det gik kun maadeligt hermed, thi ved hvert Aaretag fik den lille Baad et Ryk der forplantede sig til min Arm og derfra over i Blyanten til Papiret. — Sogningerne roede som værdige Efterkommere af Frithiof, thi efter 5 Timers Forløb landede vi ved Fresvik, 3 gamle Mile

Nystuen. Blyanttegning 7. Juli 1868.

fra Leerdalsøren — at roe en Norsk Miil paa 2 Timer ansees meget godt.

I Fresvik, en vakker venlig liden Dal, var der «Praik» i Kirken, Præsten med «si Famæli og alle Baadna» vare samme Morgen kommen over fra Lekanger. Jeg gik lidt op i Dalen, efterat have tilsagt Skyds, tegnede en malerisk Hytte, og saa tilbage til Skydsskafferen (tillige Landhandler). Skydsen var kommen — bad om lidt sød Melk — efter lang Venten fik jeg en stor Bolle med — køgt Melk — kunde ikke drikke den — fandtes ikke mere at faae. Roede afsted i samme deilige Veir, kom til Vangsnæs (Framnæs) Kl. omtrent 3. — Bestilte Skyds; spurgte Handelsmandens (Skydsskafferens) Datter, en venlig, vakker Pige, om jeg kunde faae noget Mad. «Mad, hvad Slags Mad!» udbrød hun, med de synligste Tegn paa Forskrækkelse. For ikke at pine hende sagde jeg at jeg blot ønskede en Kop Caffe og Smør og Brød. Hendes Aasyn oplaredes strax, og lyste som en Mai-Morgen. Saa gik jeg ud og tegnede, saa kom Skydsen og saa gik jeg ind for at faae Middagsmaden. Den fattige Kop Caffe var dog ikke endnu færdig, uaftet det var over en Time siden jeg havde bestilt den. Havde ikke Pigen været saa sød, var jeg bleven rasende over saadant Søleri; — nu var jeg blid som en Lerke. Endelig kom hun da i Triumf med lang Caffe, haarde og mugne Skonrokker og harskt Smør. Jeg «kjøbt» af Altzusammen, og hun blev endnu blidere. Besynderligt hvilken Indflydelse det smukke Kjøn udøver paa os! Det skulde været et Mandfolk som havde gaaet og somlet i 1½ Time for at faae køgt en Kop Caffe, og saa kommen med saadant Søl! Jeg havde været fristet til at kaste ham Skonrokkerne i Hovedet, Smørklatten i Øinene og saa skyllet ham af med Caffen. Nu derimod var jeg mild som sød Fløde, og afreiste sulten og — blid, Noget der sjelden forenes. —

Saa drog jeg da videre til Qvamsø, en udmærket Havn men et ækelt Hul, hvor der hverken var ordentligt Logis eller nogen Skyds at erholde. — Jeg fik derfor Skydsfolkene fra Vangsnæs til at sætte mig over Fjorden til Vik, hvor der efter Disses Udsagn skulde være som i en By. Naaede dertil Kl. 9 om Aftenen; begav mig op til Handelsmanden (Hopstock); traf en Huusjomfru. «Kan jeg faae Logis her i Nat?» «Aa jaul!» «Kan jeg faae Mad?» «Mad! Nei!» Forbauselse over

saadant Spørgsmaal, som om man aldrig brugte at spise i Sogn. «Jeg har ikke smagt en Bid siden Kl. 5 imorges, saa De kan vel begribe jeg trænger til Noget at leve af.» «Jau, det var naa leit, men de Sjøive er ude.» «Ja, ja, er der Intet at faae saa faaer jeg finde mig i Skjæb-
nen.» og dermed antændte jeg min Snadde for af den at suge Næring. — En Times Tid senere, netop som jeg skulde gaae tilkøjs, kom Jomfruen, hed og fed, og berettede at hun nu havde været hos de Sjølve, som vare i Selskab $\frac{1}{4}$ Miil borte, og nu skulde jeg faae Mad. En Time senere fik jeg da Smør, Brød og kanelet Thee. —

Næste Morgen Kl. 5 drog jeg afsted igjen med 3 Mand i en Sexring. Ud paa Formiddagen begyndte det at blæse op, med Regn, og jeg ankom ikke før Kl. 2 til Kirkebo. Sendte en liden Pige til den $\frac{1}{8}$ Miil borte boende Skydsskaffer for at bestille Baadskyds. Efter en Times Forløb kom hun tilbage med den Besked at «Skafferen» havde ondt i den ene Finger og kunde ikke skaffe Skyds. — Afsted til Skydsskafferen i rivende Fart og i øsende Regn! Jeg vred — han flad. Jo, Skyds skulde jeg faae strax. Efter $1\frac{1}{2}$ Times Venten i et Nøst kom Skydsen — en arbejdsfær Mand, en Olding og en Unggut. Det blæste haardt og det gik yderlig smaat. Gamlen talte om hvorledes Skoven aftog. I hans Ungdom, sagde han, «var Skogen saa tyk i denne Aasen at En ikke kunde sjaa Soli der.» Nu var den tynd nok, og mange Steder pippede den blottede Klippe frem. Her som andetsteds i Landet: Folket barberer det, og Naturen flaaer det! «Naar Skogen hugges,» sagde Gamlen, «reiser Molla tilsjøs.» — Saa klagede Ungguten over at han var «saa bryllaupssjuk». «Bryllupssyg!» sagde jeg, «mener Du 'giftesyg'?» Nei, han mente nu ikke det, men at han havde været i Bryllup og var sjuk af Rangelen. «Var der nogen af Gutterne som friede Du,» sagde den 3die Skydsmand. «Jau da dem friede Alle ihop!» «Og fik de 'Ja' Allesammen,» spurgte jeg. «Det var nu ømse med det,» svarede han, «Nogle fik ja, Andre fik nei.»

Efterat have gnaget et Par Timer paa $\frac{1}{4}$ Miil kom vi ikke af Pletten — det blæste og regnede saa det gjøv, og liden Most var der i Skydsfolkene. Saa maatte vi lægge til Land, og jeg blev tilraadet at gaae omtr. $\frac{1}{4}$ Miil for at komme paa den anden Side af Næsset, hvor der skulde være smuult Vand. Dette gjorde jeg da; en af Folkene tog min

Gudvangen. Blyanttegning 5. Juli 1868.

Kuffert paa Nakken, jeg det Øvrige og afsted gik det. Efter en Times besværlig March kom vi da til en Skomager paa den anden Side. Han var villig til «ikke at blive ved sin Læst» og skydsede mig nu i en Skarvebaad til Vadem. Ankom dertil Kl. 8. De Sjølve var ikke hjemme — Handelsmanden var i «Bern», og Madammen var i Bryllup, men Jomfruen (et fælt Menneske) var hjemme. «Kan jeg faae Logis?» «Jau.» «Kan jeg faa noget Mad?» «Mad!» udbrød hun med opspilede Øine, og jeg saae Fortvivlelsens Smil at spille om hendes Læber. «Ja, De har vel altid en Kop Caffé og noget Brød og Smør!» Jo, det kunde hun nok skaffe. «Findes her ikke Æg?» «Jau,» jeg skulde faae Æg, og dermed tøfledé hun af. Jeg ventede uendelig længe, og holdt krydsende for smaa Seil fra mit Værelse og ud paa en lang Gang, hvor jeg ogsaa ærgrede mig over en lang Sognejente som laae (la derière en haut) og skurede et lille Værelse, ikke længere end

hende selv. Hun brugte ligesaa lang Tid hertil som den saakaldte «Jomfru» til at koge Kaffe, nemlig omtrent 1 Time. Endelig kom da den store Anretning. — Jeg bad om noget Salt. «Salt!» sagde Jomfruen, «hvad vil De med Salt!» «Til Æggene!» «Spiser De Salt til Æg?» sagde hun med stor Forbauselse. «Ja, det gjør jeg — bruger De ikke det i Sogn?» «Nei, da!»

Kort efter gik jeg tilkøis, og næste Morgen drog jeg afsted over Fjeldet til Førde i Søndfjord. — Tre Ting var mig paafaldende i Sogn: 1) man behøvede mindst 1 Time for at koge en Kop Caffé, 2) man spiste ikke Salt til Æg, og 3) man vuggede Ungerne paa langs — intet Under at Sogningerne blive søstærke! —

I Førde overnattede jeg og drog afsted (til Florø) den paafølgende Morgen med en lumpen Baad (der forunderlig nok brugtes til Postbaad) og 3 Mand. Idet vi roede afsted bemærkede jeg flere af Dalens unge Skjønheder nede ved Elvebredden gjørende sit Toilette i den aarle Morgenstund. Jeg yttrede min Forundring, for Skydsfolkene, over at see at man her vadskede sig. «Aa ja, det er naa Noget aparte idag, dom havde nok ikke gjort det, hvis her ikke skulde være Bispevisitats idag.»

I EN BAAD PAA KYSTEN AF SØNDMØRE

En Eftermiddag i September 1864 reiste jeg med Baadskyds fra Bø for at begive mig til en af de ydre Øer (Sandø). Skydsfolkene bestod af 3 Mand i en «Treroing»; Arne hedte Høvedsmanden, Ola Halskarlen. Veiret var stille og Søen laae blank, men vi havde ikke roet langt førend Vandet begyndte at kruse sig for en let Bris. Arne vilde ikke lade denne gaae ubenyttet, og commanderede derfor: «Maste naa Ola, naa kjem der en liten Kjøl!» Ola vendte Skraaen, reiste Masten, satte Stag og Vant, og Seilet blev heist. Kort efter begyndte det at blæse friskt, og Baaden skjød hurtigt gjennem Vandet. «Han seer blaasande ut, Ola, Eg mein de bli en Storm!» «De mein Eg au,» sagde Ola. Af samme Mening var ogsaa jeg, og dermed vare vi Alle enige. Arne tog derpaa atter Ordet. «Aa ja, han bli nu ikke saa styg som da jeg skyssa for 4 Aar siden.» Jeg opmuntrede Arne til at fortælle, og han var strax villig. — «Eg skyssa han Kjøpman F. og hu Jomfru N.; Eg havde denne Baaten, og vi vare 4 staute Kare i den. Han

Vossevangen. Blyanttegning 3. Juli 1868.

var ganske spak i Fystningen, men saa paa een Gong rauk qvite Sjødreve uta svarte Stilla, og Baaten flaug indefter Fjore. Hu Jomfrua hu vart no qvit som Snø, men ho tagde still, aa ho sat still, aa godt var de, for annars maa Gud wide hvorledes det havde gaat.» — Her blev Arne afbrudt ved en alvorlig Byge, der bragte ham og Ola i stærk Activitet med at mindske Seil. Fjorden begyndte at «qvitne», og Søen at reise sig, saaledes at vi toge den ene dygtige «Vask» over efter den anden, medens Baaden strøg afsted i flyvende Fart. Arne var flink ved Styrvollen og Ola ikke mindre ved Halsen. Oles Plads var lige lidet misundelsesværdig som tør. Som sædvanlig for Halskarlen sad han paa Ripen, og den Deel af hans Legeme der befandt sig udenfor denne blev uafladelig oversprøitet af Sørne. «Du skulde trække Skindbroka paa, Kar,» sagde Arne, «saa vart Du ikke so vastrukki i Agterenden!» «De mein Eg au,» sagde Ola, som derpaa lod sig afløse ved Halsen og trak Broka paa, uagtet han nu ikke kunde blive vaadere. Men dette er det Sædvanlige; aldrig trækker Matrosen eller Fiskeren Regnklæderne paa førend han er bleven vaad. —

Mørket begyndte nu at falde paa, og da Farvandet var ureent fik Arne saameget at varetage at jeg ikke fik høre mere om hans Skydsfærd med Kjøpman F. og Jomfru N. — Vi kom tilland uden Uheld, og ikke før havde jeg Foden paa Stranden før jeg saae mig omringet af Insulanerne — jeg maatte uvilkaarlig tænke paa Capitain Cook (sans comparaison) og de vilde Øboere i Sydhavet. — «Kan jeg faae Logis her i Nat,» spurgte jeg. «Resande Kar?» «Ja, kan jeg faae Logis —» «Kjem Du langt norate idag Du?» «Nei, kan jeg faae Lo —» «Vart de stilt me Ofrea naa Du?» Saaledes holdt de paa; deres Spørgsmaal haglede ned, og jeg fik ikke saameget som en Antydning til Svar paa mit. — Endelig lod det til at Nysgjærrigheden var bleven nogenlunde mættet hos en af de Omkringstaaende; thi paa mit atter fremsatte Spørgsmaal om Nattelogi svarede han, at jeg kunde nok faae den «Stugo som var opretti for Præsten».

Og dermed drog vi da afsted opover — hele Flokken i Hælene paa mig. Da vi kom til «Stugo» var denne stængt, og Morten (den Mand som havde tilbudt mig den) gik efter Nøglen. Medens vi ventede paa denne begyndte atter en Hagl af Spørgsmaal, især om den Dansk-Tydske Krig. Svaret paa det sidst fremsatte «om de blei saaledes besluta at Tydsken skulde betale Dansken for al den Ugudeligheden og Ødelæggelsen han havde gjort honnem» opvakte stærk og almindelig Indignation. Under Udbruddet af denne kom Morten med Nøglen, og jeg slap ind i Præste-Stuen. Her var det mørkt og indeklemt. Morten troede det ikke muligt at opdrive et Lys til mig, hvorimod han lovede at skaffe mig noget kogt Vand. — Da jeg ikke havde nydt saameget som en Bid siden Morgenens var jeg skrubsulten; desuden var jeg noget vaad og forfrossen. Jeg trængte desaaarsag til noget Varmende, og besluttede at regalere mig med et Glas Toddy til det Brød og Smør som fandtes i den medbragte Nistetine. I Mørket famlede jeg denne frem og begyndte at fortære mit tarvelige Maaltid, uden at kunne oppebie Vandet til Toddyen. Morten kom imidlertid uventet hurtigt med dette i en gigantisk Spølkum der i Størrelse nærmede sig en almindelig Vadskevandsbølle; men Lys bragte han ikke. Efter at have heldt ud mindst $\frac{9}{10}$ af Vandet tømte jeg den sidste Slump Cognac og noget Sukker op i det, og rørte om med en Tollekniv. Derpaa tog jeg mig et langt Drag, men blev ikke lidet forundret ved at smage at min Cognac

En Reisende paa en afsides Bygdevei. Af «Skisser af Reiselivet» I (1865).

havde forvandlet sig til Whisky. Jeg maatte have taget Feil; — atter en lang Slurk, — Whisky var det og Whisky blev det! Saa kom Morten i Triumf med en Talgpraas. Denne blev stukket i Halsen paa den tomme Cognacflaske, og nye Prøver anstillede. Morten fik sig ogsaa en god Slurk og erklærede det for god Drik. Endelig fandt jeg Opløsning paa denne stærke Gaade. Vandet var kogt ved Tørvild i en Gryde, og Tørvsmagen havde meddelt sig til det.

ILAND FRA DAMPSKIBET VED ANLØBSSTEDET
RØRVIG
I. 1866.

For at komme ud til Præstø Fyr — der nu er under Bygning efter i Vinter at være bleven ødelagt ved Lynild — tog jeg igaar iland her.

I Expeditørens Baad var der mange Mennesker og meget Gods; begge Dele havde man vanskeligt nok for at faae iland, da der var «Fjære-Sjø» og en lang grund Strand. Expeditøren, Hr. Dahlsæth, «brugte Kjæft» mod Alt — Dampskib, Dampskipper, Passagerer, Pakgods, Præstø Fyr, de mangfoldige Forsendelser til samme etc. etc. — Intet var ham tilpas, Alt var galt. — Kufferter, Kister, Nistebommer etc. blev langet iland med Besvær. En Nordlandsk Jomfru med «Merrabein» blev lagt over Skulderen paa en lille bitte Mand der saae ud som han, under denne Byrde, skulde segne ned i sine uhyre Søstøvler. Saa var der en Kone med et spædt Barn paa Armen; hun saae betænkelig ud ved den forestaaende Fart over Fembøringens Forstevn og derfra over nogle glatte, med Tang bevoxede Stene der netop spillede i Vand-skorpen. «Giv mig Barnet saa skal jeg bære det iland,» sagde jeg. Hun mønstrede mig med Omhyggelighed, men fandt mig formodentlig noget «suspicious-looking», thi hun rystede paa Hovedet. «Kom De med Ungen, jeg lover Dem at jeg skal besørge den sikkert iland!» Saa rakte hun mig den da, og jeg bar den iland, hvilket kostede mig vaade Fødder. Kort efter kom Konen med do. Hun fik sit Barn igjen, og var nu meget fornøjet og snaksom. «Kaa I er snil som tog Barne mit iland — I er vel Namdaling, I!» «Nei, jeg er ikke saa lykkelig.» «Kaa er I fra da?» «Fra Christiania.» «Fra Christiania!! — og lel kan I være saa snill!» Og dermed skildtes jeg fra Konen som havde saa ringe Tanker om Hovedstadens Beboere, og saa høie om Namdalens. —

Blandt de landsatte Passagerer var en Mand med en uhyre Kiste og 6 Lænestole (Pindestole). «Hvor har De kjøbt disse Stole,» spurgte jeg. «Paa Marknan i Traanjem!» «Hvad koste de?» «Atten Skjelling Stykke.» «Mærkværdig billig!» «Billig! kaa kan Manen seie saa — atten Skjelling er mang Pæeng! Kaa ska ellers Manen fare hen?» «Til Præstøl!» «Ja men han maa da ha Lossement etsteds.» «Jeg formoder at jeg kan faae det hos Expeditøren.» «Expeditøren!» (stor Forundring). Han gav mig et Vink om at sidde ned i en Pindestol ved Siden af den hvori han selv tronede. «Far over til Nærøia, men gaee iche op til han Dahlsæthen,» hvidskede han, «de e en Stygge Maen, han taer fire Skjelling for en Kop Kaffe af en resande Maen, — de e jo omogeligens Ting at bo hos en saan Karl!»

Skydaskaffer: «Hvis han skulde kjøre for høit, skal Du ta' Tømmene fra 'n!»
Af «Skisser af Reiselivet» II (1866).

Jeg fandt mig slagen ved et saa fyndigt Argument, og roede ud til Præstø, hvor jeg overnattede i Fjøsæt (den eneste resterende Bygning dersteds) liggende paa Gulvet med min Frak baade som Madrads og Tæppe, og med Natsækken som Hovedpude.

II. 1875.

Fra det med Fiskere og deres Kister aldeles overfyldte Dampskib «Finmarken» — saa overfyldt, at der paa Mellemdækket fra Agter til For var levnet kun et af Kister dannet smalt Smug, der ved udstikkende Fisker-Arme, Been, Hoveder og Agterender var næsten upassabelt — traadte jeg iforgaars Morges Kl. 2 iland i Rørvig, for derfra at tage Baadskyds ud til Vigtengøernes sydlige Deel, «Gjæslingerne». Mine Lidelser vedblev at være mange — Expeditørens Baad overlastet med

Folk og Gods — skuppet og puffet paa alle Kanter — Besvær og Plynder med Alt; saa over en lang Fjærestrand (Skydsskafferens Hus langt borte), ingen Vei, ingen Baad til at ro mig bort til ham; ingen Hjælp til at bære mit Tøi overland. Endelig fik jeg dette indsat i en fiskestinkende Søbod hos Expeditøren, og begav mig nu bortover en vassen Mark til Skydsskaffer og Gjæstgiver Dalsæth, et gammelt Bekjendskab, og en stor Lurifax, der paa Grund af grov Kjæft og idelig Krangel var bleven afsat som Dampsk.-Expeditør.

Ankommen til Chateau Dalsæth, bankede jeg paa, atter og atter, indtil endelig en søvrig, skiden og yderlig malcontent Pige i alt andet end elegant Negligé, lukkede op.

«Er Dalsæthen hjemme?» «Aa ja, han lig naa og søv!» «Du faaer vække ham, og sige at en Reisende ønsker Logis og Baadskyds tilsagt til Syd-Gjæslingerne.» Jeg saae imidlertid intet Tegn til at hun agtede at efterkomme min Opfordring, men meget mere til at hun vilde stupe op i Løjbænken igjen, hvorhen hun kastede længselsfulde Blikke. Først efter gjentagne Anmodninger gik hun op af en Trappe, der knagede saaledes at jeg ventede hende ned en heel Deel hurtigere end hun gik op. Kort efter retournerede hun. «Nu hvad sagde Dalsæthen om at tilsige Skyds?» «Det kan Du sjølf gjøre sa'n.» Først blev jeg ærgerlig over dette mildest talt lidet høflige Svar, og besluttede at aflægge Dalsæth en personlig Visit, men ved nøiere Eftertanke antog jeg at det maatte være begrundet i, at han ikke var pligtig til at skaffe Skyds til Stedet. Jeg lod mig derfor nøie med atter at forlange Logis. Pigen tog heller ikke synderlig Notice heraf, og jeg maatte sætte hvast i, for at faae Nøgelen til den mig fra tidligere Tider bekjendte Statsstue (møbleret med 3 malede Stole, et skrøbeligt Slagbord og et Slags Sopha). — Efter langvarige Underhandlinger (gjennem Sprækken i en Dør) mellem Pigen og Mutter Dalsæth, stak Denne tilslut en stor Nøgel frem under Døren, og jeg drog nu ind i det Allerhelligste, uden at Nogen tog mere Notits af mig. Her lagde jeg mig paa Sophaen, med Beslutning om, uagtet Klokken nu var omtrent 3 $\frac{1}{2}$, at tørne ud Kl. 6, for selv at skaffe mig Baadskyds. Sophaens Haardhed og Korthed gjorde mig det ikke vanskeligt at blive mit Forsæt tro. Men Baadskyds var ikke at faae. Da jeg kom tilbage fra de forgjæves Forsøg

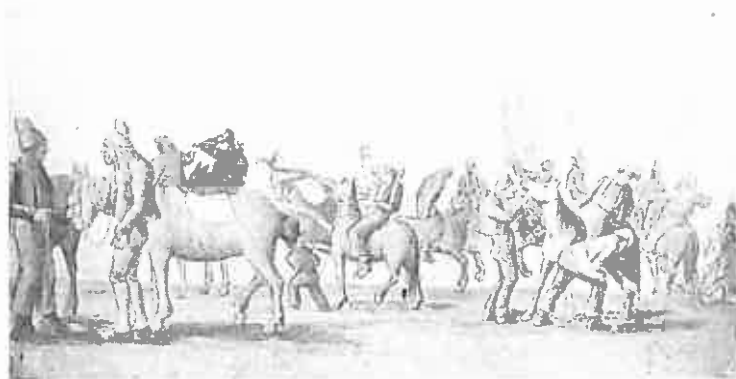
Fra Søndfjord. Af «Skisser af Reiselivet» II (1866).

paa at tilveibringe denne, indfandt Mutter Dalsæth sig med Kaffe. — — — Nu maatte Dalsæth tilsige Landskyds til nærmeste Station; men det gik ikke stort heldigere hermed end med Baadskydsen. Kort efter Dalsæthens Tilbagekomst indfandt nemlig den Skydsplichtige sig, og forklarede i det Vide og Brede at Gampen hans var over paa en Ø; at det i en saadan Storm var resikabelt at føre den over, etc. etc., og sluttede med Spørgsmaalet om hvormeget jeg vilde have i Betaling for at give slip paa Skydsen. Da jeg saa gav slip baade paa Betaling og Skyds, blev Manden meget fornøiet, og udbød: «Ja men saa maa Du rigtig komme indom og faae Dig en Dram!» «Nei tak, jeg drikker ikke Brændevin saa tidlig paa Dagen.» «Men saa en Sqvæt Kaffe da!» Heller ikke dette Tilbud kunde jeg benytte mig af, og lagde saa — iført fuldt Søhyre, med store, tunge Støvler — ivei med Apostlernes Heste udover Landveien til Vigtenøerne, — gik en halv Mil, fik saa Hest og Kjærre, kjørte $\frac{3}{4}$ Mil, — saa Baadskyds (en læk og kavraadden Sexring) — 2 Mile til Syd-Gjæslingerne. Det blæste saa

Marked i Trondhjem. Akvarelleret Blyant- og Pennetegning antagelig Oktober 1844.

haardt at vi maatte have 3 Klør i Seilet ret for Vinden. Ankom i god Behold til Gjæslingerne; opholdt mig dersteds et Par Timer, drog saa afsted igjen med samme Baad lige til Rørvig, 3 Mile. Vinden havde aftaget, og desuden gaet mere vestlig, saaledes at vi kunde seile den hele Vei. Omtrent Kl. 10 om Aftenen ankom jeg til Rørvig, gik kort efter tilkøjs, og sov til næste Morgen Kl. 7. — Et Par Timer senere fik jeg Anledning til — som jeg haaber for sidste Gang — at forlade Dalsæthen og hans yndige Brud, idet et upaaregnet, nordgaaende Dampskib «Kong Carl», stoppede i Sundet. Jeg begav mig skyndsomt ombord og forefandt det fuldt af Gods og Kakelakker, men indehavende kun 2 Passagerer, nemlig en gammel Jomfru fra Trondhjem og en Ferie-Gut. Den Første kjøst af Alt det Trondhjem nu kunde præstere, blandt Andet ogsaa af en «Mineralfabrik»; den Anden var hele Tiden opsat paa Styrmanden, hvem han kaldte en «Stor-Vas». Kleint Stel ombord — spekulerede paa at gaae iland i Søvig for dersteds at opbeeie Tromsø-Dampskibet, men fulgte dog med nordover, og blev Kl. 2 om

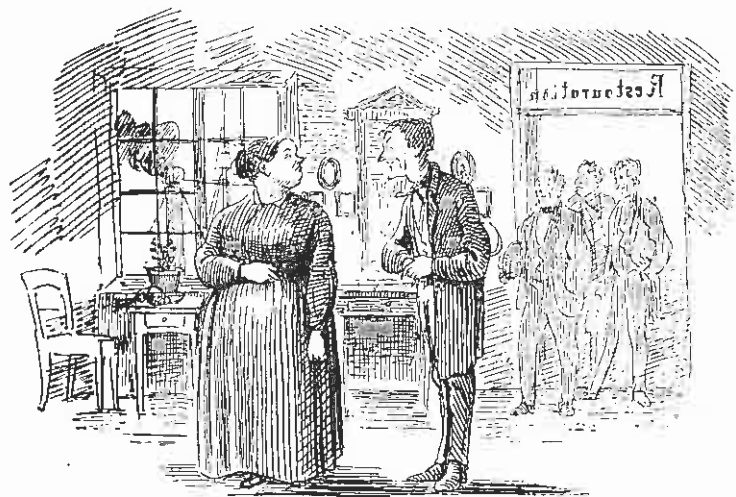
Marked i Trondhjem. Akvarelleret Blyant- og Pennetegning 5. Oktober 1844.

Natten sat iland paa Indre-Kvarø. Begav mig op til Dampsk.-Expeditørens Hus, og bankede paa; langt om længe lukkede en søvrig Slusk op for mig, og paa mit Spørgsmaal om jeg kunde faae Logis, pegede han paa en Dør, hvorpaa han gik ind i et Aflukke og stupede sig op i Sengen igjen. Ved at aabne den udpegede Dør forefandt jeg et høist skident Værelse, med en Kjærring og en Unge borte i en Bænk, og med en afskyelig Atmosfære, saaledes at jeg hurtigst muligt trak Næsen til mig. Saa vandrede jeg husvild om paa Øen indtil Kl. henimod 6, da det begyndte at ryge af forskellige Piber; gik derpaa bort til en Hytte, hvor jeg begyndte lange Underhandlinger med to Kjærringer angaaende Skyds over til Anklakken, kun $\frac{1}{2}$ Mil. Resultatet blev da endelig at man lod mig faae en halvvoxen Gut og en Færing. Gutten var — som Nordlændinger i Almindelighed — lu doven, og tog mod Nordlændingers Sædvane denne Dovenskab med sig i Baaden. Han gad neppe løfte Aarerne, og for at komme frem roede jeg saagodt-som alene Baaden frem. — Ankomsten til Anklakken skulde jeg have

Baadskyds til Trænen, men den var da ikke at erholde, hvorimod den skulde være at faae over paa Hestmandøen. Derhen drog jeg da, og fik, efter 8 à 9 Timers Venten, en Ottering med 4 Mand hid til Trænen, hvor jeg ankom efter 7 Timers Roning i godt stille Veir.

Da jeg (C. F. D.) var i Thelemarken 1842.
Pennetegning.

ET OG ANDET OM GJESTGIVERSTEDER OG HOTELLER

Som i saamange andre Retninger, har ogsaa Alt vedkommende Reisesdes Bekvemmeligheder, Beværtning m. m., i senere Tider gjort store Fremskridt, især i Landdistrikterne ved de mere befarede Ruter. Nu behøver man ikke som tidligere, naar Nattehvilte skulde søges, at lægge sig paa Pinebænken — krumsluttet i en $\frac{1}{2}$ Al. for kort Seng, fyldt med vældige, skrækindjagende Dyner; nu behøver man ikke at maatte tage tiltakke med kun Fladbrød, mistænkeligt Smør, Kjeldermelk, og kanske en Spegeknok.

Adskillige af de i de mere frekventerede Ruter beliggende Gjæstgiversteder (Skydsskifter), især i Gudbrandsdal, Romsdal og i det Trondhjemske, stod for 30 à 40 Aar siden ikke ubetydelig over flere af vore Byers saakaldte Hoteller. Ogsaa udenfor de almindelige Ruter

Norsk Artighed. Dampskibspassager (kommen iland, meget hungrig efter voldsom Ssøgye): «Aa Kjære lad os faae lidt Mad medens vi overligger her, men saa snart som muligt, for vi skal snart reise igjen!» Værtinde: «Saa reis dal!» Pennetegning til «Allehaande» III (1871).

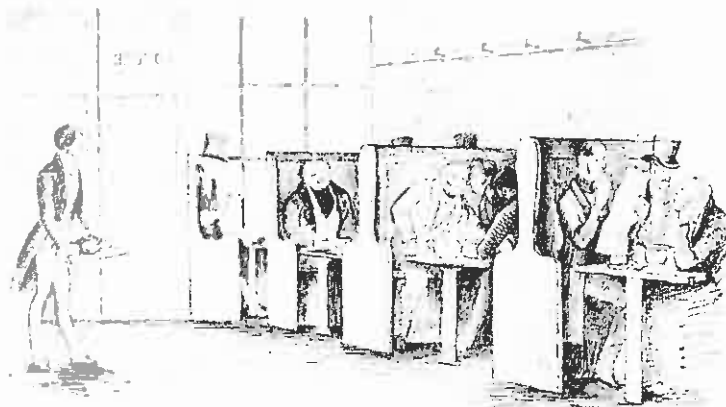
kunde man en og anden Gang træffe et meget godt Herberge, og med Priser som vare latterlig (beklagelig) billige.

I Byerne var Hotelvæsenet, indtil for et Snes Aar siden, i Almindelighed kun lidet udviklet, for ikke at sige meget mangelfuldt. De Hoteller, man forefandt, var i Regelen holdt af Skipperenker eller ældre Fruentimmer. Disse, der havde levet i smaa Forholde, vel ogsaa i trange Kaar, og kun seet lidet til Verden, kunde jo ikke have synderlig Skjøn paa hvad der udkrævedes for at holde et nogenlunde godt Hotel. De hjemlige Skikke, Vaner og hele huslige Stel bibeholdtes ligeoverfor enhver Reisende, af hvad Nationalitet han end maatte være. Dog, hvad der manglede i at fyldestgjøre Begrebet «Hotel», i almindelig Europæisk Betydning, erstattedes ofte for endel ved en godmodig, velvillig Imødekommen, og ved en vis hjemlig Hygge.

Hvor der til en Undtagelse var ogsaa et mandligt Individ i Forretningen, holdt han sig fornemt udenfor al Befatning med de Reisende; han lod sig som Dali-Lama aldrig se. Formodentlig ansaa han Befatning med saadant Wirthschaft som noget der var under hans Værdighed, og kun egnet sig for Fruentimmer. Men Regningerne skrev han, og det med Ubarmhertighed.

Lignende falsk Stolthed var for nogle Aartier siden ikke ualmindelig ogsaa i andre Stillinger. Saaledes ansaaes det under en Mands Værdighed at være Kok; skulde man have en saadan, f. Ex. til et Dampskib, maatte han forskrives fra Udlandet, almindeligvis fra Danmark. Det hørte vel ogsaa til Undtagelserne at man kunde finde en Mand villig til at være Fjøsørger. —

I Femtiaarene var Bergen kun sparsomt og tarveligt forsynet med Hoteller — en Benævnelse som forøvrigt ikke kan ansees som den rigtige Betegnelse. Blandt disse valgte jeg altid et der havde Ord for at være det bedste, beliggende tæt ved Toldboden, og hvor fornemmelig Englændere i Sommertiden havde sit Tilhold. Man havde det dersteds noksaa hyggeligt og godt, med Undtagelse af det som oftest mindre heldigt sammensatte og tillavede Middagsmaaltid. Værtinden, en venlig og flink gammel Kone, med to voxne Døttre, holdt i Almindelighed til i Husets Dagligstue, hvor Maaltiderne altid blev serveret, og hvor Gjæsterne naarsomhelst paa Dagen kunde opholde sig. Og det kunde jo være noksaa gemytligt at dale ned i denne Stue og faa

Coffee Rooms, antagelig i London. Pennetegning 8. Januar 1843.

sig en lun Passiar med Fruentimmerne, hvis Nærværelse gav det Hele et Anstrøg af Familieliv. Uagtet Englændere i mange Aar havde vanket i dette Hus, forstod dog ikke Værtsfolket at indrette sig noget efter disses Smag, Egenheder og insulære Fordomme — det sidste burde kanske heller ikke paaregnes. Saaledes blev der f. Ex. engang, for lutter Englændere, med Undtagelse af mig, serveret til Middag sød Suppe. Med yderlig Foragt skøv hver John Bull sin Portion fra sig uden at have smagt den. (Hvormange Gange i hvormange Aar havde vel en lignende Scene gjentaget sig!) Derpaa serveredes Steg, og saa, som tredie Ret eller maaske som Desert, Kjødskager. —

Da jeg engang i Syttiaarene kom til Bergen, forefandt jeg det gamle Hotel ved Toldboden saa fuldt, at man ikke kunde modtage mig. Jeg blev derfor nødt til at søge et andet, og drog saa hen til et ganske nyt, etableret af en Skibsfører, og aabnet den foregaaende Dag. Her fik jeg et nok saa godt Værelse, men mindre heldigt møbleret. Den paafølgende Morgen erholdt jeg til Frokost Kaffe, Brød og Smør, de to sidstnævnte Artikler ikke af særdeles god Kvalitet. Kaffen fik

jeg indsendt skjænket i en Kop, og da denne var tømt, ringede jeg og udbad mig, af den ikke meget hurtigt tilstedekomende og ikke meget pyntelig antrukne Opvartningspige, en halv do. Men det tog en uendelig Tid inden denne erholdtes, hvilket gav mig Anledning til Formodning om, at det allerede var slut med første Kogning, samt at Værtinden og hendes Mand var vant til kun at drikke een Kop, og desaaarsag indbildte sig, at heller ikke nogen Anden kunde consumere et større Kvantum. At min Rekvisition iallefald kom ubeleilig og upaa-regnet kunde jeg forstaa, men endelig erholdt jeg af 2det Bryg i fortyndet Ud gave. Middagsmaden var saa upaaklagelig, at den overtraf mine dristigste Forventninger; men min Frokost næste Morgen ikke saa. Jeg erholdt et gammelt tørt Franskbrød, og udbad mig derfor dette ombyttet med et af yngre Alder. Heller ikke denne Anmodning lod til at finde Behag hos Mutter, hvis Stemme trængte ind gennem min Dør, og gav Pigen Ordre til hos den nærboende Bager at hente et ferskt.

Da jeg skulde reise, kom Hr. Martens med min Regning, hvori blandt andet var opført for Frokost à 2 Mrk. og Middagsmad à 1 Mrk. 12. Jeg studsede noget ved disse besynderlige — og for Frokostens vedkommende høist opskruede Priser, mod hvilke jeg først tænkte paa at protestere. Men jeg betænkte mig og udbetalte det hele Beløb. Dog, da jeg dermed var færdig, sagde jeg ham, at en saadan Pris for en saadan Frokost var ubørt, og at det ikke var nogen Mening i at beregne mere for den end for Middagsmaden. «Ja,» svarede Hr. Martens, idet han noget forlegen gned sine Hænder, «jeg synes ogsaa at det er besynderligt.» «Men hvorfor skriver De da saadan Regning?» «Ja, jeg sagde det ogsaa til min Kone, men saa svarede hun: «Och han e saa fæl til at drikke Kaffe!»

Efter engang i Sextiaarene at have overnattet paa det da meget bekendte Sted hos Lensmanden paa Haare, drog jeg derfra i den aarle Morgenstund, og ankom om Aftenen, efter en langvarig Tur over Jederen, til Stavanger. To Hoteller, hvor jeg tidligere havde logeret, forefandt jeg optaget, og jeg tyede da til et tredje, Frøknerne Jespersens, hvor jeg var heldigere. Efter ikke at have nydt noget siden Morgen, var jeg skrubsulten, og hørte derfor med stort Behag Pigen underrette mig om at Aftensmaden stod paa Bordet. Jeg var ikke seen

Hotel «Balaclava», Fredrikstad (C. F. D. nægtet Adgang).

1ste Stemme indenfor: «Hvem er det som ringer saa paa Døren da!»

Udenfor: «En Reisende, som ønsker Nattelogs.»

2den Stemme indenfor: «Jus luk ikke op da Jente, det er den samme drukne, brutale Fanten som var her tidligere i Aften — jeg kjender 'n paa Stemmen!»

1ste Stemme: «Vi har ikke noe Værelse.» — Blyantstegning.

til at begive mig ned til dette, der allerede var besat med nogle Gjæster og de to Frøkener — ældre Fruentimmer. Den ene af disse bistod ved Opvartningen, og til hende henvendte jeg mig da med ærbødig Anmodning om en Kop The. Med høi Grad af Forundring afmalet i sit Aasyn, gjorde hun mig opmærksom paa, at man allerede for længe siden havde drukket The, nemlig Kl. 5, Husets sædvanlige Thetid, og at jeg nu — Kl. 8 — ikke kunde erholde denne Drik. Min Forundring over denne høist uventede Besked stod ikke tilbage for hendes. Jeg tillod mig at bemærke, at jeg ikke havde faaet hverken The eller noget andet den hele Dag, at jeg ikke kunde have haft noget godt af den The, de havde drukket, og at en Kop The til Aftensmaden var saa

almindelig over det hele Land, at Begjæringen derom dog ikke kunde ansees utidig eller fordringsfuld. Nei, The havde man allerede forlængst drukket, og The kunde jeg nu ikke faa. Jeg var, i retfærdig Ærgrelse, i Begreb med at reise mig fra Bordet og forlange Regning over Logis for den halve Time jeg havde været i Huset, men saa erindrede jeg heldigvis at Logis andetsteds ikke var at erholde. Dermed blev jeg siddende, ikke meget blid i Hu, og lod Smør og Brød glide ned ved Hjælp af en Kop Melk, som heldigvis ikke blev mig negtet. —

I Aalesund fandtes i Femptiaarene kun et eneste og meget tarveligt Hotel, almindeligvis benævnt «Hotel Knap-Næring», en Benævnelse som det bar med god Grund. Ikke alene Kosten, men ogsaa Bekvemmelighederne vare meget tarvelige. Saaledes maatte man, naar der fandtes flere end to Reisende, passere gennem en Andens Værelse for at komme til sit eget, eller lade en anden passere gennem sit — begge Dele omtrent lige behageligt. Værtinden var en gammel Kone, der holdt strengt paa den Skik og Orden, hun var vant til, noget der ikke altid vandt de Logerendes Bifald. Naar man f. Ex. skulde have Kaffe eller The, fik man en Kop, færdig skjænket med Tilsætning af Melk (Fløde saaes aldrig) i saadant Forhold som Værtinden ansaae passende. Mange Reisende nedlagde stærk Protest mod denne ubudne Melk, men uden Nytte. Mutter svared ganske koldblodig, at vilde man have The eller Kaffe, saa fik man tage den som hun tillavede den — og dermed Basta. (Sukker fik man dog Tilladelse til selv at forsyne sig med). De Tydske Probenreutere vare rasende over denne Behandling. —

For et Par Decennier siden holdtes det eneste Hotel i Risør af to ældre Frøkener, hvor jeg flere Gange havde logeret, men altid fundet det saa slet, saavel hvad Beværtning som øvrige Accomodationer angik, og med Priser i et saa skrigende Misforhold til hvad man erholdt, at jeg kun nødtvungen tog ind sammesteds. For Frokost af slet Brød, harskt Smør og Kaffe; for en Middag af utyggeligt Kjød eller en Ret Fisk, og for Aftensmad omtrent som Frokosten, beregnedes — i allefald for mig — henved 2 Sp. pr. Døgn. Jeg haabede stedse, naar jeg atter skulde til Risør, at et nyt Hotel maatte være dukket op, men Aarene gik uden at saa blev Tilfælde. Endelig havde jeg den Glæde

Fra Christiania.

Huusmoder (efter at have smagt paa nogle falbudne Multer): «Hvor har Du fundet disse delige modne Bær saa tidligt!»

Gut: «Aa jeg har saa plokka dem næsten som Kart, men saa har vi moina dem under Skindfellen i Sengebeina til en Far!» Af «Allehaand» I (1869).

at erfare ombord i det Dampskib, hvormed jeg atter ankom til Risør, at nu var der et andet Sted end hos de to Frøkener, hvor man kunde tage ind. Med indvortes Glæde eller kanske rettere «Skadefryd» over at det nu var *min* Tur til at snyde Frøknerne — det vil da sige for mit Selskab og de Penge for hvilke jeg skulde være pumpet — traskede jeg med en Sjouer som Veiviser gennem et Par Gader, indtil han gjorde Holdt udenfor et Hus som han erklærede for det rette. Indgangsdøren fandtes stængt, men hvad der *ikke* fandtes, det var en Klokke. Følgelig blev der banket paa Døren, først moderat, men senere, da intet Tegn til Oplukning viste sig, alt stærkere og stærkere, vexelvis af Sjoueren og mig. Endelig gik et Vindu op, men hos Gjenboen. Denne forklarede at vore rosværdige Anstrængelser med al denne Ban-

ken var uden Nytte, thi Husets Beboere vare allezusammen reist paa Landet. Og saa bed jeg mig i mine Fingre som i et surt Æble og satte Coursen til Frøkenerne. En Undtagelse fra de førnævnte Hoteller kunde man saalangt tilbage som i Aarene nogle og firti finde i Flekkefjord, i et af en Enke (Madame Hall) holdt Hotel, der af mange Reisende blev erklæret for at være det bedste i Landet. I flere Henseender fortjente det den tildelte Ros, nemlig i alt vedrørende Orden, Renlighed og Beværtning; med Værelser og Møbement derimod var det kun tarveligt udstyret.

Naar det i Rute mellem Christiansand og Trondhjem dengang gaende Dampskib et par Gange om Maaneden henimod Aftenen ankom til Flekkefjord for dersteds at overnatte, styrtede samtlige Passagerer iland til Madame Hall, og kom seent paa Kveld ombord, fulde af Mad og Lovtaler. Nogle befandt sig saa vel hos hende, at de forblev Natten over i Hotellet, uagtet de maatte op Kl. 4 næste Morgen, hvis de skulde fortsætte med Dampskibet.

Denne Madame Hall havde sin Historie. Hun blev tidlig Enke efter en amerikansk Sømand, der efterlod hende i saa trange Kaar, at hun, efter at være kommen tilbage til sit Fødeland, maatte søge sit Erhverv ved at modtage Reisende, og af saadanne var der i hine Tider, paa de Kanter ikke mange. Efter i en Række af Aar at have kjæmpet sig frem paa denne Maade, forandrede pludselig Situationen — lysere Tider nærmede sig.

Omtrent i 1850 blev en Amerikaner i Washington tilfældigvis opmærksom paa, at Enken efter en i 1817 afdød «Master» i den Nordamerikanske Marine, Mr. Hall, skulde fra Mandens Dødsaar tilkomme en Pension af 300 Dollars (henved 1200 Kr.) aarlig. Den Norsk-Svenske Generalkonsul i Washington erholdt Nys herom og satte sig i Forbindelse med Personer i Norge, der skaffede Bevis for Enkens Identitet m. m. Og Enden paa Historien blev den, at Madame Hall paa een Gang erholdt udbetalt den forfaldne Pension fra 1817, sig selv og Andre til Overraskelse og Glæde. —

Byerne i Nordland og Finmarken havde i hine Aar stundom et Hotel at opvise, stundom ikke noget. Forretningen ved at holde et saadant kunde selvfølgelig, da Reisende kun 3 à 4 Maaneder om Aaret var at paaregne, ikke være lønnende. Man satte derfor denne Forretning i

En Morgenscene paa et Dampskib i Nordland. Blyantstegning antagelig 1869.

Forbindelse med andre, men naar disse i Forening heller ikke afgav det fornødne Udbytte, lukkede man Butiken, og Byen befandt sig da uden Hotel indtil en eller anden dristig Mand atter forsøgte sig.

I Bodø eksisterede dog vedblivende i en længere Aarrække et Hotel, der holdtes af Smed og Bager Hægbo, en driftig og dygtig Mand, især som Smed, mindre dygtig som Bager, og mindst som Hotelvært. Om denne Kombination vel ikke kunde være til Fordel for de Reisende, saa var det dog saa for ham selv — han behøvede ikke at frygte Resikoen af, at man «for Smed skulde rette Bager».

I Tromsø havde man i længere Tid et af Lodsoldermand og Havnefoged holdt Hotel, men da dette gik overstyr, befandt man sig uden noget saadant. I et af disse Uaar for Reisende kom jeg og en Engländer med Hustru, pr. Dampskib, til Stedet. Vi begav os strax op i Tromsødalen for at bese den derværende Finneleir, og kom om Afte-

nen tilbage til Byen, hvor jeg bestræbte mig for at skaffe det Engelske Ægtepar Logis for Natten. Efter erholdte Oplysninger begav vi os først til en Hattemager, der blev paavist som den der rimeligvis kunde modtage os. Nei, han kunde ikke, men opgav en Skrædder hos hvem han antog vi kunde have større Held. Efter langvarig Søgen og besværlig Marsch fandt vi Skrædderen paa Benene, men blev ogsaa af ham afvist. Saaledes vandrede vi om fra Herodes til Pilatus indtil henimod Midnat, da Englænderinden var segnefærdig og mere end segnefærdig. I vor Fortvivlelse dundrede vi nu paa hos den Engelske Consul, der efter at være sat ind i Situationen, strax var villig til at modtage John Bull og hans Hustru.

I Hammerfest var det ingenlunde bedre bevendt end i Tromsø; snart kunde man erholde Logis, snart ikke. —

I Landdistrikterne fandtes som før nævnt ikke saa faa meget gode Gjæstgiversteder; Antallet af de slette var dog langt overveiende. Enkelte Bygder var især bekendte eller berygtede for saadanne, nemlig Valders, Hallingdal og Thelemarken.

En lidet behagelig Særegenhed ved dem alle, eller allerfleste, saavel gode som slette, var den utrolige Langsomhed hvormed man blev betjent. Paa Vik i Gudbrandsdalen skulde jeg have noget at nyde, og da jeg havde Hastværk for at komme videre, anmodede jeg høfligen om *snart* at faa det. «Os er saapas Folk,» svarede Konen i Huset, «at os ikke har Bo til at nøite os.» Det var iallefald Folk som vel aldrig havde hørt, at Tid er Penge.

Kort efterat Hamar-Grundset-Banen var aabnet kom jeg en Aften nordenfra til Grundset Skydsstation for dersteds at overnatte. Som saa ofte paa mine Reiser havde jeg ikke givet mig Tid til at indtage nogen Middagsmad, og mine første Ord var derfor om jeg kunde faa Aftensmad. «Aa nei,» svarede et Fruentimmer, «vi har saa travlt til Helja (Pintsen), at vi ikke har Stønner.» «Ja det er godt nok,» ytrede jeg, «men da jeg ikke har nydt en Bid siden imorges, skal jeg anmode om at faa noget — Brød og Smør, Melk eller The kan jeg da vel iallefald erholde, og ønsker at det ikke vil vare længe.» Ja, saa skulde hun da stille noget istand; og nu bar det ivei med den store Tilstelning. Efter en god Stunds Forløb — meget længere end jeg syntes om — kom Konen ind med en Tallerken; derpaa forsvandt hun, kom saa, efter

Friluft-*Restauration*. Akvarelleret Blyantegning.

nogen Tids Forløb, ind igjen, saa bort i en Skjænk, fremtagende en Theske; derpaa usynlig igjen, saa ind med en Kniv, der efter omtrent et Kvarteers Forløb blev forenet med sin Gaffel; og saa Fortsættelse paa samme Maade. At kunne indbringe to eller flere Gjenstande paa en og samme Gang, syntes at være ukjendt for hende. Jeg havde tilfældigvis seet paa mit Uhr da Operationerne begyndte, og eftersom jeg blev mere og mere hed, ærgerlig og sulten over den utrolige Sommel, gjentog jeg oftere mine Tidsobservationer, hvis Resultat tilslut, da en høist uskyldig Kop The endelig kom paa Bordet, blev at disse Tilberedelser havde medtaget en Time, paa nogle faa Minutter nær. Den erholdte Kost — ikke andet eller mere end hvad ovenfor nævnt — fandtes ikke meget tilfredsstillende, og jeg fik pludselig den lyse Idee at fremsætte

Spørgsmaal om der ikke skulde kunne erholdes en Ringe tyk Melk. Aa jo, den kunde jeg kanske faa. Efter med Længsel og lyse Forhaabninger at have ventet en stiv Kvart, satte Konen med triumferende Mine en stor Ringe paa Bordet. Men hvilken Skuffelse havde jeg ikke nu! Et tykt Lag af noget brunsort Stof var pakket over den hele Overflade af Ringens Indhold. «Hvad i al Verden har De strøet paa Melken,» udbød jeg i berettiget Indignation. «Canel,» og dermed lod jeg Ringen urørt forsvinde, samtidig med mine Forhaabninger om at blive mæt.

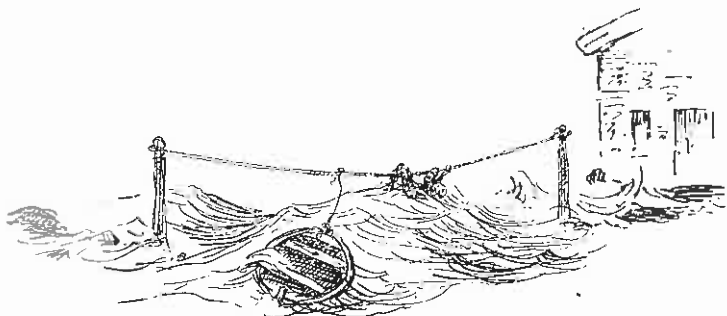
For 10 à 12 Aar siden steg jeg, fra et Dampskib, iland ved Anløbsstedet Rødberg (Trondhjemsfjorden) hvor jeg havde nogle Forretninger at udføre. Jeg var heldig nok til at erholde Herberge i Nærheden hos et Par venlige Bondefolk. Efterat have taget mig en Tur i «Stadsbygdens» overraskende vakre Natur kom jeg mod Aftenen tilbage til mit Logis, og forefandt da Konen ifærd med at opskjære en netop fisket Lax. Denne skulde jeg have til Kveldsmad, sagde hun, og jeg takkede da, som rimeligt kunde være, for saa god Kost; men at det vilde vare længe inden jeg fik den, det var jeg, efter min Erfaring om hvorledes man i vore Landdistrikter stiller sig, ganske overtudet om. Og ganske rigtig, baade 1 og 2 Timer hengik, og Klokkeren var nær 10 inden Konen kom ind med et Fad Lax og et Bassin Laxesuppe, begge Dele tilstrækkelig til 10 Personer, men desværre aldeles kold. Dette er ogsaa en almindelig Landsskik, — den Mad erholdes kold som Meningen var at servere varm. Efterat jeg den paafølgende Dag havde faaet baade Frokost og Middag, spurgte jeg Konen hvad jeg havde at betale. «Aa, han Kvalstad som nys boede her et Par Dage, han betalte naa 1 Mrk. Dagen, aa Du faar vel betale det samme.» Jeg søgte at gjøre Konen begribelig, at med saadanne Priser maatte det blive absolut Tab for hende at modtage Reisende m. m., og betalte selvfølgelig mere end forlangt.

ET OG ANDET FYRVÆSENET VEDKOMMENDE

Mange af vore Fyrstationers afsondrede og meget veirhaarde Beliggenhed har tilfølgende, for de ved saadanne ansatte Betjente, ikke alene alskens Besværligheder, men ogsaa, især i Høst- og Vintertiden, en Afspærren for længere Tid (stundom indtil et Par Maaneder) fra alt Samkvem med den øvrige Verden. En stor Del Stationer ligge paa Øer eller Holmer, ubeboet af Andre end Fyrets Personale; nogle saa afsides, at der kan være 3 à 4 Mile, over aabent, veirhaardt Farvand, til nærmeste Postaabneri eller Landhandler; atter andre saa udsatte for det aabne Havs Paavirkning, at Betjentene i flere Dage ad Gangen ikke kunne komme udenfor Døren. —

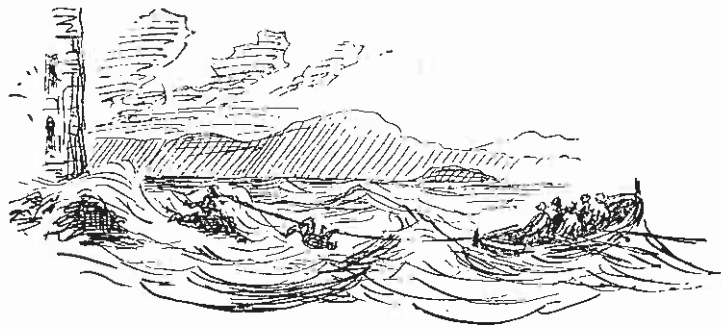
Det synes som om de Mennesker, der tilbringe sit Liv under saadanne triste Forholde, oftere skulde kunne henfalde til Melankoli eller Drikfældighed; men saadant er dog i Almindelighed ikke Tilfælde — Me-

Adkomsten til Fyrbygningen paa Fuglehuk. Penne-tegning fra 1880-Aarene.

lankoli var (i min Embedstid) meget sjelden at see, Drikkfældighed ikke fuldt saa sjelden, men dog kun undtagelsesvis. —

De Stationer, der i Særdeleshed har en udsat og haardbar Beliggenhed, er fornemmelig at søge paa vor Vestkyst, men ogsaa paa den østlige Side af Lindesnæs er der enkelte, hvor Personalet ikke skal kunne glæde sig over at leve under synderlig blide Forholde. Fuglehuk og Torbjørnskjær, førstnævnte langt oppe i Christianiafjorden, sidstnævnte ved Indløbet til samme — altsaa i nogenlunde civiliseret Farvand — er blandt disse. Fyrbygningen paa Fuglehuk ligger paa et af Spøen ofte overskyttet Skjær, hvortil Adgangen i stormende Veir ofte er vanskelig og resikabel, stundom umulig. For at gjøre Adkomsten til Skjæret iværksættelig, har man anbragt en solid Jernstolpe paa dette, og ligeledes en saadan paa den anden Side af Sundet, samt strukket en Trosse mellem disse Stolper. Denne Trosse danner da Veien iland — en Vei som ikke Mange skulde glæ[de sig ved] at maatte befare, thi den er vaad og meget r[esikabel.] Naar Fyrvogteren eller hans Karl (de Eneste [, og det] kun nødtvungen, der benytter den) kommer i sin Baad og finder at tiltagen Søgning gjør det umuligt at lægge tilland, styrer han hen til Trossen, gjør Baadens Fangline fast i denne, griber med begge Hænder om Trossen, svinger Benene op paa den, og entrer nu, — stundom gennem en og anden overskyllende Bølge — ind til Jernstolpen som han omklammer, og hvor

Embarkering ved Hestekjær Fyr. Penne-tegning fra 1880-Aarene.

han afventer det beleilige Øieblik for skyndsomst at smutte ind i Boligen. —

Det siger sig selv, at skjørteklædte Væsener ikke kunne indlade sig paa at vandre denne smalle Vei til sandsynlig Fortabelse. —

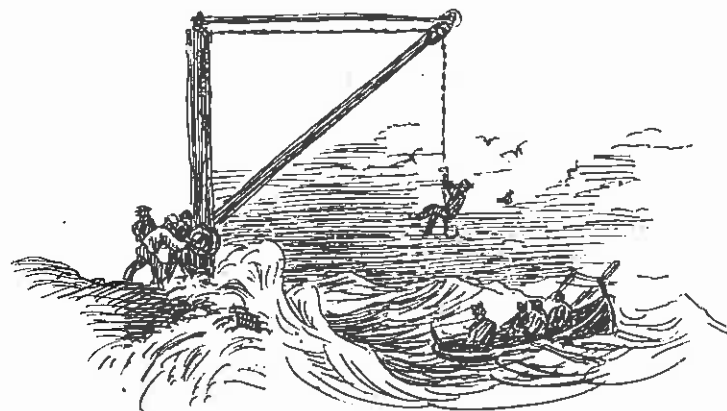
Paa Torbjørnskjær er det, med Hensyn til Adkomsten, omtrent ligesaa ilde, thi Skjæret (en Holme, omtrent 40 Fod høi) har ikke Beskyttelse paa nogen Kant, og heller ikke den mindste Vig, hvor en Baad skulde kunne finde lidt Ly. Spøen, der under sydlige Storme overskyller den høieste Del, topper og bryder paa alle Sider, saaledes at Landing oftere foregaar med Resiko for Tab af Baad og Liv.

Vestenfor Lindesnæs ere de lokale Forholde ved flere Stationer end værre. Feistenen (udenfor Jæderens vestlige Del) overskylls ofte af Spøen, stundom i den Grad, at det er livsfarligt at komme udenfor Vaaningen. Et sørgeligt Exempel herpaa havde man engang i Sextiaarene, da Fyrvogteren og en Tjenestepige blev bortskyllet. Enken sad alene igjen i Fyret, men røgtede dog dette indtil Hjælp kunde komme fra Land. Nogle Aar tidligere, da Fyrvogterens Hustru skulde ud for at lukke en Vindulem, blev hun af Stormen kastet mod en Fjeldknaus, saaledes at hun, foruden andre Beskadigelser, fik sit ene Haandled saa stærkt beskadiget, at hun paa lange Tider ikke var arbeidsfør. Hun agtede snarest mulig at søge Læge, men i 6 samfulde Uger var det, paa Grund af Veiret, umuligt at kunne komme fra Holmen. —

Et Exempel paa med hvilken Magt og i hvilken Udstrækning Hav-søen kan virke, fik man erfare paa Marstenen, kort Tid efterat Fyret dersteds var anbragt. Øen ligger ved Indløbet til Korsfjord, og er paa sit høieste Punkt (hvor Fyrbygningen er opført) 67 Fod over Havet. Under en voldsom Storm, kort efterat Fyrpersonalet var indflyttet, brød Søen over dette høieste Punkt, indslog et, omtrent 6 Fod over Grunden, anbragt Vindu til et Spisekammer og feiede i en rivende Strøm Tallerkener, Kopper og andet Inventarium ned af Hyldeerne ind i det tilstødende Kjøkken. —

De to for Søens Paavirkning meest udsatte Stationer er Hestskjær (Hustadviken) og Gjæslingerne (Foldenfjord). Søen bryder her ikke alene op til Foden af Bygningerne, men ganske over disse — paa førstnævnte Sted saaledes at Beboelsesværelserne har været omdannet til Indsøer, og Bygningen (med indtil 5 Fod tykke Mure) rystet i sin Grundvold. Ogsaa her har man, ligesom paa Fuglehuk, maattet anvende ganske særegne Midler for i Stormveir at komme fra Stedet. Det er iallefald engang hændt, at man, efterat betydelige Beskædigelser af Fyrløst og Apparat var anrettet, maatte søge Hjælp, og hurtigst muligt faa sendt vedkommende Autoritet Meddelelse herom. Men at komme bort fra Stationen paa sædvanlig Maade var ugjærligt. Efterat have heist et, for saadanne Tilfælde, aftalt Nødsignal, kom efter nogen Tids Forløb en stærkt bemandet Baad ud, og holdt sig i Læ af Skjæret, saa nær som Søgangen tillod, og som fornødent for at Meddelelse kunde finde Sted. Efterat Fyrvogterens Assistent havde givet Besked om at han nødvendigvis maatte følge Baaden tilland, og tillige givet Anvisning til hvorledes han tænkte sig at komme ombord i denne, lykkedes det, efter flere mis[lykkede] Forsøg, at faa Tampen (Enden) af en Tross[e kastet i] Baaden, hvor den blev fastgjort til Stevn og Tofte; den anden Tamp af Trossen blev fæstet paa Skjæret, og Assistenten «besteg» da denne, efterat Baadfolkene, ved forceret Roning, søgte at holde den saa stram som muligt. Assistenten kravlede sig derpaa langs Trossen (ned ad Bakke) indtil han blev opfisket i Baaden — selvfølgelig ikke uden at have faaet sig forskjellige «Dykkerter». —

Paa Gjæslingerne, hvor Fyrbygningen bestaar kun af et Taarn, er det ligeledes et halsbrækkende Arbeide at komme fra og til Stedet —

Embarkering ved Gjæslingerne. Pennetegning fra 1880-Aarene.

kun undtagelsesvis kan saa ske med fuld Sikkerhed. Det første Besøg af en Uvedkommende fik et sørgeligt Udfald, idet Hustruen til en i Nærheden bosat Mand, der havde været benyttet til alskens Material-Transporter, reiste ud i en Baad og i godt Veir for at bese den af hendes Mand saameget omtalte Fyrbygning. Ved det almindelige Landingssted kantrede Baaden i Dragsuen, Konen blev et Par Gange skyllet næsten lige iland, men hver Gang ogsaa ud igjen, uagtet man ved Baadshager og Touge søgte at faa Hold i hende, og da dette endelig lykkedes var Livet udslukket. —

Ogsaa paa dette Sted maatte man, iallefald saalænge Byggearbeidet vedvarede, bruge særegne Midler for at komme fra og til Stedet, nemlig ved Hjælp af en almindelig Stenkran, hvis Arm man svingede udover, saaledes at Folkene i den Baad hvorfra Landstigningen skulde foregaa, kunde naa den fra Armen nedhængende Kjetting og Hage; i denne greb da Vedkommende fat, blev hivet op og svunget indover indtil han havde Terra firma under sine Fødder. —

Et Par andre Ulykkestilfælde som det ovenfor nævnte, indtraf ligeledes i min Embedstid, nemlig paa Søholmen ved Trænen, hvor en 6 à 8 Aar gammel Gut, idet han under en voldsom Storm havde gaaet et

Par Skridt ud fra Fyrbygningen, blev bortskyllet af en Sød der pludselig væltede sig over den omtrent 40 Fod høje Holme.

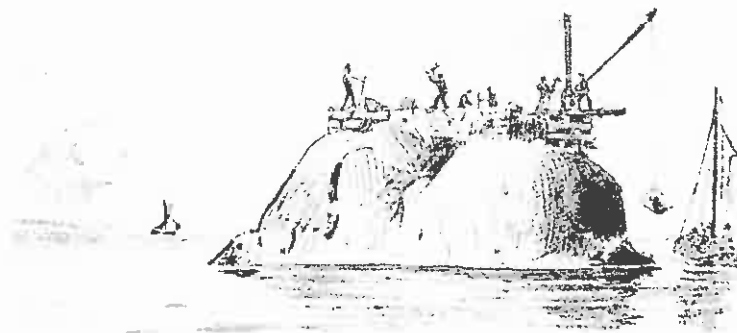
Et andet Tilfælde fandt Sted under end mere beklagelige Omstændigheder, nemlig paa Hekkingen ved Malangenfjord i Nordland. Da Fyrvogteren, som havde roet ind til nærmeste Handelssted (Løkevig) for at hente Post, vendte tilbage, var Søgangen tiltaget, saaledes at det brød temmelig stærkt ved Landingsstedet, hvor Datteren havde indfundet sig for at hjælpe Faderen. Idet Denne var saa nær Pynten som et Stenkast, fyldte og kandrede Baaden, hvorefter han ved Svømning naaede lige til Land, men Dragsuen førte ham tilbage; Datteren styrtede frem, saalangt ud paa Pynten som hun, for Braattet kunde komme, for at række en hjælpende Haand; atter var Fyrvogteren nær ved at komme sig op, men atter førtes han igjen ud, og blev kort efter som Lig bragt iland. —

I det Hele taget er de med Landstigningen forbundne Besværligheder ved mangfoldige Fyre, noget af det Værste ved Fyrbetjentenes Stilling; thi meget ofte lider ikke alene hans Baad (som han selv maa holde sig) betydelig Skade, men ogsaa hans Helbred — og, som ovenfor paavist kan det endog gaa paa Livet løs. —

Han maa selv bringe og hente sin Post, og naar han da, efter i Magsveir at have forladt Fyret, vender tilbage til dette, finder han ikke sjelden, at Vind og Søgang under hans Fravær er tiltaget saaledes at Landstigning bliver resikabel baade for ham og Baad. Efter Omstændighederne staar det ham nu flere Alternativer aabne; enten at landsætte med Resiko for Liv og Lemmer, eller at ro i tiltagende Søgang, muligens et Par Mile til nærmeste beboede Sted, eller ogsaa at drive tilhavs. Saa venter Hustru og Børn med Ængstelighed paa hvorledes det vil gaa ham — og dem. Og hvilket Alternativ han da vælger, det er let at forstaa. —

En sikker og let tilgængelig Baadhavn ansees derfor som et væsentlig Gode ved et Fyr. —

Ogsaa Andre end Fyrvæsenet faar føle Ulemperne ved den vanskelige eller, til sine Tider, umulige Adgang ved Baad. Saaledes har jeg oftere, naar Rundø Fyr skulde inspiceres, maattet lande ved Rundø Gaard paa Indsiden af denne store Ø, og da tilfods først klatre opover en lang og steil Skraaning, saa over Myrer og Fjeldknatter, og saa

Stabben Fyr under Bygning. Blyanttegning 22. Juni 1866.

nedover en stupende steil Sti til Fyret — en March som med tunge Spøstøvler (for Mvrenes Skyld) tog mig omtr. et Par Timer. —

En anden uheldig Følge af Landingsstedernes Vanskelighed, og de mere eller mindre lange Baadreiser som Fyrbetjentene maa foretage, ikke alene for at hente eller levere Post, men ogsaa for, ved nærmeste By eller Handelssted at forsyne sig med forskellige Varer, er den, at disse sidste under Transporten ere udsatte for Beskadigelse eller Ødelæggelse. Er saadanne Sager som Mel, Gryn, Sukker etc. ikke allerede under Roningen blevet havareret, saa tør de ved Landsætningen faa sin Bekomst, hvorved Fyrbetjenten selvfølgelig lider et, efter Omstændighederne større eller mindre Tab. —

Hvad ovenfor er nævnt, hører jo til Skyggesiderne ved Fyrbetjentens Bestilling. Lyssiderne ere ikke mange, men blandt saadanne skulde man formode, at et roligt, fredeligt Liv maatte kunne henregnes. Vistnok er saadant vel ikke ualmindeligt ved de mindre Fyre, med kun een Betjent; men ved de større Fyre derimod, med 2 eller 3 Betjente, hver med sin Familie, er Regelen desværre det Modsatte. Her hører Uenighed, Trætte og alskens Kranglerier til Dagens Uorden, og Skylden for et saadant

paa stadig Krigsfod værende Liv, maa næsten altid tillægges det «smukke og blide» Kjøbn. Hvor der ved Stationen findes Rum eller Gjenstande til fælles Benyttelse, saasom Bagerovn, Bryggerhus, Rulle eller saadant, da leder dette til idelige Konflikter. Det Vaaben som under disse benyttes, og som aldrig rustet eller tiltrænger Opslibning, er Kvindens hvasse Tunge.

Ved Inspektionen var det ikke ualmindeligt at jeg maatte optræde som Fredsmægler mellem disse stridbare Magter, en ligesaa ubehagelig som unyttig Forretning; thi det slog vel sjelden fejl, at naar jeg var vel afgaarde, da indtraadte atter «Status quo ante pacem». —

Som tidligere nævnt var det kun undtagelsesvis at Drikfældighed fandt Sted; i Løbet af 25 Aar var det kun 3 à 4 Personer som desarsag blev afskediget. En grovere Feil var Bedrageri, hvori et Par Betjente gjorde sig skyldige. Beviserne mod den Ene laa saa sjelden klart i Dagen, at han ikke engang anstillede nogen Prøve paa at benægte Faktum. Beviserne fik jeg ihænde paa følgende, for Manden høist uventede Maade. Ved paa en Inspektionsreise at ankomme til Skjellanger Fyr, forlangte jeg som sædvanlig at faa see den for Aaret af Fyrbetjenten afgivne Fortegnelse over fornødne Anskaffelser og Reparationer. I denne Fortegnelse fandtes, blandt andet, opført et Løb til nye Mønbord, Vindskier og Vandbord, samt et do. til Anskaffelse af nogle nye Tag-Vinduer, alt med Forklaring om, at de gamle var kavraadne. Da jeg fra tidligere Tid havde stærk Mistro til Mandens Retskaffenhed, anmodede jeg ham om at lade Brandstigen sætte op til Bygningens ene Væg. «Brandstigen!» udbød han, «den er saa raadden, at den ikke kan bruges.» Paa min Bemærkning om, at hans Fortegnelse ikke indeholdt nogen Oplysning herom, ligesaa lidt som noget Forslag om Anskaffelse af en ny, forklarede han, at han, skammelig nok, ganske havde glemt dette. Efterat have skrubbet ham for denne (tvivlsomme) Forglemmelse, forlangte jeg atter Stigen frem. «Jeg forsikrer Direktøren om at den er reent ubrugelig.» «Alligevel vil jeg see den.» Saa maatte den da for en Dag, og, forunderlig nok, befandtes Raaddenheden, under den kortvarige Transport, at være ganske forsvunden. Jeg lod den sætte op til Bygningens Gesims, og satte Foden paa det første Trin, da Fyrvogteren, fuld af den ømmeste Omhu for mine Lemmer og hele dyrebare Person, paa det Indstændig-

Skipper Diriks paa Hustadviken. Akvarel med Blyant, antagelig fra Slutten af 1840-Aarene.

ste bad mig om ikke at vove mit Liv paa disse falske Trin, der vare som de kalkede Grave. Efterat have takket ham for hans store Omsorg for mig, steg jeg opover, kravlede mig derpaa paa Tagstenene op til Mønnen, hvor jeg satte mig tilhest, og trak saa ud min Tollebas. Denne som jeg stedse havde med mig paa mine Reiser, tjente som et Undersøggelses-Instrument, og jeg stak den nu ned i Mønbordene paa forskellige Steder, uden at finde Tegn til Raaddenhed. Ligedan gik det med Undersøgelsen af Vindskier og Vandbord, noget der ikke overraskede mig. Da jeg kom ned til den i urolig Spænding staaende Fyrvogter, gav jeg ham et, om just ikke venligt, saa dog betegnende Nik, og anmodede ham om at følge mig op for at see paa de raadne Vinduer. Nu svedede han, og fulgte mig som om han skulde føres til Galgen. Atter ud med Tollebassen, og derpaa et kraftigt Stik i en af Vindurammerne; men uheldigvis stødte Kniven mod noget haardt (der antoges for en gammel forhærdet Kvist) saaledes at Odden brækkedes; nye Forsøg med Kniven afgav det forunderlige Resultat at det raadne Træ var forvandlet til — Støbejern. Fyrvogteren befandt sig ikke

rigtig vel under denne Operation, og heller ikke under den paafølgende alvorlige Tiltale, hvori Besked om at Sagen vilde blive indberettet, og at han maatte være forberedt paa at erholde Afsked. —

Efterat være bleven færdig med forskjelligt Andet, begav jeg mig ombord i min Skøite, lettede Anker og begyndte at boue; men ikke før var jeg kommen igang dermed førend en sprengroet Baad kom sættende ud fra Fyret, stevnende mod mig. En Mand i Baaden slap Aarene, reiste sig op, og viftede med begge Hænder, et Blikspand i den ene, en Stentøis Mugge i den anden — sandsynligvis Melk og Fløde som Sonoffer for Mønnebord og Vindskier. —

Fyrbetjentenes Tid optages vistnok for en stor Del af Fyrets Røgt, og hvad dermed staar i Forbindelse, men adskillige ledige Stunder falder der dog, især i Sommertiden. At benytte saadanne, under et saa afsondret Liv, til nyttig Beskjæftigelse, maatte være et stort Gode saavel for Sind som Legeme. Men Husflid eller Arbeidsvirksomhed inden Døre var ikke ofte at træffe; heller ikke var Læsning almindelig. Noget der forøvrigt turde finde sin Forklaring i Mangel paa Bøger saavel som i Evnen til at anskaffe dem. Nogle beskjæftigede sig med Snedker- og Skomagerarbeide, og en Enkelt havde med Iver kastet sig paa Malerkunsten, præsterende grupvækkende Billeder. —

Fiskeri og Jordbrug var de to almindelige Beskjæftigelser, og bidrog paa flere Steder ikke ubetydeligt til Familiens Underhold. Jordbruget indskrænkede sig dog kun til Avling af Potetes og Græs. At kunne holde en Ko er det store Disederatum især hvor der er Børn i den spæde Alder, thi Mangel af Melk er jo da et væsentligt Savn. Paa ikke saa ganske faa Stationer kan et saadant Gode opnaaes, men paa de fleste kan man ikke drive det saavidt. En liden Potetesager og en Miniatur-Have bliver da den hele Herlighed; og denne er mangesteds kun ved majsommeligt Arbeide tilveiebragt. Muld sammenskrabes fra utallige Sprækker, Huller og smaa Fordybninger, bæres paa Ryggen og deponeres paa det Sted hvor den forventede Grøde skal blive at høste. Og saa hænder det stundom, at en saadan med Møje og Besvær anlagt Have, inden Vinterens Ankomst er forsvunden — skyllet overbord, kun fremvisende det solide Underlag, det nøgne Berg. —

STUMPER FRA KYSTEN

«DEN STORE MANGFOLDIGHED»

I 1856 bereiste jeg, i Fyrvæsenets Anliggender, en stor Deel af Kysten. Jeg reiste ikke mindre end 150 Norske Mile med Baadskyds, og led Ondt som en Hund — værre end jeg nogensinde har havt det paa Søen. Reiseklæder havde jeg ikke synderlig af, en almindelig Frakke, en Sydvest og en Regnkappe var det Hele; jeg frøs og sultede, var for det Meste vaad, og led alskens Overlast paa min dengang stærke Krop. — Blandt andre Steder som jeg besøgte kom jeg ogsaa til Handelsstedet Larsnæs paa Søndmøre, for derfra at drage ud til Rundø. Paa Larsnæs var der en gammel Frøken Heiberg (en Datter af C. Heiberg som i Begyndelsen af dette Aarhundrede var Præst til Sælø). Da hun hørte jeg skulde til Rundø flød hun over af Beklagelser: «Dette Rundø er rigtig et stygt Sted, vildt og fælt med høie, frygtelige Precipiser — ja Fyrforvalter Urbye mistede en voxen Søn som styrtede ud for en af dem —, og saa er der saa livsfarligt at komme iland, og der forliste engang i gamle Dage den «Store Mangfoldighed» med Mand og Muus og uhorste Skatte.» — Saa drog jeg da afsted, og glemte snart Frøken Heibergs «store Mangfoldighed». Ja jeg glemte den ganske, og mange Gange har jeg senere været paa det just ikke meget blide Rundø, uden at have erindret den store Mangfoldighed, og saaledes

Rundø Fyrtaarne, det Gamle og det Nye. X angir Stedet, hvor Skibet skal være forlist. Penne-tegning i Dagbog 1869.

ogsaa uden at efterhøre om der sammesteds fandtes omstændeligere Sagn angaaende dens Forliis etc. —

I denne Sommer (1865) blev imidlertid Erindringen om Frøken Heibergs Relation opfrisket. Mine Forretningsreiser førte mig atter op til Søndmøre, nemlig til Flaavær ($\frac{1}{2}$ Mil vestenfor Herø), hvor jeg opholdt mig et Par Dage hos Stedets Handelsmand og eneste Beboer, «Vik». Med Denne kom jeg til at passiare om Rundø og andre «mærkelige» Steder paa Søndmøre, og han nævnte da at et stort Skib for lange, lange Tider siden skulde have forliist totalt paa Rundø, og at store Skatte da gik tilbunds. Saa randt den «store Mangfoldighed» mig pludselig ihu, og jeg spurgte ham om ikke Skibets Navn havde været saa. «Jo, ganske rigtigt.» Og saa fortalte han mig at Sagnet om Skatten maatte have nogen Grund, thi i hans Faders Ungdom (Vik var nu vel omtrent 60 Aar) fandtes blandt Beboerne paa Rundø og andre nærliggende Øer endeel fiirkantede Sølvpenge. Endvidere fortalte han at en Mand som for 30—40 Aar siden var ude at fiske tæt under Rundø fik noget meget Tungt paa sit Snøre, som han med stor Forsigtighed halede op, men at det paa eengang blev ganske let igjen, og at han fandt en forrustet Jernhank (som af en Kuffert eller Kiste) hængende paa Krogen. Manden var fuldt og fast overtudet om at han havde havt en af den Store Mangfoldigheds mangfoldige Sølv- eller Pengekister paa Krogen. — Ved at høre om de fiirkantede Sølvpenge faldt det mig ind — forsaavidt Sagnet forøvrigt maatte have nogen Grund — at det muligens kunde været en af den «uovervindelige Armada»s Skibe som her havde forliist; thi fiirkantede Sølvpenge have, saavidt mig bekjendt, kun været benyttede i de fordums Spanske Colonier i Sydamerika (jeg har selv havt endeel saadanne med mig fra Chili); og som bekjendt tog flere af den Spanske Flaades Skibe Tilbageveien nordom Skotland og Schetlandsøerne. At en af dem kan være fordrevet til den Norske Kyst og forliist ved Rundø er derfor ikke saa usandsynligt. —

Et andet Sted paa Kysten, hvor Sagnet ligeledes har nedsunket en stor Skat, er «Støt» i Nordland. Et Fartøj hvori den saakaldte «Sølvskat» fra Finmarken og Nordland var indskibet for at føres til Danmark (hvorlangt tilbage i Tiden vidste Meddeleeren ikke) forliste nemlig totalt ved Støt, og Ladningen gik tilbunds.

Flaavær. Akvarel 1862.

FRUHOLMEN

Omtrent 4 Mile i N.W. for Hammerfest, og paa det Nærmeste lige-saa langt fra Nordcap ligger Holmen af ovenanførte Navn. Det store Nordiishav vælter sig lige mod den, hvilket i Forbindelse med et raat fugtigt Clima og hyppige Storme gjør den til et lidet misundelsesværdigt Opholdssted. — Efterat der for 3 Aar siden blev bestemt at et Fyr sammesteds skulde opføres har jeg været der et Par Gange. Holmen (længere syd vilde man benævne den en Ø) er for en Deel bedækket med Græs, og der fandtes, første Gang jeg besøgte den, Spor af Grundmur til et Par Huse. Efter Sagnet skulde disse engang været beboet af en fornem Dansk Frue, som var forviist dertil, og efter hvem Holmen skal have sit Navn. — Jeg søgte flere Gange at faae dette Sagn mere omstændelig gjengivet, men forgjæves, indtil jeg i f. A. hos Handelsmanden paa det nærliggende Ingø, stødte paa en gammel Dame (Madame Abelstedt) som vidste mere Besked derom, og som var mere end villig til at berette hvad hun vidste. «I gamle Dage, ja det kan vel være et Par Hundrede Aar siden, faldt en fornem Dansk Dame i saa stor Unaade ved Hoffet at hun blev forviist herop. Huus blev bygget hende paa Holmen, og hun levede sammesteds i mange Aar. Men saa

skulde hun en Juledags Morgen drage til Kirken paa Ingø — omtrent $\frac{1}{4}$ Miil —; Veiret var haardt, og Søen gik høi, og saa kom hun med sin Baad for nær Figenskjæret, hvor Søbroddet kantrode den og slugte Alle som vare ombord. Dette Skjær bærer sit nærværende Navn paa Grund af at Fruen havde med sig i Baaden en Pakke med Figener bestemt til Præstens Børn, og disse Figener flød da rundt Skjæret, som derefter erholdt sit Navn. —

SKOMAGEREN

I afvigte Sommer reiste jeg med Baadskyds fra Ronglevær (ved Feiø — Lindaas Præstegjeld) nordover gennem den sædvanlige Seilled. Ved Drevperne bliver denne meget smal, og midt i Farvandet sammesteds ligger en Holme «Skomageren» som kan passeres paa hvilkensomhelst Side, og som man i ethvert Tilfælde maa gaae meget nær. Da jeg drog den forbi blev jeg opmærksom paa en heel Deel Vedstykker (Brænde) som flød rundt om den. Jeg henlede Skydsfolkenes Opmærksomhed herpaa, idet jeg spurgte om hvor den Ved vel kunde være kommen fra. «Det er Skomagerens Ved.» lød Svaret. «Hvilken Skomager — her boer jo Ingen.» Saa fik jeg da den Besked at Veden tilhørte Holmen «Skomageren», og at Alle som seile forbi pleie at kaste et Vedtræ eller to iland. «Ja, men hvorfor gjøre Alle saadant?» «Aa det har nu saa været Skik og Brug fra gammel Tid.» Videre Besked var ikke at faae. Men da jeg kom længere Nord omtalte jeg Dette for en gammel Handelsmand, og han stadfæstede Skydsfolkenes Udsagn om at det havde været Skik og Brug fra gammel Tid. Efter hans Beretning var det dog ikke alle Forbiseilende som kastede Ved iland, men kun de som første Gang reiste denne Vei; og hvis Vedtræerne ikke faldt paa Holmen men i Søen, skulde Vedkommende «hønse» naar de kom til «Bern» eller andetsteds hen hvor noget Godt var at faae. Med Hensyn til Skikkens Ælde da vidste Handelsmanden ikke mere at berette end at den havde existeret i hans Faders Ungdom. — Om Skikkens Oprindelse vidste han intet. —

RYVARDEN

Hver Gang jeg har været paa Ryvarden (en Pynt der adskiller Stavanger Amt fra Søndre Bergenhuus) har jeg med Interesse betragtet

Uleholm. Blyanttegning 24. Juli 1868.

en gammel Steenvarde som findes eller som fandtes dersteds. Den var ikke stor, og den var ikke sammensat med nogen Kunst, men hvad der i mine Øine gav den Interesse var dens tilsyneladende høie Alder, thi tyk Mos bedækkede den fra Top til Fod, og saa tæt at man ikke kunde see Aabningerne mellem Stenene. Den maa være meget gammel, tænkte jeg, der skal Aarhunderer til for at mosbedække sig saaledes — maaskee skriver den sig fra Vikingetiden; hvormangt et Langskib har den ikke seet drage forbi, hvormange Nationers Flag dragende til og fra «Bern», hvormange Millioner Sild har den ikke seet opfisket saagodt som ved sin Fod; hvormangen hvinende Storm har ikke faret hen over den, ja maaskee har den ogsaa været Vidne til at Kong Magnus Eriksen gik tilbunds. (Han druknede i Nærheden af Lyngholmen, omtrent $\frac{1}{2}$ Miil fra Ryvarden). Min Phantasi spillede sig endogsaa saaledes op at jeg indbildte mig i denne Varde at see et levende Væsen, en Viking fra det fjerne Old, med langt, graaligt Skjæg, staaende her paa Vagt, og speidende efter fiendtlige Langskibe. —

Indignation paa Fiskebryggen. «Skulde En ha hørt saan Pris paa Makrel da!» Pennetegning.

Saa traf jeg engang til i Snorro at læse hvorlunde da han engang, paa sin Vei til Island laae børfast i Mølstervaag, gik op med sine Mænd paa Ryvarden, og der reiste en Varde. Nu betragtede jeg den da med endnu større Veneration, thi nu troede jeg at den *virkelig* maatte være fra Vikingetiden — en Supposition som forøvrigt ikke tør være saa urimelig endda, thi saadanne gamle Varder (Mærker for Seilløb og Ankerpladse) hvoraf der langs Kysten findes en stor Mængde, respecteres overalt af Almuen. —

I 1861 kom jeg atter til Ryvarden for at tilsee Opførelsen af en ny Fyrbygning dersteds. Ikke før var jeg kommen op paa Pynten før jeg stod som lynslagen — Varden, eller iallefald en stor Deel af samme var forsvunden. Jeg anstillede strax Efterforskninger hos Arbeidsfolkene. Jo, «Steina var no tagi te Sylmuur (Grundmuur) te Fyrbygning-

gen.» Barbarer, Vandaler som med profane Hænder har ødelagt hvad Generation efter Generation i 1000 Aar har respecteret!! Min Indignation var stor og bitter; men det kunde jo ikke nytte at lade den gaae ud over disse Mennesker som ikke vilde have forstaaet hvad jeg kunde havt at sige. Jeg aad Ærgrelsen i mig; men den dukker op frisk hver Gang jeg seer Ryvarden. —

Selvportræt m. m.
Pennetegning antagelig fra 1860-Aarene.

ALLEHAANDE

ANDERS NUB

For nogle og tredive Aar siden — i hine Tider da Frederiksværn og Staværn — i broderlig Forening, og kun adskildte ved en Rendesteen, udgjorde om ikke nogen beundringsværdig stor Stad, saa dog en ganske reputerlig Plads — kunde man, blandt de Arbeidere som Værftsklokkens sølverne Klang kaldte til Arbeide, see en ung Mand af et distingueret Ydre, forsaavidt som en usædvanlig kraftig Legemsbygning kan berettigede denne Benævnelse. Hans Navn var Anders Nub. Hovedet sad paa en Hals saa tyk at en Tyr kunde sprække af Misundelse, og Bringe, Skuldre og Arme vare som paa en Herkules, men hans Been vare anti-herkuliske. Over en høi, bred Pande, afgivende overflødig Rum til hvad indenfor samme fandtes, laae tykke Valker af sort krollet Haar, der i Form af Korketrækkere skjød frem under Huen; og under Panden laae et Par smaa Øine med et lidet Kast, beskyttede ved et Par optrukne, stærke Øiebryn; Profilen var reenskaaren

Landkabsmaleren Fr. Collett. Penne-tegning 27. Juni 1882.

Kunstkjenderen. Penne-tegning til «Allehaande» V (1873).

og Læberne tynde. Hans Stilling i Livet var beskeden som hamselv; han var nemlig kun Sjouer. Hans Passion var Brændeviin og Slagsmaal, dog var han ganske godmodig.

I adskillige Aar brugte Anders sine usædvanlige Kræfter, om Dagen til det Offentliges Bedste, og til Ingens Bedste om Aftnerne, naar han i Staværn med stor Gavmildhed uddelte «blaa Brillen med gule Stænger» — som han kaldte det. — Men saa fik han sin Afsked fra Værftet, og begyndte at privatisere, deels som Fisker, deels som Bryggesjouer, forøvrigt givende Juling naar Leilighed gaves.

Skjæbnen var ham dog ikke synderlig gunstig; det gik smaat med Fortjenesten, og han besluttede derfor at forhyre*) sig med en Corvet der udrustedes til Middelhavet. Foruden Ønsket om iallefald for en Tid at forbedre sin Stilling, var der ogsaa et andet Ønske, der drev ham dertil,

*) Den eneste Gang man hos os havde forhyret Folk til en Orlogsmænd.

nemlig det at faae Anledning til at prygle Tryntyrken. Anders drog afsted med Corvetten, og gjorde vistnok fuld Fyldest for den gode Skibskost. Da Fartøjet ankrede ved Alexandria var hans Længsel stor efter at komme iland; han stod ved sine Ønskers Maal, og den stygge Tryntyrken skulde nu gjøre Bekjendtskab med et Par Nordiske Næver. — Neppe var Nubben kommen iland med endeel af Besætningen før end han forsvandt. En Times Tid senere blev han af sine Collegaer gjenfundet i en trang Gade, dængende løs paa en Pøbelhob, af hvilken allerede et halvt Snes Alexandriner vare fældede. Hvorledes Anders slap fra den Historie, erindres ikke, men han kom dog nogenlunde heel-skindet ombord igjen, hvor han udtalte sin Skuffelse over at han ikke havde seet en eneste med Tryne forsynet Tyrk, paa samme Tid som han søgte at godtgjøre Nødvendigheden af de alligevel bestaaede Prygl, for at han ikke skulde have reist den lange Vei forgjæves.

Fed og fornøjet kom Anders hjem igjen til Staværn, men det varede ikke længe inden han atter var yderlig reduceret, slap i sit Fjæ, slunken i sin Figur og laset i sin Dragt. Atter satte han sit Haab til Søen, og henvendte sig til en Dampskibsfører (C. F. Diriks) med Anmodning om at faae Hyre som Kullempers. Af Medlidenhed blev han ansat i denne lidet misundelsesværdige Bestilling; men Føreren havde ikke Aarsag til at fortryde paa at have taget Anders ombord; thi han opførte sig ordentligt og arbeidede ufortrødent. Efter nogen Tids Forløb havde Anders «ædt sig under Skindet», hvilket begyndte at sidde stramt og blankt rundt hans robuste Person. Han følte sig meget fornøjet ombord, og Andre var ogsaa fornøjet med ham, thi han gjorde sig nyttig hvor han kunde og en Haandsrækning af ham var Matroserne meget velkommen saavel ved Heisning ombord som ved Conflictter med fremmede Skibsmandskaber i Kiel. — Men saa trak der op en Uveirssky. En Dag saae Dampskibsføreren, at et af de i Dækket hvilende runde Jernlaag over Huller hvorigjennem Kullene styrtes — blev lettet op, efterfulgt af Anders Nubs svarte Fjæs. Han var færdig i Kulboxen og skulde nu op gennem dette Hul. Hovedet og endeel af Personen kom op, men saa blev han siddende fast, og først efter voldsomme Anstrængelser lykkedes Opstigningen. — «Hør nu, Anders,» sagde Føreren. «Du indseer naturligviis, at en Kullempers der er for tyk til at komme igjennem Hullerne, ikke kan udføre sin Tjeneste.» Med et Bededags-

fjæs maatte Anders hertil svare ja. «Da jeg netop nu har seet at Du er for tyk til at gaee den Vei, maa Du enten have Din Afsked, eller sættes paa Sultecour, vælg nu.» «Ja, Captainen skal nu have saamange Tak, jeg vil nu mye hellere sulte me Maate her ombord end umaatelig iland.» Og saa blev Anders ombord, selv passende at tage et Reb i sin Mave naar det behøvedes. —

Men disse gode Tider for Anders Nub ere nu forlængst svundne. Nu gaaer han — som en anden Marius paa Carthagos Ruiner*) omkring i Staværns øde Gader, fristende en kummerlig Tilværelse. Naar Dampskibene anløbe Staværn sees han altid paa Bryggen, for muligens at tjene en Skilling.

Anders Nub. Pennetegning 1870.

ET KNIVSAAR

I 1853 blev jeg af den geografiske Opmaaling ansat som Hydrograf, for at undersøge Kysten fra Kragerø vestover.

Til Afbenyttelse under dette Arbeide blev mig overdraget en Skøite (leiet af Vaarsildopsynet), bemandet med 3 Mand. I de første Dage af Mai tog Arbeidet sin Begyndelse, og da Veiret i Størsteparten af Maaneden var usædvanlig godt, gik det nok saa raskt fremad. Min Besætning, hjemmehørende paa Haaøen ved Grimstad, bestod af ordentlige og flinke Folk, der udførte sit Arbeide med Lyst. I det Hele taget havde de det ikke meget anstrængende, ihvorvel de ikke sjelden maatte bruge Aaren hele Dagen. Hvad de ikke syntes synderlig om,

*) Staværn var nylig brændt.

Stortorvet i Christiania. 20° Kulde. Pennetegning antagelig 1865.

men hvori jeg, til en Afvexling fandt Behag, var Marcherne op til et eller andet høitliggende trigonometrisk Punkt, hvorhen de maatte transportere Maalebord og Instrumenter. Dette var jo «Landtjenesten til- søgs». — Paa et af disse Punkter (Krogmyrfjeldet mellem Kragerø og Risør) kom, da jeg netop var begyndt at bruge Instrumenterne, en meget gammel Mand ud fra et nærliggende Hus, og betragtede disse med stor Interesse, idet han nævnte dem ved det rette Navn. Da jeg udtalte min Forundring over hans Kjendskab til disse Sager, forklarede han, at han i 1795, i længere Tid havde været med Kaptein Grove, der som bekjendt udførte det betydelige Opmaalingsarbejde af vor Kyst fra Christiania til Trondhjemsfjorden. —

Dagen efter denne besværlige Fjeldreise maatte vi ud tilsøges for at lufte og salte os. Vi skulde tage Lodskud, og seilede da vexelvis fra og til Kysten, jevnlig loddende, indtil vi omtrent en Mil fra Land ikke fandt Bund med 100 Favne ude. Veiret var taaleligt, men det regnede og vi havde en svær Dynning. Da jeg blev opmærksom paa at Regnen strømmede ned gennem Kaminrøret, sad jeg mig ned paa Ruffet med

Fra Frokostbordet til Skolen. Pennetegning 12. Januar 1868.

et Stykke Træ og en meget skarp Tollekniv, for at tildanne en Prop til dette Rør. Medens jeg hermed var ivrig beskjæftiget, tog Skøiten en voldsom Overhaling, med den Følge at Kniven, istedetfor at befatte sig med Træstykket, gjorde en uventet og mindre heldig Udflugt ind i mit ene Haandlede. En smuk Blod-Fontaine sprang strax ud med megen Kraft, og blev vistnok dæmpet ved at jeg surrede mit Lomme-tørklæde haardt omkring Haandledet, men vilde dog ikke ophøre at afgive sit rigelige Indhold. Matroserne syntes, dette saae betænkeligt ud, og en af dem ytrede at vi burde gaa bout for at komme ind til Risør, fra hvilket Sted vi var fjernet omtrent $\frac{1}{2}$ Mil.

Efterat have givet mit Samtykke hertil, styrede vi da indover, idet jeg stadig var beskjæftiget med at søge Lekken stoppet. Strax vi havde ankret ved Risør, gik jeg iland for at søge en Læge, forglemmende at forskjønne mit Antræk (en gammel indsaltet Søtrøje, do. Buxer og en Røverhat), ligesaavel som at fjerne de mange Spor af Blod paa Hænder og Fjæs. Jeg traf paa nogle Gutter, der tydelig antog mig for en Slagsbroder der havde faaet Juling, og af dem fik jeg da Besked

om at Doctoren (Scheen) boede i et Hus i Nærheden. Hele Troppen fulgte mig til dette, hvor jeg blev underrettet om at Doctoren var i Praxis ude paa Landet. Paa mit Spørgsmaal om der ikke fandtes nogen anden Læge paa Stedet, blev der mig sagt, at der nok var en gammel Mand (Brinchen) som engang havde været Doctor, men som nu var lam. Dette var jo ildt, men jeg syntes, at en lam ci-devant Doctor dog var bedre end ingen, og afsted til Brinchen gik det med alt mit uhyrede Guttefølge, hvis Antal stadigen tiltog. Den Lamme fandt jeg da — som rimeligt kunde være — hjemme, og gjorde ham saa bekyndt med Aarsagen til mit Besøg. «Lad mig see Haanden din.» Jeg frem med Labben, der blev greben og besigtiget af den Gamle (han var lam kun paa den ene Arm). «Dette er et stygt Saar,» sagde han, og han havde Ret, thi det var dybt og omtrent 3 Tommer langt samt ligeved Pulaaren. «Kan De lapsalve dette?» sagde jeg. «Aa jo det kan jeg nok,» var Svaret, «men saa maa Du først gaa bort til Apotheket efter Heftplaster for 6 Skilling.» «Neigu om jeg gjør,» svarede jeg ærgerlig, «vil De ikke behandle Saaret uden at jeg først skal gaa i Procession med en Flok Gadegutter, gennem mig ukjendte Gader for at opspore Plasteret, saa faar det være det samme med hele Greia.» «Naa, naa,» svarede han, «ikke saa heftig, jeg faar da sende Bud til Apotheket.» Kort efter kom Heftplasteret for en Dag, i Haanden paa en 16—18 Aars Skjønhed (Frøken Brinchen) der nu hjalp Faderen med Forbindingen. Under denne udspandt sig følgende, vidløftige Samtale:

«Du er nok Sømand, Du,» sagde Doctoren. «Ja.» «Fra hvilket Fartøj?» «Fra en Skjote.» «Hvad hedder den?» «Ternen.» «Hvor har den hjemme?» «Christiansand.» «Hvem fører den?» «En Løjtnant.» «Hvad hedder han?» «Diriks.» «Hvad er saa Du ombord da.» «Aa jeg er den Løjtnanten!» «Hvorfor sagde De ikke det før,» udbrød Brinchen, synlig overrasket (formodentlig ved at erfare at der stak en Løjtnant i saadan Habit). Hertil svarede jeg, at under Lægebehandling, maatte vel Stillingen ikke komme i Betragtning. Saa betalte jeg og tøfled af.

I et Par Maaneder maatte jeg senere gaa med Armen i Bind.

Fiskebryggen i Christiania. Penne-tegning.

EN SPADSEERTOUR

En vakker Sommerdag i Begyndelsen af Juli d. A. (1870) lokkede mig det smukke Veir og Lysten til at see Guds frie, skjønn Natur, til at tage tilbeens ud til Stabek for sammesteds at besøge en gammel Skolekammerat, Jens Ring. — Veien dertil er just ikke meget lang, men for en Byboer der kun af og til er capabel til at gaae til Skarpsno, er den nu heller ikke saa ganske kort; — den er nemlig omtrent 1 Mil. — Hvorlangt skal man ellers gaae for at det skal kunne kaldes «Fodtour»! Er en Miils Gang Fodtour eller Spadsertour! Det Første for svage Bybeen og Sjøbeen, det Sidste for Landbeen. Forøvrigt maa nu egentlig enhver Spadsertour være en Fodtour, uden at enhver Fodtour er en Spadsertour. —

Kl. 4 om Emd. satte jeg mine Been i Bevægelse udover Drammensveien. Intet Mærkværdigt paa Veien, undtagen en mærkværdig smuk

Natur. — Henimod Vækkerød indhentede jeg en anden Vandringsmand med en stor Skræppe paa Ryggen og en Stav i Haanden. Hans Antræk var usselt og vidnede om Fattigdom, men hans Udtryk var godmodigt. — «God Dag,» sagde jeg, «hvorlangt gaer Touren?» «God Dag, god Dag, Far, aa jeg skal naa langt, jeg; jeg har himme 3 Miil ovafor Drammen, op i Sandsvær. Men haa langt skal naa Du da?» «Aa jeg skal bare op til en Gaard som ligger en Miils Vei fra Byen.» «Aa, au, skal Du ikke længere, jeg tænkte naa at vi skulde slaat Følje et godt Stykke utover!»

Der udspandt sig nu en lang Passiar, hvorunder jeg maatte gjøre Rede for mine Familieforholde — om hvormange Barn jeg havde — om Kjærringa' mi var snild etc. etc. Og jeg fik da til Gjengjæld omstændelig Besked om hans huslige Forholde. Da han ansaae mig tilbørlig indviet i disse, yttrede han at det «skulde naa bli godt at komme him, men Veien var lang og tung naar En havde Bøl paa Ryggen. Jeg har naa gaaet og spekkeleret» — vedblev han — «paa om jeg skulde gaae med Jernbanen fra Drammen til Hoksund, og Du kan nok vete at det er en stor Ting at komme fram to Miil uten aa bruke Beina; men de koster naa 12 Skilling, aa de er mange Penge!»

Allerbedst vi gik, sagde han: «Du er vel Sjømand Du.» «Ja,» svarede jeg, «men hvorfor troer Du det!» «Aa de kan jeg naa see paa Slænge. Er Du Størrman?» «Nei, jeg drev det til at blive Skipper, men har nu forladt Spøen.» «Ja, det kunde jeg mest au see.» «Det var meget, og paa hvad troer Du da at kunne see dette?» «Paa Klæsel!» — Medens vi ranglede afsted blev vi indhentet af en Mand der kjørte i en Gigh; han gjenkjendte mig, hilsede og standsede. Det var Doctor Egeberg, som lod til at blive forundret ved at træffe mig i saadant Reisefølge. Efterat have vekslet nogle Ord, spurgte han om jeg ikke vilde sidde op og kjøre med ham. «Nei Tak,» svarede jeg, «jeg har nu bestemt mig til at gaae, og desuden vil jeg ikke forlade min Reisecompagnon.» «Reisecompagnon!» gjentog Egeberg, idet han mynstrede denne, med høist mistroiske Blikke. «Og hvor skal I hen da,» vedblev han. «Aa, vi skal naa et Stykke udover.» Han kunde tydelig ikke blive klog paa dette mistænkelige Compagniskab; rystede paa Hovedet, og forlod os. —

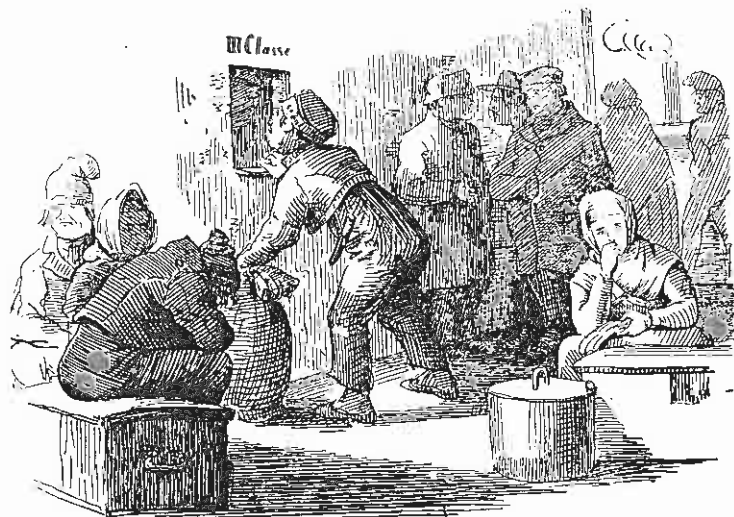
Efterat vi, under vedholdende, livlig Conversation vare komne et

Hvorledes en Paterfamilias maltracteres af Kone og Børn naar han skal i Middagselskab. «Ærtemeknapper, hvide Halstørklæder og Fruentimmer — hvilken Plage!» Pennetegning (her med Selvpotret). Udkast til «Allehaande» VIII (1882).

Stykke forbi Lysaker, og kunde see den Bakke hvor jeg skulde tage af fra Drammensveien, udpegede jeg denne for Sandsværingen, der udtalte dyb Beklagelse over at vi ikke længer kunde holde ihop. Da vi saa, noget efter, kom i Nærheden af Bakken udbrød han: «Aa nei, der ligger jo alt Skilsmissa!»

Og saa skildtes vi med en dygtig «Handshaking», idet jeg yttrede at han nu maatte tillade at jeg betalte ham hvad Jernbanepassagen fra Drammen til Hoksund kostede. Jeg tog op min Pung, men blev lidt slukøret ved at finde den saa slunken, idet jeg forefandt kun 17 Sk. Disse lagde jeg da i Haanden paa min Reisekammerat der overrasket og rørt udbrød: «Aa nei, skulle naa Noen ha seet slikt, — Tak aa Ære skal 'En ha — aa hels naa saa mye himme!» Og dermed gik vi da til hver vor Kant.

Jernbanestationen. «Er 'e dette Hølle jeg skal igjennem for at komme paa trea Plus paa Banen?»
Pennetegning 27. Februar 1867 til «Skisser af Reiselivet» III.

Da jeg var kommen op paa Bakken, hørte jeg et Brøl i det Fjerne, og opdagede, idet jeg vendte mig om, min Ven Sandsværingen som svingede sin Hat og som tilraabte mig: «Aa lev naa saa vel, aa hels saa mye himme!»

OGSAA EN NÆRINGSKILDE

Den 27de April iaar ankom Telegrafdirectør Nielsen og jeg — paa vor Reise til Vardø — til Skydsstationen Spørholt paa Hedemarken. Skyds blev forlangt, og en Cariol med begge Arme brukne og sammensurrede afgiven til min Befordring. Paa min Bemærkning at dette skrøbelige Kjøretøi ikke vilde holde til næste Station svarede Skyds-kafferen: «Naar Du ikke kjører med Uvedt i Støipum holder den om de saa var til Dovre.» Derpaa berettede han at han havde kjøbt «baade denne Kariolen og hele Garen ifjol af en Mand som me hele si Fameli reiste til Amerika.» Jeg spurgte da om man havde hørt noget

fra denne Familie, om hvorledes det gik den derover etc. «Jøs, det har gaaet dem fælt godt; ikke før hadde dem sat Foten iland i Amerika før Mannen tjente 500 Daler paa Kjerringa si.» «Det var som Pokker, hvorledes gik det til?» «Jo det skal jeg si Dig, dem reiste naa paa Jernbanen, aa saa rauk den isun, saalessen at dem brak Axla ta Kjerringa, aa saa maatte dem betale 500 Daler i Erstatning.» — Jeg haaber at Rygtet om denne Begivenhed ikke finder synderlig Udbredelse, thi ellers bliver der vist adskillige Speculationer i Kjerringaxler. —

En Café paa Christianis Torv. Pennetegning
7. Januar 1874.

OPLYSNINGER

UTGIVERENS BEMERKNINGER

Baade billeder og tekst er ordnet efter sit indhold og ikke efter tilbilsted, — det er derfor indledningen har maattet bli forholdvis lang. Teksten er gjengit mest mulig som den forelaa. Til stykkene s. 78, 162 og 209 manglet manuskriptet, saa de er trykt slik som de i sin tid blev offentliggjort (se oplysningene). Enkelte gjentagelses-partier er utelatt; nogen faa overstrøke partier er tat med, og et enkelt sted, hvor manuskriptet var revet, er teksten restitueret, begge deler angit ved klammer.

Der er ellers ikke gjort noget forsok paa at fjerne det oprindelige præg ved normalisering eller anden forbedring av skrivemaaten. Bare oplagte skriv- eller trykfeil er rettet, nemlig s. 54 l. 23: Næstældste (i manuskriptet staar Næstældste), s. 60 l. 17: røge (roge), s. 67 l. 16: kom (komme), s. 68 l. 23: skulde (skuld), l. 32-33 Mange af os (Mange os), s. 70 l. 30: Legeplads (Lægeplads), s. 73 l. 21: overbord. «En (overbord); en), s. 78 l. 11: Erichsen (Erichson), s. 84 l. 1: nævnte, var (i «Folkebladet»: nævnte; var), s. 93 l. 16: stadien (i «Folkebladet»: stadigare), s. 108 l. 12-13: mørkest (dybest) Vand (mørkest (dybest Vand)), s. 114 l. 8: livlige (livlige), s. 118 l. 15: «e Fillemer» (i manuskriptet er: en «Fillemer» rettet til: «Fillemer»), s. 132 l. 5: Statholder (Staholder), s. 146 l. 27: Brød med (Brod men), s. 172 l. 8: 8 Aar siden (i «Journal»: 8 Aar), s. 192 l. 32: Ophold der (i «Journal»: Ophold den), s. 194 l. 1: afreiste jeg (afreiste), s. 212 l. 21: jeg betenkte mig (jeg betenkte).

Videre er anførselstegnene nogenlunde konsekvent gennemført. — Diriks sætter dem gjerne foran skilletegnets tilslut, stundom ogsaa paa andre gale steder (se f. eks. s. 176); det hænder ogsaa at han glemmer dem eller spenderer litt for mange. Paa samme maate er komma og litet forbokstav, som Diriks pleier begynde direkte tale med, rettet til kolon og stort forbokstav. Ved forkortelser, hvor Diriks enten bruker punktum, tankestrek, kolon eller ingen ting, er her overallt brukt punktum. Endelig er overskriftene s. 75, 132, 162-92, 194 (hovedtitlen), 201 og 203 (mellom-titlene), 231, 238 (hovedtitlen) og 248 tilsat av utgiveren, likeledes mange av billedunderskriftene, som det vilde være litt for besværlig at regne op.

Originalene til billedene s. 46, 93, 169, 177-78, 189, 193, 201-05, 215 og 231 er forsvundet, saa de er reproduisert efter tidligere gjengivelser. Originalen til billedet s. 97 tilhører

Fra «Athenæum». Avisclubben. Pennetegning antagelig fra Slutten af 1860-Aarene.

Bymuseet, Frogner; originalene til billedene s. 31-34, 36, 38, 41, 45, 46, 49, 78, 88, 94, 131, 147-51, 155, 167, 172-74, 181, 191, 194, 197, 199, 217, 221, 233, 235, 239, 242, 245, 248 og følgende tilhører forlagsbokhandler J. W. Cappelen. De øvrige Diriks-originaler, portrettene og samtlige manuskripter tilhører maleren Edvard Diriks.

INDLEDNING

Litteratur: Menneskevennen 1882 s. 28-31 (Vort Fyrvæsen), Ny illustreret Tidende 1882 s. 37-39 (Fyrdirektor C. F. Diriks), Johanne Vogt, født Collett: Statsraad Colletts Hus og hans Samtid (Kra. 1903) s. 127-38 (om familien Diriks), Camilla Collett: Samlede Skrifter (Kra. og Kbh. 1893) VI s. 75-77 (Natalie Diriks) og s. 201, Beretning om Festen for Camilla Collett den 23de Januar 1893 (Kra. u. a.) s. 48-49 og 96, Alf Collett: Camilla Colletts Livs Historie (Kra. 1911) s. 30 fig. (om Natalie og Emilie D., med en tegning s. 32 av «Froknerne Emilie og Nathalie Diriks, tegnet af Broderen»), J. S. Welhaven: Samlede Skrifter (Kbh. 1868) III s. 129-31 (Statsraad Christian Adolph Diriks), V s. 198-200 (Caroline Fougstad, født Diriks). Desuten mundtlige meddelelser av Edvard Diriks.

Foruten de Kristiania-billeder av Diriks som er gjengit i denne bok, er tidligere reproduisert følgende: 1 «Skilling-Magazin» 1867 s. 288 Skjutebanen i Pipervikbugten ved Akershus, med tekst s. 286-87; 1869 s. 392 Skarpsno, med tekst s. 408; 1870 s. 200-201 Isvækning (saging og daving), med tekst s. 202. — A. Collett: Gamle Christiania-Billeder, 1. utg. s. 13 Krydset af Grændsen og Akersgaden omtrent 1840 (pennetegning, 2. utg. s. 72), s. 19 Gammelt Hus i Piperviken (blyantstegning), s. 57 Den tidligere Skibsktan ved Bjorviken (blyantstegning, 2. utg. s. 180, angivelig fra 1840-aarene), s. 68 Isvækning i Indlobet til Christiania i 1860-Aarene (2. utg. s. 197), s. 99 Gammel Bebyggelse ved Elvegaden i Vaterland, nu nedrevet (2. utg. s. 323, angivelig fra 1860-aarene), s. 101 Gamle Slagterboder i Christiania (angivelig fra 1834, men antagelig senere; 2. utg. s. 321). — I 2. utgave findes desuten s. 68 Øvre Voldgade en Vinterdag i 1870-Aarene, s. 196 Udsigt over den isdækkede Havn fra «Langbryggen» (fra 1860-aarene), s. 201 Fiskekoner paa Veien fra Bryggen til de vestlige Bydele med Fisk, s. 214 Primitive Dampskibsforhold. Indskibning til Bygds fra Piperviken 1865 (pennetegning dateret 3die Sept. 1865). — A. Collett: Familien Collett, 2. utg. s. 184 De gamle portnerstuer ved indkjørselen til Ullevaalsalléen (blyantstegning), s. 251 Statsraad Colletts landsted Berg (blyantstegning angivelig ca. 1850; større reproduktion i Johanne Vogt, født Collett: Statsraad Colletts Hus og hans Samtid ved s. 4).

Av Diriks er ogsaa fire mapper med reproduktioner av pennetegninger, opdaget for sent til at bli utnyttet i indledningen og som billedstof. Noen ændring i billedet betegner de egentlig ikke, men riktignok en utvidelse, et hyggelig supplement. Det er følgende: Badeliv i Sandefjord, 6 tegninger, 1866. Billeder fra Bergens Fisketorv, 6 tegninger, 1867. Lille Anna, 12 tegninger med tekst, 1868. Ola Skibsgut sit Liv, 6 tegninger, 1871.

MINE BARNDOMSERINDRINGER

Udatert, antagelig skrevet i bygdenselen av 1880-aarene. S. 29-43 (til «Glandspunkterne») offentliggjort i «Tidens Tegn» 1924 nr. 126.

s. 29. Mine ældre Søstre — 1) Margrethe (Grethe) Louise, født 1/9 1801, 17/1 1841 gift med justissekretær Johan Collett; død 1/9 1859. 2) Caroline Wilhelmine, født 21/3 1809, 1833 gift med senere borgermester og stortingsmand Carl Fougstad (1806-71); død 11/4 1846. 3) Emilie Augusta, født 10/6 1810, død 15/3 1843. 4) Natalie Mathilde, født 3/1 1813, død 31/1 1859.

Barnet i Vuggen — Julie Adelaide, født 2/10 1817, død 15/1 1839.

Oberst Ingier paa Lian — oberstløjtnant og generalmajor Lars Ingier (død 1828) hadde 1. januar 1799 overtat Ljan efter den nedenfor nævnte statsraad Marcus Gjøse Rosenkrantz (1762-1838), hvis hustrus brordatter, Maren Gjertrud Juel, han var gift med.

Rosenkrantzgaarden er her gjengit efter det eneste kjendte autentiske billede, en plakat paa Universitetsbiblioteket. Paa grundlag av den følgende beskrivelse har fru Anna Diriks prøvet at rekonstruere partiet omkring Krigskolmen med Rosenkrantzgaarden tilvenstre i en tegning som sees av Bymuseet, Frogner.

- s. 31. Ludvig — Christian Ludvig, født 16/10 1802, var i 1819 bliit kavalleri-officer, tok artium i 1822, juridisk embedseksamen 1830 og døde 1873 som generalauditor.
- s. 33. en selvogd, ubehagelig Mand — i manuskriptet stod oprindelig «et stort Bæst».
- s. 36. Overlærer Knudsen — Knud Knudsens ordbok «Unorsk og norsk eller fremmedords avløsning», var netop kommet (1879-81), da dette blev skrevet.
- s. 41. Borgerskolen — avb. i Collett: Gamle Christiania-Billeder 2. utg. s. 397.
- s. 43. Møllers Institut — en av byens mest ansette gutteskoler, drevet av overlærer Ulrich Vilhelm Møller (1721-1853). Avb. i Collett: Gamle Christiania-Billeder 1. utg. s. 79.
- s. 46. «Bruget» — Ljan hadde i oberst Ingiers tid fire sagbruk, en kornmølle, en salpetermølle og en krummølle.
- s. 48 I, 10. 1825 — i manuskriptet er tilføjet «247»
- Professor Schjelderup — professor Michael Schjelderups (1769-1852) løkke avb. i Collett: Gamle Christiania-Billeder 2. utg. s. 284.

MIN FØRSTE SØTOUR

Udatert, skrevet ca. 1880 eller kort efter («det er nu 54 Aar siden», s. 51). Offentliggjort i «Tidens Tegn» 1922 nr. 252, 257, 263, 269 og 275. Til manuskriptet hører to forskjellige serier med penne-tegninger. Det ene, et hefte som paa titelbladet er betegnet som «Socadettivet / Illustreret», indeholder 1 blyanttegning og 18 penne-tegninger, hvorav de 17 plus titelbladet og en anden tegning er reproduisert i «Tidens Tegn». Den ene av disse er gjengit her (s. 51), de øvrige i denne bok er fra den anden serie paa 12 mindre, mer omhyggelig utførte penne-tegninger. Den første serie synes at være noget eldre end den anden, som vistnok er samtidig med manuskriptet.

s. 51. Korvet — et fuldriggel, tremastet krigsskib med kanoner bare paa det øvre (aa)pe dæk; en k. skulde egentlig være større end en brig.

Bendz — Christian Ahle B. (1790-1867) var kommandør-kaptein og chef for Sokadet-institutet.

Winge — Gerhard Johan W. (1791-1840) var i 1826 bliit kapteinlöjtnant, senere blev han kommandør-kaptein og chef for Socadettitutet.

Skamfilingsgasterne — matroser som har tilsyn med reisingen (master, seil, takkelage) og derfor er anbragt i mærsel.

Store-Mærs — mærs er det omtrent firkantede guly som er anbragt mellom masten og stangen (noget under toppen af den egenlige mast). Store-Mærs er mærsel paa stormasten, d. v. s. den midtre mast.

Stor-Raa Nokken — nok er den ytterste ende av et rundholt (raa, bom, gaffel o. lign.), i dette tilfælde enden av stormastens raa.

Skjødbommen — det hjørnet av seilet hvor skjødet er festet.

s. 52. F. M. Raa — fokkemastens raa.

Greve Stedingk — Kurt Bogislav Ludvig Kristoffer von Stedingk (1746-1837), svensk felt-herre og statsmand; han hadde 1792-1808 og 1809-11 været svensk gesandt i St. Petersburg. Keiser Nicolaus I. (1796-1855) var ved Aleksander I.s død 1825 uventet bliit keiser, da hans eldre bror Konstantin frasa sig tronen.

Bram- og Boy[en] Bramseilgaster — de matroser som arbeider ved bramstangen, mastens tredje (øverste) avdeling.

Boven-Boven Krydsseil — det øverste og allraa letteste seil paa krydsstangen (paa agter-masten).

s. 53. Perten — pert er det laug, festet paa nokken og et eller flere steder paa raasen, som matroserne staar paa under arbeidet med reisingen.

s. 54. «otte Glas» — «glas» er en halvtime; naar det slaar otte glas, er det ny vagt.

s. 56. Journaler — «Journal holden Ombord paa Corvetten Aisen af C. F. Diriks Fra den late May til den late August 1826», en bok paa 50 sider, findes endnu.

s. 60. Pijjeker — «pjekert» (peajacket), matrosernes overtrøse.

s. 61. Finkenetterne — et finkenet er en oventil aa)pen trækasse langs reilingen, hvor kjerne gjemmes om dagen.

s. 62. Svaber — koat av optrevet taugverk til at tørre dækket med.

s. 65. «Krumholtsgaster» — krumholt er en avsides krok nede i skibet; krumholtsgaster betegner en dovnng som kryper i skjul under arbeidet.

Koksmatte — kokkens medhjælper.

Dagvagt — her den mand som gaar baadmanden tilhaande med utlevering av gods fra hans kjelder.

Hulgast — kanonerens medhjælper.

Smørstikker — den mand som hjælper provianforvalteren med at veie rationerne til mand-skapet; se s. 67.

Stengesahlingen — et slag stillads av to paa langs liggende træstykker, et paa hver side av masten, som forbinde mærsstang og bramstang.

s. 66. «Holmens faste Stok» — de fast ansatte personer i marinen, motsat de vernepligtige. Raperten — vogn til at transportere kanoner paa.

s. 68. Ryska kriget — den svensk-russiske krig 1788-90; Stedingk blev efter den utnævnt til generalmajor; greve blev han først i 1809.

s. 71. Alexander Newsky — russisk helgen og nationalhelt (1218-63); kirken er antagelig det A. N.-kloster som Peter den store hadde opført.

s. 73. Krydstoppen — toppen paa agterste mast.

Bramtræerne — træne festet til bramstangen (ovenfor mærsetræerne).

s. 74. Mesansvantet — vantet (de taugene som støtter masten nedad og til siden) paa mesan- eller krydmasten (den agterste).

BESØG PAA SHETLANDSØERNE

Udatert, antagelig skrevet ca. 1880.

s. 75. Sheriffen — den øverste politibedømand.

VOR DAMPSKIBSFARTS BARNDOM

Udatert, antagelig skrevet efter 1892 (se slutten). Offentliggjort i «Folkebladet» 1898 s. 123-27 og 134-39 (uten illustrationer).

SKAANSKA KRIGET

Datert «Christiania 1870», med 2 smaa penne-tegninger i manuskriptet. Delvis offentliggjort i «Folkebladet» 1895 s. 234 flg. og 253 flg., med 3 her ikke gjengivne reproduktioner efter tapte originaler: Toppettransport («Nordcap» og «Gyller»), Norske Kanonbaade ved Lands-cronn 13de Julii 1848. De norske Kanonchalupper som 1848 blev sendt til Kronstadt retournerer.

s. 96. Partiet i klammer er overstrøket i manuskriptet.

s. 112. Slutten er sloifet, da den bare indeholder et kort resumé av det følgende stykke.

EN SØMANDS BRUDEFÆRD

Udatert, efter skriften at domme antagelig skrevet i slutten av 1850-aaene. Offentliggjort i «Ringeren» 1898 s. 16-21. Til manuskriptet hører 7 sikkert samtidige blyanttegninger, som alle er gjengit foran (s. 113, 118-121, 123 og 125); to av dem (s. 113 og 125) var i «Ringeren» gjengit i træsnit.

s. 113-15. Med undtagelse av et parti s. 115, som noksaa direkte gjentar s. 111, er indledningen tsi med for ikke at bryte sammenhøngen i fortællingen.

s. 119. Toldassereren — Lars Bastian Stabell (1798-1860), tidligere amtmand i Nord-lønds amt.

KONGETRANSPORT

Udatert, antagelig skrevet ca. 1870. I manuskriptet findes en liten penne-tegning av pram-transporten (se s. 140) og den gjengivne blyanttegning (s. 135).

s. 132. paa anden Maade — i manuskriptet stod oprindelig «sammen med min Kjørestre».

s. 137. [underrettede] — manuskriptet er her uløselig.

s. 139-40. Et overstrøket parti er medtat med utøtelste av et par uløselige linjer.

MIN STILLING SOM FYRDIREKTØR

Datert «Christiania Febr. 1889».

- a. 147. Billedet er gjengit i «Skilling-Magazin» 1865 s. 693.
 a. 160. Her er utelatt noget om baatreisens længde og om Svarte-Erik som er fortalt tidligere (s. 79 og 84).

UDDRAG AF DAGBOG HOLDEN OMBORD I «FALKEN» 1869.

I sin helhet offentliggjort i 1895 som «C. F. D.'s Journal, Dagbog holden ombord i 'Falken' 1869 af C. F. Diricks [sic]» (128 sider), «med Udeladelse af de mange Meddelelser om Vind og Veir og om Seiladsen som den indeholder og med forandrede Personnavne hist og her.» Da manuskriptet mangler, har det været umulig at kontrollere de enkelte navne rigtighed.

- a. 164-65. En akvarel av Diriks efter denne blyanttegning er farve-reproducert i Vilhelm Krag: Christianaands Sparebank 1824-1924 ved s. 84.
 a. 172. Billedet er gjengit i «Skilling-Magazin» 1866 s. 72, med tekst s. 71.
 a. 174. Billedet er gjengit i «Skilling-Magazin» 1865 s. 501, med tekst s. 502.
 a. 181. Billedet er gjengit i «Skilling-Magazin» 1865 s. 613.

SKISSER AF REISELIVET

En Trip i Sogn og Sondfjord. Udatert, antagelig akrevet ca. 1866.

I en Baad paa Kysten af Søndmøre. Datert «Christiania Febr. 1870», med 2 pennetegninger i manuskriptet, som her ikke er gjengit.

Iland fra Dampskibet ved Anløbsstedet Rørvig. I 1866. Datert «Rørvig (Hotel Dahlsmøt) den 29de Juni 1866».

II 1875. Datert «Trønen den 20de Juli 1875».

ET OG ANDET OM GJESTGIVERSTEDER OG HOTELLER

Datert «Christiania Aug. 1889». Offentliggjort i «Folketbladet» 1896 s. 114-17 under titelen «Et og andet om Gjestgiversteder og Hoteller hertilands for indtil 50 Aar tilbage».

- a. 210. Hotel ved Toldboden — antagelig Smebys hotel.
 a. 217. Billedet er gjengit i «Skilling-Magazin» 1871 s. 789, med tekst s. 790.

ET OG ANDET FYRVÆSENET VEDKOMMENDE

Udatert, skrevet efter avskeden 1881 («var i min Embedstid», s. 222), med 4 pennetegninger i manuskriptet.

- a. 221. Et andet billede av Skudesnæs fra sjø siden er gjengit i «Skilling-Magazin» 1861 s. 344, med tekst s. 344-45. 1870 s. 105 er desuten gjengit en akvarel av En Gade i Skudesnæs, datert 6. Juni 1869.
 a. 227. Et billede av det færdige Stabben fyr er gjengit i «Skilling-Magazin» 1869 s. 312, med tekst s. 311.
 a. 229. Billedet er gjengit i «Skilling-Magazin» 1866 s. 420, med tekst s. 419-22 (Stevnshesten og Husadviken). Desuten findes der følgende fyr-billeder, som sikkert er av Diriks: 1861 s. 676 Lindesnes, 1862 s. 105 Andenes, 1865 s. 677 Færder Fyr, s. 484 Viberodden (gjengivelse av akvarel datert 21. Mai 1862).

STUMPER FRA KYSTEN

Udatert, skrevet 1865.

- a. 235. Billedet er gjengit i «Skilling-Magazin» 1869 s. 297, med en længere tekst s. 295-98.

ALLEHAANDE

Anders Nub. Datert «Christiania 1870», med 1 pennetegning i manuskriptet. Offentliggjort i «Folketbladet» 1895 s. 253-54.

Et Knivsvær. Udatert, antagelig skrevet i 1870-årene eller senere.

- a. 244. I næstsidste avsnit har manuskriptet en linje til hver replik.
 En Spadsertour og Ogsaa en Næringskilde. Datert «Christiania den 25de December 1870».

REGISTER

(* BETEGNER BILLEDE).

- Aadalselven 93
 Aalesund 86, 173*, 174*, 176, 177*, 178, 214
 Aall, amtmand [Hans Jørgen Christian] 140
 Abelstedt, madame 233
 Agdenes [fyr] 179-80
 Aker, vestre 22
 Alexandria 240
 «Allehaande» 20, 22, 24, 35*, 40*, 44*, 45*, 89*, 90*, 91*, 209*, 215*, 239*, 247*
 Als, Danmark 104
 «Als», korvet 51, 252
 Allen 79
 Andenes [fyr] 149, 188-89, 190, 254
 Andersen, H. C. 27, 153
 Andhavet 160
 Anklakken 207
 «Argo», skonnert 9, 12
 Arnsen, handelsmand 152 — frøken 152
 Aabjærnen, P. Chr. 21
 «Atheneum» 20, 23*, 27, 250*, 260*
 «Badeliv i Sandefjord» 251
 Balke [maleren Peder] 16, 168
 Bandaksvandet 93
 Barth, prest Hans [Georg Daniel] 32, 33, 41, 42
 Below, von, preussisk general 107
 Bendtz, kommandør-kaptein [Christian Ahle] 51, 252
 Berg, statsraad Collets landsted, 251
 Bergen 9, 14, 15, 81, 85-88, 146, 153*, 155*, 169, 170*, 171*, 172-74, 178, 179, 210-12, 234, 251
 «Bergen», dampskib 88-89
 Bergenske Dampkibelskab 88
 Bergstædet 147-48
 Bergstrøm 134
 «Billeder fra Bergens Fiske- torv» 251
 Birch-Reichenwald [statsraad Christian?] 98
 «Bjergvin», dampskib 87-88
 Bjørn marked 144
 Blehr, kadet 74
 Blix, ekspositions-sekretær 96, 102
 Bloch, statsraad [Hans Glad] 96
 Bodo 185-86, 187, 217
 Bratz, L. T. M. 21
 Bremerholm 168
 Bretteville, statsraad [Christian Zellitz] 41
 Brewer, I. S., engelsk forfatter 18
 Brinchen, læge, Risør 244
 Brodtkorb, justitsraad 144, (147*)
 Brønø[sund] 144, 181*
 «Bryggen», Søndfjord 147
 Buch, Leopold von 144
 Buknesundet fyr 167* - 68
 Bø, Søndmøre 198
 Bølling, baker, Kristiania 37
 Børholm 180
 Børsund 179
 Cappelen, J. W., forlagsbokhandler 251
 Carl Johan 52, 87
 «Carl Johan», dampskib 90
 Caspersen, Bergren 173-74
 «Cathrine Trærumpen» 39, 47
 Chile 9, 232
 Christiania, se Kristiania
 «Christiania», dampskib 9, 10, 85*, 86, 87*, 132, 133*
 Christianssand og -sund, se Kristianssand og -sund
 Christie, stiftamtmand [W. F. K.] 87
 «Christine, Die gute», fartsøj 100
 Cederstrøm, Bror, svensk general 96, 100
 Cetti, «sultekunstner» 153
 Clasen, loitnant 111
 «Colibré», dampskib 91
 Collett, Alf 7, 251, 252 — Camilla 11, 28, 251 — Fredrik 23, 238* — [kammerherre] Holger [Custav] 102
 — justitssekretær Johan 11, 251
 — statsraad [Jonas] 78, 251
 — Margrethe Louise, f. Diriks 11, 251
 «Constitutionens», dampskib 78, 80, 81*, 82, 86, 90, 96, 99
 Cook, kaptein 200
 Dalgety, Captain Dugald 64, 100
 Dalsøth, dampskibs-ekspedient 202-06
 Dankertsen, brændevinshandler, Vardo 193
 Dickens, Charles 26
 Diriks, statsraad Christian Adolph D.'s familie 29, 30, 35, 38, 48, 251
 — fyrdirektørens familie 20, 22, 243*, 247*.
 — fru Anna 251
 — Carl Frederik (bare billeder er medtalt) 8*, 11*, 13*, 21*, 23*, 25*, 28*, 99*, 113*, 118*, 21*, 123*, 27*, 129*, 137* til-

venstre, 145°, 159°, 161°, 237°
 Diriks, Caroline Wilhelmine, se Fougstad
 — statsraad Christian Adolph 8, 11, 40, 251
 — Christian Ludvig 11, 31, 252
 — Edvard 8, 9, 12, 251
 — Emilie Augusta 11, 251
 — Julie Adelaide 11, 48, 251
 — Keil Motzfeldt 22, 43°
 — Kirsten, f. Siabell 8°, 16, 20, 22, 113°, 114, 115°, 116, 121°, 125°, 127°, 129°, 137, 138, 253.
 — Kirsten d. y. 7°, 21°
 — Maren Cathrine, f. Tax 9, 47.
 — Margrethe (Grethe) Louise, se Collett
 — Margrethe d. y. (Maggy) 29°, 42°
 — Natalie Mathilde 11, 32, 251
 — Natalie d. y. 7°, 21°, 122°.
 — Olaf 29°, 43°
 Djupviken, Agdenes 180
 Dover 12
 Drammen 9, 246, 247
 «Dronningen», dampskib 92
 Drøbak 8, 80, 82
 Due, statssekretær [Frederik G. H.] 52
 Duncan, mr. 76
 Dyrsund 189
 Egeberg [overlæge Christian August] 246
 Egersund 166
 Eidsberg 93
 Elstad gaard 93
 England 26, 89, 91
 Erichsen, statsraad [Ole Wilhelm] 78
 Erling Skjalgsson 18
 «Euridice», svensk fregat 52
 Eysteinn, kong 179-80
 Falch, kaptein 75
 «Falken», fartoi 192 (193°)
 Falsen, [kommandør Henrik Anton?] 100
 Feje, Lindsaas 234

Fejteten fyr 223
 Feyer, Johan 166
 Fikenskjæret 234
 Finmarken 79, 83, 84, 216
 «Finmarken», dampskib 203
 Finne, kaptein 130
 «Fjalir», dampskib 88
 Flaavær 175-76, 232, 233°
 Fladstrand, Danmark 87°
 Flekkefjord 164-65, 167, 216
 Flintoe, Johannes 18
 Florø 25, 146, 172°, 198
 Folden fjord 224
 «Folkebladet» 7, 253, 254
 «Folkevennen» 18
 Forvig 144
 Foss, statsraad [Henrik Herman] 96, 102
 Fossum gaard ved Skien 138, 140
 Fougstad, borgermester Carl 11, 251
 — Caroline Wilhelmine, f. Diriks 11, 251
 — [overretssakfører] Christian [Adolf Carl] 16, 133
 Framnes, Vangenes 195
 «Framnes», dampskib 88
 Fredrik V's portræt 163
 Fredrik VI 72, 182
 Fredrik, arveprins 182
 Fredrikshald 86, 90
 Fredrikstad 100, 116, 118, 213°
 Fredriksvern 9, 14, 24, 43, 51, 72-73°, 78, 80, 81°, 112, 116, 118, 126, 131, 139°-40, 162°-63, 238-41
 Frelsen, læge, Skien 141
 Fresvik, Sogn 194-95
 Frich, byfogd, Skien 141
 Fries, løjtnant 73
 Frithjof [den frøkne] 194
 Fritznær, overlærer [Otto Thoit] 104-05
 Frohavet 148
 Fruholmen [fyr] 153-56, 233-34
 Fuglehuuk fyr 222°
 Furesund, Sondfjord 146
 Færder fyr 10, 90, 143°, 254
 «Færdesmanden», dampskib 92
 Førde 198
 Førresviken 167

Ganger Rolf 176
 «Ganger-Rolfs», dampskib 89
 Gibostad 191-92
 Gidsko 176
 Gisund 189
 Gjemslingerne [fyr] 203-04, 224-25°
 «Cler», dampskib 86
 Glommen 93
 Glückstad, kammeraad [Jacob Christian Frederik] 32
 Gløseren, skipper, Fredrikshald 110
 Greenow Presong 179
 Grove, kaptein 242
 Grundset 218-20
 Grundsundsholmens fyr 151°, 166
 Grønn, kaptein [Hans Ogmund?] 97, 100
 Gudbrandsdalen 209, 218
 Gudvangen 197°
 Gukøse gaard 176
 «Gulbrand Lap», slave 47-48
 Gustav III 68
 «Gyller», dampskib 86, 96, 99, 111, 115, 253
 Göteborg 80
 Haasen 241
 Haare 212
 «Hakon Jarle», dampskib 90
 «Haldene», dampskib [selskap] 91
 «Halifax Svarte», dampskib 91-92
 Hall, madame, Flekkefjord 216
 Hallingdalen 218
 Hatten 148
 Hamar domkirkeruiner 92°
 Hamburg 9, 89, 90
 Hammerfest 9, 14, 83, 86, 155, 185°, 192, 218
 Hanno, arkitekt von 22
 Hansen, Adolf 26
 — Mauritz 19
 Harald Haarfagre 77
 Harbitz, sogneprest, stortingspresident [Georg Prahl] 41-42
 Hardangerfjorden 160
 «Hardys», fartoi 90
 Havssund 153

Heberg, prest C. 231
 — frosken 231-32
 — kadet 71°, 72
 Hekkingen fyr 226
 Helgeraaen 118, 126
 Helligvær 152
 Helsingør 15, 73, 80, 100, 104
 Hera 175-76
 Hesselberg, admiral 138
 Hessen, prinsen av 181
 Hestmandø 208
 Hestakjær fyr 223°, 224
 Hetting, løjtnant 163
 «Hjælperen», fregat 103
 Hoel, forvalter 101° tilhøre
 Hokaund 246, 247
 Holberg, Ludvig 50
 Holik, fyrvogter Thomas 166-67
 Holst, kammerherre [Christian, overintendant] 137
 — professor [Frederik] 32
 Hopstock, handelsmand 195
 Hornemann, general 181
 Horten 13, 80, 86, (101°), 112, 140, 163
 Hunden, Ola 162
 Hustadviken 224, 229°, 254
 Hægbo, baker m. m., Bodo 217
 Indherred 89
 Ingier, oberst [Lars] 29, 43, 251, 252
 — fru [Maren Gjertrud, f. Juel] 43, 44, 251
 Inge 154, 156, 233-34
 Jansen, inspektør, Bergen 166-67
 Jarmann, maskinist 104
 «Jernbarden», dampskib 92
 Jespersen, frøkerne, Stavanger 212-14
 Johansen, adjutant Chr. 135°-36
 Jomfrulands fyr 110
 [Josephine,] Oscar I's dronning 139, 141
 Juel, Maren Gjertrud, se Ingier
 «Jylland», dampskib 86
 Jürgensen, Fritz, dansk tegner 27
 Jøderen 212
 Jørgensen, major 40-41
 17 — Fyrdirks tegner og fortæller.

Kaald, Poul A. 179
 — landhandler 179-80
 Kabelvaag 187
 Kahrs, overinspektør, Bergen 166-67
 Kap Horn 12
 Kari 37, 38
 Karl Johan, se Carl Johan
 Karmøen 171
 Keene, Charles, engelsk tegner 27
 Kiel 10, 15, 86, 95, 240
 Kielland, kammerherre [Jens Bull?] 52
 Kirkebo, Sogn 196
 Kirkehavn 166
 Kjerulf, familien 11
 Kjøbenhavn 8, 9, 15, 80, 81, 86, 105°, 106, 108, 109°, 110, 114, 116, 132, 133, 166
 Knudsen, overlærer [Knud] 36, 252
 «Kong Carl», dampskib 206
 Konow, løjtnant [Thomas?] 51
 — styrmænd [Johan Henrik?] 104
 Korsfjorden 224
 Kragerø 16, 25, 33, 116 flg., 117°
 Kristiania 9, 10, 16, 20, 49 flg., 80, 83, 86, 87, 88°, 90, 100, 102, 132, 164, 202, 215°, 251. — Akersgt. 251, Akershus 15, 21, 132°, 251. Akerselven 36°, Bjørviken 251, Borgerskolen 41, 43, 252, Borkehullet 97°, Brinchs kran 37°, Bygdø 251, Bymueet 251, Børpladsen 48, Carl Johans gt. 50, Dronningens gt. 29, 39, 47, Ekeberg [bakken] 37°, 43, Elvegt. 251, Fiskebryggen se Sadelmakerbryggen, Fæsiningsvolden 82, Grønsen 251, Grønland 43, Gunnerus gt. 39, Holgerslyst 132 flg., Høstel du Nord 29-30°, Hægdehaugen 22, Kirkegt. 43, Kongens gt. 29, Krigsskolen 11, 30, 251,

Kunstforeningen 239°, Langbryggen 251, «Lycæum» 31, Marked 21, 22, 46°, 47°, Munkedamsveien 22, 48, Møllers institut 43, 252, Palæet 134, Piperviken 48, 78°, 251, Raadhustgt. 47, 48, Rosenkrantzgaarden 29-30°, 251, Sadelmakerbryggen 31°, 40°, 48, 236°, 245°, Skarpsno 245, 251, Slotte 132°, Slots-parken 50°, Sorgenfrigt. 41°, Stifisgaarden 133, Storgt. 43, Stortinget 22, Stortorvet 46°, 47°, 242°, 249°, Tolldodf-bryggen 17, 21, 28, 32°, 33°, 82, 96-98, Tolldodgt. 31, 43, Torvslaget 163, Tullinberg 44, Ullevaalsalléen 251, Uranienborg 22, 49, Youngstorvet 34°
 Kristianssand 80, 81, 82, 85, 86, 89, 90, 115, 163-64, 164°-65°, 216, 244, 254
 Kristiansund 148, 175°, 177-78°
 Krog, oberst [senere statsraad Nicolai Johan Lohmann?] 133 flg.
 Krogmyrfjeldet 242
 Kronstad 68, 72
 Kvarnø 195
 Kvarn, indre 207
 Kvitingss fyr 10
 Lagaard, prest 152
 Landsrona 95, 103, 105-07, 110, 112, 114, 115
 Langberg, ingeniør-officer Malthe 32
 Langesund [sfjorden] 118, 140
 Langgaardssund 119
 Langvik 48
 Larsnes, Sandmøre 231
 Larvik 8
 Lassen, Hartvig 18
 Leikanger 195
 «Lena kokke» 38
 Leporello 104
 Lervick, Shetlandsøerne 75
 «Lille Anna» 251
 Lindsaas 234

Lindeanes fyr 10, 254
 «Lindenes», dampskib 86
 Ljan (Stubbe-Ljan) 29, 39*,
 43-47, 251, 252
 Lofoten 187
 London 14, 26, 211*
 Lorentzen, jomfru, Kristiania
 127
 Losna, elv 93
 Louis Philip 153-54
 Lowzow, general 95, 112
 Ludvigsen, havnefogd 150-51
 Lund, løjtnant 104, 107-08,
 131, 139
 «Lübeck», dampskib 86
 Lyngholmen 235
 Lørdalsøren 86, 87, 88, 194
 Løkevik 226
 Lovenskiold, statholder [Seve-
 rin] 132 flg., 138 flg.
 «Länga Possen», svensk kadet
 69
 Madeira 10, 134
 Magnus Eriksson 235
 Malangen [fjord] 149, 188, 226
 Malmö 100, 102, 106-10,
 112-13, 116
 Mandal [I], raadmand 30
 — fru 34
 Mandersström 107
 Mansbach, løjtnant 182
 Mansidet 148
 Marstenen fyr 224
 Marstrand 111
 Martens, Bergen 211-12
 «Martinus skriver» 101* til-
 venstre
 Mashugget 80
 Meltzer, Haavald 21, 22
 Mels 144
 Meyer, kaptein Jean Etienne
 105, 111, 114
 — kaptein (samme?) 163
 Mjosen 92*
 Morgenstjerne, kancelliraad
 [Bredo Henrik v. M. av]
 48
 Moss 41, 80, 86, 90
 Motzfeldt, assessor Fr. 11
 — [statarraad] Ketil [Johnsen
 Meisted] 22, 23, 32, 116,
 117
 Moura, Shetlandsøerne 77
 Møller, kanoner Otto 66

Møllers institut 43, 252
 Molatervaag 236
 Namdalen 202
 Napoleon I's portræt 166
 Nevlunghavn 74
 New York 10, 184
 Nicolaus 1 52, 252
 Nicolaysen, fogd 161
 «Nidelven», dampskib 89
 Nielsen, telegrafdirektør
 [Carsten Tank] 248
 «Nordeap», dampskib 10, 85
 flg., 113, 115-17, 138
 flg., 141*, 253
 Nordenfjeldske Dampskibssel-
 skap 89
 Nordfjord 88
 Nordkap 168
 Nordland 79, 83, 84, 216
 Nordsjø, Telemarken 93
 «Nordstjernen», korvet 10
 — dampskib 192
 «Norge», dampskib 89
 Normann, handelsmand 149
 Nub, Anders 238-41*
 Nystuen 195*
 Ola gaardsgut 38, 48, 50
 «Ola Skibsgut sit Liv» 251
 Olav den hellige 18
 Oleane, tjenestepike 25*
 Olsen, amanuensis Fr. 7-8, 15
 Olsen, Thor 48
 «Oplandske Dampskibael-
 skap» 92
 Oscar 1 106 107, 109-10,
 133 flg., 138 flg.
 — II 136
 «Oscar», dampskib 87
 Otterelven 93
 Pedersen, Vilhelm, dansk teg-
 ner 27
 Pennycuik, skotsk landsby 179
 Petersburg, St. 51, 68, 69,
 71, 72, 252
 Pedersen, admiral [Peter
 Christian] 96, 133 flg.
 Pharo, jomfru, skoleholder 41
 Pietiaks taarn, Shetlandsøerne
 77
 Pihl, gasverksdirektør [Oluf
 Andreas Lavold] 48
 «Polyteknisk Tidsskrift» 23

«Preciosa», brig 9, 99*
 «Prinds Carl», dampskib 9,
 78, 80, 81*, 86, 139
 «Prinds Gustav», dampskib 9,
 14, 83*, 86
 Præstø fyr 201-03
 «Punch», engelsk vittigheds-
 blad 27, 28
 Qvamsø 195
 Randsfjorden 91
 Randsund 89
 Rasch, indrulleringschef Con-
 stantius 102-03
 — havnefogd 96, 97
 Reiersen, Lars, Fredriksvern
 162
 Riksræts-dommen 22
 Ring, Jens 245
 «Ringeren», tidsskrift 7, 253
 Rio de Janeiro 9, 12
 Rissen, Stadsbygden 181
 Risør 214-16, 243-44
 Rolfsø 154
 Romerike 98
 Romsdalen 89, 209
 Ronglevær 234
 Rosenkrantz, stateraad [Mar-
 cus Gjøe] 29, 251
 — fru 30
 Runde fyr 10, 176, 226-27,
 231*-32
 Ryvarden [fyr] 234-37
 Rørvig 201-08
 Salmonrud 93
 Sandefjord 251
 Sandesund 100, 139
 Sandsværd 246
 Sandø, Søndmøre 198 flg.
 Sanne (Sands), lods Ole 81,
 100
 Sarsborg 93
 Scalloway, Shetlandsøerne 77
 Scheen, læge, Risør 244
 Schiwe, toldinspektør, Stav-
 anger 180
 Schultz, madame, skoleholder
 39-41, 43, 47
 Schwartz, matros 51-52, 53*
 Schweigaard, professor A. M.
 10, 11
 Senjehesten 150
 Senjens 149

Sevaldsen, «eksgardist» 180-
 82
 Shetlandsøerne 10, 75-77, 232
 Silden 175
 Skaane 95, 113
 «Skibladner», dampskib 92
 Skien [sfjorden] 91, 138
 «Skilling-Magazin» 18, 19,
 251, 254
 «Skiaer af Reiselivet i Nor-
 ge» 19, 21, 24, 88*, 92*,
 93*, 201*, 203*, 205*,
 248*
 Skjelanger [fyr] 169, 228-30
 Skjelderup, professor [Mi-
 chael] 48, 252
 Skomageren, holme 234
 Skudenes fyr 149*, 221*, 254
 Slemvig 95, 113
 «Slebya hotel», Bergen] 210
 — 117
 Snorre 18, 77, 136, 180
 Sogn [fjorden] 88, 160, 194,
 198
 Sommerhjelm, statsminister
 [Mathias Otto Leth] 52
 «St. Olaf», dampskib 89
 Stabben fyr 175, 227*, 254
 Stabell, Kirsten, se Diriks
 — toldkasserer [Lars Bastian]
 119 flg., 253
 — Peter 131
 — fru toldkasserer 124
 — frosken 138
 Stabæk 245
 Stadsbygden 220
 «Statarraad Stang», dampskib
 93
 Stang, Fredrik 10
 Stavanger 158-59, 179, 212-14
 Stavern fyr 162
 Stedingk, svensk greve [Kurt
 Bogislav L. K.] 52, 68,
 72, 252, 253
 Steenstrup, kadet P [eter Se-
 verin?] 69
 Sterky, generalkonsul 71
 Stevnshesten 229*, 254
 Stjerneld, svensk utenrikami-
 nister 107

Stockholm 51-52
 Storgunden 138
 Stortinget 22
 Storaangaen 187
 Strømatad 133, 141
 Stot, Nordland 232
 Sunde, kammerraad 30, 32-
 34, 252
 — fru Karen 33, 34
 Sundeved 104
 Svane, inspektør, Bergen 166
 — 67
 Svolvær 187, 188
 Sylvan [ska hotellet] 95, 106,
 110, 114
 Syv Sastre 147*
 Sæls 175, 231
 Søholmens fyr 225-26
 Søndenfjeldske Dampskiba-
 selkap 89
 Søndfjord 88, 145*, 194, 205*
 Søndmøre 171, 178, 198 flg.
 «Søren hovmester» 63
 Sørensen, biskop 182
 Søtholt, Hedemarken 248
 Sørvaaen 152
 Tanner, «sultekunstner» 153
 Tax, Maren Cathrine, se
 Diriks
 Telemarken (208*), 218
 «Ternen», skatte 244
 Thackeray, engelsk forfatter 27
 Thingvall, Shetlandsøerne 77
 «Tidens Tegn» 7, 251, 252
 «Times» 23*, 27
 Tjøta 147*
 Tobias landkapsmaler 168
 — 69
 Tofte, grosserer [Andreas?] 90
 Topdalselven 93
 Torbjørnskjer fyr 222-23
 «Tordenskjold», dampskib 192
 «Trafik», dampskib 91
 Trampe, greve, løjtnant 65
 Travemünde 15, 86, 103*,
 113, 138
 Tromsø 14, 83, 149, 150-51,
 184-85*, 191*, 192, 217
 — 18

Trondhjem 15, 79, 83*, 85,
 86, 89, 178, 179, 202,
 206* - 07*, 217
 Trønen 208, 225
 Tvedestrand 14, 163*
 Tyshaug fyr 148, 179
 Tønsberg [tønde] 93*, 100
 Uleholm 235*, 254
 Universitetsbiblioteket 7, 8,
 251
 Urbye, fyrforvalter 231
 Vadem, Sogn 194
 Vadsø 86
 Valders 218
 Valdersund 148-49
 Vallo 80, 82
 Valparaiso 9
 Vandelsfjorden 148
 Vangenes 195
 Vardo 192-93
 Vasser 139
 «Venue», brig 102-03
 Vestfjorden 152
 Viberoddens fyr 254
 Vigeren 176
 Vigtenøerne 203, 205-06
 Vik, handelsmand 232
 Vik, Gudbrandsdalen 218
 Vik, Sogn 195
 «Viken», dampskib 86
 Vivestad, Christen 25, 144
 Vogt, provst [Niels Nielsen]
 42
 — Johanne, f. Collett 251
 Voas 18, 166, 199*
 Wedel-Jarlsberg, Herman 86
 Wedel, general [Ferdinand
 Carl Maria?] 96, 133 flg.
 Weihsen, J. S. 11, 251
 Wergmann, C. F. 81
 Wildenbruch, preussisk major
 107
 Winge, kaptein [Gerhard Jo-
 han] 51, 252
 Wisnar 107-08
 Wraatz, postmester 48
 «Ørnen» korvet 9, 10, 75

Fra Athenæis Bibliotek. Pennetegning
antagelig fra 1880-Aarene.